

Воно (кінообкладинка)
Анастасія Рогоза

Стівен Кінг

Воно – це пекельна істота, що наче випірнула з нічних кошмарів. Воно живиться людським страхом... Колись давно семеро підлітків змогли Його перемогти. Але майже тридцять років по тому Воно повертається, щоб помститися.

І вже дорослі друзі мають вступити в нову битву зі Злом... Не читайте цю книгу в темряві або на самоті. Адже Воно може бути поруч.

Стівен Кінг

Воно

Ця книга з вдячністю присвячується моїм дітям.

Моя мати і моя дружина навчили мене, як бути чоловіком.

Мої діти навчили мене, як бути вільним

НАОМІ РЕЙЧЕЛ КІНГ, чотирнадцятирічній.

ДЖОЗЕФУ ГІЛЛСТРОМУ КІНГУ, дванадцятирічному.

ОВЕНУ ФІЛІПУ КІНГУ, семирічному

Діти, література – це правда, загорнута у вигадку, а правда цієї книжки доволі проста: магія існує.

С. К.

Це старе місто було домом, скільки себе пам'ятаю. Це місто стоятиме тут ще довго по тому, як мене не стане. Роздивись на нього уважно від східного краю до західного краю. Місто мое, ти занепале, але ти в'їлось у мене до остану.

Майкл Стенлі Бенд[1 - «Michael Stanley Band» - гурт у стилі «хартлендрок», заснований у місті Клівленді гітаристом-вокалістом Майклом Стенлі (нар. 1948 р.), був особливо популярний на Середньому Заході США у 1970–1980-х рр.; пісня «My Town» - хіт гурту 1983 р. (Тут і далі прим. перекл.)]

Друже старий, що ти шукаєш?
Після тих довгих років на чужині
Ти приїжджаєш
З образами, які викохував
Під небом чужим
Вдалині від своєї землі.

Джордж Сеферіс[2 - George Seferis (Йоргос Сеферіадіс, 1900–1971) - видатний грецький поет, лауреат Нобелівської премії 1963 р.; цитата з його вірша «Повернення вигнанця».]

Раптом з мирноти та в чорну чорноту.

Ніл Янг[3 - Neil Young (нар. 1945) - один із найвпливовіших рок-музикантів, канадський гітарист-співак-композитор, громадський активіст; цитата з його пісні 1979 р. «Hey Hey My My (Out of the blue and into the black)», яка стала популярною ідіомою, що приблизно дорівнює нашій «з калюжі та в болото».]

Частина перша. Давніша тінь

Вони починають!
Досконалість гранична
Цвіт розпускає кольорові пелюстки
широко під сонцем.
Але язичок бджоли
оминає їх.
Їх засмоктує назад у перегній, і вони
стогнуть.
...Ти можеш назвати це плачем,
який пробирає їх трепетом,
коли вони в'януть і пощезають...

Вільям Карлос Вільямс.

Патерсон[4 - William Carlos Williams (1883–1963) - один з найулюбленіших і впливових американських поетів ХХ століття, який заробляв собі на життя, працюючи сімейним лікарем; «Paterson» - опублікована в 5 книгах (1946–1958) поема, уже за перші три книги якої автор отримав засновану 1950 р. першу Національну літературну премію з поезії; в поемі Вільямс філософськи-чуттєво описує історію розквіту й занепаду «колиски американської індустріальної революції», свого рідного

міста Патерсон у штаті Нью-Джерсі, рефреном наголошуючи: «Нема ідей, окрім як у речах».]

Народивсь злочасним у мертвечому місті.

Брюс Спрінгстін[5 - Bruce Springsteen (нар. 1949 р.) - співак-гітарист, який за свій високий статус в американській рок-культурі дістав прізвисько Бос; цитата з його хіта 1984 р. «Born in the U.S.A.» («Народжений у США»)].

Розділ 1. Після повені (1957 рік)

1

Жах, що не припиниться наступні двадцять вісім років - якщо він хоч бодай колись припиниться, - почався, наскільки я знаю чи можу сказати, зі зробленого з газетного аркуша човника, який плыв по розбухлому від дощу вуличному риштаку.

Човник кивав, кренився, знову вирівнювався, хоробро перебігав через підступні коловертні й продовжував свій шлях по Вітчем-стрит у напрямку світлофора, який позначав перехрестя Вітчем-стрит із Джексон-стрит. Цього дня восени 1957 року всі вертикалі з трьох ламп по боках світлофора були темними; темними стояли й будинки. Безперервний дощ тривав уже цілий тиждень, а два дні тому задули також вітри. Тоді ж у більшості районів Деррі пропала електрика, не відновилася вона й досі.

Маленький хлопчик у жовтому дощовику й червоних гумових чобітках бадьоро біг вулицею наввипередки зі своїм зробленим з газети човником. Дощ ще не припинився, але на той час він почав нарешті слабшати. Дощ лопотів по жовтому каптуру хлопчиковаго плаща, нагадуючи йому стукіт дощу по даху сараю... такі приємні, майже затишні звуки. Хлопчика в жовтому дощовику звали Джорджем Денбро. Йому було шість років. Його брат Вільям, знаний більшості учнів Деррійської початкової школи (і навіть учителям, які ніколи не промовляли цього прізвиська йому в очі) як Заікуватий Білл, залишався вдома, оклигуючи після останнього нападу гидкого грипу. Тієї осені 1957-го - за вісім місяців до початку справжніх жахів і за двадцять вісім років до фінального протиборства - Заікуватому Біллу було десять років.

Це Білл зробив того човника, поряд з яким зараз біг Джордж. Він зробив його, сидячи в ліжку, спираючись спиною на гору подушок, тим часом як дощ без упину омивав вікно його спальні, а мати у вітальні грала на роялі «До

Елізи»[6 - «F?r Elise» (1810) - одна з найпопулярніших фортепіанних п'ес композитора Людвіга ван Бетховена (1770-1827).].

Приблизно на третій чверті шляху вздовж кварталу, якщо прямувати в бік перехрестя і мертвого світлофора, автомобільний рух по Вітчем-стріт було перегороджено димогонами й чотирма помаранчевого кольору кобильницями[7 - Нафтовими горілками-димогонами, які широко використовувалися для окурювання садів у приморозки, колись також послуговувалися для попередження здаля водіїв про перекриття дороги.]. Поперек кожної з тих кобильниць ішов напис: «ДЕРРІЙСЬКИЙ ДЕПАРТАМЕНТ ГРОМАДСЬКИХ РОБІТ». Поза ними дощова вода розливалася з риштака, забитого гілляччям, і камінням, і великими купами злиплого листа. Дорогу вода спершу непевно намацала пальчиками, а потім захопила в жадібні жмені - усе це було на третій день зливи. Під полудень четвертого дня через перехрестя Джексон-стріт і Вітчем-стріт тягнуло великі кавалки дорожнього покриття, мов мініатюрні плотики крізь бурхливі води. На той час чимало людей у Деррі почали вже нервово жартувати про ковчеги. Департаменту громадських робіт вдалось утримати відкритою Джексон-стріт, але Вітчем залишалася непроїзною від кобильниць аж до самого центру міста.

Проте - і з цим погоджувалися всі - найгірше вже лишилось позаду. У Пустовищі річечка Кендаскіг[8 - Kenduskeag - річка (довжина 52 км), що тече через трете за величиною в штаті Мейн місто Бенгор (36 тис. мешканців), з котрого С. Кінг змалював вигадане ним і присутнє в багатьох його творах місто Деррі; зокрема, яскравий відголосок описаних у книзі «Воно» подій читач може знайти в романі Кінга «11.22.63», виданому «КСД» 2012 р.] здулася майже по вінця своїх берегів і лиш на якихось кілька дюймів не сягала верху бетонних стінок Каналу, який, тісно стискаючи річку, провадив її через середмістя. Саме зараз бригада чоловіків - серед них і Зак Денбро, батько Джорджа й Біллі, - прибирала мішки з піском, які вони з таким панічним поспіхом були нагромадили тут лише за день до цього. Учора затоплення й недешеві руйнування від повені здавалися майже неминучими. Знає Бог, таке траплялося й раніше - потоп 1931 року був катастрофою, яка коштувала мільйони доларів і забрала майже дві дюжини життів. То було дуже давно, але довкола залишалось ще чимало людей, які самі те пам'ятали й лякали інших. Одну з жертв того потопу було знайдено за двадцять п'ять миль на схід, аж у Бакспорті[9 - Bucksport - засноване 1792 р. містечко біля гирла ріки Пенобскот, притокою якої є Кендаскіг.]. Риби виїли очі в того нещасного джентльмена, зжерли в нього три пальці, пеніс і більшу частину лівої ступні. Тим, що залишилось від його рук, він стискав кермове колесо «форда».

Утім, тепер води в річці вже поменшало, а коли вище за її течією було збудовано греблю Бенгорської гідроелектростанції, Кендаскіг узагалі перестала бути загрозою. Чи то так казав Зак Денбро, який сам працював на Бенгорській гідроелектростанції. Ну а щодо решти - майбутні повені нехай самі собою опікуються. Наразі головним було пережити цю повінь, відновити електропостачання, а потім про неї забути. У Деррі таке забуття трагедій і катастроф сягало майже рівня мистецтва, як це з плином часу доведеться відкрити для себе Біллу Денбро.

Джордж затримався зразу за кобильницями, на краю глибокого рівчака, який прорізало у гудронному покритті Вітчем-стріт. Цей рівчак проліг майже точно по діагоналі вулиці. Він закінчувався на її дальньому краї,

приблизно футів за сорок нижче по схилу пагорба від того місця, де Джордж стояв зараз, справа. Хлопчик засміявся вголос – звук самотньої дитинячої радості яскравого бігуна серед сірості цього дня, – коли примхою текучої води його човник забрало на іграшкового масштабу річкові пороги, що утворилися в провалинах гудрону. Похاپлива вода проклала канал вздовж тієї діагоналі, і таким чином його човник поплив з цього боку Вітчем-стріт до іншого, потік поніс його так швидко, що Джорджу, аби не відставати, довелося кинутися спринтером. Вода брудними бризками розліталася навсібіч з-під його гумаків. Їхні пряжки видавали веселе брязкотіння, поки Джордж Денбро біг до своєї дивної смерті. А почуття, яке обіймало його в ті миті, було чистою і простою любов'ю до брата Білла... любов'ю, торкнутою жалем через те, що Білл не може зараз бути тут, не може цього побачити, не може стати часткою цього. Звичайно, він спробує розказати Біллові про все, коли повернеться додому, хоча він розумів, що не зуміє цього описати так, щоби Білл побачив, як то, коли вони опинялися в протилежних позиціях, умів Білл – описувати так, що Джордж усе ніби сам бачив. Білл мав здібності до читання і письма, проте навіть у своєму віці Джордж був достатньо мудрим, щоб розуміти, що це не єдине, чому в таблиці успішності Білла майже всі оцінки «А» і чому вчителям також дуже подобаються його шкільні твори. Оповідь була лише частковою причиною. Білл також був здібним у баченні.

Човник – усього лише вирваний із секції приватних оголошень «Деррі Ньюз» аркуш – уже майже «просвистів» по тому каналу, хоча зараз Джордж уявляв його собі торпедним катером у воєнному фільмі, як оті, що він їх інколи дивився з Біллом на суботніх ранкових сеансах у міському кінотеатрі. Типу якогось фільму з Джоном Вейном^[10] – John Wayne (справжнє ім'я Меріон Моррісон: 1907–1979) – уславлений героїчними ролями кіноактор, режисер і продюсер, символ мужності й одна з найпопулярніших особистостей класичного періоду Голлівуду; бойового офіцера торпедного катера Вейн грає у фільмі «They Were Expendable» («Вони були безповоротними», 1945).], котрий б'ється проти япошок. Поспішливий газетний човник своїм носом розкидав по боках бризки води, а потім досяг риштака на лівому боці Вітчем-стріт. У тім місці свіжий ручай перебігав пролом у гудронному покритті, утворюючи доволі сильний вир, і Джорджу здалося, що його човник зараз залле й перекине. Той тривожно накренився, але потім Джордж знову повеселішав, бо човник випрямився і продовжив свій біг униз, до перехрестя. Джордж кинувся навздогін, щоб порівнятися з ним. Над його головою безжальний порив жовтневого вітру струснув дерева, тепер уже майже цілком позбавлені запасів кольорового листя, – дощовий буревій цього року виявився грізним женцем найнещаднішого гатунку.

2

Білл закінчив робити човен, сидячи в ліжку, з усе ще палаючими жаром щоками (хоча його гарячка, як і вода в річці Кендаскіг, поступово спадала), але коли Джордж потягнувся рукою, Білл човен брату не віддав.

– П-п-піді, п-п-принеси мені п-п-парафіну.

– Що це? Де воно?

- Н-н-на полиці в підвалі, зразу, як сп-п-пустишся донизу, - сказав Білл. - У коробці, на якій написано «Н-н-нур-т-т», «Н-н-нурт»... «Нурт»[11 - «Gulf Wax» - популярний у американців бренд технічно-харчового парафіну, який, зокрема, використовується для консервації фруктів, глазурування кондитерських виробів тощо.]. П-п-принеси її мені, а ще ніж і м-м-миску. І кор-кор-коробку сірників.

Джордж слухняно пішов по всі ці речі. Він чув звуки матиного рояля, тепер вона вже грала не «До Елізи», а щось інше, що йому зовсім не так сильно подобалося, - щось таке пісне й химерне; він чув, як монотонно стукотить дощ у кухонні шибки. Такі втішливі звуки, але думка про той підвал не була втішливою ані на крихту. Йому не подобався підвал, і йому не подобалося спускатися підвальними сходами, бо він завжди собі уявляв, що щось ховається там унизу, у темряві. Дурниця, звичайно, - так казав його батько, і мати так казала, і Білл так казав, але все ж таки...

Йому не подобалося навіть відкривати туди двері, щоби клацнути світло, бо завжди виникала думка - така відверто дурна, що він не наважувався нею з кимсь поділитися, - що поки він намацуватиме вмикач, якась жадлива пазуриста лапа легенько ляже йому на зап'ясток... а потім засмикне його вниз, у ту темряву, що смердить землею і сирістю та тьмяними, гнилими овочами.

Глупство! Нема там ніяких створінь із пазуристими лапами, волохатих і сповнених отруйної слини. Вряди-годи хтось втрачав розум і убивав багато людей - інколи Чет Гантлі[12 - Chester Huntley (1911-1974) - один із співведучих найпопулярнішої у 1950-1960-х щовечірньої програми новин «Huntley-Brinkley Report», яку канал Ен-бі-сі подавав у формі телемосту: різкий і серйозний Чет Гантлі віщав з Нью-Йорка, а саркастичний Девід Брінклі (1920-2003) з Вашингтона.] розповідав про такі речі у вечірніх новинах, - ну й, звичайно, е коммі[13 - Comnies - комуністи, загальна назва на Заході мешканців Росії (СРСР) та місцевих лівих у часи холодної війни.], але немає ніякого зловредного чудовиська, яке б жило там, унизу, в їхньому підвалі. Проте ця ідея все одно не вгавала. Упродовж тієї безкінечної миті, коли він тягнувся до вмикача правою рукою (ліва його рука чіплялася за дверну ручку мертвою хваткою), той підвальний сморід, здавалося, посилювався, заповнюючи собою цілий світ. Запах землі, і сирості, і давно зогнилих овочів, дух того чудовиська, апофеозу всіх монстрів. То був запах, для якого в нього не було назви: так пахло Воно, причаєне в засідці, готове плигнути. Створіння, ладне пожерти будь-що, але особливо ласе до хлопчачого м'яся.

Він відчинив двері того ранку й тягся рукою безкінечно довго до вмикача, тримаючись, як звичайно, мертвою хваткою за дверну ручку, з очима, щільно заплющеними, з кінчиком язика, вистромленим у куточку рота, немов стражденний корінець, що шукає воду в якійсь посушливій місцині. Кумедно? Авжеж, так. Ще б пак! «Поглянув би ти лишень на себе, Джорджі! Джорджі боїться темряви! Чисто дитина!» Звуки рояля долинали з тієї кімнати, яку його батько називав вітальнею, а мати світлицею. То була музика немов з якогось іншого світу, віддаленого - подібно мусять звучати балачки та сміх на заповненому людьми пляжі для якогось знесиленого плавця, який саме бореться з протитечією.

Його пальці знайшли вмикач! Ах!

Пальці вхопились за нього...

...і нічого. Світла нема.

«Ох, тряся. Електрика ж!»

Джордж відсмикнув руку назад, немов від кошика, повного змії. Він відступив від прочинених підвальних дверей, серце поспішливо колотилося в його грудях. Звісно, електрики ж нема – він зовсім забув про те, що електрика вимкнулась. Гава-роззява! І що тепер? Вертатися й казати Біллу, що він не може дістати коробку з парафіном, бо нема електрики, а він боїться, що, коли він ступить на підвальні сходи, щось може його вхопити, щось таке, яке не є ні коммі, ані масовим убивцею, а якесь створіння, набагато гірше за тих обох? Що воно просто прослизне частиною себе крізь прогалини між східцями та вхопить його за щиколотку? Це вже було б занадто, хіба не так? Усі сміятимуться з такої фантазії, але Білл не сміятиметься. Білл просто розпсихується. Білл скаже: «Дорослішай, Джорджі... тобі потрібен цей човен чи ні?»

Ця думка Джорджа немов прислужилась сигналом Біллу, бо той озвався зі своєї спальні:

- Т-т-ти т-т-там не вмер, Дж-Джорджі?

- Ні, вже дістаю, Білле, - зразу ж гукнув у відповідь Джордж. Він потер собі руки до плечей, намагаючись побороти на них сироти, щоб шкіра знову стала гладенькою. - Я просто затримався, щоб випити трохи води.

- Ну, п-п-попши!

Отже, він зробив чотири кроки до підвальної полиці, серце гарячіє, воно наче молотком б'є йому в горлі, волосся на потилиці насторожено наїжачене, очі гарячі, долоні холодні, Джордж упевнений, що в будь-яку мить підвальні двері гойднуться і затріснуться самі собою, відрізавши його геть від того білого світла, що падає крізь кухонні вікна, і тоді він почує Воно, оте щось, гірше за всіх коммі та вбивць у цілому світі, гірше за япошок, гірше за Аттілу Гуна[14 - Аттіла Гун, або Завойовник (396-453) - каган племені гунів, вождь союзу кочових племен, який завоював пів-Європи, створивши державу, що сягала від Рейну до Чорного моря, охоплюючи й сучасну територію України.], гірше за все те, що показують у сотнях фільмів жахів. Воно, яке утробно гарчить, - Джордж почує те гарчання в безумні секунди за мить до того, як воно плигне на нього й випатрає йому нутрощі.

Сьогодні сморід у підвалі був гіршим, ніж будь-коли, - то через повінь. Їхній будинок розташовувався високо на Вітчем-стрит, ближче до верхівки пагорба, і вони уникли найгіршого, проте все одно там, унизу, стояла вода, яка просочувалася крізь кам'яний фундамент. Смерділо недобре, неприємно, від чого хотілося робити найдрібніші вдихи.

Джордж почав якомога швидше ритися серед мотлоху на полиці - старі бляшанки гуталіну «Ківі» і ганчірки для полірування начищеного взуття, якась поламана гасова лампа, дві майже порожні пляшки «Віндекса», стара

пласка бляшанка поліролю «Черепаха»[15 - «Kiwi» - заснований 1906 р. в Австралії бренд засобів догляду за шкірою; «Windex» - заснований 1933 р. бренд засобів для чистки скла й твердих поверхонь; «TurtleWax» - заснований 1941 р. бренд автомобільної косметики, логотипом якого слугує зображення зеленої усміхненої черепахи в капелюсі-циліндрі.]. З невідомої причини ця бляшанка чимсь його вразила, і він витратив майже тридцять секунд на розглядання черепахи на її кришці, у стані мало не гіпнотичного зачудування. Але потім відкинув її геть... і ось воно, нарешті квадратна коробка зі словом «НУРТ» на ній.

Ухопивши її, Джордж якомога швидше кинувся вгору по сходах, раптом усвідомивши, що в нього ззаду метляються не заправлені в штани поли сорочки, раптом упевнений, що ці поли сорочки призведуть його до погибелі: те створіння в підвалі дозволить йому піднятися майже до верха, а потім ухопить за поли сорочки й засмикне його назад, і тоді...

Він дістався кухні й вихнув дверима, затріснувши їх за собою. Двері майнули вітром і бахнули. Він сперся на них спиною, заплющивши очі, тримаючи коробку з парафіном міцно затиснутою в одній руці, піт виступив у нього на передпліччях і на лобі.

Звуки рояля раптом урвалися, і голос матері долинув до нього:

- Джорджі, ти не міг би наступного разу грюкнути дверима трохи гучніше? Може, тоді тобі пощастить розбити кілька тарілок у буфеті, якщо добре постараєшся?

- Вибач, мамо, - гукнув він у відповідь.

- Джорджі, ти покидьок, - промовив Білл зі своєї спальні. Зробив він це притишеним голосом, щоб не почула мати.

Джордж стиха хихикнув. Страх із хлопчика вже пішов геть; він сплив з нього так само легко, як спливає кошмар з людини, яка похололою, хапаючи ротом повітря, прокинулась з його лабетів, яка відчуває власне тіло й тупиться очима на оточуючі її речі, аби впевнитись, що нічого того насправді не відбувалося, і яка відразу ж починає забувати свій сон. Половина того сновидіння спливає, коли її ступні торкаються підлоги, три чверті, коли вона виходить із душі й починає витиратися рушником; весь - коли вона закінчує снідати. Усе пощезає... до наступного разу, коли, знов у лабетах кошмару, усі ті страхи згадаються знов.

«Та черепаха, - думав Джордж, ідучи до кухонного столу, в шухляді якого лежали сірники. - Де я ще бачив схожу черепаху?»

Але жодної відповіді не надійшло, і він анулював своє запитання.

Джордж дістав сірники з шухляди, взяв ніж з підставки (обережно тримаючи його гострим краєм від свого тіла, як його був навчив тато) і невеличку миску з посудної шафи в ідальні. І потім пішов до кімнати Білла.

- Н-н-ну що т-т-ти за гівнюк такий, Дж-Джорджі, - промовив Білл, але цілком дружньо, відсовуючи на нічному столику подалі предмети, пов'язані з його хворобою: порожню склянку, графин з водою, серветки «Клінекс»,

книжки, слоїк мазі «Вікс ВапоРаб»[16 - «Vicks VapoRub» - ментолово-камфорно-евкаліптова мазь для розтирання грудей і горла при застуді дітей, яка випускається з 1894 р.], запах якої в Білла все життя асоціюватиметься з важкими від слизу грудьми, кашлем і забитим шмарклями носом. Там також стояв старенький радіоприймач «Філко»[17 - «Philco» - заснована 1892 р. філадельфійська компанія з виробництва електроприладів, яка вивела на ринок чимало інновацій (зокрема, перше телемовлення 1932 р., перші поверхово-бар'єрні транзистори для швидкісних комп'ютерів у 1953, лідер з виробництва й продажу радіоприймачів тощо), збанкрутувала 1961 р., хоча бренд все ще існує.], з якого звучав не Шопен і не Бах, а якась мелодія Малюка Річарда[18 - Little Richard (нар. 1932 р.) - піаніст і співак з надзвичайно верескливим голосом, «архітектор» класичного рок-н-ролу, автор численних евергрінів у цьому жанрі.]... Утім, дуже тихенько, так тихенько, що Малюка Річарда було позбавлено всієї його брутальної, первісної потужності. Їхня мати-піаністка, яка отримала класичну музичну освіту в Джульярді[19 - «Juilliard School» - заснована 1905 р. в Нью-Йорку консерваторія, один із найшанованіших у світі освітніх закладів у сфері виконавчих мистецтв.], ненавиділа рок-н-рол. Він їй не просто не подобався, вона відчувала до нього глибоку відразу.

- Я не гівнюк, - сказав Джорджі, кладучи на нічний столик принесені ним речі й сідаючи на ліжко до Білла.

- Авжеж, не гівнюк, - сказав Білл. - Ти не що інше, як велика-величезна коричнева дірка-в-гузні, ось хто ти такий.

Джордж спробував собі уявити хлопця, який є не чим іншим, а тільки великою-величезною діркою-в-гузні на ніжках, і почав хихотіти.

- Ти дірка, більша навіть за Огасту[20 - Augusta - засноване 1607 р. місто, столиця штату Мейн (1958 р. близько 21 тис. мешканців).], - сказав Білл, також починаючи хихотіти.

- А ти дірка-в-гузні, більша за цілий наш штат, - відповів Джордж. Тут уже обох хлопців підірвало сміхом не менш як на дві хвилини.

Після цього завелася та розмова пошепки, що значить вельми мало для будь-кого, окрім малих хлопчаків: закиди одне одному, хто з них найбільша дірка-в-гузні, хто має найбільшу дірку-в-гузні, чия дірка-в-гузні найкоричневіша й тому подібне. І врешті-решт Білл промовив одне з заборонених слів - він назвав Джорджа великою засраною діркою-в-гузні - і обидва страшенно з цього реготали. Сміх Біллі перейшов у напад кашлю. Коли кашель нарешті почав стихуватися (на той момент обличчя Білла набуло сливового відтінку, що Джордж собі відзначив з деяким страхом), гра на роялі знову припинилася. Вони вдвох дивилися в напрямку вітальні, дослухаючись, чи не почують, як відсувається рояльна лавка, дослухаючись, чи не почують нетерплячі кроки матері. Білл уткнувся ротом собі в згин ліктя, заглушаючи останні пориви кашлю і одночасно показуючи на графин. Джордж налив йому склянку води, і він її всю випив.

Рояль почав грати знову - і знову «До Елізи». Заікуватий Білл назавжди запам'ятав цю п'єсу, і навіть через багато років від її звуків йому завжди обсіпало морозом плечі й спину; серце в ньому обривалося, і він згадував: «Моя мати це грала в той день, коли помер Джорджі».

- Ти більше не будеш кашляти, Білле?

- Ні.

Білл витяг із коробки папірчик «Клінекс», видав якийсь гаркотливий звук у грудях, сплюнув мокротиння в серветку, зіжмакав і викинув її до сміттевого кошика біля ліжка, який уже був заповнений подібними зіжмаканими папірцями. Потім він відкрив коробку з парафіном і витряс собі на долоню масний куб. Джордж уважно за ним спостерігав, але без балачок, без розпитувань. Білл не любив, щоб Джордж говорив до нього, коли він щось робить, а Джордж уже привчився – якщо він триматиме язика на припоні, Білл сам зазвичай починає пояснювати, що він робить.

Білл відрізав ножем від куба парафіну маленький шматок. Поклав той шматок у миску, потім тернув сірником і поклав той сірник згори на парафін. Хлопчики дивилися на маленьке жовте полум'я, в той час як помираючий вітер вряди-годи кидав у вікно жмені дощу.

- Треба зробити човен водостійким, бо інакше він просто намокне й потоне, - сказав Білл.

Поряд із Джорджем його заїкуватість легшала – інколи він навіть зовсім не заїкався. А от у школі вона могла ставати такою важкою, що він узагалі втрачав здатність говорити. Спроможність висловлюватись припинялася, і однокласники Білла відвертали очі деінде, поки Білл, вчепившись долонями в краї парти, з обличчям, поруділим майже до кольору його волосся, з очима, зіщуленими в щілинки, намагався вивернути бодай слово зі свого непіддатного рота. Подеколи – в більшості випадків – слово таки виходило. Іншим разом воно просто відмовлялося. Коли Біллу було три роки, його збила машина, він тоді вдарився об стіну будинку; він залишався непритомним сім годин. Мама казала, що саме та аварія призвела до його заїкуватості. Інколи Джордж – і сам Білл – відчували підозру, що їхній батько не так у цьому впевнений.

Шматок парафіну в мисці майже цілком розплавився.

Обхопивши свою картонну паличку, полум'я сірника зменшилося, посинішало, а потім і погасло. Білл встромив пальця в ту рідину й висмикнув його з притисненим сичанням. Він винувато поглянув на Джорджа.

- Гаряче, - промовив він.

Через кілька секунд він знову занурив туди палець і почав намазувати парафіном боки човника, де той швидко застигав молочною плівкою.

- А я можу теж це робити? - спитав Джордж.

- Гаразд. Але не крапни на ковдру, а то мама тебе вб'є.

Джордж і собі занурив пальця у парафін, який тепер був дуже теплим, але вже не гарячим, і почав намазувати ним інший борт човника.

- Не накладай занадто багато, ти, дірка-в-гузні! - застеріг його Білл. - Ти хочеш потопити його в першому ж рейсі?

- Я вибачаюся.

- Та все в порядку, тільки п-п-родовжуй легесенько.

Джордж покінчив зі своїм бортом, потім затримав човник у руках, той тепер трішки поважчав, але не дуже.

- Такий класний, - промовив він. - Піду надвір і його попускау.

- Йо, так і зроби, - погодився Білл.

Раптом він здався втомленим - втомленим і все ще не вельми здоровим.

- Хотілося б, аби й ти міг піти, - сказав Джордж. Йому насправді цього хотілося. Білл іноді, через деякий час, починав командувати, але в нього завжди народжувалися класні ідеї, і він майже ніколи не бився. - Це ж насправді твій човен.

- Корабель, - виправив його Білл. - Називай його кораблем.

- Гаразд, корабель.

- Мені й самому хотілося б вийти надвір, - сказав Білл понуро.

- Ну... - з корабличком у руках переступив з ноги на ногу Джордж.

- Ти тільки одягнися під дощ, як слід, - нагадав йому Білл, - а то тебе теж скрутить таким, як у мене, грип-кахином. Може, ти й уже його підхопив з моїми м-м-мікробами.

- Дякую, Білле. Це чудесний корабель.

І тут Джордж зробив те, чого він не робив уже довгий час, те, чого Білл ніколи не забуде: він нахилився і поцілував брата в щоку.

- От тепер ти точно його підхопив, дірка-ти-в-гузні, - промовив Білл, але попри те зі збдьореним виглядом. Він посміхнувся Джорджу. - І ще, віднеси все це назад. А то мама р-р-роздратується.

- Звичайно.

Джордж зібрав протинамокні засоби й рушив через кімнату з невеличкою мискою в руках, в якій криво стирчала коробка з парафіном, а поверх неї був хистко притулений його кораблик.

- Дж-Дж-Джорджі?

Джордж обернувся подивитись на брата.

- Об-б-бережно там.

- Звісно, - лоб Джорджа трішки наморщився. Такі речі зазвичай йому казала мама, не старший брат. Це було таким же дивним, як те, що він раптом був поцілував Білла. - Звісно, я буду обережним.

Він вийшов. Білл його більше ніколи не бачив.

3

І от тепер він був тут, гнався за своїм корабликом вздовж лівого узбіччя Вітчем-стрит. Біг він швидко, але вода бігла швидше, і його кораблик вирвався вперед. Він почув ревіння, що дедалі дужчало, і побачив за п'ятдесят ярдів нижче по пагорбу, як вода каскадом шугає у все ще відкритий дощоприймач. Такий врізаний у бровку темний і довгий, напівкруглий отвір, і, саме коли Джордж туди дивився, якась оббита гілляка, з корою тьмяною і блискучою, немов тюленяча шкіра, полинула в пащу цього дренажного колодязя. На мить вона там зависла, а потім сковзнула всередину. От туди й прямував його кораблик.

- От лайно і «Шинола»! [21 - Алюзія на образливий вираз: «Ти не відрізниш лайно від «Шиноли»», який увійшов в американський сленг у часи Другої світової війни; «Shinola» - заснована 1907 р. у Детройті компанія з випуску гуталіну, яка поступово також освоїла випуск інших продуктів і зараз славиться своїми високоякісними наручними годинниками, велосипедами тощо (політика компанії - вироби суто з американських компонентів).] - закричав настраханий Джордж.

Він додав швидкості і якусь мить гадав, що впіймає кораблик. А потім, послизнувшись однією ступнею, він упав долічерева, обідравши собі коліно, і скрикнув від болю. Зі своєї нової перспективи на рівні дороги він побачив, як підхоплений іншим нуртом його кораблик двічі крутнувся, а потім зник.

- Лайно і «Шинола»! - крикнув він знову, стукнувши кулаком об дорогу. Це також було боляче, і він почав трішки плакати. Яка ж це дурня, отак втратити такий кораблик!

Він підвівся і підійшов до отвору дощоприймача. Там він опустився навколішки й зазирнув досередини. Вода падала в темряву з сирим, лунким шумом. Якийсь то був лячний звук. Він нагадав Джорджу про...

- Ой!

Цей звук висмикнувся з нього, наче на ниточці, і Джордж відсахнувся.

Там, усередині, чиїсь жовті очі: саме ті очі, які він собі завжди уявляв, але насправжки ніколи в підвалі не бачив. «Це якась тварина, - подумав він недоладно, - ото й усе, якась тварина, може, чийсь домашній кіт потрапив туди й застряг...»

Він усе ще залишався готовим утекти – мусив би тікати вже за секунду чи пару секунд, коли перемикачі в його мозку впоралися з шоком, отриманим від тих двох яскравих жовтих очей. Під пальцями Джордж відчував жорстку щербенисту поверхню вулиці й тонке покривало холодної води, яка їх зусібіч обтікала. Він побачив себе, як він підводиться й задкує, але в ту ж мить голос – цілком розважливий і доволі приємний голос – заговорив до нього з дренажного колодязя.

– Привіт, Джорджі! – промовив той голос.

Джордж моргнув і знов подивився. Він ледь поїв віри тому, що побачив; там було щось таке, немов з якоїсь придуманої історії або з кінофільму, де знаєш, що звірі будуть балакати й танцювати. Якби хлопчик був на десять років старшим, він не повірив би тому, що побачив, але йому було не шістнадцять. Йому було шість.

Він побачив клоуна в дренажному колодязі. Світло вглибині було далеким від ясного, але достатнім, щоб Джордж Денбро не сумнівався в тім, що він бачить. Це ж клоун, як той, що в цирку або по телевізору. Фактично він скидався на щось середнє між Бозо та Кларабелло, котрий балакав (чи котра? – Джордж ніколи не був упевненим у його/її статі), бібікаючи клаксоном, у суботній ранковій передачі «Гавді Дуді» – єдиний, хто насправді міг зрозуміти Кларабелло, був Баффало Боб, і це завжди страшенно смішило Джорджа[22 – Бозо – клоун, що з 1946 р. був персонажем грамплатівок та ілюстрованих книжок, а з 1949 став героєм численних телешоу, мультфільмів тощо; Clarabell – безсловесний клоун у смугастому костюмі, який відповідає на запитання лише «так» або «ні», натискаючи на клаксон у себе на животі; «Howdy Doody» (1947–1960) – побудована на циркових і ковбойських темах найпопулярніша свого часу дитяча телепередача за участю акторів, ляльок-маріонеток та дитячої аудиторії; Роберт «Баффало» Сміт (1917–1998) – її незмінний ведучий.]. Цей клоун у дренажному колодязі мав вибілене обличчя, по боках його лисої голови стирчали кумедні пучки рудого волосся, а поверх губ у нього була намальована велика клоунська усмішка. Напевне, якби Джордж прожив на кілька років довше, йому б найперше згадався Роналд МакДоналд, а не Бозо й Кларабелло[23 – Ronald McDonald – створений у 1963 році актором Віллардом Скоттом, одним з виконавців ролі клоуна Бозо, новий персонаж-клоун, який став символом однойменної мережі фаст-фудів.].

В одній руці, наче якийсь прекрасний, стиглий фрукт, клоун тримав повітряні кульки різноманітних кольорів.

В іншій руці він тримав кораблик Джорджа.

– Хочеш свій кораблик, Джорджі? – усміхнувся клоун.

Джордж посміхнувся у відповідь. Він ніяк не міг втриматися; то була така усмішка, на яку просто мусиш відповісти.

– Звичайно, хочу, – промовив він.

Клоун розсміявся: «Звичайно, хочу». Це так гарно! Це дуже гарно! А як щодо повітряної кульки?

- Ну... звичайно! - Джордж уже було потягнувся рукою... а потім через силу прибрав її назад.

- Мені не можна нічого брати в незнайомців. Мій тато мені так казав.

- Вельми розумно з боку твого тата, - промовив клоун у дренажному колодязі, усміхаючись. «Звідки, - подумав Джордж, - я був вирішив, ніби в нього жовті очі?» Очі були яскравими, мінливо-синіми, такого ж кольору, як у його мами та в Білла. - Вельми розумно, справді. А отже, я відрекомендуюся, Джорджі! Я - містер Боб Грей, відомий також як Танцючий Клоун Пеннівайз, радий познайомитися з Джорджем Денбро. Пеннівайзе, познайомтеся із Джорджем Денбро. Джордже, познайомтеся із Пеннівайзом. Ну от, тепер ми одне одного знаємо. Я для тебе більше не незнайомиць, а ти не незнайомиць для мене. Пі-равильно?

Джордж захихотів:

- Гадаю, що так, - він знову потягнувся рукою... і знову її відсмикнув. - А як ти туди потрапив?

- Мене просто дощем зми-и-ило, - сказав Танцючий Клоун Пеннівайз. - Змило геть увесь цирк. Ти відчуваєш запах цирку, Джорджі?

Джордж нахилився нижче. Раптом він дочув запах арахісу! Гарячого смаженого арахісу! І оцту! Того білого оцту, яким крізь дірочку в кришці поливаєш собі картопляні чипси! Він відчув запахи цукрової вати й смажених пончиків і слабенький, проте загрозливий дух лайна хижих звірів. Він відчув вишневий аромат ярмаркової тирси. Але все ж таки...

Але все ж таки під усім тим був запах повені, і приючого листя, і темних тіней дренажної труби. Сирим і гнилим був той запах. То був запах підвалу.

Проте інші запахи були сильнішими.

- Ще б пак, авжеж, відчуваю, - відповів Джордж.

- Хочеш свій кораблик, Джорджі? - спитав Пеннівайз. - Я повторю запитання просто тому, що не схоже, аби тобі насправді його хотілося.

Він підняв кораблик вище, усміхаючись. Одягнений клоун був у неоковирний шовковий костюм з великими помаранчевими гудзиками. На грудях у нього метлялася блакитна, яскравого відтінку електрик краватка, а долоні його приховували великі білі рукавички, як оті, що завжди носять Мікі Маус або Доналд Дак.

- Ще б пак, - сказав Джордж, дивлячись у дренажний колодязь.

- А повітряну кульку? У мене є і червона, і зелена, і жовта, і блакитна, і...

- А вони злинають?

- Злинають? - усмішка клоуна стала ще ширшою. - О так, насправді так. Вони злинають! І ще є цукрова вата...

Джордж потягнувся туди рукою.

Клоун ухопив його за руку.

І Джордж побачив, що обличчя в клоуна змінилося.

Те, що він там побачив, було достатньо жахливим, щоб усі виплоти його уяви про створіння в підвалі здалися лагідними сновидіннями; те, що він побачив, зруйнувало його розум одним пазуристим хапом.

- Вони злинають, - замугикало створіння здушеним, глузливим голосом. Воно тримало руку Джорджа тугою хваткою гнучкого, як черв, мацака, воно затигувало Джорджа в ту жахливу темряву, де нуртувала, і ревіла, і гарчала вода, несучи свій вантаж буревійного мотлоху аж ген до моря. Джордж вигинав шию геть від тієї кінцевої темряви, він почав кричати до дощу, бездумно кричати до білого осіннього неба, яке кривилось над Деррі того дня восени 1957 року. Крики його були відчайдушними та пронизливими, і вгору й униз у будинках по Вітчем-стрит люди підходили до своїх вікон або вибігали на ганки.

- Вони злинають, - гарчало воно, - вони злинають, Джорджі, і коли ти опинишся тут, внизу, зі мною, ти злинеш також...

Плече Джорджа вогко вгатилося у бетонний бордю, і Дейв Гарденер, який через повінь залишився вдома того дня, не пішовши на роботу в «Човник-Чобіток», побачив лише якогось маленького хлопчика у жовтому дощовику, маленького хлопчика, який кричить і звивається у риштаку, де брудна вода переливається йому через лице, роблячи його крики схожими на булькотіння.

- Тут усе злинає, - прошепотів той глузливий, гнилий голос, і раптом звук віддирання накрила сліпуча агонія, і далі Джордж Денбро вже нічого не знав.

Дейв Гарденер першим туди дістався, і, хоча він опинився там всього лиш за сорок п'ять секунд після першого крику, Джордж Денбро вже був мертвим. Гарденер ухопився за спину його дощовика, відтягнув хлопчика на дорогу... і сам почав кричати, коли тіло Джорджа перевернулося під його руками. Лівий бік плаща Джорджа тепер був яскраво червоним. Кров лилася у дощоприймач з рваної діри на тому місці, де раніше була ліва рука. Кулястий кінчик якоїсь кістки, жахливо яскравий, виглядав крізь порвану тканину.

Очі хлопчика дивилися вгору, в білі небеса, і, коли Дейв позадкував до інших людей, які вже прозогом набігали з усієї вулиці, вони почали наповнюватися дощем.

Десь там, унизу, в дренажній системі, яка вже майже ущерть заповнилася стічними водами (там, унизу, просто не могло бути нікого, вигукне пізніше окружний шериф в інтерв'ю репортеру «Деррі Ньюз» із бентежною люттю, такою сильною, що вона прозвучала майже стражданням; самого Геркулеса зміло б тим скаженим потоком), зроблений з газетного аркуша кораблик Джорджа мчав уперед крізь темні як ніч камери й довгі бетонні коридори, що ревіли й гуділи водою. Якийсь час він біг пліч-о-пліч з мертвою куркою, яка пливла, задерши свої жовтуваті рептильні лапи до скрапуючої стелі; потім на якомусь розгалуженні за східною частиною міста курку віднесло ліворуч, а кораблик поплив і далі прямо.

Годиною пізніше, вже коли матір Джорджа гамували заспокійливими ліками в пункті невідкладної допомоги Деррійського міського шпиталю, а Заїкуватий Білл сидів ошелешеним, побілілим у своєму ліжку, слухаючи хрипкі ридання батька у вітальні, де, коли Джордж виходив надвір, мати ще була грала «До Елізи», той кораблик, ніби куля з дула рушниці, вилетів з бетонного отвору й швидко помчав якимсь водовідвідним каналом у безіменний ручай. Коли через двадцять хвилин він дістався кипучої розпухлої ріки Пенобскот, попереду на небі почали проявлятися перші сині просвіти. Дощова буря минулася.

Кораблик кивав, кренився й подеколи черпав воду, але не тонував; двоє братів добре його обробили проти намокання. Я не знаю, де він урешті-решт причалив, якщо взагалі бодай десь; можливо, він дістався моря і ходить там вічно, як зачарований корабель у якійсь чарівній казці. Все, що я знаю, це те, що він усе ще залишався на плаву і все ще мчав на грудях потопу, коли проминув межу самоврядного міста Деррі, штат Мейн, а потім сплив з цієї історії назавжди.

Розділ 2. Після фестивалю (1984 рік)

1

Причина, з якої Ейдріан носив капелюха, – розказуватиме пізніше поліцейським його рюмсаючий бойфренд, – полягала в тому, що він його виграв в атракціоні «Кидай, поки не виграєш» [24 – «Pitch-Til-U-Win» – одна з традиційних ярмаркових розваг: накидання здаля кілець на дерев'яні кілки, до яких прив'язані різноманітні виграші.] на ярмарку в Бессі-парку всього лиш за шість днів до своєї смерті.

– Він його носив, тому що він любив це сране містечко! – кричав до копів той бойфренд на ім'я Дон Хагарті.

– Годі, годі – тут не місце таким висловам, – заперечив Хагарті офіцер Гарольд Гарденер. Гарольд Гарденер був одним із чотирьох синів Дейва Гарденера. Того дня, коли його батько знайшов безживне, одноруке тіло

Джорджа Денбро, Гарольду Гарденеру було п'ять років. Цього дня, майже за двадцять сім років відтоді, він був тридцятип'ятилітнім і лисіючим. Гарольд Гарденер визнавав справжність туги й болю Дона Хагарті, та в той же час розумів, що ніяк не може сприймати це цілком серйозно. Цей чоловік – якщо вам хочеться називати його чоловіком – мав напomadжені губи, а атласні штани на ньому були такими тісними, що можна було ледь не зморшки порахувати на його прутні. Туга чи не туга, біль чи не біль, він, врешті-решт, усього лише гомік. Такий самий, як його покійний друг Ейдріан Меллон.

– Нумо, повторимо все ще раз від початку, – промовив напарник Гарольда Джефрі Рівз. – Ви вдвох вийшли з того «Сокола» і повернули в бік Каналу. А далі що?

– Ідіоти, скільки разів я ще мушу вам переповідати? – Хагарті так само кричав. – Вони його вбили! Вони штовхнули його через парапет! Така звичайна справа в цьому Мачо-Сіті для них! – Дон Хагарті почав плакати.

– Ще раз, – повторив терпляче Рівз. – Ви вийшли з того «Сокола» і повернули в бік Каналу. А далі що?

2

Далі по коридору в іншій кімнаті для допитів двоє деррійських копів розмовляли з сімнадцятирічним Стівом Дубеем; поверхом вище в кабінеті секретаря суду ще двоє допитували вісімнадцятирічного Джона Рукатого Гартону; а в кабінеті шефа поліції на п'ятому поверсі сам шеф Ендрю Редімахер та заступник районного прокурора Том Бутільєр допитували п'ятнадцятирічного Крістофера Анвіна. Одягнений у витерті джинси, засмальцьовану майку й масивні мотоциклетні чоботи Анвін скиглив. Редімахер із Бутільєром взяли хлопця собі тому, що цілком слушно оцінили його як найслабшу ланку в цьому ланцюжку.

– Нумо, повторимо все ще раз від початку, – промовив у своєму кабінеті Бутільєр, точно так само, як Джефрі Рівз двома поверхами нижче.

– Ми не мали наміру його вбивати, – мимрив Анвін. – То все той капелюх. Ми повірити не могли, що він усе ще носить той капелюх після, розумієте, після того, що Рукатий був тоді сказав першого разу. Ну і, я гадаю, ми хотіли його налякати.

– За те, що він сказав? – перебив його шеф Редімахер.

– Так.

– Джонові Гартону вдень сімнадцятого?

– Так, Рукатому, – Анвін вибухнув новими сльозами. – Але ми намагалися його врятувати, коли побачили, що він потрапив у халепу... принаймні я зі Стівом Дубеем... ми не мали наміру його вбивати!

- Годі, Крісе, не штовхай нам лайно, - промовив Бутільєр. - Ви закинули того малого педика в Канал.

- Так, але...

- І ви всі втрюх прийшли сюди про все щиросердо зізнатися. Ми з шефом Редімахером цінуємо це, правда ж, Енді?

- Ще б пак. Щиро зізнатися, це справді чоловічий учинок.

- А отже, не зайобуй себе брехнею зараз. Ви вирішили його перекинути через парапет тієї ж миті, щойно побачили, як він з його дружком-підаром виходять із «Сокола», хіба не так?

- Ні! - обурено заперечив Кріс Анвін.

Бутільєр дістав із кишені сорочки пачку «Марлборо» і встромив собі до губ сигарету. Простягнув пачку Анвіну:

- Закуриш?

Анвін узяв і собі сигарету. Щоб дати йому підкурити, Бутільєру довелося ловити її кінчик сірником, бо аж надто тремтіли в Анвіна губи.

- Але коли ви побачили, що на ньому той капелюх? - спитав Бутільєр.

Похиливши голову так, що масне волосся впало йому на очі, Анвін глибоко затягнувся і видихнув дим крізь усіяний чорними вуграми ніс.

- Йо, - сказав він, і то так делікатно, що ледве чутно.

Бутільєр нахилився вперед, його карі очі сяяли. На обличчі він мав хижачький вираз, але голос звучав ласкаво.

- Що, Крісе?

- Я сказав «так». Думаю, що так. Перекинути його. Але ж не вбивати.

Він підвів голову, поглянувши на них, з лицем нестямним і жалюгідним, усе ще не спроможний усвідомити неоглядність змін, які відбулися відтоді, як він вийшов учора о сьомій тридцять із дому, щоб з двома друзями погуляти в останній вечір Деррійського фестивалю «Дні Каналу».

- Не вбивати його! - повторив він. - А той, під мостом... Я так і не знаю, хто він такий.

- То хто ж там був? - запитав Редімахер, проте без великої цікавості. Цю деталь вони вже також чули перед тим, і обидва в це не вірили - рано чи пізно люди, яких звинувачують у вбивстві, майже завжди хапаються за когось такого стороннього, таємничого.

У Бутільєра для такого була навіть спеціальна назва: він називав це «Синдромом однорукого», за тим старим телесеріалом «Утікач»[25 - «The

Fugitive» (1963–1967) – серіал про невинно засудженого за вбивство своєї дружини лікаря, який втікає від правоохоронців і одночасно шукає справжнього вбивцю, таємничого однорукого чоловіка.]

– Той дядько, у клоунському костюмі, – сказав Кріс Анвін. – Дядько з повітряними кульками.

3

Більшість мешканців Деррі погоджувалася з тим, що фестиваль «Дні Каналу», який проходив з 15 до 21 липня, виявився винятково успішним: чудова підмога для моралі міста, його іміджу... і гамана. Цей тижневий фестиваль було підготовлено на відзначення столітнього ювілею Каналу, що тік через центр міста. Саме цей Канал у 1884–1910 роках цілком відкрив Деррі для торгівлі лісом; саме цей Канал колись породив період економічного буму в Деррі.

Місто причепурилося від сходу до заходу й від півночі до півдня. Вибоїни на дорогах, що, як клялися деякі мешканці, не латалися десятиліття чи й довше, було засипано гарячим асфальтом і гладенько закатано. Міські будівлі було підремонтвано всередині та свіжо пофарбовано знадвору. Найгірші графіті у Бессі-парку – більшість із них круто логічні заяви типу «ВВИТИ ВСІХ ПІДАРИВ» та «СНІД НА ВАС, ВІД БОГА ПРИРЕЧЕНІ НА ПЕКЛО ГОМОСЕКИ!!» – було наждачкою зчищено з лав і дерев'яних стін маленького критого віадука над Каналом, відомого як Міст Поцілунків.

У трьох порожніх магазинних вітринах середмістя було влаштовано «Музей Днів Каналу», який наповнив експонатами місцевий бібліотекар та історик-аматор Майкл Хенлон. Найдавніші родини міста безоплатно поділилися на цей час своїми майже безцінними скарбами, і впродовж фестивального тижня близько сорока тисяч відвідувачів заплатили по чверть долара кожний, щоб подивитися на меню харчевень 1890-х; на лісорубські сокири, клини та багри 1880-х; на дитячі іграшки 1920-х та понад дві тисячі фотографій і дев'ять бобін кінострічок з життя, яким воно було в Деррі впродовж останньої сотні років.

Спонсорами цього музею були пані зі спільноти «Деррійські леді», котрі забалотували деякі із запропонованих Хенлоном експонатів (як-от сумнозвісне бродяжницьке крісло 1930-х[26 – Tramp chair – створений на початку XIX ст. засіб покарання, яким користувалися в містечках, що не могли собі дозволити утримувати окрему в'язницю: оплетене залізними смугами крісло, в яке саджали і замикали в ньому на день-два (іноді возячи вулицями на возі для демонстрації) дрібних злочинців і волоцюг.] і фотографій (як-от знімки банди Бредлі після знаменитої перестрілки). Але всі погоджувалися, що успіх був величезний, та й все одно нікому насправді не хотілося бачити ті старі, жорстокі речі. Набагато краще акцентувати на позитиві, прибираючи негатив, як співається у тій старій пісні[27 – «As-Cent-Tchu-Ate the Positive» – написана у формі гумористичної проповіді 1944 р. пісня, яку відтоді виконують безліч зірок поп-музики.]

У Деррі-парку під величезним смугастим тентом подавали напої і закуски, там же кожного вечора відбувалися оркестрові концерти. У Бессі-парку буяли ярмаркові розваги з атракціонами від фірми «Величні шоу Смокі» та іграми, що їх проводили місцеві мешканці. По історичних місцинах міста з годинним інтервалом курсував спеціальний трамвайний вагон, закінчуючи свій маршрут біля цієї карнавальної машини з видобутку грошей.

Саме тут Ейдриан Меллон і виграв той свій капелюх, що потім призвів до його вбивства, – паперовий циліндр із квіткою і стрічкою, на якій красувався напис: «Я ? Деррі!»

4

– Я втомився, – сказав Джон Рукатий Гартон. Як і двоє його друзів, одягом він несвідомо імітував Брюса Спрінгстіна, хоча, якби його про це запитати, він, певне, обізвав би Спрінгстіна слимаком або гомосексом, висловивши натомість своє захоплення такими «курва, крутими» метал-гуртами, як «Деф Леппард», «Твістед Сістер» чи «Джудас Пріст»[28 – «Def Leppard» – заснований 1977 р. англійський геві-метал-гурт, в якому грає однорукий барабанщик, котрий втратив кінцівку в автокатастрофі 1984 р.; «Twisted Sister» – заснований 1972 р. американський глем-рок-гурт, зокрема уславлений своїм гротескним макіяжем і перевдяганням у жіночі шати; «Judas Priest» – заснований 1969 р. англійський метал-гурт, що першим почав вбиратися на сцені у клепану чорну шкіру в стилі садо-мазо (тільки 1998 р. соліст гурту Роб Гелфорд публічно оголосив, що він гей).]. Рукава простої синьої майки на ньому було відірвано, таким чином він демонстрував свої важкі, м'язисті плечі. Густе каштанове волосся спадало йому на одне око – ця деталь більше нагадувала Джона Кугуара Мелленкемпа[29 – John Mellencamp (сценічний псевдонім Cougar, Пума, нар. 1951 р.) – американський вокаліст-гітарист, автор душевних пісень у стилі хартленд-рок.], аніж Спрінгстіна. На руках у нього були й сині татування – потаємні символи, які скидалися на щось нарисоване малою дитиною. – Не хочу я більше балакати.

– Просто розкажи нам, як було того дня на ярмарку, – промовив Пол Х'юз. Х'юз і сам počувався втомленим, і шокваним, і стривоженим цією огидною справою. Він знову й знову думав про те, як це «Дні Каналу» в Деррі завершилися такою фінальною подією, що про неї геть усі якимсь чином знали, але яку так ніхто й не наважився записати у «Денний розклад цікавих подій». Якби таке трапилося, це мало б такий вигляд:

Субота, 21 : 00: Останній концерт за участі Оркестру Деррійської середньої школи й «перукарського» вокального квартету «Мелло-Мен»[30 – «Barbershop» – започаткований наприкінці ХІХ ст. відвідувачами перукарень, які чекали своєї черги, стиль чотириголосої вокальної музики а-капела, специфічний своїм багатим обертонами звучанням, коли чується більше голосів, ніж їх насправді співає.].

Субота, 22 : 00: Гігантський феєрверк.

Субота, 22 : 35: Офіційне закриття «Днів Каналу» ритуальним жертвоприношенням Ейдріана Меллона.

- Нахер той ярмарок, - відповів Рукатий.

- Просто, що ти сказав Меллону та що він сказав тобі?

- О господи, - пустив очі під лоба Рукатий.

- Нумо, Рукатий, - докинув партнер Х'юза.

Рукатий пустив очі під лоба й розпочав знову.

5

Гартон побачив тих двох, Меллона й Хагарті, як вони манірно походжають, обіймаючи один одного за талію, і хихотять, наче якась парочка дівчат. Спершу він так і подумав, що це насправді парочка дівчат. Потім він упізнав Меллона, котрого йому якось уже були показували до того. Дивлячись на них, він побачив, як Меллон обернувся до Хагарті... і вони швиденько поцілувались.

- Ох, люди, я зараз виригаю! - вигукнув Рукатий з відразою.

З ним були Кріс Анвін і Стів Дубей. Коли Рукатий показав їм на Меллона, Стів Дубей сказав, що іншого підара звать Дон котрийсь-там і він якось взявся підвезти одного хлопця з Деррійської середньої, який голосував на дорозі, а потім намагався підбити клини до нього.

Меллон з Хагарті знову вирушили в бік цієї трійці, йдучи від «Кидай, поки не виграєш» до виходу з ярмарку. Пізніше Рукатий Гартон казатиме офіцерам Х'юзу й Конлі, що він відчув образу через свою скривджену «громадянську гордість», коли побачив того йобаного підара в капелюсі з написом: «Я ? Деррі». Ідіотська була річ, той капелюх - паперова імітація циліндра, з верхівки якого стирчала, киваючи на всі боки, величезна пишна квітка. Ідіотичність цієї квітки вочевидь образила громадянську гордість Рукатого ще дужче.

Коли, обхопивши один одного рукою за талію, Меллон з Хагарті пройшли повз нього, Рукатий Гартон викрикнув:

- Мені слід змусити тебе зжертви того капелюха, йобаний ти срако-бандит!

Меллон обернувся до Гартона і, кокетливо лопочучи віями, промовив:

- Якщо вам хочеться щось пожувати, милесенький, я можу знайти для вас щось набагато смачніше за мого капелюха.

На цій заувазі Рукатий Гартон вирішив, що він мусить переформатувати цьому подарові обличчя. У географії обличчя Меллона піднесуться гори й посунуться континенти. Ніхто досі не пропонував йому посмоктати корінця. Ніхто.

Він вирушив до Меллона. Друг Меллона Хагарті, стривожений, спробував потягнути Меллона геть, але Меллон не поворухнувся з місця, посміхаючись. Пізніше Гартон скаже офіцерам Х'юзу й Конлі, що він був цілком упевненим, ніби Меллон був під якимсь кайфом. Таки був, погодиться Хагарті, коли цю думку йому перекажуть офіцери Гарденер і Рівз. Він тоді був під кайфом від пари намазаних медом пончиків, які тільки й з'їв за весь день на ярмарку. Таким чином він був не в стані розпізнати реальну загрозу насильства, яку являв собою Рукатий Гартон.

- Але треба було знати Ейдріана, - витирав очі серветкою Дон, заразом розмазуючи в себе туш. - Йому бракувало здатності набирати, ну, типу захисного обарвлення. Він був із тих дурників, які думають, ніби все насправді мусить обернутися на краще.

Йому мусило дуже сильно дістатися там і тоді, якби Гартон не відчув, як щось торкнулося його ліктя. То був поліцейський кий із вмонтованим у нього ліхтариком. Рукатий повернув голову й побачив офіцера Френка Мекана, ще одного представника деррійської правоохоронної еліти.

- Не переймайся, дружочку, - наказав Мекан Гартону. - Не лізь до чужих справ, облиш у спокої цих дрібних геенят. Розважайся собі деінде.

- Ви чули, як він мене обізвав? - запитав гаряче Гартон. Тепер до нього вже приєдналися Анвін із Дубеем - вони вдвох, унюшивши неприємності, намагалися спонукати Гартона піти на ярмарок, але Гартон від них відмахнувся, готовий накинутися з кулаками й на них, якби вони наполягали. Його чоловіче достоїнство потерпіло образу, за яку, на його переконання, він мусив помститися. Ніхто не пропонував йому посмоктати корінця. Ніхто.

- Я не вірю, щоб він бодай якось тебе обізвав, - заперечив Мекан. - А от у те, що ти заговорив до нього першим, я повірю. Ну а тепер катай, синку. Мені не хочеться повторювати тобі це знову.

- Він обізвав мене педиком!

- Отже, ти переживаєш, що це може бути правдою? - запитав Мекан, схоже чесно цим зацікавившись, і Гартон огидно спалахнув глибоко червоним кольором.

Під час цього діалогу Хагарті зі зростаючим відчаєм намагався відтягнути Ейдріана Меллона звідти геть. І от нарешті Меллон зрушив з місця.

- Бай-бай, коханчику! - нахабно кинув Ейдріан собі через плече.

- Замокни, страхопуде, - обірвав його Мекан. - Забирайтеся геть звідси.

Гартон було ткнувся до Меллона, але Мекан його перехопив.

- Я можу тебе запроторити, друже мій, - промовив Мекан, - а з тим, як ти поводишся, це може бути не така вже й погана ідея.

- Наступного разу, як я тебе побачу, ти в мене наплачешся! - заревів Гартон услід парі, що віддалялася, і в його бік обернулися голови здивованих людей. - А якщо ти знову будеш у тім капелюсі, я тебе вб'ю! Нашому місту не потрібні такі підари, як ти!

Меллон, не обертаючись, поворушив пальцями лівої руки - нігті лаковані вишневим кольором - і ще трохи додав вихилястості своїй ході. Гартон смикнувся знову.

- Ще один порух чи слово, і ти в мене опинишся під замком, - м'яко проказав Мекан. - Вір мені, хлопчику мій, бо я кажу саме те, що маю на увазі.

- Нумо, Рукатий, - промовив знічено Кріс Анвін. - Охолонь.

- Вам подобаються такі парубки? - спитав у Мекана, цілком ігноруючи Кріса та Стіва, Рукатий. - Га?

- Щодо гузнопахців я нейтральний, - відповів Мекан. - Що мені насправді до смаку, це мир і спокій, а ти порушуєш те, що мені подобається, прищавий. Ну, а тепер бажаєш прогулятися зі мною чи як?

- Ходімо, Рукатий, - тихо промовив Стів. - Пішли, десь купимо хот-догів.

Рукатий пішов, поправляючи на собі майку та змахуючи волосся з очей. Мекан, котрий також давав свідчення на ранок після загибелі Меллона, розказував: «Останнє, що я почув, коли він зі своїми приятелями йшов геть, було: "Наступного разу, як я його зустріну, він серйозно постраждає"».

6

- Будь ласка, мені треба побалакати з матір'ю, - уже втретє промовив Стів Дубей. - Я мушу попросити її остудити мого вітчима, бо інакше, коли я повернусь додому, там буде ще те пекельне побоїще.

- Трохи перегодом, - відповів йому офіцер Чарлз Аваріно.

Обидва, і Аваріно, і його партнер Барні Моррісон, розуміли, що Стіву Дубею не вдасться сьогодні ввечері опинитися вдома, а можливо, й у чимало наступних вечорів. Схоже було, хлопець просто не усвідомлює, наскільки важка сталася пригода, що Аваріно не здивувався, коли пізніше довідався, що цей Дубей кинув школу в шістнадцятирічному віці. На той час він ще навчався у молодшій середній[31 - Junior high school - школа в тих штатах, де існує чотирирівнева система освіти, в якій після початкової школи навчаються діти 10-14 років (деінде вікові параметри різняться).] на Вотер-стрит. Згідно з тестами Векслера, які він здавав під час одного зі своїх трьох проходів через сьомий клас, рівень ай-к'ю в нього був 68[32 -

David Wechsler (1896–1981) – провідний американський психолог, розробник відомих систем вимірювання рівня інтелекту в дітей і дорослих.]

– Розкажи нам, що відбувалося, коли ти побачив, що Меллон виходить із «Сокола», – запропонував Моррісон.

– Ні, дядьку, краще я не буду.

– Ну, а чому ні? – спитав Аваріно.

– Я вже й так забагато наговорив, мабуть.

– Ти сюди й прийшов, щоб говорити, – сказав Аваріно. – Хіба неправда?

– Ну... йо... але...

– Послухай, – ласкаво почав Моррісон, сідаючи поряд із Дубеєм і тицяючи йому сигарету. – Ти вважаєш, ніби ми тут з Чіком любимо педиків?

– Не знаю я...

– По нас схоже, ніби ми любимо педиків?

– Ні, але...

– Ми тобі друзі, Стіві, – урочисто запевнив Моррісон. – І повір мені, тобі з Крісом і Рукатим саме зараз ой як потрібні всі друзі, які можуть лишень знайтися. Бо вже завтра кожна м'якосерда душа в нашому місті гвалтом кричатиме, вимагаючи вашої крові, хлоп'ята.

Стів Дубей на вигляд нібито трохи стривожився. Аваріно, котрий майже всуціль читав мозок цього пелехатого сцикуна, запідозрив, що той знову думає про свого вітчима. І хоча Аваріно не мав жодної любові до маленької деррійської спільноти геїв – як і будь-який інший коп у департаменті, він би втішився, побачивши, як той «Сокіл» закривається назавжди, – він би радо особисто відвіз цього Дубея додому. Фактично, він би з радістю потримав би Дубея за руки, поки вітчим збивав цього гальмівного недоумка на вівсьяне лайно. Аваріно не любив геїв, але це не означало, ніби він вважає, що їх треба піддавати тортурам чи вбивати. Меллон був весь розтерзаний, коли вони витягли його з-під Канального мосту, очі в нього були відкриті, вибалушені від жаху. А оцей пацан тут абсолютно не має поняття, що саме він допоміг зробити.

– Ми не збиралися завдавати йому шкоди, – повторив Стів. Така тактика була його постійним сховком, коли він почувався бодай трішки збентеженим.

– Ось тому-то тобі варто бути цілком чесним з нами, – широко промовив Аваріно. – Виклади правдиві факти по цій справі, і, можливо, тоді очі в нас через безсоння не стануть схожими на просцяті дірки в снігу. Хіба неправильно я кажу, Барні?

– Розсудливо, як дощем викапано.

– Нумо, ще раз, що ти розкажеш? – терпляче повабив Аваріно.

- Ну... - промовив Стів, а тоді поступово почав розповідати.

7

Коли в 1973 році «Сокіл» відкрився, Елмер Кьорті гадав, що його клієнтами будуть переважно пасажери автобусів - автостанція по сусідству обслуговувала три різних лінії: «Трейлвейз», «Грейгаунд» і окружну Арустокську[33 - «Trailways» - заснована 1936 р. група з 80 незалежних автобусних компаній; «Greyhound» («Сирій пес-гончак») - найбільша у світі компанія міжміського автобусного сполучення, заснована 1914 р. в Техасі шведським емігрантом-шахтарем Еріком Вікманом; Aroostock - найбільший у штаті Мейн округ на кордоні з Канадою.]. Чого йому не впадало до голови, так це того, як багато серед тих пасажирів, котрі їздять автобусами, жінок та родин з маленькими дітьми на причепі. В інших здебільшого малися власні пляшки в коричневих паперових пакетах, і вони взагалі не виходили з автобусів. А хто виходив, ті були зазвичай солдатами або моряками, які хіба що бажали тільки швидко хильнути одне-два пива - не вельми розгуляєшся протягом десятихвилинної зупинки.

Кьорті почав усвідомлювати цю гірку правду десь під 1977 рік, але тоді вже було пізно: він по пипки грудей загруз у рахунках і не бачив, яким чином йому вдалося б вилізти з виписаних у бухгалтерських книгах червоним чорнилом боргів. Думка спалити свій заклад заради страховки йому наверталася, проте з цим міг би впоратися хіба що якийсь найнятий професійний підпалювач, бо самого його, гадав він, за цим упіймають... але однаково він не мав поняття, де ошиваються професійні підпалювачі.

У лютому того року він вирішив, що почекає до Четвертого липня[34 - Четвертого липня відзначається День незалежності, головне національне свято в США.]; якщо до того часу не скидатиметься на те, що справи розвертаються в інший бік, він просто прогуляється до сусідів, сяде там на якогось «гончака» і подивиться, на що воно там схоже на півдні, у Флориді.

Але в наступні п'ять місяців дивним чином щось на кшталт процвітання прийшло до його бару, який усередині було пофарбовано чорним та золотим і прикрашено опудалами птахів (брат Елмера Кьорті був таксидермістом-аматором, що спеціалізувався на птахах, і Елмер успадкував його колекцію, коли той помер). Раптом замість націджувати за вечір шістдесят кухлів пива й наливати хіба що чарок з двадцять чогось міцнішого, Елмер почав націджувати вісімдесят кухлів, а міцного наливати сотню... сто двадцять ... подеколи сто шістдесят порцій.

Його клієнтура була молодю, ввічливою, майже винятково чоловічою. Чимало з тих чоловіків ексцентрично одягалися, але часи були такі, що ексцентричність в одязі все ще залишалася майже нормою, і року десь до 1981-го Елмер Кьорті просто не усвідомлював, що майже всі його завсідники геї. Якби від нього про це почули мешканці Деррі, вони б насміялися, кажучи, що Елмер Кьорті, либонь, вважає їх лиш учора народженими - але його слова були б цілком ширими. Як той чоловік зі зрадливою дружиною, він

виявився практично останнім, хто про це дізнався... а на той час, коли таки дізнався, його це вже не турбувало. Бар заробляв гроші, і, хоча в Деррі було ще чотири прибуткових бари, «Сокіл» був єдиним, у якому буйні клієнти не трошили регулярно весь інтер'єр. Там не було жінок, за яких варто було б битися, це по-перше, а ще ці чоловіки, педики там вони чи ні, схоже, знали секрет, як ладити один з одним, якого не знали їхні гетеросексуальні колеги.

Щойно дізнавшись про сексуальні преференції своїх завсідників, Елмер раптом почав усюди чути зловісні історії про свій «Сокіл» – ці історії гуляли містом уже роками, але до 1981-го Кьорті їх просто не чув. Як йому відкрилося, до найбільш ентузіастичних оповідачів таких історій належали чоловіки, яких навіть на аркані туди неможливо було затягнути, боялися, що в них руки повідсихають, чи ще щось. Проте саме такі здаються втаємниченими у всякого роду секретну інформацію.

Судячи з тих історій, будь-якого вечора можна було зайти до бару й побачити там, як чоловіки танцюють упритул, тручись членами просто на танцмайданчику; як чоловіки взаємно цілуються за шинквасом; як чоловіки смокчуть у туалетах. А десь у задній частині закладу нібито існує якась кімната, куди йдеш, якщо бажаєш провести час на «Вежі Влади» – там чекає кремезний здоровило в нацистській уніформі, одна рука в нього аж по плече намазана вазеліном і він радо тобою заопікується.

Насправді ж нічого з цього не було правдою. Коли до «Сокола» заходили спрагли з автостанції випити пива чи якогось коктейлю, вони там зовсім не помічали нічого проти звичайного – багато парубків, авжеж, але це не різнилося від тисяч інших протонародних барів по всій країні. Клієнтура була гейською, але гей не є синонімом дурника. Хто з них бажав трохи ексцентричності, той їхав у Портленд[35 – Portland – засноване 1633 р. найбільше місто (66 тис. мешканців) у штаті Мейн на березі Атлантичного океану.]. Хто бажав багато ексцентричності – ексцентричності в стилі «Шомпола» або ексцентричності в стилі Пекського «Здоровила»[36 – «Ramrod leather bar» («Шомпол – шкіряний бар») – відомий своїм маскарадним фетиш-стилем гей-клуб у бостонському районі Фенвей; Peck-slip – паркова вулиця на Нижньому Мангеттені в Нью-Йорку, куди Стівен Кінг помістив вигаданий ним гей-клуб «BigBoy».], – той їхав аж до Нью-Йорка або до Бостона. Деррі було маленьким містом, Деррі було містом провінційним, і геї маленької деррійської спільноти дуже добре розуміли, під якою тінню вони існують.

Перед тим як того березневого вечора 1984 року з'явитися в «Соколі» з Ейдріаном Меллоном, Дон Хагарті ходив туди вже роки два чи три. До того Хагарті був гравцем широкого поля, який рідко з'являвся з тим самим партнером більш як півдесяток разів. Але під кінець квітня навіть для Елмора Кьорті, котрий дуже мало таким цікавився, стало очевидним, що у Хагарті з Меллоном тривалі стосунки.

Хагарті працював креслярем у якійсь інженерно-проектувальній фірмі у Бостоні. Ейдріан Меллон був вільним автором, який публікувався будь-де й аби де, де тільки йому вдавалося: в журналах авіакомпаній, церковних журналах, регіональних журналах, недільних випусках газет, еротично-літературних журналах[37 – Маються на увазі оригінальні журнали типу «Playboy» та «Penthouse», в яких, окрім фото оголених дівчат, також регулярно публікуються літературні твори як відомих письменників, так

і авторів-початківців.]. Він працював над романом, а втім, це, певне, було несерйозно – він почав працювати над ним ще на третьому курсі коледжу, а то було дванадцять років тому.

У Деррі він приїхав, щоб написати статтю про Канал – таке редакційне завдання він отримав від «Новоанглійських путівців», глянцевого журналу, що раз на два місяці видавався в Конкорді[38 – Concord – у Новій Англії є кілька місцин з цією назвою, від крихітного селища в штаті Мейн до столиці штату Нью-Гемпшир.]. Ейдріан Меллон прийняв це замовлення тому, що зумів вичавити з «Путівців» видаткових грошей на три тижні, включно з проживанням у гарному номері деррійського готелю «Таун Хаус», а весь потрібний йому для статті матеріал зібрав, либонь, днів за п'ять. Упродовж решти двох тижнів він, можливо, зміг би набрати достатньо матеріалу ще на чотири статті для якихось інших регіональних видань.

Але за ці три тижні він запізнався з Доном Хагарті, і, замість того щоб після закінчення свого дармового тритижневого перебування тут повернутися назад у Портленд, він знайшов собі невеличку квартиру на Кошут-лейн[39 – Lajos Kossuth (1802–1894) – лідер національно-демократичної революції і президент першої незалежної Угорської республіки (1848–1849); після поразки мадярів у визвольних змаганнях був з шаною прийнятий у США, де його ім'ям названо кілька міст.]. Там він прожив лише півтора місяці. Потім він з'їхався з Доном Хагарті.

8

Те літо, розповідав Хагарті Гарольду Гарденеру та Джефу Рівзу, було найщасливішим літом у його житті – він мусив би бути обачним, казав він; він мусив би розуміти, що Бог підкладає килимок під таких хлопців, як він, тільки для того, щоб висмикнути його з-під їхніх ніг.

Єдине, що трохи засмучувало, це занадто пристрасне захоплення Ейдріана їхнім містом. Він придбав собі майку з написом: «У МЕЙНІ НЕПОГАНУ, А В ДЕРРІ ЧУДОВО!» Він мав куртку з символікою шкільної команди «Деррійські тигри». І звичайно ж, той капелюх. Він запевняв, що знайшов нарешті атмосферу енергійну й творчо живильну. Мабуть, у цьому щось було: він уперше ледь не за весь останній рік дістав з валізи свій напівзабутий роман.

– І дійсно почав над ним працювати? – перепитав Гарденер, насправді тим не переймаючись, лише щоб підбадьорити Хагарті.

– Так, він гнав цілими сторінками. Він казав, що нехай у нього вийде жакликий роман, але він більше не буде жакликим незакінченим романом. Він сподівався дописати його до свого дня народження, у жовтні. Звісно, він не розумів, яким Деррі є насправді. Він гадав, ніби розуміє, але він не прожив тут достатньо довго, щоб відчути душок справжнього Деррі. Я повсякчас йому пояснював, але він не слухав.

– А яким Деррі є насправді, Доне? – запитав Рівз.

- Воно багато в чому схоже на мертву шльондру, з піхви якої зміясто виповзають хробаки, - промовив Дон Хагарті.

Обидва копи вирячилися на нього в німому збентеженні.

- Це погане місце, - сказав Хагарті. - Це помийна яма. Ви хочете сказати, хлопці, ніби самі цього не знаєте? Обидва ви прожили тут усе життя і ви не знаєте цього?

Жоден з них йому не відповів. Через деякий час Хагарті продовжив.

9

До того як у його життя увійшов Ейдріан Меллон, Дон не полишав планів покинути Деррі. Він прожив там три роки, бо підписався був на трирічну оренду квартири з найфантастичнішим у світі видом на річку, але тепер оренда вже скоро закінчувалася, і Дон був тому радий. Не буде більше довгих поїздок у Бенгор[40 - Bangor - третє за величиною (32 тис. мешканців) місто в штаті Мейн, столиця округу Пенобскот.] і назад. Не буде більше химерних навіянь - у Деррі, сказав він одного разу Ейдріану, завжди таке відчуття, ніби дзигар пробиває тринадцятий удар. Ейдріан міг вважати Деррі чудовим містом, але Дона воно лякало. І не тільки через суворо гомофобське ставлення - ставлення, що однозначно виражалося як міськими проповідниками, так і графіті у Бессі-парку, - але то було єдине, на що він міг показати пальцем. Ейдріан сміявся.

- Доне, у кожному місті Америки є контингент, що ненавидить гейський люд, - сказав він. - Не кажи мені, ніби ти цього не знаєш. Зараз врешті-решт епоха Ронні Дебіла й Філіс Кімнатної Мухи.

- Ходімо, прогуляешся зі мною по Бессі-парку, - запропонував йому Дон, побачивши, що Ейдріан дійсно щиро вірить у те, що каже (а каже він, що Деррі не гірше за будь-яке інше величеньке провінційне місто). - Я хочу тобі дещо показати, коханий мій.

Вони поїхали в Бессі-парк машиною - це було в середині червня, приблизно за місяць до вбивства Ейдріана, розказував копам Дон. Він повів Ейдріана в темний притінок Мосту Поцілунків, що слабенько тхнув чимсь невизначено-неприємним. Показав там на одне графіті. Ейдріану довелося запалити сірника й тримати його під тим написом, щоб його прочитати.

ПІДАРЕ, ПОКАЖИ МЕНІ СВІЙ ХЕР, І Я ТОВІ ЙОГО ВІДРІЖУ.

- Я знаю, як люди ставляться до геїв, - сказав спокійно Дон. - Ще підлітком мене якось побили на зупинці ваговозів у Дейтоні[41 - Dayton - засноване 1753 р. містечко (менш ніж 2 тис. мешканців) на півдні штату Мейн.]; певні хлопці в Портленді підпалили мені туфлі перед одним сандвіч-кафе, а той жирний коп сидів у своєму крузері й реготав. Я багато бачив... але ніколи не бачив нічого такого, як це. Подивися далі. Переконайся сам.

Наступний сірник виявив:

ЗАБИТИ ЦВЯХИ В ОЧІ ВСІМ ГОМІКАМ (РАДИ БОГА)!

Хто б не писав ці настанови, він фундаментально-глибоко божевільний. Мені було б спокійніше, якби я думав, що це пише тільки одна людина, якийсь окремих хворий, але... – Дон звільна змахнув рукою в глиб усього прогону Мосту Поцілунків. – Там ще багато такого... і я просто не думаю, що це все зробила єдина людина. Тому-то я й хочу поїхати з Деррі, Ейді. Схоже, що надто багато місцин і надто багато людей хворі на це фундаментально глибоке божевілья.

– Ну, зачекай лишень, поки я закінчу свій роман, окей? Прошу. Жовтень, не пізніше, я обіцяю. Повітря тут краще.

– Звідки йому було знати, що стерегтися йому варто води, – гірко промовив Дон Хагарті.

10

Том Бутільєр і шеф Редімахер нахилилися вперед, обидва не промовляючи й слова. Кріс Анвін сидів із похиленою головою, монотонно говорячи до підлоги. Це була саме та частина, яку вони хотіли почути; це була саме та частина, яка спрямує принаймні двох із цих засранців до Томастона[42 – Thomaston – засноване 1630 р. місто, де 1824 р. було збудовано штатну в'язницю Мейну, яка проіснувала там до 2002 р.].

– На ярмарку було нецікаво, – сказав Анвін. – Вони там уже поприбирали всі ті сучі атракціони, знаєте, оту «Чортову миску» і «Парашутний стрибок». На автодромі, де можна було поштовхатися в машинках, уже виднілася вивіска «Зачинено». Нічого вже не працювало, окрім дитячих атракціонів. Тому ми пішли далі, до ігор, і Рукатий побачив «Кидай, поки не виграєш», і заплатив п'ятдесят центів, і там він побачив той капелюх, який носив той гомік, і він кидав кільце на той кілок, але все мазав і мазав, і кожного разу, як він мазав, у нього все дужче гіршав настрої, розумієте? А Стів – він ото такий хлопець, який завше ходить поряд і повторює «охолонь», «охолонь» тут, та «охолонь» там, та «чому б тобі нахер не охолонути», розумієте? Тільки він був такий, зовсім на лайно обдовбаний, бо ковтнув ту пігулку, розумієте? Я не знаю, що то за пігулка. Така червона пігулка. Може, навіть легальна. Але він під'юджував Рукатого так, що я вже думав, Рукатий його вдарить, розумієте? Він його все уїдав. «Ти навіть не можеш виграти цього підарського капелюха. Ти будеш зовсім пропащим, якщо не зумієш виграти навіть цього підарського капелюха». Ну й кінець кінцем та пані віддала йому один приз, хоча кільце нікуди так і не попало, я так думаю, вона просто хотіла здихатися нас. Я не знаю. Може, вона й не хотіла. Але я думаю, що хотіла. То була така шумова штука, розумієте? У неї дуєш, і вона надувається, і розгортається, і видає такий звук, як ніби хтось пердить, розумієте. У мене була така колись. Мені її подарували на Новий рік, чи на Гелловін, чи ще на якесь йобане свято. Мені вона

подобалася, тільки я її загубив. А може, хтось вичепив її в мене з кишені на тім йобанім ігровім майданчику в школі, розумієте? Ну, тоді ярмарок уже закривався і ми звідтіть пішли геть, а Стів усе діставав Рукатого, як той нездатний був виграти того підарського капелюха, розумієте, а Рукатий нічого майже не говорив, а я знаю, що це поганий знак, але я був доволі обдовбаний, розумієте? Ну, я розумів, що мусив би перемінити тему, тільки не міг придумати ніякої теми, розумієте? Ну от, доходимо ми до стоянки, і Стів каже: «Ну, і куди ви хочете їхати? По домах?» А Рукатий каже: «Давай спершу прокотимося повз Сокола та подивимось, чи нема там де поряд того підара».

Бутільєр із Редімахером обмінялись поглядами. Бутільєр підняв палець і торкнувся ним своєї щоки: хоч цей дурко у мотоциклетних берцях цього й не розумів, зараз він розповідав про вбивство першого ступеня.

– Ну, я кажу «ні», я мушу додому, а Рукатий своєї: «Ти боїшся проїхатися повз той підарський бар?» А я йому: «Та ні, нахер!» А Стів, усе ще заманячений чи ще чогось, і от він каже: «Гайда, підсмажмо трохи підарського м'яся! Гайда, підсмажмо трохи підарського м'яся! Гайда, підсмажмо...»

11

Усе зійшлося в часі достатньо добре для того, щоб усе обернулося для всіх погано. Ейдріан Меллон з Доном Хагарті, випивши по парі пива, вийшли з «Сокола», проминули автостанцію, а потім взяли за руки. Обидва зробили це бездумно; просто зчепились долонями і все. Це було о двадцятій хвилині по десятій. Дійшовши дорогу, вони завернули ліворуч.

Міст Поцілунків стояв майже за півмилі звідтіть вгору по річці; вони збиралися перейти по набагато менш розмальованому Мосту Мейн-стрит. Води в Кендаскіг було по-літньому мало, завглибшки не більш як чотири фути, вона мляво обтікала мостові бики.

Коли «Дастер»[43 – «Plymouth Duster» – дводверний спортивного типу автомобіль, що випускався компанією «Крайслер» у 1970–1976 рр., а отже, або дістався комусь із цих персонажів у спадщину, або був куплений уживаним.] наздогнав їх (Стів Дубей помітив, коли вони виходили з «Сокола», і радісно показав на них решті), вони були перед мостовим прогоном.

– Підризаї! Підризаї! – закричав Рукатий Гартон. Пара чоловіків якраз пройшла під вуличним ліхтарем, і він побачив, що вони тримаються за руки. Це його збісило... але не так сильно, як його збісив той капелюх. Велика паперова квітка на ньому безглуздо кивала туди-сюди. – Підризаї же, чорти б твою матір!

І Стів підризавав.

Кріс Анвін заперечував свою активну участь у тому, що відбулося далі, але Дон Хагарті розповів іншу історію. Він сказав, що Гартон вискочив з машини ледь не раніше, ніж вона зупинилася, а слідом за ним швидко й інші. Пішла балачка. Недобра балачка. Того вечора Ейдріан не намагався зухвало пустувати чи кокетувати; він зрозумів, що вони потрапили в серйозну неприємність.

- Давай сюди капелюх, - сказав Гартон. - Віддай його мені, подаре.

- Якщо я віддам, ви залишите нас у спокої? - прохрипів злякано, майже плачучи, Ейдріан, переводячи погляд нажаханих очей то на Анвіна, то на Дубея, то на Гартона.

- Просто віддай мені цю херню!

Ейдріан віддав капелюха. Гартон дістав з лівої передньої кишені своїх джинсів ніж і розрізав капелюх навпіл. Потім потер ці половинки об сидниці джинсів. Кинув їх собі під ноги й потоптав.

Поки їхня увага поділялася між Ейдріаном і капелюхом, Дон Хагарті трішки відступив назад - роздивлявся, як він сказав, чи нема десь копа.

- Ну а тепер ви дозволите нам пі... - почав Ейдріан, і тоді-то Гартон ударив його в обличчя, відкинувши назад, до пішохідного парпету мосту заввишки по пояс. Ейдріан зойкнув і, змахнувши руками, прикрив собі рота. Крізь пальці йому ринула кров.

- Ейді! - скрикнув Хагарті й знову кинувся вперед. Дубей підставив йому ногу. Гартон копнув його чоботом у живіт, збивши з хідника на дорогу. Проїхала якась машина. Хагарті підвівся на коліна й закричав до неї. Вона не загальмувала. Водій, розповідав він Гарденеру з Рівзом, навіть не озирнувся.

- Заткнися, подаре! - сказав Дубей і копнув його збоку в обличчя. Хагарті упав боком до риштака, напівзапаморочений.

За кілька секунд він почув чийсь голос - Кріса Анвіна, - той наказував йому забиратися геть, поки не отримав того, що отримає його дружок. У своєму власному свідченні Анвін підтвердив, що висловлював таке застереження.

Хагарті чув глухі удари й крики свого коханого. Ейдріан кричав, мов кролик у пастці, розповідав він поліцейським. Хагарті поповз назад до перехрестя і яскравих ліхтарів автобусної станції, і, лише віддалившись достатньо, він обернувся назад подивитися.

Гартон, Дубей і Анвін перекидали одне одному Ейдріана Меллона - який був на зріст либонь п'ять футів п'ять дюймів і важив фунтів сто тридцять п'ять у намоченому стані[44 - 5 футів 5 дюймів = 165 см; 135 фунтів = 61 кг.] - наче м'яч на трьох. Тіло його метлялося й теліпалося, наче тіло якоїсь ганчір'яної ляльки. Вони його били, гамселили, рвали на ньому одяг. Хагарті сказав, що бачив, як Гартон ударив Ейдріана в пах. Волосся Ейдріана висіло, закриваючи йому обличчя. Кров текла в нього з рота, просякаючи сорочку. На правій руці Рукатий Гартон носив два персні: один

з емблемою Деррійської середньої школи, а інший він сам собі зробив на уроках праці – з нього на три дюйми видавалися переплетені літери «МЖ». Аббревіатура назви метал-гурту «Мертві Жуки», яким тоді якраз захоплювався Гартон. Тими персями Ейдріану порвало верхню губу й розстрошило трое сусідніх зубів у верхнім ряду.

– Поможіть! – скрикував Хагарті. – Поможіть! Поможіть! Вони вбивають його! Поможіть!

Будівлі вздовж Мейн-стрит манячили темні й потайні. Ніхто не приходив на допомогу – навіть з того острівця білого світла, яким була позначена автобусна станція, і Хагарті не міг зрозуміти, як таке може бути: там же були люди. Він їх бачив, коли проходив з Ейді. Чому ніхто не приходять на допомогу? Зовсім ніхто!

– Поможіть! Поможіть! Вони вбивають його, допоможіть, благаю, заради Бога!

– Поможіть, – шепнув чийсь тихесенький голосок ліворуч від Дона Хагарті... а потім звідтам почувся хихотіння.

– Вивалимо геть! – тепер волав Гартон... волав і реготав. Усі трое, розповідав Гарденеру з Рівзом Хагарті, реготали, поки били Ейдріана. – Вивалимо геть! За борт!

– Вивалимо геть! Вивалимо геть! Вивалимо геть! – скандував Дубей, регочучи.

– Поможіть, – знову почувся той тихесенький голосок, і хоча був він прикритим, за ним знову прозвучало те слабке хихотіння – немов голос дитини, яка не в змозі сама собі допомогти.

Хагарті поглянув униз і побачив того клоуна – і от з цього моменту Гарденер з Рівзом почали скептично ставитися до всього, що казав Хагарті, бо решта звучала маренням божевільного. Утім, пізніше Гарольд Гарденер вловив себе на тому, що загадується. Пізніше, коли він дізнався, що той пацан, Анвін, також бачив клоуна – чи то казав, ніби бачив, – у нього з'явилися інші думки. Його партнер їх або не мав, або ніколи в них не зізнавався.

Той клоун, розповідав Хагарті, був схожим на щось середнє між Роналдом МакДоналдом і отим старим телевізійним клоуном Бозо – чи то так йому спершу здалося. То ті дикі пучки рудого волосся призвели йому на думку таке порівняння. Але пізніші міркування змусили його думати, що цей клоун не був схожим на жодного з тих двох. Усмішка була намальована на білій мармизі не помаранчевим, а червоним, а очі сяяли якимсь химерним сріблом. Контактні лінзи, либонь... але в глибині душі він думав тоді й продовжував так думати далі, що, можливо, срібний був справжнім кольором тих очей. На ньому був бахматий костюм з великими помаранчевими гудзями-помпонами; на руках він мав рукавички, немов з якогось мультфільму.

– Якщо тобі потрібна допомога, Доне, – сказав клоун, – вибери собі кульку.

І запропонував зв'язку повітряних кульок, затиснуту в руці.

- Вони злинають, - сказав клоун. - Тут, унизу, всі ми злинаємо; дуже скоро й твій друг злине також.

12

- Цей клоун звертався до вас на ім'я, - промовив Джеф Рівз цілком безвиразним тоном. Він поглянув понад похиленою головою Хагарті на Гарольда Гарденера й підморгнув, смикнувши донизу оком.

- Так, - підтвердив Хагарті, не підводячи голови. - Я розумію, на що це схоже.

13

- Отже, потім ви його перекинули, - промовив Бутільєр. - Вивалили геть.

- Не я! - сказав Анвін, підводячи голову. Він змахнув волосся собі з очей рукою і розпачливо подивився на полісменів. - Коли я побачив, що вони насправді збираються це зробити, я спробував відтягнути Стіва, бо зрозумів, що той парубок може розбитися. Там було футів з десять до води...

Там було двадцять три. Один із патрульних шефа Редімахера вже поміряв відстань [45 - 10 футів = 3 м; 23 фути = 7 м.].

- Але він був наче сказився. Вони обидва волали «Вивалимо геть! Вивалимо геть!» і підхопили його. Рукатий під пахви, а Стів за сідницю штанів, і... і...

14

Побачивши, що вони роблять, Хагарті знову кинувся до них з криками: «Ні! Ні! Ні!» на всю силу легень.

Кріс Анвін відштовхнув його назад, і Хагарті мало не залишив зуби на асфальті.

- Ти хочеш теж туди полетіти? - запитав він. - Нумо, тікай, бейбі!

І тоді вони скинули Ейдріана Меллона з мосту в воду. Хагарті почув сплеск.

- Вшиваймося звідси, - сказав Стів Дубей. Він із Рукатим уже задкували до машини.

Кріс Анвін підійшов до парасюта й зазирнув униз. Спершу він побачив Хагарті, котрий, ослизаючи, чіплявся за траву, спускаючись до води на захарашений сміттям берег. Потім він побачив клоуна. Однією рукою клоун витягав Ейдріана на протилежний берег, в іншій руці він тримав свої повітряні кульки. Клоун обернув голову й виширився до Кріса. Кріс сказав, що побачив його сяючі сріблом очі й оскалені зуби – воно мало величезні зуби, сказав він.

– Як у лева в цирку, їй-бо, – сказав він. – Отакими вони насправді були величезними.

А потім, сказав Кріс, він побачив, як оте клоунське заштовхнуло одну руку Ейдріана Меллона йому за голову.

– А потім що, Крісе? – запитав Бутільєр. Він знувдився цікавою частиною розповіді. Казками він нудився з восьмирічного віку.

– Не знаю я, – сказав Кріс. – Тоді вже Стів ухопив мене й затяг у машину. Але... я думаю, воно угризлося йому в пахву, – він знову підвів очі, подивившись на полісменів, тепер непевний. – Я думаю, саме це воно зробило. Угрязлося йому в пахву. Наче воно хотіло зжерти його. Наче воно хотіло виісти йому серце.

15

Ні, сказав Хагарті, коли його у формі запитань ознайомили з розповіддю Кріса Анвіна. Той клоун не витягав Ейді на протилежний берег, він принаймні такого не бачив, але Хагарті погоджувався з тим, що сам на той момент був якнайменше об'єктивним спостерігачем; на той момент він к херам збожеволів.

Той клоун, сказав він, стояв біля дальнього берега, стискаючи в руках скрапуюче водою тіло Ейдріана. Права рука Ейдріана застигло стирчала в клоуна з-за голови, а лицем клоун дійсно був під правою пахвою Ейді. Але він не гриз: його лице усміхалося. Хагарті бачив, як воно визирає з-під пахви Ейді й усміхається.

Руки клоуна напружилися, і Хагарті почув, як потрошилися ребра.

Ейді закричав з болю.

– Полинемо з нами, Доне, – гукнув клоун червоним усміхненим ротом, а потім показав рукою в білій рукавичці під міст.

Повітряні кульки майоріли під дном мосту – не дюжини їх чи дюжини дюжин, а тисячі: і червоні, й блакитні, і зелені, і жовті, і на кожній містився напис: Я ? ДЕРРІ!

- Ну ще б пак, це дійсно схоже на чималу кількість кульок, - сказав Рівз, посилаючи Гарольду Гарденеру чергове підморгування.

- Я розумію, на що це схоже, - знову підтвердив Хагарті.

- Ви побачили ті повітряні кульки, - промовив Гарденер.

Дон Хагарті повільно підніс долоні собі перед обличчя:

- Я бачив їх так само ясно, як зараз бачу власні пальці. Тисячі їх. Неможливо було навіть розгледіти днище мосту - так багато їх там було. Вони колихалися й ніби підстрибували. І ще там був той звук. Таке кумедне неголосне рипіння. То вони терлися боками. І нитки. Цілий ліс білих ниток звисав донизу. Вони були схожі на біле прядиво павутиння. Той клоун забрав туди Ейді. Я бачив, як його костюм промітався крізь ті нитки. Ейді видавав жахливі здавлені звуки. Я вирушив услід за ним... і клоун озирнувся. Я побачив очі того створіння і раптом зразу ж зрозумів, що воно таке.

- Хто то був, Доне? - м'яко запитав Гарольд Гарденер.

- То було Деррі, - мовив Дон Хагарті. - То було це місто.

- А що ви зробили потім? - це вже був Рівз.

- Я побіг, довбню ти сраний, - відповів Хагарті й заридав.

Гарольд Гарденер тримався тихо до 13 листопада, до того дня, після якого Джон Гартон і Стівен Дубей за вбивство Ейдріана Меллона мусили постати перед Деррійським районним судом. Тоді він пішов до Тома Бутільєра. Хотів поговорити про того клоуна. Бутільєру цього не хотілося - але, побачивши, що без невеличкого напоумлення Гарденер може утнути якусь дурницю, він погодився.

- Не було там ніякого клоуна, Гарольде. Єдиними клоунами того вечора були ті три парубки. Ти знаєш це так само добре, як і я.

- У нас двоє свідків...

- Ох, то все лайно. Щойно він второпав, що цього разу його гузно може насправді потрапити в окріп, Анвін вирішив виставити однорукого типу як: «Ми не вбивали того бідного гоміка, то зробив однорукий». Хагарті був в істериці. Стояв неподалік і дивився, як ті парубки вбивають його кращого друга. Мене б не здивувало, якби він побачив там літаючі тарілки.

Але Бутільєр усе розумів. Гарденер побачив це в його очах, і уникливі хитрощі заступника районного прокурора його дратували.

- Агов, - мовив він. - Ми тут говоримо про двох незалежних свідків. Не штовхайте мені лайно.

- О, ти бажаєш перейти на лайно? Хочеш мені сказати, ніби віриш, що там, під мостом Мейн-стрит, був якийсь клоун-вампір? Тому що, на мою думку, саме це і є лайном.

- Ні, не зовсім так, але...

- Чи що Хагарті бачив під тим мостом мільйон повітряних кульок, на кожній з яких було написано те саме, що й на капелюсі його коханця? Тому що це, також, на мою думку, лайно.

- Ні, але...

- Тоді чому ти цим переймаєшся?

- Припиніть влаштовувати мені перехресний допит! - проревів Гарденер. - Вони обидва описали його однаково, і жоден з них не знав, що каже інший!

Бутільєр сидів за своїм столом, бавлячись олівцем. Тепер він поклав олівець, підвівся і підійшов до Гарольда Гарденера. Бутільєр був на п'ять дюймів нижчим, але Гарденер зробив крок назад перед розлюченістю цього чоловіка.

- Ти бажаєш, щоб ми провалили цю справу, Гарольде?

- Ні. Звісно, що ні...

- Ти бажаєш, щоб ті гнояки пішли на волю?

- Ні!

- Гаразд. Добре. Оскільки ми обидва погоджуємося в головному, я тобі скажу точно, що я думаю. Так, можливо, того вечора там був якийсь чоловік, під мостом. Можливо, він навіть був у клоунському костюмі, хоча я мав справу з достатньою кількістю свідків, щоб, на мій здогад, то був якийсь волоцюга або алконавт із тих, що збирають непотріб, який вирядився у викинуту кимсь одіж. Я думаю, там, унизу, він, імовірно, шукав кинуті туди монети чи якісь недоїдки - півбургера, що його хтось жбурнув через парапет, або, може, крихти на дні якогось пакета з-під «Фріто»[46 - «Frito» - бренд кукурудзяних чипсів, які випускаються з 1959 р.]. А всю решту сотворили їхні очі, Гарольде. Ну то що, таке можливо?

- Не знаю я, - промовив Гарольд. Йому хотілося бути переконаним, але за такої цілковитої тотожності двох описів... ні. Він не вважав це можливим.

- І ось який факт. Мені байдуже, був то клоун Кінко чи хтось у костюмі Дядька Сема й на дибах, чи Щасливий Гомік Х'юберт[47 - «Kinkothe Klown» - персонаж пісні пародійно-сатиричного гурту «Ogden Edsl» (1970-1983),

педофіл у клоунському костюмі; під Щасливим Гоміком мається на увазі Х'юберт Селбі (1928–2004), автор скандального на час першої публікації роману про життя соціальних низів «Останній поворот на Бруклін» (1964), де, зокрема, уперше йдеться про почуття власної гідності гомосексуалістів.]. Якщо ми долучимо цього персонажа до нашої справи, їхній адвокат скочить на нього раніше, ніж ти встигнеш вимовити «Джек Робінсон». Він скаже, що ці двійко маленьких невинних ягнят, які сидять тут зі свіжими стрижками та в новеньких костюмах, не зробили нічого, окрім як ради жарту зіштовхнули того гея Меллона з мосту. Він наголосить на тому, що, після того як упав, той Меллон ще залишався живим; це підтверджуватимуть свідчення як Анвіна, так і Хагарті.

– Його клієнти не скоювали вбивства, о ні! То був якийсь психопат у клоунському костюмі. Якщо ми це долучимо, саме так і станеться, ти сам це знаєш.

– Все одно Анвін розповість своє.

– Але Хагарті ні, – сказав Бутільєр. – Тому що він розуміє. Без Хагарті хто повірить Анвіну?

– Ну, е ж іще ми, – промовив Гарольд Гарденер з гіркотою, яка здивувала його самого, – але, як я здогадуюсь, ми мовчатимемо.

– Ох, дай мені спокій, – скинувши вгору руки, заволав Бутільєр. – Його вбили вони! Вони не просто скинули його вниз – у Гартонна був викидний ніж. Меллона штирхнули сім разів, включно зі штирхом у ліву легеню і двічі в яйця. Рани відповідають тому ножеві. У нього було зламано чотири ребра – це зробив Дубей своєю ведмежою хваткою. Гаразд, він був покусаний. Укуси були в нього на руці, на лівій щоці, на шиї. Я думаю, це Анвін з Гартонном, хоча в нас тільки один ясний відповідник, та й той, мабуть, недостатньо ясний, щоб слугувати доказом у суді. І дійсно, під правою пахвою в нього не було великого шматка м'яса, ну то й що? Комусь із них дуже подобалося кусатися. Можливо, той навіть отримував потужний стояк, коли це робив. Б'юсь об заклад, це Гартон, хоча ми цього ніколи не доведемо. І пипка вуха в Меллона пропала.

Бутільєр зупинився, втупившись очима в Гарольда.

– Якщо ми долучимо історію з цим клоуном, нам ніколи їх не переконати. Цього ти бажаєш?

– Ні, я вже вам про це казав.

– Парубок був педиком, але він нікому не завдав шкоди, – сказав Бутільєр. – І раптом, хто-не-заховався-я-не-винен, з'являються три пиздюка в мотоциклетних берцях і забирають у нього життя. Я маю намір кинути їх під замок, друже мій, і якщо почую, що там, у Томастоні, хтось продирявив ім їхні підібгані сраки, я пошлю ім вітальні листівки, де напишу, що сподіваюся, що той, хто це зробив, був хворий на СНІД.

«Нумо, нумо, – подумав Гарденер. – А ще цей вирок також дуже гарно виглядатиме у твоєму службовому формулярі, коли ти за два роки балотуватимешся на вищу посаду».

Але він пішов, не кажучи більше нічого, тому що також бажав побачити їх під замком.

18

Джон Веббер Гартон був звинувачений у вбивстві першого ступеня й отримав вирок – від десяти до двадцяти років у штатній в'язниці Томастон.

Стівен Бішоф Дубей був звинувачений у вбивстві першого ступеня й отримав вирок – до п'ятнадцяти років у штатній в'язниці Шошенк[48 – Shawshank – вигадана Стівеном Кінгом в'язниця, ушлавлена в його повісті «Порятунок з Шошенка» та багатьох інших творах.].

Крістофера Філіпа Анвіна, як неповнолітнього, судили окремо, і звинувачений він був у вбивстві другого ступеня. Він був засуджений на шість місяців у хлопчачому виправному закладі в Південному Віндемі[49 – South Widham – засноване 1753 р. містечко, де з 1919 р. працює виправна колонія штату Мейн легкого й середнього режимів ув'язнення.], з відстрочкою виконання вироку.

На час написання цього тексту по всіх цих трьох вироках тривають апеляції; Гартон з Дубеем ледь не щодня можна побачити, коли вони розглядають дівчат або грають у цок у Бессі-парку, неподалік від того місця, де на воді проти однієї з опор Мосту Мейн-стріт було знайдено понівечене тіло Меллона.

Дон Хагарті та Кріс Анвін покинули місто.

Під час слухання справи по суті – тобто суду над Гартоном і Дубеем – про клоуна не згадав ніхто.

Розділ 3. Шість телефонних дзвінків (1985 рік)

1

Стенлі Юріс приймає ванну

Пізніше Патріша Юріс розповідала своїй матері, що вона мусила б здогадатися, що щось не так. Мусила б здогадатися, казала вона, тому що Стенлі ніколи не приймав ванну раннього вечора. Рано-вранці він мився під

душем та іноді відмокав у ванні вже майже поночі (з журналом в одній руці й холодним пивом в іншій), але приймати ванну о сьомій вечора було не в його стилі.

А ще була ота справа, з книжками. Він начебто мусив би зрадіти, але натомість із якоїсь таємничої, незрозумілої їй причини, схоже було, що його те засмутило й пригнітило. Десь місяці за три до того жахливого вечора Стенлі довідався, що один друг його дитинства став письменником – не справжнім письменником, розповідала Патріша своїй матері, а просто романістом. На тих книжках стояло ім'я Вільям Денбро, але Стенлі іноді називав його Заікуватим Біллом. Він перечитав майже всі книжки цього чоловіка; у той вечір, коли приймав ванну – увечері 28 травня 1985 року, – він фактично якраз читав останню. Сама Патті якось була взялася за одну з ранніх його книжок, з цікавості. І відклала її геть уже після перших трьох розділів.

То виявився не просто роман, розповідала вона пізніше своїй матері, то виявився жахроман. Саме таким чином вона це промовила, одним словом, так само як промовила б сексроман. Патті була милою, доброю жінкою, але не вельми вміла висловлювати свої думки – їй хотілося розказати матері, як сильно її налякала та книжка й чому вона її засмутила, але не спромоглася.

– Там було повнісінько монстрів, – сказала Патті. – Повнісінько монстрів, які полюють на маленьких дітей. Там були вбивства і... я не знаю... безсовісність і наруга. Отаке все.

По правді, та книга вразила її, як мало не порнографічна; саме це слово не давалося Патті, ймовірно тому, що вона його ніколи в житті не промовляла, хоча й знала, що воно означає.

– Але Стен почувався так, наче наново відкрив одного зі своїх щирих друзів дитинства... він говорив про те, як би йому написати, хоча я розуміла, що він не напише... я розуміла, що від тих романів йому теж недобре... і... і...

І тоді Патті Юріс почала плакати.

Того вечора, через (без шести місяців) майже двадцять сім років від того дня у 1957-му, коли Джордж Денбро зустрів Клоуна Пеннівайза, Стенлі з Патті сиділи вдома, у своїй хатинці в передмісті Атланти. Працював телевізор. Патті сиділа перед ним на двомісному диванчику, ділячи увагу між купою шитва та своїм улюбленим ігровим шоу «Сімейна ворожнеча»[50 – «Family Feud» – започаткована 1976 р. телевікторина, в якій змагаються дві сім'ї і виграє та, чиї відповіді на запитання збігаються з більшістю тих відповідей, що дали на те саме запитання попередньо опитані люди з вулиці.]. Просто вона обожнювала Річарда Досона[51 – Richard Dawson (1932–2012) – американський актор-комік англійського походження, був першим ведучим телевікторини «Сімейна ворожнеча».] і вважала той ланцюжок кишенькового годинника, що він його завжди мав на собі, невимовно сексуальним, хоча зізнання в цьому неможливо було б витягти з неї навіть дикими кіньми. А ще ця передача подобалася їй тому, що Патті майже завжди вгадувала найпопулярніші відповіді (у «Сімейній ворожнечі» не існувало правильних відповідей, авжеж; тільки найбільш популярні). Одного разу вона спитала в Стена, чому запитання, які здаються їй такими легкими, зазвичай здаються такими важкими для тих сімей, що беруть участь у цій вікторині.

- Імовірно, все набагато важче, коли ти там, на сцені, під тими прожекторами, - відповів Стен, і їй здалося, ніби якась тінь промайнула його обличчям. - Усе набагато важче, коли воно відбувається насправді. Тоді-то тебе й запаморочує. Коли все відбувається насправді.

Мабуть, це і є правдива правда, вирішила Патті. Іноді Стенлі бував дуже прозорливим щодо людської натури. Розумів її набагато краще, ніж той його старий друг Вільям Денбро, який став багатієм, написавши купу жахроманів, що озиваються до сороміцького у людській натурі.

Не те щоб самі Юріси бідували! Передмістя, де вони жили, було гарним районом, а будинок, який вони в 1979 році придбали за \$ 87 000, зараз, либонь, можна було б продати швидко й безболісно за \$ 165 000, - не те щоб Патті хотіла його продати, але такі речі приємно усвідомлювати. Подеколи, коли вона їхала з торговельного центру «Фокс Ран» своїм «волво» (Стенлі їздив дизельним «мерседесом» - жартуючи з чоловіка, вона називала його машину «седанлі») і бачила свій ловкенько поставлений за невисоким тисовим живоplotом будинок, Патті думала: «Хто тут живе? Ой, це ж я. Це я, місіс Стенлі Юріс, тут живу!» Ця думка не була цілковито щасливою; до неї домішувалася дешиця гордості такої запеклої, що інколи Патті почувалася через це хворою. Розумієте, колись давно жила-була собі самотня вісімнадцятирічна дівчина на ім'я Патріша Блум, котру відмовилися впустити на вечірку після випускного балу, що проходила в кантрі-клубі містечка Глоинтон на півночі штату Нью-Йорк. Звісно, в доступі їй відмовили через те, що її прізвище римувалося зі словом глум. Бо вона була просто маленькою, худенькою жидівочкою на глум, 1967 рік тоді йшов, і така дискримінація була, певна річ, протизаконною, ха-ха-ха-ха, та, попри все, це вже в минулому. Хоча в глибині її душі це ніколи не минеться. У глибині душі вона завжди йтиме назад до машини з Майклом Розенблатом, чуючи, як рипить гравій під її туфельками на шпильках і його орендованими солідними туфлями, назад до машини його батька, яку Майкл позичив на цей вечір, витративши півдня на її полірування. У глибині душі вона завжди йтиме поруч Майкла в орендованому ним білому смокінгу - як же той мерехтів у ніжній весняній ночі! На Патті була блідо-зелена вечірня сукня, що, як оголосила її мати, робила її схожою на русалоньку, уже сама думка про русалоньку-жидівочку була доволі кумедною, ха-ха-ха-ха. Ішли вони, високо тримаючи голови, і вона не рюмсала - тоді ні, - але вже тоді розуміла, що вони не йдуть назад, ні, зовсім ні; що вони роблять насправді - це скрадливо дріботять, і це римується зі словом смердять, обоє відчували власну належність до євреїв сильніше, ніж упродовж усього свого життя, почувалися лихварями, почувалися пасажирами критих вагонів для худоби[52 - Алюзія на термін із психології «синдром вагона для худоби», який означає постійний страх депортації, що був притаманний євреям, які пережили Голокост.], почувалися масними-пархатими, довгоносими, сірошкірими; почувалися жидками-жиденятами-жидвою, прагнучи обуритися й неспроможні обуритися, обурення прийшло далєбі вже потім, коли це вже не мало значення. У той момент вона була спроможна відчувати лише сором, спроможна була лише на біль. А потім хтось засміявся. Високим, дрібним і пронизливим, немов швидкий пасаж на фортепіано, реготом, і вже в машині вона змогла розплакатися, ой, ще б пак, там ця русалонька-жидівочка, чие прізвище римувалося з глум, ридала, просто немов божевільна. Майк Розенблат поклав їй на потилицю свою незграбну, втішливу руку, і Патті з-

під неї вивернулася, почувачись безстидною, почувачись брудною, почувачись єврейкою.

Ловкенько поставлений за невисоким тисовим живоплотом будинок це полегшував... проте полегшував не цілком. Біль і сором так і залишалися, і навіть належність до тутешньої тихої, прилизано заможної громади не могла зовсім заперечити ту безкінечну ходу з рипінням дрібних камінців під їхніми підошвами. Не могло навіть їхнє членство в тутешньому кантрі-клубі, де метрдотель завжди вітав їх стримано-шанобливим: «Доброговечора, містер і місіс Юріс». Вона приїздила додому у своєму затишному, як люлечка, «волво» випуску 1984 року й дивилася на свій дім, що стояв на просторій зеленій галявині, і часто – занадто часто, гадалося їй, – думала про той пронизливий сміх. І сподівалася, що та дівчина, яка тоді хіхикала, живе зараз у якомусь гівняному типовому будинку з якимсь чоловіком гоем, котрий її лупцює, що вона тричі вагітніла й кожного разу скидала плід, що чоловік її зраджував із заразними жінками, що в неї грижа міжхребцевих дисків, і плоскостопість, і виразки на її брудному, хихітливому язичку.

Вона зазвичай ненавиділа себе за ці думки, за ці злостиві думки й обіцянку виправитися – припинити пити ці гіркі жовчно-полинові коктейлі[53 – Біблійна алузія на «Повторення закону» 29 : 17: «Стережіться, щоб не був серед вас чоловік або жінка, або рід, або плем'я, що серце його сьогодні відвертається від Господа, Бога нашого, щоб піти служити богам цих народів, щоб не був серед вас корінь, що вирощує жовч та полин»]. Було, минали місяці, коли їй не думалися такі думки. Тоді вона міркувала: «Може, нарешті все те полишило мене. Я більше не та вісімнадцятирічна дівчина. Я жінка, мені тридцять шість; та дівчина, яка чула те безкінечне потріскування й рипіння камінців на під'ізній алеї, дівчина, яка вивернулася з-під руки Майка Розенблата, коли він намагався її втішити, бо то була єврейська рука, залишилася за півжиття звідси. Та дурненька русалонька мертва. Я можу її тепер забути й стати самою собою». Гаразд. Добре. Чудово. Але потім вона десь опинялася – скажімо, в супермаркеті – і чула раптом пронизливе хихотіння з сусіднього проходу, і їй морозом обсіпало спину, соски ставали твердими й болючими, руки стискалися на ручці покупецького возика або зчіплювалися одна з одною, і вона думала: «Хтось комусь щойно сказав, що я єврейка, що я не що інше, лишень тільки довгоноса жидва-жидівка, і Стенлі не хто інший, як лишень довгоносий жид-жидок, він же бухгалтер, авжеж, євреї вправні з цифрами, ми їх допустили у кантрі-клуб, бо ми мусили тоді, у 1981-му, коли той довгоносий жид-гінеколог виграв свій судовий позов, але ми сміємося з них, ми сміємося, і сміємося, і сміємося». Або їй просто чулося фантомне потріскування й рипіння камінців і спадала думка: «Русалонька! Русалонька!»

І тоді ненависть і сором знову її затоплювали, немов мігреновий біль, і вона впадала в розпач не лише за себе, а й за весь рід людський. Вовкулаки. Та книжка Денбро – та, яку вона намагалася читати, а потім закинула – була про вовкулаків. Вовкулаки, яке лайно. Що могла знати такого гатунку людина про вовкулаків?

А проте здебільшого вона почувалася краще за це – відчувала, що вона краща за це. Вона любила свого чоловіка, любила свій дім і, звісно, була здатна любити власне життя й себе. Усе йшло добре. Не завжди так було, звичайно, – та хіба буває так завжди? Коли вона прийняла обручку від Стенлі, її батьки розсердилися і заразом засмутилися. Вона з ним

познайомилася на вечірці дівочої студентської громади. Він перейшов до її коледжу з Університету штату Нью-Йорк[54 - «State University of New York» - загальна назва фінансованої штатом Нью-Йорк великої мережі освітніх закладів, до якої входять десятки коледжів і університетів, розташованих у різних містах і містечках штату.], де був студентом-стипендіатом. Їх познайомив один спільний друг, і під кінець того вечора вона вже підозрювала, що закохалася. Ближче до зимових канікул вона вже була в цьому впевнена. Коли настала весна й Стенлі запропонував їй маленьку діамантову обручку з устромленою в неї стокроткою, вона її прийняла.

Урешті-решт, попри всі свої сумніви, це сприйняли також і її батьки. Мало що іншого вони могли зробити, хоча Стенлі Юрісу невдовзі випадало ринутися на переповнений молодими бухгалтерами трудовий ринок, а ввійшовши в ці джунглі, він не матиме фінансової підтримки з боку своєї родини, тільки їхню дочку як заручницю його успіху. Але Патті тоді вже виповнилося двадцять два, уже жінка, і невдовзі вона й сама мала випуститися з дипломом бакалавра.

- Я утримуватиму цього чотирирокового сучого сина всю решту мого життя, - одного вечора почувла Патті слова свого батька. Батько з матір'ю повернулися з якоїсь вечері, і батько там випив більше звичайного.

- Тс-с, ще вона почує, - прошепотіла Рут Блум.

Тєї ночі Патті пролежала без сну глибоко за північ, з сухими очима, попеременно обсипаючись то жаром, то холодом, у ненависті до обох своїх батьків. Наступні два роки вона прожила, намагаючись позбутися цієї ненависті; і так уже в ній було забагато ненависті. Інколи, дивлячись у дзеркало, вона бачила, що та робить з її обличчям, ті тоненькі зморшки, які вона там рисує. Ту битву вона виграла. Їй допоміг Стенлі.

Його батьків їхній шлюб непокоїв не менше. Звісно, вони не вірили, ніби їхній Стенлі приречений на життя в мізерній убогості, але вони вважали, що «діти зараз надто поспішливі». Доналд Юріс і Ендріа Бертолі й самі одружилися, коли їм було тришки за двадцять, але скидалось на те, що вони забули про цей факт.

Схоже було, тільки Стенлі залишався певним себе, упевненим у майбутньому, байдужим до тих пасток, які бачили їхні батьки розставленими попереду перед їхніми «дітьми». І нарешті виправдалася саме його впевненість, а не їхні побоювання. У липні 1972 року, з ледь просохлим чорнилом на її дипломі, Патті влаштувалася працювати викладачкою стенографії і ділової мови у Трейнорі, маленькому містечку за сорок миль на південь від Атланти. Згадуючи про те, як вона опинилася на цій роботі, Патті завжди вражалася тому, яким це було трохи... ну, ніби моторошним. З оголошень у вчительських журналах вона склала собі список з сорока вакансій, потім упродовж п'яти вечорів написала сорок листів - по вісім шовечора, - прохаючи додаткової інформації і формулярів заяви про прийняття на кожне з цих місць. Двадцять дві відповіді показали, що вакансії вже заповнені. В інших випадках більш детальні роз'яснення потрібних там навичок дозволили ясно зрозуміти, що шансів вона не має; звертатись туди з заявами - лише витратити свій і їхній час. Залишилася вона з дюжиною вакансій. Кожна з них видавалася схожою на будь-яку іншу. Стенлі підійшов, коли вона ламала собі голову над

ними, загадуючись, чи вдасться їй заповнити цілу дюжину формулярів на вчителювання без того, щоб зовсім спасти з глузду. Поглянувши на розсип паперів на столі, він поплескав по тому листу, що надійшов від районного адміністратора Трейнорських шкіл, листу, який здавався їй не більш і не менш обнадійливим, ніж решта.

- Оце, - сказав він.

Вона подивилася вгору на Стенлі, вражена простою впевненістю в його голосі.

- Ти щось знаєш про штат Джорджія таке, чого не знаю я?

- Аж ніяк. Єдиний раз був там колись, але тільки в кінотеатрі.

Вона подивилася на нього, піднявши брову.

- «Звіяні вітром». Вів'ен Лі. Кларк Гейбл. «Я подумаю про це завтра, адже завтра буде інший день»[55 - «Gone with the Wind» (1936) - знаменитий роман Маргарет Мітчел (1900-1949) про плантаторську родину на Півдні США, дія якого відбувається від початку Громадянської війни з 1861 до 1873 р., і однойменний фільм 1939 р.; «Завтра буде інший день» - остання фраза в романі, яку промовляє головна героїня Скарлет О'Гара.]. Патті, хіба в мене вимова, ніби я з Півдня?

- Так, з Південного Бронксу[56 - South Bronx - район міста Нью-Йорк, знаний своїм багатоетнічним населенням.]. Якщо ти нічого не знаєш про Джорджію і ніколи там не бував, то чому...

- Тому що це саме те.

- Ти не можеш цього знати, Стенлі.

- Якраз можу, - відповів він просто. - Я знаю.

Дивлячись на нього, вона зрозуміла, що він не жартує: він насправді каже те, що думає. Мурашки занепокоєння перебігли їй угору по спині.

- Звідки ти знаєш?

Він був стиха посміхався. Тепер та його усмішка зeszла, і якусь мить він здавався спантеличеним. Очі в нього потемніли, немов він задивився в глиб себе, консультуючись з якимсь внутрішнім пристроєм, що цокотів і дзижчав правильно, але на роботі якого, зрештою, він розумівся не краще, ніж пересічна людина розуміється на тому, як працює годинник на її зап'ястку.

- Черепаха допомогти нам не міг, - раптом промовив він. Промовив він це цілком ясно. Вона почувала. Той погляд у глиб себе - той вираз здивованої задуми - так і залишався на його обличчі, і це почало її лякати.

- Стенлі? Про що це ти таке говориш, Стенлі? Стенлі?

Він сіпнувся. Переглядаючи формуляри, вона іла персики, і його рука вдарила по тарілці. Та впала на підлогу й розбилася. Очі в нього, схоже, прояснішали.

- От лайно. Вибач мені.

- Все гаразд. Стенлі - то про що ти говорив?

- Я забув, - відповів він. - Але гадаю, ми мусимо думати про Джорджію, моя кохана бейбі.

- Але...

- Повір мені, - сказав він, і так вона й зробила.

Співбесіда в неї пройшла пречудово. Сідаючи на потяг, щоб повертатися до Нью-Йорка, вона вже знала, що отримала цю роботу. Голові бізнес-факультету відразу ж сподобалась Патті, а він їй; вона майже почула оте «клац». Підтверджувальний лист прийшов за тиждень. Трейнерський консолідований департамент освіти запропонував їй \$9200 і контракт на випробувальний термін[57 - У 1970-х середня початкова зарплатня шкільного вчителя з дипломом бакалавра в США становила \$ 7200 на рік.]

- Ти голодуватимеш, - сказав Герберт Блум, коли дочка розповіла йому, що збирається погодитися на цю пропозицію. - І голодуватимеш ти у спеці.

- Дурниці-нісенітниці, Скарлет, - сказав Стенлі, коли вона переповіла йому те, що почула від батька. Вона була розлючена, майже в сльозах, але тепер почала хихотіти, і Стенлі ухопив її в обійми.

Спекотно їм було; голодно - ні. Вони одружилися 19 серпня 1972 року. Патті Юріс пішла до свого шлюбного ліжка незайманкою. Гола, вона сковзнула між двох прохолодних простирадл у курортному готелі в Поконо[58 - Росопо - мальовнича пагориста місцевість із лісами, річками й озерами на північному сході штату Пенсільванія.], настрій розбурханий і роз'ятрений - палахкотіння блискавок бажання й ласої хіті, темні хмари страху. Коли в ліжку поруч з нею сковзнув Стенлі, весь в'язка м'язів, його пеніс, знак оклику, здіблений з рудуватого лобкового волосся, вона прошепотіла:

- Не роби мені боляче, любий.

- Я ніколи не завдам тобі болю, - промовив він, забираючи її в обійми, і цієї обіцянки він сумлінно додержував до 27 травня 1985 року - до вечора тієї ванни.

Її вчителювання пішло добре. Стенлі знайшов собі роботу водієм фургона в пекарні за сто доларів на тиждень. У листопаді того ж року, коли відкрився торговельний центр «Трейнерські оселі», він отримав там місце в офісі компанії «Г&Р Блок» із зарплатнею сто п'ятдесят[59 - «N&R Block» - заснована 1955 р. братами Генрі й Річардом Блоками бухгалтерська компанія, що спеціалізується на оптимізації податків.]. Тоді вже їхній спільний заробіток досяг \$ 17 000 на рік - це здавалося їм королівськими статками, у ті дні бензин продавався по сорок п'ять центів за галон, а буханець білого хліба можна було купити ще на нікель[60 - Nickel - монета 5

центів.] дешевше. У березні 1973-го Патті Юріс – без жалю й фанфар – викинула геть свої протизаплідні пігулки.

У 1975-му Стенлі пішов з «Г&Р Блок» і відкрив власну справу. Усі четверо батьків погодилися з тим, що це нерозважливо ризикований учинок. Не те щоб вони відмовляли Стенлі в праві мати власну фірму – боронь боже, щоб вони відмовляли Стенлі в праві мати власну фірму! Але ж це занадто рано, погоджувалися всі, і таким чином важчий фінансовий тягар накладається на Патті. («Принаймні, допоки цей шлимазл не надме їй черево, – сказав Герберт Блум своєму братові після того, як вони цілий вечір пиячили на кухні. – А тоді очікуватимуть, що я тягнутому їх на собі».) Спільна думка їхніх батьків на це питання полягала в тім, що чоловік не може навіть думати про те, щоб заводити собі власний бізнес, поки він не досяг більш благосного та зрілого віку, років, скажімо так, сімдесяти восьми.

І знову Стенлі здавався ледь не надприродно впевненим у собі. Він був молодим, показним, метким, сприйнятливим. Працюючи на «Блоків», він зав'язав багато контактів. То все була самоочевидна даність. Але він не міг знати, що «Коридор Відео», компанія-піонер у новонароджуваному бізнесі відеокасет, збирається загноздитися на величезному шматку землі менш ніж за десять миль від того передмістя, куди зрештою переїхали Юріси у 1979-му, також не міг він знати, що менш ніж за рік після її перебазування у Трейнор, компанія «Коридор» шукатиме собі виконавця незалежного маркетингового дослідження. Навіть якби Стен був приватно обізнаним із частиною цієї інформації, він напевне не міг би повірити, що вони замовлять цю роботу молодому єврею в окулярах, до того ж ще й чортовому янкі – єврею з безтурботною усмішкою й розкутою ходюю, який у вихідні носить розкльошені джинси і залишки кюнацьких вугрів на обличчі. Тим не менше вони замовили. І здавалося, ніби від самого початку Стен знав, що так буде.

Його робота для «КВ» призвела до пропозиції від цієї компанії зайняти в ній постійне місце – з початковою зарплатнею \$ 30 000 на рік.

– І це дійсно лише початок, – розповідав Стенлі в ліжку Патті тієї ночі. – Вони в серпні розростуться, як та кукурудза, люба моя. Якщо в наступні роки десять ніхто не зірве цей світ, вони займуть місце на самісінькому вершечку, поряд з «Кодаком», «Соні» і «Ар-Сі-Ей» [61 – «Radio Corporation of America» (1919–1986) – перша у світі комерційна радіокорпорація, яка також випускала професійне та побутове радіотелевізійне й звукозаписувальне обладнання, комп'ютери, грамплатівки тощо.].

– То що ти збираєшся робити? – спитала вона, вже знаючи відповідь.

– Я збираюся сказати їм, яке це задоволення, робити з ними спільну справу, – відповів він, сміючись, і притягнув її до себе, і поцілував. За хвилину він зіп'явся на неї, й почалися оргазми – один, другий, третій, немов яскраві ракети, що вистрелюють у нічне небо... але дитина не зачиналася.

Робота в «Коридор Відео» сконтактувала його з кількома найбагатшими й найвпливовішими людьми Атланти, і Стен з Патті були вельми здивовані, зрозумівши, що ці люди загалом порядні. У них вони знайшли прихильність і ліберальну душевність такого ступеня, який був майже невідомим на

Півночі. Патті пам'ятала, як Стен якось був писав своїм матері й батьку: «Найкращі багаті люди Америки живуть в Атланті, у Джорджії. Я збираюся допомогти декому з них стати ще багатшими, а вони збираються зробити багатшим мене, і ніхто не хоче володіти мною, окрім моєї дружини, Патріші, а оскільки я й так уже нею володію, то, гадаю, це є достатньо безпечним».

На той час, коли вони переїхали з Трейнора, Стенлі вже зареєстрував власну компанію і мав шість робітників. У 1983-му їхній прибуток досяг нечуваної території – території, про яку Патті раніше чула лише найтуманніші плітки. То була казкова земля ШЕСТИЗНАЧНИХ ЧИСЕЛ. І все це відбулося з легкістю взування кросівок суботнім ранком. Інколи їй від цього ставало лячно. Одного разу вона навіть ніяково пожартувала про угоду з дияволом. Стенлі реготав, аж поки мало не вдавився, але їй це не здавалося таким кумедним, і вона припускала, що ніколи й не здасться.

Черепашка не міг нам допомогти.

Інколи, без усякої на те причини, Патті прокидалася з цікавою думкою, як останнім уривком назагал забутого сновидіння, і поверталася до Стенлі, потребуючи торкнутися його, потребуючи впевнитися, що він усе ще тут.

То було гарне життя – жодних диких пиятик, жодного побічного сексу, жодних наркотиків, жодної нудьги, жодних досадних суперечок про те, що робити далі. Існувала лиш єдина хмарка. Її мати вперше висловилася про присутність тієї хмарки. Те, що це врешті-решт зробить саме її мати, в ретроспективі здавалося неминучим. Це врешті-решт вилилося в запитання в одному з листів Рут Блум. Вона писала до Патті раз на тиждень, а саме той лист прийшов на початку осені 1979 року. Його було переслано зі старої адреси в Трейнорі, і Патті прочитала його у вітальні, заповненій картонними винними ящиками, з яких вивалювалося їхнє безпритульне, нещасне, безрідне на вигляд майно.

Загалом то був звичайний Лист Рут Блум з Дому: чотири щільно списаних блакитних сторінки, із заголовком на кожній ПРОСТО ЗАПИСКА ВІД РУТ. Почерк її ледь піддавався прочитанню, і Стенлі одного разу поскаржився, що не може зрозуміти жодного слова, написаного його тещею. «А навіщо воно тобі здалося», – відгукнулася на це Патті.

Той лист був переповнений звичайним набором материних новин; бо пам'ять Рут Блум була широкою дельтою, що розтікалася від теперішньої точки руху в безкінечне мереживо взаємопереплетених стосунків. Чимало тих людей, про яких писала мати, вже почали вицвітати у спогадах Патті, як фотографії у старих альбомах, хоча для самої Рут вони залишалися свіжими. Її тривога за їхнє здоров'я й цікавість до різноманітних їхніх справ, схоже було, не вщухали ніколи, а прогнози її були незмінно похмурими. Батько так само страждав на біль у животі. Сам він був упевненим, що це просто нетравлення; думка, що в нього може бути виразка, писала вона, не впливе йому в голову, аж поки він не почне харкати кров'ю, а можливо, навіть і тоді ні. Ти ж знаєш свого батька, любонько, – він працює, як той мул, і мислить так само інколи, даруй мені Боже за те, що я так кажу. Ренді

Харлінджен перев'язала собі труби, їй з яечників вирізали кісти величезні, як гольфові м'ячики, нічого злякисного, дякувати Богу, але ж двадцять сім кіст яечників, померти можна. Це через ту нью-йоркську воду, запевняла мати, – повітря в місті Нью-Йорку також забруднене, але вона була переконана, що саме вода нівечить людину з плином часу. Вода залишає оті відклади в людині. Рут сумнівалася, чи розуміє Патті, як часто мати дякує Богові за те, що «ви, діточки» живете поза містом, де і вода, і повітря – але особливо вода – здоровіші (для Рут увесь Південь, включно з Атлантаю і Бірмінгемом, був сільською місцевістю[62 – Atlanta – засноване 1837 р. місто (одне з найбагатших у США; у 1980-х близько півмільйона мешканців), столиця штату Джорджія; Birmingham – засноване 1871 р. місто, найбільше (у 1980-х близько 300 тис. мешканців) у штаті Алабама.]). Тітонька Маргарет знову ворогує з електричною компанією. Стелла Фленаган знову вийшла заміж, деякі люди нічому не навчаються. Річі Х'юбера знову вигнали з роботи.

А посеред цих велеречливих – а часто й глузливих – теревенів, посеред якогось абзацу, ні сіло ні впало, без усякого зв'язку з попереднім і наступним реченням, Рут Блум ніби між іншим поставила те Лячне Запитання: «То коли ж ви зі Стеном збираєтеся зробити нас дідом і бабою? Ми всі готові панькатися з онуком (чи онучкою). А на той випадок, якщо ти, Петсі, не зауважеш, ми аж ніяк не молодшаємо». А далі вже зразу ж про дочку Брукнерів із сусіднього кварталу, яку відіслали зі школи додому через те, що вона була без ліфчика та в наскрізь прозорій блузці.

Почуваючись пригніченою, сумуючи за їхнім старим домом у Трейнорі, почувачись непевно й більш ніж трохи побоюючись того, що чекає попереду, Патті пішла до кімнати, яка мусила стати їхньою спальнею, і лягла на матрац (пружинна сітка ліжка все ще залишалася надворі, у гаражі, і матрац, який лежав просто на широкій, не покритій килимом підлозі, здавався якимсь артефактом, викинутим на незнайомий, підозрілий берег). Забравши голову в руки, вона лежала й плакала там майже двадцять хвилин. Вона відчувала неunikність цього плачу. Материн лист просто викликав його раніше, як ото пил підхльостує свербіння в носі й змушує чхати.

Стенлі хотілося дітей. Їй хотілося дітей. Вони були одностайними в цьому, як і в спільному захопленні фільмами Вуді Аллена[63 – Woody Allen (нар. 1935 р.) – кінорежисер, сценарист, актор єврейського походження, відомий зокрема своїм парадоксальним гумором.], як у більш-менш регулярних відвідинах синагоги, у своїх політичних уподобаннях, нелюбові до марихуани й іще в цілій сотні інших великих і маленьких речей. У їхньому трейнорському будинку була одна вільна кімната, яку вони рівно поділили навпіл. Ліворуч Стенлі мав свій стіл для роботи та крісло для читання; праворуч стояла її швейна машинка й ломберний столик, на якому Патті викладала свої головоломки. Між ними існувала угода щодо цієї кімнати, і то така міцна, що вони рідко про неї згадували вголос – вона просто в них була, як їхні носи або обручки на їхніх лівих руках. Колись ця кімната належатиме Енді або Дженні. Але де ж та дитина? Швейна машинка, кошики з тканинами й ломберний столик, і стіл, і крісло «Лей-Зі-Бой»[64 – «La-Z-Bo» – бренд м'яких домашніх меблів, які випускає однойменна компанія, заснована 1929 р. у штаті Мічиган.] – усе перебувало на своїх місцях, немовби з кожним місяцем закріплюючись на відповідних позиціях у цій кімнаті, дедалі дужче узаконюючи свою там присутність. Так вона думала, хоча ніколи не могла цілком викристалізувати цієї думки; як

і слово «порнографія», це була ідея, що витанцьовувала поза її спроможністю формулювати. Але Патті точно пам'ятала той випадок, коли в неї були місячні й вона відкрила зсувні дверцята на шафці під мийкою у ванній, щоб дістати гігієнічну серветку; пам'ятала, як подивилася на коробку прокладок «Стейфрі»[65 - «Stayfree» - створені на початку 1970-х перші у світі гігієнічні прокладки, що не потребували спеціальних лямок для підв'язки, а завдяки спеціальному покриттю самі утримувалися на трусиках чи колготках.] і подумала, що та коробка мало не зарозуміло дивиться на неї, мало не промовляє: «Агов, Патті! Ми твої дітки. Ми єдині дітки, яких ти бодай колись матимеш, і ми голодні. Вигодовуй нас. Вигодовуй нас кров'ю».

У 1976, через три роки після того, як Патті викинула останній цикл пігулок «Оврал», вони з чоловіком відвідали лікаря на ім'я Гаркавий, в Атланті.

- Ми хочемо дізнатися, чи нема тут якихось негараздів, - сказав Стенлі, - і взнати, що ми можемо зробити, якщо вони є.

Вони пройшли потрібні аналізи. Результати показали, що сперматозоїди у Стенлі жваві, що яйцеклітини в Патті плідні, що всі канали, які мусять бути відкритими, дійсно відкриті.

Гаркавий, котрий не носив обручки й мав відкрите, приемне, рум'яне обличчя аспіранта коледжу, який щойно повернувся з зимових канікул після катання на лижах у Колорадо, сказав їм, що справа, можливо, просто в нервах. Він сказав їм, що така проблема аж ніяк не є незвичайною. Він розповів їм, що, як здається, в подібних випадках існує певна психологічна кореляція, у деяких сенсах схожа на статеву імпотенцію - що дужче бажаєш, то менше можеш. Їм потрібно розслабитися. Вони мусять, якщо зможуть, під час заняття сексом геть забути про дітонородження.

Дорогою додому Стен був дратівливим. Патті запитала його - чому?

- Я ніколи цього не роблю, - сказав він.

- Чого не робиш?

- Не думаю про дітонородження під час того.

Вона почала хихотіти, хоча вже почувалася трішки самотньою й наляканою. Тієї ночі, лежачи в ліжку, вже після того, як вона вважала, що Стенлі давно спить, він налякав її, заговоривши у темряві. Голосом безбарвним, проте крізь задавлені сльози.

- Це моя, - промовив він. - Це моя провина.

Вона пригорнулася до нього, намацала, захопила в обійми.

- Не будь дурником, - сказала вона.

Але серце в ній билосся швидко - занадто швидко. Не тільки в тім була справа, що він її налякав; справа була в тому, що він немов зазирнув до її мозку й прочитав потайну впевненість, яку вона там ховала, але сама не знала про неї до ось цієї миті. Безвідібно-безпідставно вона відчувала -

знала, - що він правий. Щось тут було негаразд, і це було не в ній. Це було в ньому. Щось таке в ньому.

- Не будь таким йолопом, - прошепотіла вона люто йому в плече.

Він злегка пітнів, і раптом їй стало зрозуміло, що він настраханий. Той страх надходив від нього холодними хвилями; лежати голою з ним раптом стало немов лежати голою перед відчиненим холодильником.

- Я не йолоп і не дурник, - промовив він тим самим голосом, що був на позір безбарвним, але крізь задавлені сльози, - і ти це знаєш. Це я винен. Але я не знаю чому.

- Ти не можеш нічого такого знати, - голос її лунав різким, сварливо, як голос її матері, коли тій було лячно.

І навіть сварячи його, вона тіпнулася всім тілом, стрепенувшись, мов батіг. Стенлі відчув це й ще міцніше обняв її.

- Інколи, - сказав він, - інколи мені здається, я розумію чому. Інколи мені сниться сон, поганий сон, і я прокидаюся і думаю: «Нарешті я зрозумів. Нарешті я зрозумів, що не так». Не лише про те, чому ти не можеш завагітніти, а все. Про все, що є поганого в моєму житті.

- Стенлі, нема нічого поганого в твоєму житті!

- Я не маю на увазі зсередини, - сказав він. - Зсередини все чудово. Я кажу про зовнішнє. Дещо, що мусить скінчитися, але не кінчається. Я прокидаюся з тих сновидінь і думаю: «Усе моє приемне життя було не чим іншим, як лише центром якоїсь бурі, якої я не розумію». Я боюся. А потім воно просто... зникає. Як і годиться сновидінням.

Вона знала, що Стен іноді спить тривожно. З півдесятка разів траплялося, що він будив її своїми стогонами й сіпанням. Імовірно, були й інші випадки таких його безпросвітних інтерлюдій, коли вона не прокидалася. Коли б вона не горнулася до нього, не питалася в нього, він відповідав однаково: «Я не можу згадати». Потім він тягнувся по свої сигарети й курих, сидючи в ліжку, чекаючи, поки рештки того сновидіння височаться крізь його пори, немов дурний піт.

Дітей так і не було. У вечір 28 травня 1985 - у вечір ванни - їхні батьки з обох боків всією компанією так само чекали на статуси бабусь і дідусів. Та особлива кімната так само залишалася особливою кімнатою: «Стейфрі-максі» і «Стейфрі-міні» так само займали своє звичне місце у шафі під мийкою у ванній кімнаті; «кардинал» так само відвідував Патті з місячними візитами. Її мати, заклопотана власними справами, але не цілком випускаючи з уваги страждання своєї дочки, припинила питати про це й у своїх листах, і під час візитів Патті зі Стеном до Нью-Йорка, який вони відвідували двічі на рік. Не було більше гумористичних зауважень щодо того, чи достатньо приймають вони вітаміну Е[66 - «Вітамін Е» - американська ідіома, що означає сексуальний екстаз.]. Стенлі також перестав згадувати в розмовах про дітей, але подеколи, коли він не знав, що Патті дивиться, вона помічала тінь на його обличчі. Якусь тінь. Так, ніби він відчайдушно намагався щось пригадати.

Окрім цієї єдиної хмари, їхнє життя залишалося достатньо приємним до того моменту, коли ввечері 28 травня, посеред «Сімейної ворожнечі», пролунав телефонний дзвінок. Перед Патті лежали шість Стенових сорочок, дві власних блузи, її швацький набір і коробка з різними гудзиками; Стен тримав у руках новий роман Вільяма Денбро, ще навіть не виданий у паперовій обкладинці [67 – В американській практиці книжки в паперовій обкладинці видають масовими, мільйонними накладами, уже після того як вони здобули популярність у «твердому» виданні, тому вони значно дешевше коштують.]. З обкладинки цієї книжки гарчав якийсь звір. На задньому боці обкладинки був портрет лисого чоловіка в окулярах.

Стен сидів ближче до телефону. Він зняв слухавку й промовив:

– Алло, домівка Юрісів.

Він слухав, і похмура борозна залягала йому між брів.

– Хто, ти сказав?

На якусь мить Патті відчула страх. Пізніше сором змусить її збрехати батькам, ніби вона відразу зрозуміла, що щось не так цієї ж миті, як задзвонив телефон, але насправді там була лише одна мить, лише один миттєвий погляд поверх її шиття. Проте, можливо, з цим усе якраз було гаразд, можливо, вони обоє ще задовго до цього телефонного дзвінка підозрювали, що щось наближається, щось, що не узгоджується з цим гарним будиночком, ловкенько поставленим за невисоким тисовим живоplotом, щось настільки наперед визначене, що воно насправді не потребувало якогось особливого підтвердження... Тієї миті гострого страху, наче швидко встромлений і висмикнутий ніж-льодоріз, було достатньо.

– Це мама? – запитала вона Стена самими губами тієї миті, гадаючи, що, можливо, з її батьком з його двадцятьма фунтами зайвої ваги та схильністю до того, що сам він ще відтоді, як йому лишень перейшло за сорок, називав «отими кольками в животі», трапився інфаркт.

Стен похитав її головою, а потім злегка усміхнувся чомусь мовленому до нього голосом у телефоні:

– Ти... ти! Та ну, чорти мене забирай! Майку! Яким це чином ти...

Він знову замовк, дослухаючись. Коли усмішка його померхла, Патті впізнала – чи просто подумала, ніби впізнала – знайомий аналітичний вираз обличчя, той вираз, котрий означав, що хтось розгортає перед ним певну проблему, або пояснює раптову зміну в якійсь поточній ситуації, або розповідає щось цікаве й дивне. Либонь, якраз останнє, зробила вона висновок. Новий клієнт? Старий друг? Можливо. Вона знов обернулася увагою до телевізора, де якась жінка, вхопивши в обійми Річарда Досона, шалено його цілувала. Їй подумалося, що Річарда Досона цілують, мабуть, навіть більше, аніж Камінь Бларні [68 – Blarney stone – брила в стіні збудованого 1446 р. замку Бларні у графстві Корк (Республіка Ірландія); вважається, хто поцілує ту брилу блакитного відтінку, той стане невідпорно красномовним.]. А ще вона подумала, що й сама була б не проти з ним поцілуватися.

Почавши нашукувати чорного гудзика, який мусив би личити решті на джинсовій блакитній сорочці Стенлі, Патті неуважно усвідомила, що перебіг розмови набуває спокійнішої течії – час від часу Стенлі погмикував, а раз перепитав: «Ти певен, Майку?» Нарешті, після одної довгої паузи, він промовив: «Гаразд, я розумію. Так, я... Так. Так, усе. Я собі уявляю цю картину. Я... що? ...Ні, я не можу це абсолютно обіцяти, але добряче над цим помислю. І знаєш що... о?... Насправді? Ще б пак! Звісно, я все зроблю. Так... безумовно... дякую тобі... так. Бай-бай». І він поклав слухавку.

Скинувши на нього очима, Патті побачила Стена задивленим у простір понад телевізором. У її телевікторині аудиторія аплодувала родині Раянів, яка лише щойно була заробила двісті вісімдесят балів, і більшість із них, вгадавши, що публічне опитування дає «арифметику» у відповідь на запитання: «Який урок, кажуть люди, малюки найбільше ненавидять у школі?» Раяни стрибали й радісно кричали. Але Стенлі залишався нахмуреним. Потім вона розповідатиме своїм батькам, що тоді подумала, ніби він трохи зблід на обличчі; і вона дійсно так подумала, проте знехтувала повідомити ім, що відкинула у той момент це геть як всього лиш ефект настільної лампи з зеленим абажуром.

– Хто це був, Стене?

– Гмммм?

Він озирнувся на неї. Патті подумала, що вираз його обличчя схожий на ніжну задуму, можливо змішану з невеличким роздратуванням. Тільки вже пізніше, прокручуючи й прокручуючи знову в голові ту сцену, вона почала вірити, що то був вираз обличчя людини, яка методично, по одному дроту за раз, відмикає себе від реальності. Обличчя людини, що раптом знічев'я правує з мирноти та в чорну чорноту.

– Хто це був, по телефону?

– Ніхто, – відповів він. – Справді, ніхто. Гадаю, я прийму ванну, – підвівся він.

– Як це, о сьомій годині?

Він не відповів, просто пішов з кімнати. Вона б могла запитати його, чи не сталося якихось неприємностей, могла навіть піти слідом за ним і спитати, чи не млоїть йому живіт.

Він не соромився говорити про секс, на відміну від інших фізіологічних процесів, і тому цілком схожим на нього було б сказати, що збирається прийняти ванну, тоді як насправді він мусив розпрощатися з тим, що не дійшло з ним згоди. Але на екрані саме представляли якусь нову родину, Піскапо, і Патті точно знала, що Річард Досон вигадає щось кумедне сказати про їхнє прізвище, і, крім того, вона була так збіса заклопотана пошуками того чорного гудзика, хоча знала, що їх повнісінько у гудзиковій коробці. Звісно ж, вони ховалися; то було єдине пояснення...

Отак вона дозволила йому піти й не згадувала про нього знову аж до самих титрів, коли, скинувши очима, побачила його порожнє крісло. Вона чула, як

нагорі полилася до ванни вода, і чула, як за п'ять чи десять хвилин та перестала... але тепер вона зрозуміла, що так і не чула, як відчиняються й зачиняються дверцята холодильника, а це означало, що він там, нагорі, без бляшанки пива. Хтось йому подзвонив і скинув просто в пелену якусь велику, тлусту проблему, а вона сама хіба запропонувала йому бодай єдине слівце співчуття? Ні. Спробувала допитатися в нього про це бодай трішечки? Ні. Навіть зауваживши, що щось там не так? І втретє – ні. А все через це ідіотське телешоу – вона не могла навіть насправді ганити ці гудзики; вони були лише принагідним виправданням.

Гаразд – вона віднесе йому нагору бляшанку «Діксі»[69 – «Dixie» – популярне на південному сході США пиво, що випускалося заснованою 1907 р. у Новому Орелані однойменною компанією до її занепаду в результаті потопу 2005 р.] і посидить разом з ним на краечку ванни, потре йому спину, пограє з себе гейшу й помие йому голову, якщо він захоче, і з'ясує заодно, що ж то за проблема... або хто.

Вона дістала з холодильника бляшанку пива й вирушила з нею нагору. Перше занепокоєння заворушилося в ній, коли Патті побачила, що двері ванної кімнати зачинені. Не просто почасти причинені, а щільно закриті. Стенлі ніколи не закривав двері, приймаючи ванну. Це між ними стало чимось на кшталт жарту – закриті двері означають, що він робить щось, чого його навчила мати, відкриті двері означають, що він не проти зайнятися дечим, навчання чого його мати цілком слушно полишила іншим.

Патті поцокала по дверях нігтиками, раптом усвідомлюючи, надміру усвідомлюючи, який репильний звук вони видають по дереву. І, звичайно, стукати в двері ванної, стукати, ніби якась прийда, було чимсь таким, чого вона ніколи раніше не робила протягом свого заміжнього життя – ні тут, ні проти будь-яких інших дверей у їхньому домі.

Раптом занепокоєння в ній різко подужчало, і вона подумала про озеро Карсон, куди вона часто ходила поплавати дівчинкою. Під перше серпня те озеро було теплим, наче ванна... Але потім ти потрапляєш у якийсь холодний бакай і проймаєшся трепетом від несподіванки й насолоди. Ось лишень тобі було тепло, а вже наступної миті температура різко впала на двадцять градусів нижче твоїх стегон. Мінус насолода, саме так Патті почувалася тепер – так, ніби вона щойно втрапила в якийсь холодний бакай. Тільки цей холодний бакай знайшовся не нижче її стегон, остуджуючи її довгі ноги дівчини-підлітка в чорній глибині озера Карсон.

Цей містився довкола її серця.

– Стенлі? Стене?

Цього разу вона зробила більше, ніж поцокотіти нігтиками. Вона постукала в двері. Коли відповіді так і не надійшло, вона почала в них гатити.

– Стенлі?

Її серце. Її серце вже не перебувало в її грудях. Воно билосся їй у горлі, утруднюючи дихання.

– Стенлі!

У тиші, що запала після її крику (а сам звук власного голосу, що кричить тут, менш як за тридцять футів від того місця, де вона прихилила голову, лягаючи спати, налякав її ще дужче), вона почувала звук, що звів паніку від підніжжя сходів її мозку нагору, немов якусь незвану гостю. Такий насправді дрібненький звук. То був звук скрапуючої води. Кап... пауза. Кап... пауза. Кап... пауза. Кап...

Вона немов побачила ті краплі, як вони формуються на писку крана, зростають там, товстішають там, вагітніють там, а потім відпадають: кап.

Усього лиш цей звук. Жодного іншого. І вона раптом, нажахана, сповнилась впевненістю, що це Стенлі, не її батька, вразив цього вечора інфаркт.

Зі стогоном, вона вхопилася за кришталеву дверну ручку й крутнула її. Але двері, тим не менш, не поворухнулись: їх було замкнено. І раптом Патті Юріс у блискавичній послідовності збагнула трійцю ніколи: Стенлі ніколи не приймав ванну так рано ввечері, Стенлі ніколи не замикав цих дверей, хіба що коли користувався унітазом, а від неї Стенлі взагалі ніколи не замикався.

Чи можливе таке, нестямно чудувалася вона, – підготуватися до інфаркту?

Патті облизнула собі губи – це видало у неї в голові звук, ніби дрібнонаждачним папірчиком провели по якійсь дошці – і знову погукала чоловіка на ім'я. І знову звідти не було відповіді, крім того самого розміреного, неквапного крапання з крана. Патті опустила очі й побачила, що все ще тримає в одній руці бляшанку пива «Діксі». Вона тупо витріщилася на неї, серце скакало кроликом у неї в горлі; Патті витріщилася на неї так, немов до цієї хвилини ніколи в житті не бачила пивної бляшанки. І дійсно, схоже було, що ніколи, чи принаймні ніколи такої, як ця, тому що коли Патті моргнула, та перетворилася на телефонну слухавку, таку чорну й загрозливу, наче якась змія.

– Чим можу допомогти вам, мем? Маєте якусь проблему? – прошипіла до неї та змія. Патті торохнула нею, кинувши на важільці, і відступила назад, розтираючи руку, в якій її була тримала. Вона озирнулась довкола й побачила, що знову опинилася в кімнаті з телевізором, і зрозуміла, що та паніка, яка постала перед її мозком, немов якийсь грабіжник, що тихенько піднявся по сходах, спустилася сюди разом з нею. Тепер вона пригадала, як впустила ту бляшанку пива перед дверима ванної кімнати, й стрімголов кинулась донизу сходами, думаючи непевно: «Усе це якась помилка, і ми посміємося потім з цього. Він наповнив ванну, а потім згадав, що в нього скінчилися сигарети, і він пішов їх купити раніше, ніж встиг скинути з себе одяг...»

Так. От тільки він уже встиг замкнути двері ванної кімнати зсередини, і, щоб не завдавати собі клопоту з їх відмиканням, він просто відчинив вікно над ванною і спустився вниз по муруванню будинку, як сповзає муха по стіні. Звичайно, авжеж, напевно...

Знов паніка здіймалася їй у голові – вона була немов та гірка чорна кава, що загрожує перелитися через вінця чашки. Відбиваючись від неї, Патті

заплющила очі. Вона стояла там, абсолютно недвижна, наче якась бліда статуя, з пульсом, що бився у неї в горлі.

Тепер вона вже змогла пригадати, як збігала сюди, як її ступні запліталися на сходинках, як підбігала до телефону, о так, ох, звісно ж, але кому вона збиралася подзвонити?

Безтямно вона подумала: «Я збиралася подзвонити черепасі, але черепаха не зміг би нам допомогти».

Та все одно це не мало значення. Вона все-таки набрала нуль і, мабуть, сказала щось не зовсім звичне, бо операторка спитала, чи має вона якусь проблему. Авжеж, вона її має, але як сказати тому безликому голосу, що Стенлі замкнувся у ванній кімнаті й не відповідає, що рівномірні звуки води, яка скрапує у ванну, крають їй серце. Хтось мусив би їй допомогти. Хтось...

Вона вклала тильним боком долоню собі до рота й зумисне вкусила її. Вона намагалася думати, вона силоміць примушувала себе думати.

Запасні ключі. Запасні ключі в кухонній шафі.

Вона зрушила з місця й одною ногою в капці вдарилась об коробку з гудзиками, яка стояла біля її крісла. Деякі гудзики розсипались, зблискуючи у світлі лампи, наче чиїсь осклянілі очі. Вона побачила щонайменше з півдюжини тих, чорних.

Із внутрішнього боку дверцят шафи понад мийкою на дві раковини висіла велика лакована дошка у формі ключа – один зі Стенових клієнтів зробив її у себе в майстерні й подарував їм два Різдва тому. Ця дошка була уतिकана маленькими гачечками, і на них похитувалися всі потрібні в хаті ключі, по два дублікати на кожному гачку. Під кожним гачком містилася смужка стрічки «Містик»[70 – «Mystik» – бренд самоклеючої стрічки, що випускалася заснованою 1857 р. компанією «Borden», поки через її можливу токсичність не була заборонена 1999 р. Агенцією з охорони довкілля.], і на кожній з цих смужок дрібним, акуратним почерком Стенлі було написано: ГАРАЖ, ГОРИЩЕ, НИЖН. ВАННА, ВЕРХНЯ ВАННА, ПЕРЕДНІ ДВЕРІ, ЗАДНІ ДВЕРІ. Осторонь решти висіли дублікати ключів до їхніх машин, позначені: М-В та ВОЛВО.

Патті зірвала з гачка ключ, підписаний ВЕРХНЯ ВАННА, кинулась бігом до сходів, але потім примусила себе йти повільно. Біг запрошував повернутися паніку, а паніка й без того перебувала надто близько до поверхні. А ще, якщо вона просто йде, можливо, нічого поганого там не трапилось. Або, якщо там і сталося щось погане, Бог може поглянути вниз, побачить, що вона просто йде собі, і подумає: «О, добре. Я утнув пекельну помилку, але маю час все переробити назад».

Рухаючись статечно, наче якась жінка, що прямує на збори Дамського книжкового клубу, Патті піднялася сходами й підійшла до замкнених дверей ванної кімнати.

– Стенлі? – погукала вона, в той же час знову смикаючи двері, раптом перелякана ще дужче, аніж за весь час до того, не бажаючи скористатися ключем, бо використання ключа якимсь чином було занадто кінцевим. Якщо Бог

не виправить помилки до того, як вона скористається ключем, тоді Він цього так і не зробить. Часи чудес, врешті-решт, стали минувшиною.

Але двері так само залишалися замкненими; рівномірні кап... і паузи були єдиною їй відповіддю.

Рука в неї дрижала, і ключ настукотівся по планці замка, перш ніж знайти шлях до щілини й устроїтись як слід. Вона обернула його й почула, як, відмикаючись, клацнув замок. Вона намацала кришталеву ручку. Та знов намагалася вислизнути їй з долоні – не тому, що двері були замкнені цього разу, але тому, що її долоня була мокрою від поту. Вона стиснула ручку міцніше та змусила її повернутись. Штовхнула двері, вони прочинились.

– Стенлі? Стенлі? Ст...

Вона подивилась у ванну з душовою шторкою, зібраною в жмут на дальнім кінці прута з іржостійкої сталі, й забула, як завершити ім'я свого чоловіка. Вона просто тупилася очима у ванну, з обличчям урочистим, як у дитини в її перший шкільний день. Уже за мить вона завершить, і її почує Аніта МакКензі в сусідній садибі, і саме Аніта МакКензі буде тією, хто викличе поліцію, упевнена, що хтось вдерся в будинок Юрісів і там уже вбивають людей.

Але поки що, в цю одну мить, Патті Юріс просто стояла мовчки, зі зчепленими перед собою руками на темній бавовняній спідниці, з обличчям урочистим, з очима величезними. Аж ось той вираз ледь не релігійної урочистості почав трансформуватися у дещо інше. Ті її величезні очі почали вирячуватися. Губи її розтягнулись в огидному оскалі жаху. Вона хотіла закричати, але не змогла. Крики були занадто великими, щоб вийти з неї назовні.

Ванну кімнату освітлювали флуоресцентні трубки. Дуже яскравим світлом. Тіней там не було. Видно було геть усе, хотілося тобі цього чи ні. Вода у ванні була яскраво-рожевого кольору. Стенлі лежав, тулячись спиною до заднього борту ванни. З головою, відкинутою так далеко на спину, що пасма його короткого чорного волосся пестили йому шкіру між лопатками. Якби його розплюшені очі все ще мали здатність бачити, Патті здавалася б йому перекинутою догори ногами. Рот у нього був роззявлений, наче ті двері, які розчинили так широко, що їх аж заклинило. На обличчі застиг невимовно бездонний жах. На прuzі ванни лежав пакетик бритвених лез «Джиллет Платинум Плюс»[71 – «Gillette» – бренд, що до 2005 р. належав однойменній компанії, заснованій 1901 р. винахідником штампованих бритвених лез Кінгом Джиллетом (1855–1932).]. Він розрізав собі внутрішні сторони передпліч від зап'ястків до згинів ліктів, а потім ці розрізи ще порізав упоперек прямо під «Браслетами долі»[72 – «Bracelets of Fortune» – термін з хіромантії, який означає зморшки в тому місці на руці, де до передпліччя примикає долоня. Вважається, що більше цих зморшок, то довше людина матиме життя.], утворивши тим самим пару великих літер «Т». У жорсткому білому світлі ці рани сяяли червоно-фіолетовим кольором. Патті подумала, що наочно явлені зв'язки й сухожилля схожі на обрізки дешевої яловичини.

Крапля води зібралася на кінчику сяючого хромом крана. Вона товстішала. Вагітніла, можна сказати. Вона іскрилася. Упала. Кап.

Стенлі вмочив свій правий вказівний палець у власну кров і написав на блакитних кахлях понад ванною єдине слово, написав його величезними, хисткими літерами. Кривавий слід пальця зигзагом відривався від останньої літери цього слова – вона побачила, що цей штрих його палець зробив тоді, коли його рука падала у ванну, де вона тепер плавала. Вона подумала, що Стенлі певне зробив цей штрих – свій останній відбиток у цьому світі, – вже коли зомлів. Напис немов кричав до неї:

Чергова крапля впала у ванну.

Кап.

Це подіяло. Патті Юріс нарешті знайшла в собі голос. Вдивляючись у мертві, лискучі очі свого чоловіка, вона почала кричати.

2

Річард Тозієр Ушивається

Річ почувався нібито доволі непогано, аж поки не почалася блжвота.

Він вислухав усе, що йому розповів Майк Хенлон, сказав усі правильні слова, відповів на Майкові запитання, навіть сам поставив декілька власних. Він не уважно усвідомлював, що говорить одним зі своїх робочих Голосів – не якимсь із тих дивацьких, зухвалих, що ними він подеколи балакає в ефірі (його улюблений образ – секс-аудитор Перверс Барсет, принаймні поки що; позитивне сприйняття Перверса майже таке ж високе, як і реакція радіослухачів на Полковника Вафорда Слинь-Поцілуя, їхнього незмінного фаворита), а говорить Голосом соковитим, теплим, упевненим. Голосом: «Я-в-повнім-порядку». Звучав він пречудово, але то була брехня. Брехня така сама, як і всі решта його Голосів.

– Багато ти пам'ятаєш, Річе? – спитав у нього Майк.

– Дуже мало, – відповів Річ, а потім, після паузи: – Я гадаю, достатньо.

– Ти прийдеш?

– Я приїду, – сказав Річ і поклав слухавку.

Якусь мить він сидів за столом у своєму кабінеті, відкинувшись на спинку крісла, дивлячись крізь вікно на Тихий океан. Ліворуч, унизу, пара

хлопчаків дуркували на своїх серфбордах, не сказати, щоб катались. Прибій був надто слабеньким, щоби насправді кататись.

Годинник на столі – дорогий світлодіодний кварцовий подарунок менеджера з однієї рекордингової компанії – показував 17 : 09, 28 травня, 1985. Звісно, там, звідки телефонував йому Майк, зараз на три години пізніше. Уже сутеніло. На цій думці його пройняло гусячою шкірою, і Річ почав рухатись, робити щось.

По-перше, звичайно, він поставить якусь платівку – не нашукуватиме, просто вихопить наосліп з тисяч тих, якими заповнені полиці. Рок-н-рол був майже такою самою важливою частиною життя Річа, як і його Голоси, і робити бодай щось без музики йому було важко – і що гучнішої, то краще. Платівка, яку він вихопив, виявилася ретроспективним виданням «Мотавна»[73 – «Motown» – заснована 1959 р. в Детройті (звідси її назва «Мотор-місто») звукозаписувально-видавничою компанією, яка, створивши оригінальний «мотавн-саунд», вивела на міжрасовий музичний ринок багато видатних афроамериканських артистів у стилі соул та інших.]. Марвін Гей, один із нових учасників гурту, який Річ подеколи називав «Найкращим Бендом Мерців», почав співати «До мене дійшли поголоски»[74 – «I Heard It Through the Grapevine» (1966) – повільно-ритмічна, похмурого настрою пісня про зраду коханої, пісня стала найбільшим хітом компанії «Мотавн» 1968–1969 у виконанні чорного співака Marvin Gaye (1939–1984).].

«Ууу-гуу, либонь, ди'уешся, яким це чином я дізнався...»

– Непогано, – промовив Річ. Він навіть злегка посміхнувся. Справи, звісно, були погані і його цим добряче прибило, проте він відчував, що здатен з цим упоратися. Завиграшки.

Він почав збиратися для поїздки додому. І в якийсь момент у наступну годину йому дійшло, що з ним зараз так, ніби він уже помер, але якось йому було дозволено зробити всі кінцеві ділові розпорядження... не кажучи вже про організацію власного похорону. І Річ вирішив, що робить він усе це достатньо добре. Він зателефонував до своєї постійної тур-агентки, гадаючи, що зараз вона вже, либонь, десь на автомагістралі прямує додому, але все-таки зробив дзвінок про всяк випадок. На диво, він її впіймав. Річ пояснив їй, що йому потрібно, і вона попрохала його зачекати п'ятнадцять хвилин.

– Буду твоїм боржником, Керол, – сказав він. Вони просунулися від містера Тозієра й міс Фіні до Річа й Керол протягом останніх трьох років – душевно так, зважаючи на те, що вони ніколи не бачили одне одного в очі.

– Гарзд, розплачуйся, – промовила вона. – Можеш поговорити голосом Перверса Барсета для мене?

Навіть без паузи (якщо потрібна пауза, аби знайти Голос, він зазвичай не знаходиться взагалі) Річ почав:

- З вами секс-аудитор Перверс Барсет. Якось одного дня зайшов до мене приятель, він бажав знати, що найгірше, коли підчепиш СНІД..

Тон у нього трішечки понизився; натомість ритм у той же час пришвидшився, голос набув недбалой жвавості - то був суто американський голос, та все ж таки якимсь чином він асоціювався з образом заможного англійця з якоїсь британської колонії, по-своєму шалапутно-приємного, і тою ж мірою безтолкового. Річ не мав ані найменшого уявлення, хто такий насправді цей Перверс Барсет, але був упевнений, що той завжди вдягається у білі костюми, читає журнал «Есквайр» і п'є те, що подають у високих бокалах, таке, що пахне шампунем з кокосовим ароматом.

- Я відразу ж відповів йому: пояснювати своїй матері, як ти його підчепив від якоїсь гаїтянки. До наступної зустрічі, це Перверс Барсет, секс-аудитор, і нагадує: «Варто мені подзвонить, якщо в тебе не стоїть».

Керол Фіні зайшлася верескливим сміхом:

- Це перфектно! Перфектно! Мій парубок каже, що не вірить, ніби ти просто сам отак говориш різними голосами, він каже, що там у тебе мусить бути якийсь голосовий фільтр-пристрій чи щось на кшталт того..

- Просто талант, любонько моя, - сказав Річ. Перверс Барсет пропав. Натомість з'явився В. С. Філдс - циліндр, червоний ніс, штани-гольф і все таке інше. - Я такий переповнений талантом, що мушу закупорювати всі мої тілесні отвори, щоби він просто не витік, як... ну, щоб не кінчити.

Вона знову вибухнула верескливим реготом, а Річ заплющив очі. Він відчував зачатки головного болю.

- Будь така ласкава, любонько, подивися, що ти можеш зробити? - попрохав він, усе ще залишаючись В. С. Філдсом, і поклав слухавку посеред її сміху.

Тепер йому треба було перетворитися знову на самого себе, а це було важко - з кожним роком робити це ставало дедалі важче. Легше бути хоробрим, коли ти - не ти.

Він почав вибирати собі зручне взуття і вже майже взявся за кросівки, коли знову задзвонив телефон. Це виявилася знову Керол Фіні - повернулася в рекордний термін. Він відчув моментальну спонуку прибрати Голосу Бафорда Слин-Поцілуя, та відкинув це бажання. Їй удалося дістати місце в першому класі на нічний безпересадковий рейс «Амерікен Ерлайнз» з міжнародного аеропорту Лос-Анджелеса в Бостон. З Лос-Анджелеса він вилетить о 21 : 03 і близько п'ятої ранку прилетить у Логан[75 - Logan - міжнародний аеропорт у Бостоні, який з 1956 р. називається ім'ям генерала й сенатора Едварда Лоренса Логана (1875-1939)]. Вранці ж о 7 : 30 вилетить «Дельтою» з Бостона і вже о 8 : 20 буде в Бенгорі, штат Мейн. Керол зарезерувала для нього в «Ейвісі»[76 - «Avis» - компанія з оренди автомобілів, заснована 1946 р. колишнім військовим пілотом Ворреном Ейвісом, завдяки тому, що він казав: «Бо сам ніколи не міг вчасно знайти собі на землі вільної машини».] повнорозмірний седан, а від стійки «Ейвіса» в Бенгорському міжнародному аеропорту до міської межі Деррі всього лише двадцять шість миль[77 - 26 миль ~ 48 км.].

«Всього лише двадцять шість миль? – подумав Річ. – Тільки й того, Керол? Авжеж, мабуть, так – принаймні рахуючи в милях. Але ти не маєш жодного уявлення, як насправдідалеко до Деррі, і я також. Але, Господи, Господи милостивий, я готовий це з'ясувати».

– Я не шукала готелю, бо ти не сказав мені, скільки збираєшся там перебувати, – додала вона. – Якщо ти...

– Ні, – заперечив він, – залиш мені самому цим зайнятися. – І тут вигулькнув Бафорд Слинґ-Поцілуй: – Ти суший персик, любонько моя. Джоурдїйський персик[78 – «Джорджїйський персик» – еротично забарвлена ідіома на означення дівчини-гарнюні з південного сходу США.], саамо собою.

Він обірвав її, акуратно поклавши слухавку – завжди залишай її, коли сміються, – і набрав 207-555-1212, номер довідкової служби штату Мейн. Йому потрібен був номер «Таун Хаусу» в Деррі. Господи, назва така з минулого. Він не згадував про деррїйський «Таун Хаус»... скільки?... десять років? двадцять? Чи навіть років двадцять п'ять? Яким це не здається божевільним, але він гадає, що таки щонайменше двадцять п'ять, а якби не подзвонив Майк, він, мабуть, не згадав би про нього знову більше ніколи в житті. А були ж часи в його житті, коли він проходив повз те величне одоробало з червоної цегли щодня – а часто й пробігав повз неї, коли Генрі Баверз й Ригаїло Хаггінс і той інший, великий хлопець, Віктор Як-Там-Його, мчали навздогін, волаючи всі разом маленькі люб'язності на кшталт: «Ми те піймаємо, сракопикий! Ми те піймаємо, куцане хитросракий! Ми те піймаємо, підаре чотириокий!» Та хоч раз вони його впіймали?

Перш ніж Річ устиг пригадати, телефоністка вже питалася в нього назву міста.

– Деррі, будь ласка...

Деррі! Господи! Навіть саме це слово вчувалося чужинним, забутим на його губах; вимовити його було, немов поцілувати якусь древність.

– ...у вас є номер «Таун Хаусу» в Деррі?

– Одну хвилиночку, сер.

«Безнадійно. Його вже нема. Знесли за якоюсь програмою оновлення міста. Перетворили на якийсь «Лосиний Хол»[79 – Лось є одним з офіційних символів штату Мейн.], або на «Боулінг-Дром», або на центр ігрових автоматів «Фантастикон». А може, він згорів, коли скінчилися шанси для якогось торговця взуттям, що полюбляв курити в ліжку. Все пощезло, Річі, – так само, як ті окуляри, що ними так завжди полюбляв тебе доставати Генрі Баверз. Як там співається у тій пісні Спрінгстіна? Славні дні... проминули, мов дівчисько юне зморгнуло[80 – Рефрен автобіографічної, ностальгійно-іронічної пісні Брюса Спрінгстіна «Glory Days» (1984) з його найпопулярнішого альбому «Born in the U.S.A.»]. Яке юне дівчисько? Авжеж, Бев. Звісно ж, Бев...»

«Таун Хаус» міг і перемінитися, але аж ніяк не пощез, тому що в слухавці з'явився безбарвний голос робота і промовив: «Ваш... номер... 9... 4... 1... 8... 2... 8... 2. Повторюю... ваш... номер...»

Але Річ запам'ятав його з першого разу. То дійсно було задоволення, покласти слухавку посеред цього монотонного мурмотіння – легко було собі уявити захованого глибоко в землі глобального монстра довідкової служби Мамуні Белл[81 – «Ma Bell» – сукупна народна назва заснованих 1877 р. Александром Беллом кількох компаній, які в певні періоди монополізували американський ринок телефонного зв'язку.]: весь у пітливих заклепках, з тисячами телефонних слухавок у тисячах членистих хромованих мацаків – така собі версія Доктора Восьминога, залятого ворога Павука[82 – Doctor Octopus – герой коміксу «Людина-Павук», божевільний учений з чотирма потужними механічними мацаками на спині.]. З кожним роком світ, у якому жив Річ, дедалі дужче вчувався якимсь наповненим електронними примарами велетенським будинком, де цифрові привиди й перелякані людські істоти жили в непростому співіснуванні.

«Усе ще стоїть. Перефразовуючи Пола Саймона, все ще стоїть після стількох років[83 – Алюзія на пісню Пола Саймона «Все ще шалений після стількох років» («Still crazy after all these years», 1975), у якій ідеться про те, що ностальгія залишає по собі гірке почуття самотності; Paul Simon (нар. 1941 р.) – композитор-поет-співак-гітарист, один із найвпливовіших музикантів у жанрі фолк-рок.]».

Він набрав готель, який востаннє бачив крізь окуляри в роговій оправі свого дитинства. Набирання номера 1-207-941-8282 виявилось фатально легким. Тримавши слухавку біля вуха, він дивився на краєвид за широким вікном свого кабінету. Серферів уже не було; натомість пляжем тепер рука в руку, не поспішаючи, йшла якась пара. Ця пара могла б слугувати плакатом на стіні тієї туристичної агенції, в якій працювала Керол Фіні, такий ідеальний вона мала вигляд. Тобто якби не той факт, що обое були в окулярах.

«Ми те піймаємо, сракопикий! Ми тобі розіб'ємо окуляри!»

«Кріс, – раптом скинулося в голові. – Прізвище в того було Кріс. Віктор Кріс».

О боже, це не було тим, що йому хотілося б пам'ятати, та ще таке прадавнє, але, здавалося, це не мало жодного значення. Щось відбувалося глибоко в сховищах, там, углибині, де Річард Тозієр зберігав свою приватну колекцію Старих Золотих Хітів. Там відчинялися двері.

«От тільки там не диски, хіба ні? Там, углибині, ти не Річ Диски Тозієр, віртуозний диджей радіостанції «КЛАД» і Людина Тисячі Голосів, хіба не так? А те, що там відкривається... то не зовсім двері, хіба ні?»

Він спробував витрусити геть ці думки.

«Що варто пам'ятати, то це те, що я в порядку. Я в порядку, ти в порядку. Річ Тозієр у порядку. Не завадило б викурити сигарету, та й годі».

Він кинув чотири роки тому, але зараз варто було б покурити, атож.

«Там не диски, а мертвяки. Ти був глибоко їх поховав, але саме зараз там відбувається якогось роду землетрус і земля випльовує їх угору, на

поверхню. Там, углибині, ти не Річард Диски Тозіер; там, углибині, ти просто Річі Чотириокий Тозіер, і ти зі своїми друзями, і ти такий переляканий, що відчуваєш, ніби твоїяйця перетворюються на виноградне желе «Велч»[84 - «Welch Foods» - заснована 1869 р. компанія, яка випускає різноманітні продукти з винограду та інших ягід.]. І там не двері, й вони не відчиняються. Там розколюються домовини і вампіри, про яких ти думав, що вони мертві, знову вилітають на волю».

Сигаретку, лише одну. Навіть «Карлтон»[85 - «Carlton» - зневажані запеклими курцями ультралегкі сигарети, що випускаються з 1964 р., на пачці яких уперше почали вказувати вміст нікотину і смол.] згодилася б, заради Христа солодкого.

«Ми те піймаємо, чотириокий! Ми тобі ЗГОДУЄМО твій йобаний ранець!»

- «Таун Хаус», - озвався чоловічий голос з характерною для янкі вимовою; голос той пробіг через усю Нову Англію, Середній Захід і попід казино Лас-Вегаса, щоб досягти його вуха.

Річ запитав у голосу, чи може той зарезервувати для нього номер у «Таун Хаусі», починаючи з завтрашнього ранку. Голос відповів, що може, а потім запитав, на який термін.

- Не можу сказати. У мене... - Річ затнувся на якусь хвилю.

А що саме було в нього? Мисленими очима він побачив школярика з картатим ранцем, який втікає від грубих мугирів; він побачив хлопчика в окулярах, худенького хлопчика з блідим обличчям, яке немовби кричало: «Вдар мене! Нумо, давай, вдар мене!» кожному зустрічному хулігану. «Ось мої губи! Розтовчи їх мені об зуби! Ось мій ніс! Розкривав його добряче і зламай, якщо зумієш! Втати по вуху, щоб воно розпухло, як цвітна капуста. Розсічи брову! Ось мое підборіддя, так і просить удару й нокауту! Ось мої очі, такі сині й такі величезні за цими ненависними, ненависними окулярами, за цими окулярами в роговій оправі, одна дужка яких тримається за допомогою клейкої стрічки. Розбий ці окуляри! Вжени скалку скла мені в око і замкни його тим навіки! Чорти забирай!»

Він заплющив очі й промовив:

- Розумієте, у мене бізнесова справа в Деррі. Я не знаю, скільки часу забере трансакція. Як щодо трьох днів, з опцією поновлення?

- З опцією поновлення? - перепитав із сумнівом готельний реєстратор, і Річ терпляче чекав, поки той переварить це в своїй голові. - О, я вас зрозумів! Це вельми добре!

- Дякую, і ще я... е... сподіваюся, ви зможете проголосувати за нас у листо'аді (заговорив Джон Фіцджералд Кеннеді). Джекі хоче... е... перео'ла'нати... е... Овальний кабінет, і я вже підготував ро'оту цілком гідну мого... е... брата Боббі[86 - Річ імітує уявну промову кандидата в президенти Джона Кеннеді перед виборами 8 листопада 1960 року, в якій той згадує свою дружину Джекі (Жаклін) і свого брата Боббі (Роберта Кеннеді), котрого, ставши президентом, ДжФК призначив генеральним прокурором.].

- Містере Тозієре?

- Слухаю.

- Гаразд... хтось інший втрапив на нашу лінію на кілька секунд.

«Всього лиш один старий політик з ПДП, - подумав Річ. - З Партії Давно Померлих, якщо вам раптом стане цікаво. Хай вас це не хвилює».

Його пробрав дроз, але він знову собі відчайдушно нагадав: «Ти в порядку, Річе».

- Я теж почув, - сказав Річ. - Мабуть, лінії перемкнулися. То як там щодо того номера?

- О, з цим жодних проблем, - сказав клерк. - Бізнес у нас тут, у Деррі, ворушиться, хоча й не процвітає по-справжньому.

- Справді?

- О, ейя, - підтвердив клерк, і Річ знову здригнувся. І це він також був забув - це просте, характерне для півночі Нової Англії. «О, ейя», замість «так».

«Ми те піймаємо, гаденя!» - крикнув примарний голос Генрі Баверза, і Річ відчув, як усередині нього затріщали, відкриваючись, ще домовини; той сморід, що він вловив, був смородом не розкладених тіл, а розкладених спогадів, і в якомусь сенсі це було навіть гірше.

Він повідомив клерку в «Таун Хаусі» номер своєї картки «Америкен Експрес» і поклав слухавку. Потім він зателефонував програмному директору «КЛАД» Стіву Ковелу.

- Що трапилось, Річе? - спитав Стів. Останні рейтинги «Арбітрона»[87 - «Arbitron» - заснована 1949 р. компанія, що займалася маркетинговими дослідженнями на ринку радіомовлення; 2012 р. була придбана за \$1,26 млрд компанією-конкурентом «Nielsen».] показували «КЛАД» на верхівці людожерського лос-анджелеського ринку ФМ-радіостанцій, тож відтак Стів перебував у пречудовому настрої - дякувати Богу за маленькі радощі.

- Ну, ти, можливо, пошкодуєш, що спитав, - сказав він Стіву. - Я вшиваюся.

- Вшива... - він дочув нахмуреність у голосі Стіва. - Здається мені, я тебе не вловлюю, Річе.

- Я мушу взути свої бугі-черевички[88 - Алюзія на пісню «Boogie Shoes» (1975) диско-фанк-гурту «KC and the Sunshine Band» (1973-1985)]. Я від'їжджаю.

- Що ти маєш на увазі під «від'їжджаю»? Згідно з графіком, який я маю зараз перед собою, ти завтра в ефірі з другої дня до шостої вечора... точно так, як завжди. І зокрема, у тебе інтерв'ю в студії з Кларенсом Клемонсом о четвертій. Ти знаєш Кларенса Клемонса[89 - Clarence Clemons, Jr. (1942-2011) - харизматичний чорношкірий музикант, під два метри зростом,

постійний саксофоніст у гурті Брюса Спрінгстіна «E Street Band»; виступав також з іншими зірками і записав кілька сольних альбомів.], Річе? Той, що про нього можна сказати «нумо, подуй, Велетню»[90 – Алюзія на псевдорелігійний гімн до вісника Божого, архангела Гавриїла «Blow, Gabriel, Blow», написаний одним з фундаторів американської поп-музики Колом Портером (1891–1964) для його знаменитого мюзиклу «Все годиться» («Anything Goes», 1934).].

– Так само як зі мною, Клемонс може поговорити з Майком О'Харою.

– Клемонс не бажає говорити з Майком, Річе. Клемонс не бажає говорити з Боббі Расселом. Він не бажає говорити зі мною. Клемонс великий фанат Бафорда Слин'я-Поцілуя та Ваета, вбивці-пакувальника. Він бажає говорити з тобою, друже мій. А я не зацікавлений у тому, щоб роздратований двохсотп'ятдесятифунтовий саксофоніст, якого колись було ледь не запросили до професійної футбольної команди, почав оскаженіло гасати по моїй студії.

– Я не пригадую, щоб він бодай колись скаженів, – сказав Річ. – Тобто ми зараз балакаємо про Кларенса Клемонса, а не про Кіфа Муна[91 – Keith Moon (1946–1978) – барабанщик британського рок-гурту «The Who», уславлений унікальним стилем гри й, крім того, деструктивною поведінкою: тотальне руйнування барабанів під кінець концерту, викидання телевізорів з вікна, вибухові пакети, прив'язані до дверних ручок чужих готельних номерів тощо.].

У телефоні запала тиша. Річ терпляче чекав.

– Ти ж це несерйозно, правда? – нарешті запитав Стів. Тон у нього був жалібний. – Я маю на увазі, якщо тільки в тебе мати не померла щойно, чи тобі треба видаляти пухлину з мозку, чи щось інше подібне... таке називається підсиранням.

– Я мушу їхати, Стіве.

– То в тебе дійсно захворіла мати? Чи вона, боронь Боже, померла?

– Вона померла десять років тому.

– У тебе виявили пухлину в мозку?

– Навіть поліпа нема в прямій кишці.

– Це не смішно, Річе.

– Так.

– Ти поводишся, мов якийсь сучий аматор, і мені це не подобається.

– Мені це також не подобається, але я мушу їхати.

– Куди? Навіщо? У чому справа? Поясни мені, Річе!

– Дехто мені зателефонував. Дехто, кого я знав багато років тому. В іншому місці. Там колись відбувалося дещо. Я обіцяв. Ми всі пообіцяли, що

повернемося туди, якщо те дещо почне відбуватися знову. І, я гадаю, воно почалося.

- Про яке це «дещо» ми говоримо, Річе?

- Мені б не хотілося про це розводитись. «А ще ти вважатимеш, що я сказився, якщо я розповім тобі правду: я не пам'ятаю».

- Коли ти дав ту знамениту обіцянку?

- Доволі давно. Влітку 1958 року.

Знов залягла довга пауза, і він зрозумів, що Стів Ковел намагається вирішити, чи Річ Диски Тозіер, він же Бафорд Слинґ-Поцілуй, він же Ваєт-убивця-пакувальник тощо, тощо, його розіграє чи в нього трапився якогось роду розумовий розлад.

- Ти ж тоді мусив бути ще дитиною, - промовив Стів безживно.

- Виповнилося одинадцять. Дванадцятий минало.

Чергова довга пауза. Річ терпляче чекав.

- Гаразд, - промовив Стів. - Я пересуну графік - поставлю замість тебе Майка. Можу подзвонити Чаку Фостеру, щоб він відтягнув кілька змін, якщо, звісно, зможу знайти той китайський ресторан, у якому він наразі заліг. Я це зроблю тому, що ми з тобою разом пройшли довгенький шлях. Але я ніколи не забуду, як ти по-аматорському підвів мене, Річе.

- Ох, та годі з цим, - сказав Річ, а біль у голові дужчав. Він розумів, що робить; невже Стів насправді вірить, ніби ні? - Мені потрібно кілька вихідних днів, от і все. Ти поводишся так, немов я насрав на нашу ліцензію від Федеральної агенції зв'язку.

- Кілька вихідних днів для чого? Для возз'єднання з членами своєї скаутської ланки в Сортір-Фолзі в Північній Дакоті чи в Піхвагорбі в Західній Вірджинії?

- Мені так здається, що в Сортір-Фолз в Арканзасі, варначе, - промовив своїм глибоким, ніби з порожньої бочки, Голосом Бафорд Слинґ-Поцілуй, але Стіва це не потішило.

- Тому що, коли тобі було одинадцять років, ти дав якусь обіцянку? Помилуй боже, діти не дають серйозних обіцянок в одинадцятирічному віці! І справа навіть не в тім, Річе, і ти це розумієш. Тут не якась страхова компанія; тут не якась юридична контора. Тут, який не е скромний, а шоу-бізнес, і ти це добре к-херам розумієш. Якби ти попередив мене хоч за тиждень, я б не тримав зараз в одній руці слухавку, а в іншій слоік «Міланти»[92 - «Mylanta» - ліки, що продаються без рецепта, проти печії і болю в шлунку.]. Ти буквально яйця мені прищемив у глухому куті, і сам це розумієш, а отже, не держи мене за дурня!

Стів уже мало не кричав, і Річ заплющив очі. «Я цього ніколи не забуду», - сказав Стів, і Річ вважав, що таки не забуде. Але Стів також сказав, що

одинадцятирічні діти не дають серйозних обіцянок, а це вже аж ніяк не було правдою. Річ не міг пригадати, якою саме була та обіцянка – він не був певен, що бажає її згадати, – але вона була цілком серйозною.

– Стів, я мушу.

– Йо. І я тобі сказав, що зможу з цим упоратися. Тож вперед. Вперед, ти, аматоре.

– Стів, це просто смі...

Але Стів уже кинув слухавку. Річ поклав свою. Він уже було вирушив від телефону, коли той почав дзвонити знову, та, навіть не піднімаючи слухавки, Річ розумів, що це знову Стів, іще дужче розскаженілий, ніж до цього. Говорити з ним наразі було б зайвим; усе могло ще дужче погіршитися. Річ посунув повзунок на боці апарата, змусивши телефон замовкнути посеред дзвінка.

Він пішов нагору, витяг із комори дві валізи і, майже не дивлячись, заповнив їх сумішню одягу: джинси, сорочки, спідня білизна, шкарпетки. Тільки пізніше Річу дійшло, що він не взяв нічого іншого, крім дитинячого одягу. Він зніс валізи на нижній поверх.

На стіні кабінету висів чорно-білий знімок Біг Сур авторства Ансела Адамса[93 – Ansel Adams (1902–1984) – фотограф і природоохоронець, уславлений своїми чорно-білими знімками диких краєвидів американського Заходу; Big Sur – 90-мильна частина безлюдного узбережжя в центральній Каліфорнії, де гори обриваються просто в Тихий океан.]. Річ відхилив цю картину на прихованих завісах, за нею містилася камера потайного сейфа. Відімкнувши сейф, Річ потягнувся рукою повз документи – ось тут його будинок, затишно розташований між скидовою лінією та зоною чагарникових пожеж[94 – Мається на увазі вигідне розташування будинку, його ймовірна захищеність від традиційних для Каліфорнії природних небезпек: землетрусів та лісових пожеж.], ось двадцять акрів лісу в Айдахо, ось пачка акцій. Акції він купував нібито навмання – побачивши, що наближається Річ, його брокер миттю хапався за голову, – проте всі вони з роками поступово подорожчали. Подеколи Річ дивувався тій думці, що він майже – не зовсім, але майже – багата людина. І все завдяки рок-н-роловій музиці... і його Голосам, звичайно.

Будинок, акри, акції, страховий поліс, навіть копія останнього заповіту з розпорядженнями на випадок власної смерті. «Мотузки, які міцно прив'язують тебе до мапи власного життя», – подумалося йому.

Майнув раптовий імпульс вихопити запальничку «Зіппо» і все це підпалити, всю сучу тічку всяких отих «таким чином», «до відома всіх зацікавлених осіб» та «власник цього сертифіката наділяється». І він міг це зробити, авжеж. Документи в сейфі раптом перестали будь-що для нього значити.

А потім його пойняв перший жах, і в цьому не було нічого надприродного. То було просто усвідомлення: як це легко – обернути на сміття власне життя. Оце-то й було таким лячним. Просто підтягнути вентилятор до того, що ти роками нагромаджував, і ввімкнути того сучого сина. Легко. Спалити все або розвіяти геть, а потім просто шшитися.

Поза цими паперами, що були лише трокрядними свояками грошей, лежала реальна цінність. Готівка. Чотири тисячі доларів десятками, двадцятками і п'ятдесятками[95 - За купівельною спроможністю 4 тис. доларів 1985 року приблизно дорівнюють \$8660 у 2014.]. Вигрібаючи гроші, засовуючи до кишені джинсів, Річ загадувався, чи не знав він якимсь чином, що робить, коли клав сюди ці банкноти: п'ятдесят баксів одного місяця, сто двадцять іншого, а наступного, можливо, лише десятку. Отака заначка. Гроші на випадок, якщо доведеться вшиватися.

- Чорт, це ж лячно, - промовив він, сам ледве зауважуючи, що балакає вголос. Він неухважно дивився крізь велике вікно на пляж. Там було тепер порожньо, серфери зникли, молоде подружжя (якщо то дійсно було молоде подружжя) також уже пішли.

«Ах, авжеж, лікарю, тепер мені все пригадується. Пам'ятаєте, наприклад, Стенлі Юріса? Звісно, що так, закластися мені на власну шкіру... пам'ятаєте, як ми зазвичай отак казали, і думали, що то дуже круто? Ще старші хлопці кликали його Стенлі Урина. «Агов, Урино! Ти, йобаний христовбивцю! Куди це ти чешеш! 'кийсь з твоїх друзів-гомків захотів у тебе відсмоктати?»

Річ затріснув дверцята сейфа і прихилив картину на місце. Коли він востаннє думав про Стена Юріса? П'ять років тому? Десять? Двадцять? Річ зі своїми батьками переїхав з Деррі навесні 1960-го, і як же швидко вицвіли всі ті обличчя його зграї, тієї жалюгідної зграйки лузерів з їх маленькою хаткою-клубом у тій місцині, що була відома тоді як Пустовище - кумедна назва для місця, де так пишно буває всяка рослинність. Прикидалися дослідниками джунглів, чи «Морськими бджолами»[96 - «Seabees» - службовці будівельних батальйонів ВМС США.], які десь на атолі вирубують злітну смугу, відбиваючись тим часом від джапанів; прикидалися будівельниками дамби, ковбоями, космонавтами на якійсь порослій хащами планеті, та ким тільки вони не прикидалися, втім, як там воно не було, не варто забувати, чим усе те було насправді: то була схованка. Схованка від старших хлопців. Схованка від Генрі Баверза і Віктора Кріса, і Рігайла Хаггінса, і решти таких. Якою ж зграєю невдах вони тоді були - Стен Юріс з його великим єврейським носом, Білл Денбро, котрий не міг вимовити нічого, окрім «Хей-йо, Сілвере!», без того, щоб не закатися так страшенно, що ти від цього ледве не обсирався собачим лайном, Веверлі Марш з її синцями і сигаретами, закоченими в рукав блузки, Бен Генском, котрий був таким величезним, що скидався на людську подобизну Мобі Діка[97 - «Moby Dick» - велетенський білий кит, персонаж роману (1851) класика американської літератури Германа Мелвілла (1819-1891), в якому оповідається епічна історія гонитви за ним.], і Річі Тозієр із його товстими окулярами, оцінками «А» в школі, нахабним язиком і обличчям, що буквально випрошувало, щоб його підрихтували до нових і цікавих форм. Чи існувала тоді назва для того, чим вони були? О, так. Завжди існувала. «Le mot juste»[98 - Le mot juste (фр.) - правильне визначення.]. Для них «le mot juste» було - «слабаки».

Як воно повернулося, яким чином усе те повернулося... і тепер він стояв тут, у своєму кабінеті, тремтячи безпорадно, наче якийсь бездомний песик, накритий грозовою бурею, тремтячи тому, що серед того, що він згадав, були не лише друзі, з якими він колись тусувався. Були там і інші речі, речі, про які він не думав роками, які бриніли страхом під самісінькою поверхнею.

Криваві речі.

Темрява. Така темрява.

Той будинок на Нейболт-стрит, і Білл кричить: «Ти вб-б-бив мого брата, ти, йоб-б-бане п-п-падло!»

Він це згадав? Якраз достатньо, щоб не бажати згадати нічого більшого за це, але щодо цього міг би закластися на власну шкіру.

Сморід сміття, сморід лайна, і сморід чогось іще. Чогось гіршого за те й інше. То був сморід звіра, сморід того Воно, там, унизу, у темряві під Деррі, де безупинно гуркотіли ті машини. Він згадав Джорджа...

Але це вже було занадто, і він кинувся до ванної, дорогою перечебившись об крісло «Імз»[99 - «Eames» - модель зручного м'якого крісла зі шкіряною оббивкою, створена 1956 р. братами-дизайнерами Чарлзом і Реєм Імзами.] так, що мало не впав. Він устиг... ледве-ледве. Проїхавшись, немов якийсь скажений брейк-дансер, на колінах по слизьких кахлях до унітаза, Річ ухопився за його береги і виблював геть усе, що було в його нутрошах. Бо навіть після цього воно не припинилося; раптом він побачив Джорджі Денбро так, наче востаннє бачив його лише вчора. Джорджі, який став тоді початком усього, Джорджі, якого було вбито восени 1957 року. Джорджі загинув відразу після того потопу, одну руку йому було вирвано з суглоба, а Річ був заблокував все це в себе в пам'яті. Але інколи ті речі повертаються, о так, насправді, вони повертаються, інколи вони повертаються.

Спазми минулися, і Річ наосліп потягнувся до кнопки змиву. Заклекотіла вода. Його ранню вечерю, виригану гарячими шматками, смачно засмоктало в унітаз.

У каналізацію.

У булькотіння, і сморід, і темряву каналізації.

Він закрив ляду, вперся в неї лобом і почав плакати. Це він уперше плакав відтоді, як у 1975 році померла його мати. Навіть не усвідомлюючи, що він робить, він підніс собі руки жменьками під очі, і контактні лінзи, які він носив, висковзнули і блищали в нього на долонях.

Через сорок хвилин, почувачись вилущеним і ніби очищеним, Річ закинув валізи до багажника свого «ем-джі»[100 - «MG» - двомісні спортивні кабріолети, що випускалися тепер уже неіснуючою британською компанією «MG Car Company Limited» (1924–2005).] й задом вивів автомобіль з гаража. Сутеніло. Він подивився на свій будинок з новими насадженнями, подивився на пляж, на воду, яка набрала кольору блідих смарагдів, прорізаних вузькою доріжкою кованого золота. І його охопила впевненість, що він ніколи нічого з цього більше не побачить, бо він уже ходячий мертвяк.

- А тепер я повертаюся додому, - сам собі прошепотів Річ Тозіер. - Їду додому. Боже, допоможи мені, я їду додому.

Він ввімкнув передачу й поїхав, знову відчуваючи, як легко виявилось прослизнути крізь негадані тріщини в тому, що він вважав міцним і щільним життям – як легко виявилось перебратися на темний бік, поринути з блакиті в чорноту.

З блакиті мирноти та в чорну чорноту, так, саме так і є. Де будь-що може очікувати.

3

Бен Генском випиває дозу

Якби того вечора 28 травня 1985 року вам зажадалося знайти людину, яку журнал «Тайм» назвав «ймовірно, найперспективнішим молодим архітектором Америки» (стаття «Енергозбереження в умовах міста й молодотурки»[101 – Молодотурки – реформаторська, прогресистська партія в Туреччині (1889–1918); відтоді ця назва стала популярною ідіомою для означення якогось руху чи угруповання нетерплячих, сповнених нових ідей молодих людей.], 15 жовтня 1984), для цього вам слід було б вирушити на захід від Омахи[102 – Омаха – розташоване на ріці Міссурі найбільше місто штату Небраска на середньому заході США.] міжштатною автотрасою № 80. Там скористатися естакадою, що виводить на Шведголм, а далі їхати по шосе № 81 до самого центру Шведголма (якого всього нічого). Там, біля закладу «Аристократична смакота у Бакі» («курячі відбивні – наша спеціальність»), ви повертаєте на шосе № 92 і щойно знову опинитесь за містом, берете праворуч на шосе № 63, що тягнеться рівно, як струна, крізь покинуте містечко Гантлін і врешті-решт приводить у Хемінгфорд-Хоум. Порівняно з центром Хемінгфорд-Хоума центр Шведголма чисто тобі Нью-Йорк; діловий район складала вісім будівель, п'ять на одному боці й три на іншому. Була там перукарня «Чиста стрижка» (написане вручну оголошення у вітрині, якому виповнилося вже цілих п'ятнадцять років, попереджало: «ЯКЩО ТИ ГІПІ, СТРИЖИСЯ ДЕСЬ ДЕІНДЕ»), дешевий кінотеатр повторних фільмів, універсальна крамничка фіксованих цін. Розташовувалися там також філія банку «Домовласники Небраски», автозаправка «76»[103 – «76» – заснована 1932 р. мережа автозаправних станцій, у назві якої відображено рік прийняття Декларації незалежності США 1776, а також октанове число пального на рік заснування компанії.], аптека «Рексол»[104 – «Rexall» – заснована 1902 р. колись потужна мережа аптечних крамниць.] та «Загальнонаціональне постачання фермерського й технічного обладнання» – остання крамниця була єдиним закладом у місті, що мав вигляд бодай наполовину успішного.

І от, у кінці цього головного бізнес-проспекту, наче якийсь парія, поставлений трохи віддалік від інших будівель, і ще й на краєчку великої порожнечі, вам відкриється елементарний придорожній шинок – «Червоне колесо». Якщо дійсно дістанетеся аж так далеко, ви побачите на ґрунтовій, вибоїстій парковці кадилак-кабриолет випуску 1968 року з двома антенами «Громадського діапазону»[105 – «Citizen's band radio» – радіопростір «громадського діапазону» на частоті 27 МГц, який у США вільно використовується будь-якими особами, громадськими чи комерційними

організаціями.] на хвості. Спереду в нього на приватному номері написано просто: «БЕНІВ КАДДІ». А всередині, на підході до шинкваса, ви знайдете й самого того чоловіка – довготелесий, засмаглий, у сорочці з цупкого батисту, у вицвілих джинсах і поношених мотоциклетних чоботях. Мережки легеньких зморщок коло кутиків очей, але ніде більше. На вигляд він був років на десять молодшим від свого справжнього віку, що становив тридцять вісім літ.

– Вітаю, містере Генском, – промовив Рікі Лі, розстеляючи паперову серветку на шинквасі перед Беном, який сідав на стілець. Голос у Рікі Лі звучав трішки здивовано, бо він дійсно здивувався. Він ніколи не бачив раніше в «Колесі» Генскома надвечір буднього дня. Той зазвичай регулярно заходив увечері кожної п'ятниці випити пару пива і кожної суботи – чотири чи п'ять: він завжди питався про трьох синів Рікі Лі; а йдучи, він завжди залишав під своїм пивним кухлем ті самі чайові – п'ять доларів. У сенсі розумної бесіди й приватного ставлення він, безумовно, був найулюбленишим клієнтом Рікі Лі. Десять доларів на тиждень (і по п'ятдесят під кухлем на кожне Різдво впродовж останніх п'яти років) уже було добре, але спілкування з цим чоловіком коштувало набагато-багато дорожче. Вартісне спілкування завжди було рідкістю, але в такій, як ця, забігайлівці, де розмови завше були дешевими, воно траплялося не частіше за зуби в курки.

Хоча корінням Генском походив з Нової Англії, а коледж закінчував у Каліфорнії, у ньому було більше, ніж просто дешиця, від екстравагантного тегасця. Рікі Лі покладався на п'ятнично-суботні візити Бена Генскома, бо протягом років упевнився, що може на це покластися. Містер Генском міг будувати якийсь хмарочос у Нью-Йорку (де в нього вже стояло три найбільш обговорюваних будівлі), нову арт-галерею в Редондо-Біч[106 – Redondo Beach – популярне каліфорнійське курортне місто на березі Тихого океану в окрузі Лос-Анджелес.] або якийсь бізнес-центр у Солт-Лейк-Сіті[107 – Salt Lake City – засноване 1847 р. найбільше місто і столиця штату Юта.], але надходила п'ятниця, і десь між восьмою і пів на десяту двері, що вели з парковки, прочинялися, і в зал звільна ступав він, немов жив не далі як на іншому кінці міста і вирішив завітати сюди, бо по телевізору нема нічого цікавого. Він мав власний «Лірджет»[108 – «Learjet» – створені на основі прототипу штурмового бомбардувальника реактивні літаки бізнес-класу, які випускає однойменна компанія.] і приватну злітно-посадкову смугу в себе на фермі у Джанкінсі.

Два роки тому він перебував у Лондоні, спершу проектуючи новий телекомунікаційний центр «Ві-бі-сі», а потім наглядаючи за його спорудженням – будівля досі гаряче обговорювана з усіма «за» і «проти» в британській пресі («Гардіан»: «Можливо, найгарніша будівля, зведена у Лондоні за останні двадцять років»; «Міррор»: «За винятком лиця моєї тещі після її гулянок по низці пабів, це найогидніша річ, яку я бодай колись бачив»). Коли містер Генском погодився на цю роботу, Рікі Лі подумав: «Ну, колись я все ж таки побачу його знову. А може, він просто геть забуде про нас». І дійсно, вечір п'ятниці після від'їзду Бена Генскома до Англії прийшов і пішов без жодної його ознаки, хоча Рікі Лі помітив за собою, що між восьмою і пів на десяту він швидко поглядає на двері кожного разу, як ті прочиняються. «Ну, колись я все ж таки побачу його знову. Можливо». Те «колись» здійснилося вже наступного вечора. Двері прочинилися о чверть на десяту, і він увійшов неквапно, у джинсах і в майці з написом «БАМА, ВПЕРЕД»[109 – «ВАМА» – неофіційне прізвисько

Алабамського університету і, зокрема, його спортивних команд.], і в своїх старих мотоциклетних чоботях, з виглядом, наче з'явився не далі як з іншого кінця містечка. А коли Рікі Лі мало не радісно гукнув: «Агов, містере Генском! Боже! Що ви тут робите?», містер Генском здався дещо здивованим, так, ніби в його перебуванні тут не було абсолютно нічого незвичайного. І той раз виявився не єдиним; упродовж усіх двох років своєї активної зайнятості роботою на «Бі-бі-сі» він з'являвся кожної суботи. Кожної суботи об 11 : 00 ранку він вилітає з Лондона на «Конкорді», розповів він зачарованому Рікі Лі, і прибуває в аеропорт імені Кеннеді в Нью-Йорку о 10 : 15 ранку – на сорок п'ять хвилин раніше свого відбуття з Лондона, принаймні за годинником («Господи, це ж наче подорож крізь час, а хіба ні?» – промовив на це вражений Рікі Лі). Там чекає наготові лімузин, щоб відвезти його в аеропорт «Тітерборо»[110 – «Teterboro» – аеропорт в однойменному окрузі штату Нью-Джерсі, класу «запасний-стоянковий», які зазвичай містяться неподалік великих міжнародних аеропортів.] в Нью-Джерсі, суботнім ранком ця поїздка забирає не більше години. Він без жодних проблем може сидіти в кабіні свого «Лірджета» ще до настання полудня, щоб приземлитися в Джанкінсі близько пів на третю дня. Якщо достатньо швидко рухатися на захід, розповідав він Рікі Лі, твій день може тривати ледь не вічно. Він лягає на півгодини поспати, потім проводить годину зі своїм управителем і півгодини з секретарем. Вечеряє, а після того приїжджає на годинки півтори до «Червоного колеса». Він завжди з'являвся сам, завжди сідав до шинкваса й завжди йшов так само, як з'являвся, хоча, бог бачить, у цій частині Небраски було повнісінько жінок, радих злягатися з ним до виснаги. Повернувшись на ферму, він дарував собі шість годин сну, а потім весь процес розгортався у зворотному порядку. У Рікі ніколи не траплялося клієнта, якого б не вражала ця історія. «Може, він гей?» – якось сказала Рікі одна жінка. Рікі Лі коротко поглянув на неї, зауваживши стильну зачіску, добре скроєні туфлі, в яких, безумовно, ховалися дизайнерські лейбли, сережки з діамантами у неї у вухах, вираз у її очах, і зрозумів, що вона звідкілясь зі сходу, ймовірно з Нью-Йорка, приїхала сюди з коротким формальним візитом до когось з родичів або, може, до колишньої шкільної подруги і не може дочекатися, коли поїде назад. «Ні», – відповів він. Містер Генском аж ніяк не прихований педик. Вона дістала з сумочки пачку «Дорал»[111 – «Doral» – сигарети, що випускаються з 1969 року й позиціонуються на ринку як «дамські».] і, вставивши сигарету собі між червоних, блискучих губ, зачекала, поки він її для неї підпалить. «Звідки ви знаєте?» – потім запитала вона, злегка усміхаючись. «Просто знаю», – відповів він. І він таки знав. Він подумав, чи не сказати їй: я гадаю, він найсамотніша, господи вбережи, людина з усіх, кого я зустрічав у своєму житті. Але він не збирався казати нічого подібного цій нью-йоркській жінці, яка дивилася на нього так, наче він був якимсь новим, чудним типом живої істоти.

Сьогодні містер Генском виглядав дещо блідим, трохи збентеженим.

– Привіт, Рікі Лі, – привітався він, сідаючи, а потім взявся вивчати власні руки.

Рікі Лі знав, що той мусить наступні місяців шість чи вісім провести у Колорадо-Спрінгс, наглядаючи за закладкою Культурного центру Гірських штатів, комплексу з шести розкиданих будівель, врізаних у схил гори.

«Коли комплекс буде завершено, люди казатимуть, що він схожий на те, ніби якийсь велетенський малюк розкидав свої іграшки на сходах, – розповідав Бен Рікі Лі. – Принаймні декотрі так казатимуть і будуть щонайменше наполовину праві. Але, мені здається, це те, що треба. Це найбільша штука, за яку я бодай колись брався, і зводити таке лячно, як той чорт, але, я гадаю, з цього вийде саме те, що треба».

Рікі Лі підозрював, що, можливо, в містера Генскома є трохи отієї сценічної боязні. Нічого в цьому не було дивного, а також і нічого поганого. Коли стаєш уже таким великим, що тебе помічають, тоді стаєш і досить великим, щоб бути ціллю для критичних обстрілів. А може, він просто підхопив якийсь вірус? Зараз тут ходить один такий, пекельно чіпкий.

Рікі Лі взяв з полиці поза шинквасом пивний кухоль і потягнувся ним до крана «Олімпії»[112 – «Olympia» – найпопулярніше колись на північному заході США пиво, яке варила заснована у штаті Вашингтон німецькими емігрантами однойменна броварня (1896–1983), бренд існує й тепер, хоча належить іншим фірмам.]

– Не треба, Рікі Лі.

Рікі Лі обернувся до нього, здивований, а коли Бен Генском підвів очі вгору від своїх долонь, він раптом злякався. Бо містер Генском не був схожим на людину з боязню сцени чи вражену всюдисущим зараз вірусом, чи щось на кшталт того. Він мав такий вигляд, ніби лише щойно був отримав жакхливий удар і досі намагається зрозуміти, що воно його вдарило.

«Хтось помер. Він неодружений, але ж у кожного є родина, і хтось у його родині гинув. Саме це й трапилось, і то напевне, як лайно котиться вниз по ринві у клозеті».

Хтось вкинув четвертак у джукбокс, і Барбара Мандрел[113 – Barbara Ann Mandrell (нар. 1948 р.) – найпопулярніша кантрі-співачка у 1970–1980-х рр., до того як була дуже поранена в автокатастрофі 1984 року.] почала співати про п'яного чоловіка й самотню жінку.

– З вами все гаразд, містере Генском?

Бен Генском подивився на Рікі Лі очима, які зненацька стали на десять – ні, на двадцять – років старшими за решту його обличчя, і Рікі був вражений, зауваживши, що містер Генском сивішає. Він ніколи раніше не помічав сивини в його волоссі.

Генском усміхнувся. Усмішка та була лячною, жакхливою. Відчуття було, наче побачив, як усміхнувся труп.

– Гадаю, що ні, Рікі Лі. Ні, сер. Не сьогодні. Зовсім ні.

Рікі Лі поставив кухоль і підійшов туди, де сидів Генском. У його барі було пусто, як може бути в якомусь барі ввечері у понеділок далеко по завершенні футбольного сезону. У закладі перебувало менш як двадцять платоспроможних клієнтів. Енні сиділа біля дверей у кухню, граючи в крибедж із гриль-кухарем[114 – Крибедж – гра колодою з 52 карт для двох

і більше учасників, які відмічають набрані ними очки, втикаючи спеціальні кілочки в дірочки на довгій дошці.]

- Погані новини, містере Генском?

- Погані новини, саме так. Погані новини з дому.

Він подивився на Рікі Лі. Він дивився крізь Рікі Лі.

- Прикро таке почути, містере Генском.

- Дякую, Рікі Лі.

Генском надовго замовк, і Рікі Лі вже збирався спитати, чи не міг би він щось для нього зробити, коли Генском промовив:

- Яке віскі у вашому барі, Рікі Лі?

- Для всіх решти у тутешній норі це «Чотири троянди», - сказав Рікі Лі. - Але для вас, я гадаю, це «Дикий індик»[115 - «Four Roses» та «Wild Turkey» - віскі типу «бурбон», які виробляються різними фірмами в штаті Кентуккі, перше з 1888, а друге з 1940 року; друге довшої витримки й трохи дорожче.]

На це Генском злегка посміхнувся.

- От і добре, Рікі Лі. Гадаю, краще вам все ж таки знову взятися за той кухоль. І зробити не що інше, як наповнити його «Диким індіком».

- Цілком наповнити? - перепитав відверто вражений Рікі Лі. - Господи Ісусе, мені доведеться вас викочувати звідси!

«Або викликати медичну швидку допомогу», - подумав він.

- Я так не думаю, - заперечив Генском. - Не цього вечора.

Рікі Лі уважно подивився містеру Генскому в очі, щоб упевнитися, чи той не жартує, і йому вистачило менше секунди, аби зрозуміти, що таки ні. Тож він узяв з полиці кухоль, а з-під шинкваса пляшку «Дикого індіка». Коли він почав наливати, горло пляшки застукотіло об вінця кухля. Усупереч самому собі, Рікі Лі дивився, як ллється віскі, заворожено. Він вирішив, що в містері Генскомі є таки більше, аніж дешиця, від тегасця: це мусить бути найбільша порція віскі, яку він бодай колись наливав чи бодай колись наливатиме у своєму житті.

«Дзвони вже у швидку допомогу, щоб тобі всратися. От вип'є він оцю баддю, і тобі доведеться дзвонити у Шведголл до "Паркера & Вотерса", викликати їхній катафалк».

Та проте він підніс і поставив кухоль перед містером Генскомом; батько Рікі Лі якось напоумляв його: якщо людина при здоровому глузді, мусиш подати їй те, за що вона платить, нехай то буде хоч сеча, хоч отрута. Рікі Лі не знав, чи то була добра, чи погана порада, але він добре розумів - якщо заробляєш собі на життя, працюючи барменом, порада є досить

придатною, щоб убезпечити себе від переживування алігатором власної совісті.

Якусь мить Генском задумливо дивився на цю монструозну дозу, а потім спитав:

- Скільки я вам винен за таку порцію, Рікі Лі?

Рікі Лі повільно похитав головою, все ще не відриваючись поглядом від кухля з віскі, не бажаючи підвести голову, зустрітися з тими запалими, пильними очима.

- Ні, - промовив він. - Ця порція за рахунок закладу.

Генском знову усміхнувся, цього разу вже природно:

- Ну що ж, я вам вдячний, Рікі Лі. А тепер хочу показати вам дещо, чому я навчився в Перу 1978 року. Я працював з одним парубком на ім'я Френк Біллінгс - був його дублером, так, гадаю, ви б це назвали. На мою думку, Френк Біллінгс був збіса найкращим архітектором у світі. Він підчепив лихоманку, і лікарі вкололи йому не менш як мільярд різноманітних антибіотиків, та жоден з них на неї не подіяв. Він два тижні жаром палав, а потім помер. Того, що я збираюся вам показати, я навчився від індіанців, які працювали на тім будівництві. Місцевий первак доволі міцний. Робиш ковток, і здається, що пішло доволі м'яко, без проблем, а потім зненацька немов хтось смолоскип тобі в роті підпалив і пхає його вниз, тобі в глотку. Проте індіанці п'ють його наче кока-колу, і я рідко бачив когось із них п'яним, і ніколи не бачив жодного з похміллям. Сам я ніколи не міг набратися відваги, щоб спробувати по-іхньому. Але, гадаю, сьогодні я це таки зроблю. Подайте мені кілька отих лимонних скибочок.

Рікі Лі приніс і акуратно поклав на серветку поряд з його кухлем віскі чотири скибочки. Генском підчепив одну з них, закинув, як людина, що збирається закапати собі очі краплями, назад голову і почав вичавлювати свіжий лимонний сік собі в праву ніздрю.

- Святий Ісусе! - скрикнув Рікі Лі, переляканий.

У Генскома заходив кадик. Обличчя розпашіло... А потім Рікі Лі побачив, що по виразних вилицях Генскома сльози течуть йому в вуха. Тепер із джукбокса звучали «Спінерз»[116 - «Spinners» - заснований 1954 р. вокальний квінтет у стилі ритм-енд-блюз, який існує й зараз; «The Rubberband Man» (1976) - їхній хіт про екстравагантного музиканта, який зачепивши гумову стрічку за великі пальці ніг, натягує її собі на носа і таким чином за її допомогою гуде басову партію.], співали про людину-гумову стрічку. «О Господи, просто не уявляю, скільки я ще зможу це витримати», - співали «Спінерз».

Генском наосліп помацав по шинквасу, знайшов наступну скибку лимона й вичавив з неї сік собі в іншу ніздрю.

- Та ви себе так вб'єте нахер, - прошепотів Рікі Лі.

Генском кинув на шинквас обидві вичавлені лимонні скибки. Очі в нього були вогненно-червоними, дихав він тремтливими, судорожними ривками. Чистий

лимонний сік скрапував йому з ніздрів, стікаючи до краєчків рота. Генском ухопив кухоль, підняв і випив його третину. Рікі Лі застигло дивився, як стрибає вгору-вниз його адамове яблуко.

Генском відставив кухоль убік, двічі здригнувся, потім кивнув. Поглянувши на Рікі Лі, він звільна усміхнувся. Очі в нього вже не були червоними.

- Діє десь так, як вони й казали. Ти так переймаєшся своїм носом, що зовсім не відчуваєш, що тече тобі в горло.

- Ви божевільний, містере Генском, - промовив Рікі Лі.

- Закластися на власну шкуру, - погодився містер Генском. - Пам'ятаєте цей вираз, Рікі Лі? Ми так зазвичай казали в дитинстві. «Закластися на власну шкуру». Я вам коли-небудь розповідав, що був товстуном?

- Ні, сер, ніколи не розповідали, - прошепотів Рікі Лі. Тепер він уже був певен, що містер Генском отримав інформацію якусь таку жахливу, що бідаха дійсно збожеволів... чи принаймні тимчасово втратив здоровий глузд.

- Я був безнадійним курдупелем. Ніколи не грав ні у футбол, ні в баскетбол, мене завжди ловили першим, коли ми грали в квача, я не міг втекти від самого себе. Я був жирним, авжеж. І були там такі парубки, у моєму рідному місті, які доволі регулярно за мною ганялись. Був там такий парубок на ім'я Реджиналд Хаггінс, тільки всі його кликали Ригайлом. Ще один хлопець, Віктор Кріс. І ще було кілька інших. Але справжнім мозком усієї тічки був парубок на ім'я Генрі Баверз. Рікі Лі, якщо бодай колись козирився на цьому світі насправді злісний хлопчак, то цим хлопчиськом був саме Генрі Баверз. Я був не єдиним з дітей, кого він переслідував; моя проблема була в тому, що я не міг бігати так швидко, як інші.

Генском розстебнув на собі сорочку і розкрив її. Нахилившись, Рікі Лі побачив у містера Генскома на череві дивний, кривий шрам, прямо в нього над пупком. Уже побрижений, побілілий, старий. Він роздивився, що то літера. Хтось вирізав літеру «Г» на животі в цього чоловіка, мабуть, ще задовго до того, як містер Генском став чоловіком.

- Це мені зробив Генрі Баверз. Років з тисячу тому. Мені ще пощастило, що я не ношу там його імені цілком.

- Містере Генском...

Генском узяв останню пару лимонних скибочок, по одній у руку, закинув назад голову і скористався ними, як каплями для носа. Судомно здригнувшись, він відклав їх вбік і зробив два великих ковтки з кухля. Знову здригнувся, зробив ще один ковток, а потім із заплученими очима нашукав оббитий м'яким обідком край шинкваса. Якусь мить він тримався, наче людина на вітрильному човні, що вчепилась за леер, аби не випасти в бурхливе море. Потім він знову розплющив очі й усміхнувся до Рікі Лі.

- Я міг би гарцювати таке родео всю ніч.

- Містере Генском, мені хотілося б, щоб ви цього більше не робили, - нервово промовив Рікі Лі.

До офіціантської стійки підійшла зі своєю татею Енні й замовила два «Міллера». Рікі наточив пиво й подав їй кухлі. Власні ноги йому вчувалися ватяними.

- Рікі Лі, з містером Генскомом усе гаразд? - запитала Енні. Вона дивилася повз бармена, і він обернувся, щоб простежити за її поглядом. Там містер Генском перехилився через шинквас і акуратно вибирав лимонні скибки з фруктовниці, де Рікі Лі тримав гарніри для напоїв.

- Не знаю, - відповів він. - Гадаю, що ні.

- Ну тоді витягни великого пальця зі свого гузна й роби щось.

Енні, як і більшість жінок, була небайдужа до Бена Генскома.

- Я не знаю. Мій тато завше казав, якщо людина при здоровому глузді...

- Твій татко не мав навіть того мозку, що його Бог подарував ховраку, - сказала Енні. - Викинь із голови свого тата. Ти мусиш покласти цьому край, Рікі Лі. Він же себе вб'є.

Отримавши такий наказ до дії, Рікі Лі пішов знову туди, де сидів Бен Генском.

- Містере Генском, я дійсно думаю, що вам уже до...

Генском закинув назад голову. Причавив. Цього разу він буквально внюхав лимонний сік, наче той був кокаїном. І ковтнув віскі, наче то була вода. Потім він подивився на Рікі Лі. Потім він серйозно подивився на Рікі Лі.

- Вом-бім, я побачив люду повний дім, і вся зграя топче мій килим[117 - Фраза з класичного рок-хіта «Splish Splash», записаного 1958 року Боббі Даріном (1936-1973), де герой співає, як він вийшов мокрий з ванни і побачив, що в його хаті гуде вечірка, повно люду і всі танцюють.], - проспівав він і розсміявся. Віскі у кухлі залишилось хіба що на два дюйми.

- Цього вже досить, - сказав Рікі Лі й потягнувся по кухоль.

Генском делікатно відсунув його подалі від бармена.

- Гірше вже не буде, Рікі Лі, - промовив він. - Гірше вже не буде, друже.

- Містере Генском, я вас прошу...

- У мене є дещо для ваших діток, Рікі Лі. Чорт забирай, а я ж про це мало не забув!

На Бені був вилинялий джинсовий жилет, і тепер він видобув щось із його кишені. Рікі Лі почув приглушене дзеленькання.

- Мій тато помер, коли мені було чотири роки, - сказав Генском. Язик у нього зовсім не заплітався. - Залишив нам купу боргів і оце. Я хочу, щоб вони дісталися вашим дітям, Рікі Лі.

Він виклав на шинквас три срібних «колісних» долари[118 - «Cartwheel» - колекціонерська назва монети, яка випускалася у 1878–1904 і та у 1921–1928 роках; завдяки методу карбування, така монета при похитуванні її під світлом пускає блишки колом, ніби крутяться спиці в колесі (зокрема, таким чином сьогодні відрізняють на око монети старого карбування від сучасних підробок).], де вони заблищали в м'якому освітленні. У Рікі Лі сперло дух.

- Містере Генском, це вельми люб'язно, але я не зможу..

- Колись їх було чотири, але одну я подарував Заїкуватому Біллу й іншим. Справжнє ім'я в нього було Білл Денбро. Це ми його так називали, Заїкуватий Білл.. ну так само як ото казали «закластися на власну шкуру». Він був одним із найкращих друзів з усіх, яких я бодай колись мав, - а мав я їх небагато, самі розумієте, навіть такий хлопчик-товстун мав кількох. Заїкуватий Білл тепер письменник.

Рікі Лі його ледве чув. Він задивився на колісні долари, причарований. 1921, 1923 і 1924. Бозна-скільки вони можуть зараз коштувати, хоча б просто як те срібло, з якого вони зроблені.

- Я не можу, - повторив він знову.

- Але я наполягаю.

Містере Генском захопив кухоль і осушив його. Він мусив би вже впасти на сраку, але його очі не відривалися від Рікі Лі. То були сльозливі, налиті кров'ю очі, але Рікі Лі міг би поклястися на цілому стосі Біблій, що то були очі тверезої людини.

- Ви мене трохи лякаєте, містере Генском, - сказав Рікі Лі.

Два роки тому Грешам Арнолд, відомий усім тут п'яндилига, увійшов до «Червоного колеса» зі жменю четвєртаків і двадцятидоларовою банкнотою, заткнутою за бинду капелюха. Монети він вручив Енні, наказавши їй згодувувати їх по чотири штуки джукбоксу. Двадцятку він поклав на шинквас і звелів виставити випивку всім у закладі. Цей п'яндилига, цей Грешам Арнолд, був колись баскетбольною зіркою, грав за «Гемінгфордські товкачі»[119 - Hemingford - містечко на заході штату Небраска; Стівен Кінг згадує Гемінгфорд також у своїх творах «Протистояння», «Діти кукурудзи», «Повна темрява без зірок».] і привів їх до їхньої першої (і, радше за все, останньої) перемоги в чемпіонаті команд середніх шкіл. То було в 1961 році. Заледве не безмежне майбутнє відкривалося перед цим молодиком. Але він вилетів з першого курсу штатного університету Луїзіани, ставши жертвою пияцтва, наркотиків і цілонічних гулянок. Він повернувся додому, роздовбав той жовтий кабриолет, який батьки були подарували йому на честь закінчення школи, і отримав посаду старшого продавця у батьківській дилер-філії «Джон Дір»[120 - «John Deere» - заснована 1837 р. ковалем-винахідником Джоном Діром (1804–1886), найбільша сьогодні у світі корпорація з виробництва сільськогосподарських машин.]. Минуло п'ять років. Рідний батько не міг наважитися його вигнати, і тому врешті-решт продав свій бізнес та переїхав доживати в Аризону - змучений чоловік, постарілий раніше йому призначеного, завдяки незрозумілій і, вочевидь, незворотній деградації

власного сина. Поки ще дилер-філія належала його татусеві, й він принаймні прикидався, ніби працює, Арнолд докладав хоч якихось зусиль, щоби утримувати пійло на відстані простягнутої руки; після того він віддався пияцтву цілком. Він міг бувати злостивим, але був солодким, як шандровий льодяник[121 - Шандра (Marrubium vulgare), або кінська м'ята - лікарська рослина, різновид глухої кропиви, яку в Україні традиційно використовували як засіб проти проносу і кашлю, а також для збудження апетиту; у США на основі цієї рослини віддавна випускають різних форм цукерки з гіркуватом'ятно-солодким смаком.], коли приніс ті четвертаки й поставив випивку всім, хто був тоді в барі, і кожний йому широко подякував, і Енні не переставала крутити пісні Мо Бенді[122 - Marion Mo Bandy (нар. 1944 р.) - кантрі-співак, чия популярність припала на 1970-ті роки.], бо Грешаму подобався той старий добряга Мо Бенді. Сам він сидів тут при шинквасі - на цьому ж стільці, де зараз сидить містер Генском, усвідомив, дедалі дужче непокоячись, Рікі Лі - і випив три чи чотири бурбони з гіркою настоянкою, і підспівував джукбоксу, і не чинив жодної шкоди, і вирушив додому, коли Рікі Лі закривав «Колесо», і там повісився на власному ремені в коморі на другому поверсі. Очі Грешама Арнолда того вечора були дещо схожими на очі містера Генскома зараз.

- Налякав вас трішечки, еге ж? - запитав Генском, так і не відриваючись очима від Рікі Лі. Він відсунув геть кухоль, а потім акуратно склав руки перед тими трьома срібними коліщатами. - Мабуть, що так. Але вам не так лячно, як мені. Моліть Господа, щоб вам так ніколи й не було.

- Але ж у чому справа? - запитав Рікі Лі. - Можливо... - він втер собі губи. - Можливо, я міг би вам якимось зарадити.

- Справа? - розсміявся Вен Генском. - Та невелика справа. Сьогодні ввечері мені зателефонував один старий друг. Парубок на ім'я Майк Хенлон. Я був зовсім про нього забув, Рікі Лі, але це мене не дуже налякало. Врешті-решт, я був усього лиш дитиною, коли знав його, а діти багато чого забувають, хіба не так? Звісно, що забувають. Закластися мені на власну шкуру. Те, що налякало мене, дійшло мені на півдорозі сюди - це усвідомлення того, що я забув геть усе, як то воно - бути дитиною.

Рікі Лі лише поглянув на нього. Він жодного уявлення не мав, про що саме верзе містер Генском, проте цей чоловік був наляканий, це точно. Без питань. Страх дивним чином позначався на містері Генскомі, але він був справжнім.

- Я саме це й маю на увазі, що забув геть усе, - сказав він і злегка постукав кісточками пальців по шинквасу, наголошуючи на своїх словах. - Чи чули ви коли-небудь, Рікі Лі, про таку цілковиту амнезію, коли навіть не знаєш про те, що в тебе амнезія?

Рікі Лі похитав головою.

- Я також не чув. Але ось я, коли котився сюди в своєму «кадді»... тоді-то раптом усе мене й вразило. Я згадав Майка Хенлона, але тільки тому, що він мені зателефонував. Я згадав Деррі, але тільки тому, що він телефонував мені звідти.

- Деррі?

- Але то було й усе. Мене вразило те, що я навіть не думав про дитинство відтоді як... я навіть не знаю відколи. А потім, просто само собою, спогади почали на мене потопом напливати. Як-от, що ми тоді зробили з тим четвертим срібним доларом.

- Що ви з ним зробили, містере Генском?

Генском поглянув собі на годинник, і раптом зісковзнув зі стільця. Він трішечки похитнувся - зовсім трішечки. Ото й усе.

- Не можу дозволити втікати від себе часу, - промовив він. - Сьогодні я відлітаю.

На Рікі Лі враз відбилася тривога, і Генском розсміявся.

- Відлітаю, а не керую літаком. Цього разу ні. «Юнайтед Ерлайнз», Рікі Лі.

- О, - бармен припускав, що полегшення проявилось в нього на обличчі, але не переймався тим. - І куди ви летите?

Сорочка на Генскомі все ще залишалась розстебнутою. Він задумливо поглянув униз, на білі риски старого шраму в себе на животі, а потім почав застібати гудзики сорочки.

- Думав, що казав вам, Рікі Лі. Додому. Я повертаюсь додому. Передайте ці коліщатка своїм дітям.

Він вирушив у бік дверей, і щось у його ході, навіть у тому, як він підсмикнув по боках на собі штани, нажахало Рікі Лі. Схожість на покійного і загалом не згадуваного з жалістю Грешама Арнолда раптом проявилась так різко, що відчуття було, ніби побачив привида.

- Містере Генском, - гукнув стривожено бармен.

Генском обернувся, і Рікі Лі швидко відступив назад. Сідницями він вдарився об задні полиці, і коротко перекинулися плитками між собою пляшки і склянки, вдаряючись одна об одну. Він відступив назад у раптовій переконаності, що Бен Генском мертвий. Так, Бен Генском лежить зараз у якомусь місці, десь у рівчаку чи на якомусь горищі, чи, можливо, висить у якійсь коморі з затягнутим на шиї ременем, і носки його чотирьохсотдоларових ковбойських чобіт на пару дюймів не дістають до підлоги, а оце, що стоїть зараз біля джукса і дивиться на нього, це привид. Якусь мить - усього лиш мить, але вона виявилась достатньо довгою, щоб його застукане серце взялося крижаною крайкою - бармен був упевнений, що бачить столи і стільці просто крізь цього чоловіка.

- Що таке, Рікі Лі?

- Н-н-ні. Нічого.

Бен Генском дивився на Рікі Лі очима з темно-пурпурними півколами під ними. Шоки його пашіли від алкоголю, ніс у нього був червоним і ніби напухлим на вигляд.

- Нічого, - знову прошепотів Рікі Лі, але він не міг відірвати очей від цього обличчя, обличчя людини, що померла в глибокому гріху, а зараз твердо стоїть біля задимлених бічних дверей пекла.

- Я був товстуном, і ми були бідними, - промовив Бен Генском. - Тепер я це згадав. І я тепер загадав, що чи то дівчинка на ім'я Беверлі, чи то Заїкуватий Білл врятували мені життя срібним доларом. Я ледь не божеволію від страху перед тим, що ще можу згадати, перш ніж закінчиться цей вечір, але не важить, наскільки я наляканий, бо це все одно прийде. Усе воно, наче великий-превеликий пузир, роздувається тут, у моїй голові. Але я іду туди, бо все, чого я досяг, і все, що я зараз маю, якимсь чином здійснилося завдяки тому, що ми зробили тоді, а в цьому світі ти мусиш сплачувати за те, що отримуєш. Можливо, саме тому Бог робить нас спершу дітьми та близькими до ґрунту, тому що Він знає, що ти мусиш часто падати і втрачати багато крові, перш ніж завчиш один простий урок. Плати за те, що отримуєш, ти володієш тим, за що платиш.. і рано чи пізно те, чим ти володієш, дасться тобі взнаки.

- Ви ж повернетесь наступного вікенду, так же ж? - запитав Рікі Лі затерпими губами. Посеред свого збентеження, що не переставало зростати, то було єдиним, за що він міг ухопитися. - Ви ж повернетесь наступного вікенду, як завжди, так же ж?

- Не знаю, - сказав містер Генском і усміхнувся жаскою посмішкою. - Я вирушаю набагато далі за Лондон цього разу, Рікі Лі.

- Містере Генском!..

- Віддайте ті коліщатка своїм дітям, - повторив той і вислизнув у ніч.

- Що це к-чорту за настрашки? - спитала Енні, але Рікі Лі її проігнорував. Він відкинув полицку на шинквасі й бігом кинувся до вікна, яке виходило на парковку. Він бачив, як загорілися фари «кедді» містера Генскома, почув, як завівся двигун. Машина рушила з небрукованої стоянки, здіймаючи за собою півнячий хвіст куряви. Віддаляючись по шосе № 63, хвостові вогні зменшилися до червоних цяток, і нічний вітер Небраски почав розтягувати повислий пил.

- Він викинув повний вагон пійла, і ти дозволив йому отак просто сісти в оту його велику машину й від'їхати геть? - мовила Енні. - Гарненьке діло, Рікі Лі.

- Не переймайся.

- Він себе вб'є.

І, хоча ця думка займала самого Рікі Лі якихось п'ять хвилин тому, коли хвостові вогні зникли з виду, він повернувся до офіціантки і похитав головою:

- Я так не думаю, - сказав він. - Хоча з тим, як він сьогодні виглядав, можливо, краще було б, якби так і сталося.

- Що він тобі казав?

Бармен похитав головою. Все змішалось в його голові, і загальна сума того, як здавалося, не значить нічого.

- Це не має значення. Але я не думаю, що ми хоч колись знову побачимо цього старого друга.

4

Едді Каспбрак приймає ліки

Якщо б вам схотілося дізнатися все про американця або американку з середнього класу в той час, як до свого кінця прямує це тисячоліття, вам досить лише зазирнути до його чи її аптечної шафи - чи то так колись було казали. Але, боже мій, зазирніть-но до цієї, коли її зсувні дверцята відчиняє Едді Каспбрак, водночас милосердно відсовуючи геть своє біле, з витріщеними очима обличчя.

На верхній полиці «Анацин», «Екседрин», «Екседрин ПМ», «Контак», «Гелусіл», «Тайленол» і великий синій слоїк «Вікса», схожого на глибокі, задумливі сутінки під склом. Будуть там також флакон «Віварину», флакон «Серутану» («nature's» прочитане навпаки, як наголошувалося в рекламі цього засобу в Лоренса Велка, ще коли Едді Каспбрак був зовсім крихітним хлопчиком) і два флакони «Магnezієвого молочка Філіпса» - звичайного, що смакує, як рідка крейда, і нового, з м'ятним запахом, що смакує, як рідка крейда, напахчена м'ятою. Є тут і великий флакон «Ролейдса», що подружньому тулиться до великого флакона «Торнсу», біля «Торнсу» стоїть флакон пігулок з помаранчевим смаком «Ді-гель». Ці схожі на тріо химерні скарбнички напхані замість даймів таблетками[123 - Перераховані в цій фразі ліки широко відомі американцям і продаються без рецепта, а отже, герой сам собі їх «призначив»: «Anacin» - популярний анальгетик; «Excedrin» - потужніший болетамівний засіб; «Excedrin PM» - анальгетик зі снодійним ефектом; «Contac» - торгова назва псевдоефедрину, засобу проти астми; «Gelusalil» - засіб проти печії й газів; «Tylenol» - бренд, під яким у США виробляється парацетамол; «Vicks» - мазь для розтирання при застуді чи болях суглобів; «Vivarin» - торгова назва кофеїну; «Serutan» - проносне, рекомендоване особливо літнім людям («Lawrence Welk Show» - музично-розважальна телепередача, що виходила у 1955-1981 рр.); «Phillips Milk of Magnesia» - сульфат магнію, протисудомний і також потужний проносний засіб; «Roloids», «Turns», «Di-gel» - різні бренди тотожних за дією засобів проти кислотності шлунка.]

Друга полицка, і зацініть вітамінки: тут вам і Е, тут вам і С, тут вам і С із шипшиною. Є тут і В простий, і В комплексний, і В-12. Є тут лізин, який має допомагати при подразненнях шкіри, і лецитин, який нібито щось робить з накопиченням холестерину всередині й навкруг Великого Насоса. Є тут залізо, і кальцій, і риб'ячий жир. Є пігулки мультивітаміну «одна-на-день», і мультивітамін «Міадек», і мультивітамін «Центрум». А на самій

шафці згори стоїть велетенська пляшка «Геритолу»[124 - «Geritol» - комплекс вітамінів з препаратами заліза і мінеральними додатками.], просто для певності.

Переїшовши відразу до третьої полицки, ми знайдемо допоміжних гравців на полі чудодійних патентованих ліків. «Екс-лак», «Маленькі пігулки Картера». Ці забезпечують рух пошти всередині Едді Каспбрака. Тут же поряд «Каопектат», «Пепто-Бісмол» і «Препарат Ейч» - на той випадок, якщо пошта рухатиметься занадто швидко чи надто болісно. Гігієнічні серветки «Такс» у слоїку з гвинтовою кришкою потрібні, щоб підтримувати все в акуратності після того, як пошту буде доставлено, нехай то буде хоч адресований безіменному МЕШКАНЦЮ рекламний проспект (чи парочка їх), хоч велика спецкур'єрська посилка. Є тут і «Формула 44» від кашлю, «Ніквіл» і «Дрістан» від застуди, і велика пляшка касторової олії. Є тут бляшаночка «Сакретсів»[125 - «Screts» - популярні льодяники від кашлю, що випускаються з 1931 р.] на випадок, якщо Едді застудить собі горло, і є тут цілий квартет полоскань для рота: «Хлорасептик», «Сепакол», «Сепестат» у пляшечці з розпилювачем і, звичайно, старий добрий «Лістерин», часто імітований, але так ніколи до пуття й не відтворений[126 - «Listerine» - потужний антибактеріальний розчин, створений 1879 р. для миття хірургічних інструментів, який з 1895-го став засобом для полоскання рота.]. «Візін» і «Мурін» для очей. «Кортейд» і мазь «Неоспорин» для шкіри (друга лінія захисту, якщо «Л-Лізін» не виправдає сподівань), тубик «Оксі-5» і пластикова пляшка «Оксі-Вош» (бо, безумовно, Едді радше розлучиться з кількома центами, аніж збереже в себе трохи більше прищів), і ще є тетрациклінові пігулки.

І збоку, віддалік решти, згуртовані, наче злостиві змовники, стоять три пляшечки кам'яновугільно-дьюгтьового шампуню.

Нижня полицка майже порожня, але те, що зберігається на ній, то серйозні речі - гаразд, можете пройтися там. На цих речах ви могли б злетіти вище за літак Бена Генскома і розбитися дужче за Турмана Мансона[127 - Thurman Munson (1947-1979) - знаменитий бейсболіст команди «Нью-Йорк Янкі», розбився на смерть, пілотовучи приватний літак, коли виконував тренувальні злети й посадки.]. Тут валіум, перкодан, елавіл і дарвон. Також на цій нижній полиці є ще одна бляшаночка «Сакретсів», але льодяників у ній нема. Якщо ви відкриєте цю бляшаночку, знайдете в ній шість таблеток квілуду[128 - Valium - стара назва транквілізатора діазепаму; Percodan - наркотично-болетамівний засіб; Elavil - антидепресант; Darvon - анальгетик опіоїдної категорії; Quaalude (метаквалон) - снодійне.].

Едді Каспбрак вірив у бойскаутське гасло.

Він увійшов до ванної кімнати, помахуючи синім саквояжем. Поставив його в раковину, розстебнув зіпер, а потім тремтячими руками почав зсипати туди і флакончики, і слоїки, і тубики, і м'які пластикові пляшечки, і спрей-пляшечки. За інших обставин він виймав би їх обережно, одну річ по одній, але зараз не було часу на такі делікатності. Вибір, яким його вбачав Едді, був наскільки простим, настільки ж і брутальним: ворухитися і рухатись далі чи стояти на місці достатньо довго, аби почати думати, що ж воно усе це означає, і просто вмерти зі страху.

- Едді? - з нижнього поверху погукала Майра. - Едді, що ти там рообиш?

Едді вкинув до саквояжа бляшанку з черговими пігулками. Тепер аптечна шафка була порожньою, якщо не враховувати Майрин мідол і маленький, вже майже зужитий тюбик блістексу[129 – Midol – засіб, що гасить болі, що відчуваються в жінок під час менструацій; Blistex – бренд, під яким випускаються різні засоби догляду за губами та шкірою.]. Едді на мить застиг, а потім ухопив і блістекс. Почав було закривати на саквояжі зіпер, завагався, а потім вкинув туди й мідол. Вона завжди зможе собі ще купити.

– Едді? – тепер уже з половини сходового прогону.

Едді довів зіпер до кінця і полишив ванну кімнату, тягнучи при стегні саквояж. Коротун з боязким, кролячого типу обличчям. Більша частина його волосся уже щезла; те, що залишилося, росло млявими, перистими латками. Саквояж своєю вагою помітно перехиляв його на один бік.

На другий поверх повільно видобувалася неймовірно огрядна жінка. Едді чув, як під нею, протестуючи, риплять сходинки.

– Що ти РОООООООБИШ?

Едді не потрібен був мозкоправ, який довів би йому, що, в певному сенсі, він одружений із власною матір'ю. Майра Каспбрак була велетенською. Коли Едді брав її за себе п'ять років тому, вона була всього лиш великою, але інколи Едді думав, що його підсвідомість уже тоді передбачала у ній потенціал для грандіозності; знає бог, його мати була громадищем. Дружина, досягнувши майданчика другого поверху, якимсь чином здавалася ще грандіознішою, ніж завжди. У білій, здутій кучугурами на грудях і стегнах нічній сорочці. З позбавленим макіяжу блідим, лискучим обличчям. Вигляд вона мала страшенно наляканий.

– Мушу поїхати на деякий час, – сказав Едді.

– Що ти таке кажеш «мушу поїхати»? Про що то був телефонний дзвінок?

– Ні про що, – сказав він, раптом ретируючись по коридору до їхньої гардеробної комори. Поставивши долі саквояж, він прочинив складчасті двері комори, відсунув убік півдюжини ідентичних чорних костюмів, що висіли там, виділяючись серед іншого, яскравішого одягу, немов якась грозова хмара. На роботі він завжди носив котрийсь із цих костюмів. Він нахилився в комору і, вдихаючи запах нафталіну й шерсті, витяг з-позаду одну з валіз. Розкрив її і почав скидати туди одяг.

На Едді впала тінь дружини.

– Що це все означає, Едді? Куди це ти збираєшся? Кажи мені негайно!

– Я не можу тобі сказати.

Вона стояла на місці й пильно дивилася на нього, намагаючись вирішити, що казати чи що робити далі. Думка просто згребти чоловіка в оберемок і закинути до комори, а потім притиснути двері спиною, поки йому не минеться це безумство, майнула Майрі у голові, але вона не була в змозі примусити себе так зробити, хоча їй би це безумовно вдалося; зростом вона

була на три дюйми вища за Едді й важила десь на сотню фунтів більше за нього. Вона не могла придумати, що сказати чи зробити, тому що все це було абсолютно не схожим на її чоловіка. Вона навіть менш збентежилася б і перелякалася, якби, ввійшовши до їхньої вітальні, раптом побачила, що її новенький телевізор з великим екраном ширяє там у повітрі.

- Ти не можеш нікуди їхати, - почувла вона власні слова. - Ти обіцяв узяти для мене автограф у Аль Пачино [130 - Alfredo Al Pacino (нар. 1940 р.) - актор, сценарист, режисер, особливо популярний у 1970-1980-х.].

Це прозвучало так абсурдно - знає бог наскільки, - проте наразі навіть такий абсурд був кращим, ніж ніщо.

- Ти його й так отримаєш, - відповів Едді. - Повезеш його сама.

Ох, ще новий страх додався до того, що й так уже клубився в її бідній, замороченій голові. Вона видала безпорадний скрик.

- Я не можу... Я ніколи...

- Ти мусиш, - сказав Едді. Тепер він роздивлявся своє взуття. - Більше нема кому.

- Жодна з моїх уніформ на мені більше не сидить! Усі занадто тісні в цицьках!

- Нехай Долорес розшиє якусь із них, - промовив він невблаганно.

Закинувши назад дві пари туфель, Едді знайшов пусту коробку і вмістив до неї третю пару. Добрі чорні туфлі, надовго ще годящі, але на вигляд трішки зношені, щоб узувати їх на роботу. Коли заробляєш собі на життя, розвозячи багатіїв по Нью-Йорку, чимало з них знамениті багатії, усе на тобі мусить мати правильний вигляд. Ці туфлі вже не мали правильного вигляду... але він припускав, що там, куди він зібрався, вони якраз згодяться. І для того хтозна-чого, що йому доведеться робити, коли він туди дістанеться, також. Може, Річі Тозієр зможе...

Але тут наперла грізна чорнота і Едді відчув, як йому починає стискати горло. Він усвідомив з непідробною панікою, що був спакував цілу бісову аптечну крамничку, але забув найважливішу з усіх річ - свій інгалятор - на першому поверсі, на кришці стереосистеми.

Він затріснув і замкнув валізу. Озирнувся на Майру, яка стояла в коридорі, притискаючи руки до короткої колони свого горла так, ніби це в неї трапився напад астми. Вона дивилася на нього з обличчям, сповненим розгубленості й переляку, і він міг би відчути жаль до неї, якби його серце не було уже таким переповненим страхом за самого себе.

- Що трапилося, Едді? Хто то тобі телефонував? У тебе якісь негаразди? Це ж так і є, скажи? У які негаразди ти втрапив?

Він підійшов до неї з замкненим саквоюжем в одній руці й валізою в іншій, тепер уже, коли вантаж більш-менш врівноважився, тримаючись прямо. Майра стала в нього на шляху, заступивши сходи, і спершу він подумав, що вона не

відступить. Потім, коли його обличчя вже мало не врізалось в м'який бар'єр її грудей, вона дала йому дорогу... з острахом. А коли він її, навіть не стишивши ходи, проминав, Майра вдарилась у жалюгідні сльози.

- Я не можу возити Аль Пачино! - репетувала вона. - Я вріжуся в дорожній знак «стоп» чи ще у щось. Я знаю, так і трапиться. Едді, мені жааасско!

Він поглянув на годинник «Сет Томас»[131 - Seth Thomas (1785-1859) - засновник компанії з виробництва підлогових, настільних і настінних годинників, яка припинила своє існування у 1980-х, але з 2009 р. інша компанія випускає годинники під цим знаменитим брендом.] на столику біля сходів. Двадцять хвилин по дев'ятій. Клерк «Дельти» голосом, наче з консервної бляшанки, повідомив Едді, що він уже запізнився на останній рейс у Мейн - той відбув з «Ла Гвардії»[132 - «La Guardia» - міжнародний аеропорт у нью-йоркському районі Квінз, названий 1953 р. на честь мера Фіорелло Ля Гвардіа (1882-1947), який 1937 р. наполіг на побудові цього першого в Нью-Йорку комерційного аеропорту.] о восьмій двадцять п'ять. Він зателефонував в «Амтрак» і з'ясував, що в них є пізній потяг на Бостон, відходить об одинадцятій тридцять з вокзалу «Пенн»[133 - «Amtrak» - заснована 1971 р. державна корпорація, що забезпечує в США дальні пасажирські перевезення залізницею; «Pennsylvania Station» - побудований 1910 р. найпотужніший (600 тис. пасажирів щодня) залізничний вокзал Нью-Йорка, розташований на підземних рівнях під спортивно-концертним комплексом «Медісон-сквер-гарден».]. Цей потяг доведе його на Південний вокзал[134 - «South Station» - центральний залізничний вокзал і автобусна станція в Бостоні, найбільший наземний транспортний вузол Нової Англії.], звідки він зможе взяти таксі до контори «Кейп-Код лімузини» на Арлінгтон-стрит. За роки «Кейп-Код»[135 - Cape Cod - назва автосервісу від великого півострова площею 880 км

, що видається в Атлантичний океан від узбережжя штату Массачусетс, який є популярною курортною місцевістю з багатьма культурно-історичними пам'ятками.] і компанія Едді «Королівський герб» напрацювали дружні й взаємокорисні стосунки. Короткий дзвінок у Бостон до Батча Каррінгтона забезпечив йому транспорт на північ - Батч сказав, що в нього на Едді чекатиме заправлений «кадилак». Отже, їхатиме він з шиком і без клієнта-мудака на задньому сидінні, який засмерджує повітря товстою сигарою та розпитує в Едді, чи не знає він, де тут можна дістати дівку або кілька грамів кокаїну або й те, й інше разом.

«Поїду з шиком, гаразд, - подумав він. - Єдиний спосіб дістатися туди з більшим шиком, це якби тебе повезли в катафалку. Але не хвилюйся, Едді, - можливо, саме так ти звідти повертатимешся. Звісно, якщо від тебе залишиться достатньо, щоб зібрати докупи».

- Едді?

Дев'ята двадцять. Ще доволі часу, аби побалакати з Майрою, доволі часу, щоб виявити до неї сердечність. Ах, але наскільки краще було б, якби це трапилось в такий вечір, коли вона грає у віст, якби він міг просто вислизнути, залишивши записку під магнітиком на дверцятах холодильника (усі свої записки Майрі він залишав на дверцятах холодильника, бо там вона їх ніколи не проминала). Зникнути - наче якийсь утікач - було б недобре,

але так, як зараз, було навіть гірше. Це було, ніби ти знову змушений полишити дім, і було це так само важко, як і тоді, коли він був змушений робити це тричі.

«Інколи дім – це там, куди прагнеш душею, – думав сумбурно Едді. – Я в це вірю. Мудрець Боббі Фрост казав, що дім – це те місце, куди приходиш і тебе там мусять прийняти[136 – Цитата з вірша «Смерть наймита» (1915) одного з найвпливовіших американських поетів ХХ ст. Роберта Фроста (1874–1963)]. На жаль, це також те місце, звідки, якщо ти туди потрапив, тебе ніколи не захочуть відпустити».

Він стояв на верхній сходинці, тимчасово втративши здатність рухатися, сповнений страхів – повітря шумно входило й виходило крізь те вушко голки, на яке перетворилася його гортань, – і дивився на свою дружину в сльозах.

– Ходімо зі мною донизу, і я розповім тобі, що можу, – сказав він.

Едді поставив свій багаж – у саквояжі ліки, у валізі одяг – у передпокої перед входними дверима. І тоді пригадав іще дещо... чи радше дух його матері, котра померла багато років тому, але все ще часто до нього балакала, нагадав йому.

«Ти ж знаєш, Едді, варто тобі промочити ноги, ти завжди застуджуєшся – ти не такий, як решта людей, у тебе дуже слабкий організм, ти мусиш берегтися. Ось тому в дощ ти завжди мусиш взувати калоші».

У Деррі часто дощило.

Едді відчинив комору в передпокої, зняв з гачка, на якому вони висіли акуратно упаковані в пластиковий пакет, свої калоші й поклав їх до валізи з одягом.

«Оце ти гарний хлопчик, Едді».

Вони з Майрою саме дивилися телевизор, коли лайно потрапило у вентилятор. Едді увійшов до вітальні й натиснув кнопку, якою опускався настінний екран телевизора «М'юрелвіжн» – екран той був таким величезним, що Фрімен МакНіл щосуботи скидався там на гостя з Бробдінгнегу[137 – Freeman McNeil (нар. 1959 р.) – зірковий гравець футбольної команди «Нью-Йорк Джетс». Brobdingnag – країна велетнів у романі англійського сатирика Джонатана Свіфта (1667–1745) «Мандрі Гуллівера» (1726)]. Він підняв телефонну слухавку і викликав таксі. Диспетчер сказав йому, що це, либонь, забере п'ятнадцять хвилин. Едді відповів, що не вбачає в цьому проблеми.

Поклавши слухавку, він ухопив з їхнього дорогого програвача компакт-дисків «Соні» свій інгальтор. «Я витратив півтори тисячі баксів на цю першокласну звукову систему, щоб Майра не пропустила жодної золотої нотки зі своїх дисків Беррі Менілоу і Найкращих хітів «Сюпрімз», – подумав він і відразу ж відчув себе винним[138 – Barry Manilow (нар. 1943 р.) – один із найпопулярніших поп-співаків 1970–1980-х, автор-виконавець романтичних хітів; «Supremes» (1959–1977) – дівоче вокальне тріо в стилі ритм-енд-блюз, найпопулярніший свого часу серед білих слухачів афроамериканський гурт.]. Це було несправедливо, і він збіса чудово це розумів. Майра залишалася б такою ж щасливою зі своїми старими, подряпанними платівками,

якою вона є тепер з лазерними дисками розміром як сингли на сорок п'ять обертів, так само як вона залишалася б щасливою, живучи в їхньому маленькому чотирикімнатному помешканні у Квінзі, аж поки вони обоє постаріють і посивішають (а якщо казати правду, у самого Едді Каспбрака вже трохи присніжило на вершечку). Він купив цю шикарну звукову систему з тієї ж причини, що купив і цей дім на Лонг-Айленді, в якому вони обоє подеколи перекочувалися, наче дві останні горошини в бляшанці: тому, що він мав змогу, і ще тому, що то були способи вгамувати м'який, зляканий, часто збентежений і завжди затятий голос його матері; способи оголосити їй: «Я цього досяг, Ма! Подивись на все це! Я цього досяг! А тепер чи не зробиш таку ласку, Христа ради, чи не заткнешся ти хоч на якийсь час?»

Едді, немов той, що імітує самогубство, вставив інгалятор собі до рота і натиснув клапан. Клуб жакливого лакричного смаку скипів і покотився йому в горло, Едді вдихнув на повні груди. Він відчув, як його майже вже замкнені дихальні протоки почали відкриватися знову. Почала слабшати здавленість у грудях, і раптом він почув у голові голоси, голоси-привиди.

«Хіба ви не отримали записку, яку я вам передала?»

«Я її отримав, місіс Каспбрак, але...»

«Ну в такому разі, якщо ви не вмієте читати, тренере Блек, дозвольте мені повідомити вам уголос. Ви готові?»

«Місіс Каспбрак...»

«Добре. Отже, слухайте, з моїх губ у ваші вуха. Готові? Мій Едді не може займатися фізкультурою. Я повторюю: він НЕ може займатися фізкультурою. Едді вельми тендітний, тож якщо він бігатиме... або стрибатиме...»

«Місіс Каспбрак, у моєму кабінеті є довідка з результатами останнього медогляду Едді – це вимоги штату. Там сказано, що Едді трохи дрібненький як для свого віку, але в усьому іншому він абсолютно нормальний. Крім того, я телефонував вашому сімейному лікареві, просто щоб перевірити, і він підтвердив...»

«Ви хочете сказати, що я брешу, тренере Блек? Це так? Гаразд, ось він! Ось сам Едді, стоїть просто біля мене! Хіба ви не чуєте, як він дихає? ХІБА не чуєте?»

«Мамо... прошу... зі мною все в порядку...»

«Едді, краще помовч. Я навчала тебе поведженню. Не перебивай, коли говорять старші».

«Я чую, місіс Каспбрак, проте...»

«Чуєте? Добре! А то я було думала, що ви глухий! Прислухайтеся, це звуки, ніби вагозов повзе вгору на низькій передачі, хіба ні? І якщо це не астма...»

«Мамо, я зможу...»

«Тихо, Едді, не перебивай мене знову. Якщо це не астма, тренере Блек, тоді я королева Єлизавета!»

«Місіс Каспбрак, вигляд у Едді часто життєрадісний і щасливий під час уроків фізкультури. Він любить грати в різні ігри, і бігає він доволі швидко. У нашій розмові з лікарем Бейнзом сплигло слово «психосоматика». Мені цікаво, чи не розглядали ви таку можливість, що...»

«...що мій син божевільний? Ви це намагаєтеся мені сказати? ВИ НАМАГАЄТЕСЯ МЕНІ СКАЗАТИ, ЩО МІЙ СИН БОЖЕВІЛЬНИЙ????»

«Ні, але...»

«Він тендітний».

«Місіс Каспбрак...»

«Мій син дуже тендітний».

«Місіс Каспбрак, лікар Бейнз підтвердив, що не зміг знайти абсолютно ніяких...»

- ...патологій, - закінчив Едді.

Спогад про ту принизливу розмову - його мати кричала на тренера Блека в спортзалі Деррійської початкової школи, тим часом як Едді, затамувавши подих, шулився біля неї, а інші діти, збившись під одним з баскетбольних кошків, на це дивилися - повернувся до нього цього вечора вперше за багато років. І він аж ніяк не буде єдиним спогадом, розбудженим телефонним дзвінком Майка Хенлона, розумів Едді. Він передчував ще чимало інших, не менш поганих чи навіть гірших, як вони тісняться, штовхаючись, немов оскаженілі покупці на розпродаж у заторі дверей універсальної крамниці. Але скоро вони прорвуться крізь цей затор і потраплять усередину. І що вони знайдуть на продаж? Його здоровий глузд? Може, й так. За півціни. Пошкоджене димом і водою. Все мусить піти.

- Ніяких патологій, - повторив він, зробив глибокий, тремтливий вдих і сховав інгалятор до кишені.

- Едді, - озвалася Майра. - Прощу тебе, скажи мені, що все це означає!

На її пухких щоках сяяли доріжки сліз. Руки її нестримно спліталися одна навкруг одної, наче пара якихось безволосих, рожевих тварин у грі. Якось, незадовго перед тим, як зробити їй пропозицію, він був узяв подаровану йому Майрою фотографію і поклав її поряд з фотографією своєї матері, котра у віці шістдесяти чотирьох років померла від хронічної серцевої недостатності. Перед смертю його мати досягла живої ваги понад чотири сотні фунтів - чотиреста шість, якщо точно [139 - 406 фунтів = 184,16 кг.]. Тоді вона вже була перетворилася на щось монструозне - її тіло, здавалося, складається лише з цицьок, заду і черева, поверх яких сидить брезкле, постійно стривожене обличчя. Але та фотографія матері, яку він поклав поряд з фотографією Майри, була зроблена у 1944 році, за два роки до його народження («Ти був дуже хворобливим малюком, - мама-привид прошепотіла йому в вухо. - Багато разів ми були зневірялися, що ти виживеш...»). У 1944

мати була ще доволі стрункою з її ста вісімдесятьма фунтами[140 - 180 фунтів = 81,64 кг.].

Як сам підозрював, він вдався до такого порівняння, намагаючись востаннє зупинити себе перед скоєнням психологічного інцесту. Едді переводив погляд то на матір, то знову на Майру.

Вони могли бути сестрами - аж такою близькою була їхня схожість.

Едді дивився на два майже ідентичні знімки й обіцяв собі, що не скоїть такого безумства. Він знав, що хлопці на роботі вже жартують на тему Джека Тюльки і його дружини[141 - Jack Sprat - прізвисько людини-замірка від англійської приказки: «Джек Тюлька жирного не їсть, його жона пісного - коли обідають удвох, не залишається ніц їстівного».], але ж вони ще не знають другої половини справи. Жарти й уїдливі зауваження витримати він зможе, але чи хочеться йому насправді стати клоуном у такому фрейдистському цирку? Ні. Не хочеться. Він припинить стосунки з Майрою. Він відсторонить її делікатно, тому що вона насправді дуже ніжна й досвіду з чоловіками має навіть менше, ніж він з жінками. А вже потім, коли вона відпливе геть за обрій його життя, він, можливо, почне брати уроки гри в теніс, про які так довго мріяв,

(«вигляд у Едді часто життєрадісний і щасливий під час уроків фізкультури»)

або е ще оті абонементні квитки, що продають у тому готелі «Плаза», що біля ООН,

(«Едді любить грати в різні ігри»)

не кажучи вже про той спортивно-оздоровчий клуб, що відкрився на Третій авеню, навпроти його гаража.

(«Едді доволі швидко бігає він доволі швидко бігає коли вас тут нема доволі швидко бігає коли поряд нема нікого хто б нагадував йому який він тендітний і я бачу по його обличчю місіс Каспбрак що навіть зараз у свої дев'ять років він розуміє що найкраща послуга яку він може собі в цьому світі зробити це якомога швидше побігти будь-куди аби лиш у тому напрямку в якому ви не збираєтеся дозволити йому ВІГТИ».)

Проте, зрештою, він усе одно одружився з Майрою. Зрештою, старі звичаї і старі звички просто виявилися надто сильними. Дім - це те місце, де, коли ти змушений туди прийти, тебе мають прикувати ланцюгом. Атож, він міг би відбитися від привида своєї матері. Це було б нелегко, але Едді був цілком певен, що він би з цим упорався, якби тільки це й потрібно було зробити. Майра особисто пережила чашу терезів геть від незалежності. Майра приречла його піклуванням, прицвятила його уважністю, посадила його на ланцюг ніжності. Як і його мати, Майра сягнула фінальної, фатальної глибини розуміння його характеру: Едді тим паче був тендітним, бо подеколи сам підозрював, що ніякий він не тендітний; Едді потрібен був захист від його власних непевних покликів до ймовірної хоробрості.

У дощові дні Майра завжди діставала з пластикового пакета в коморі його калаші й ставила при вішаку біля дверей. Біля тарілки з пшеничними тостами

без масла кожного ранку стояла мисочка з чимсь, на побіжний погляд схожим на різнокольорові солодкі дитячі вівсяні пластівці, і що, за уважнішого погляду, виявлялося повним спектром вітамінів (більшість з яких зараз містилися в аптечному саквояжі Едді). Майра, як і мати, все розуміла, і таким чином йому не лишалося жодних шансів. Ще молодим, неодруженим він тричі йшов від своєї матері та тричі повертався додому до неї. Потім, через чотири роки після того, як мати померла в передпокої своєї квартири у Квінзі, заблокувавши вхідні двері так тотально, що хлопцям зі швидкої допомоги (викликані сусідами знизу, коли вони почули той монструозний грюк, з яким місіс Каспбрак повалилася на фінальному відліку) довелося вламуватися до квартири крізь двері з чорних сходів на кухню, він повернувся додому вчетверте і востаннє. Тоді нарешті він повірив, що це останній раз – знову вдома, знову вдома, не з куркою чи вівцею; знову вдома, знову вдома, із Майрочкою-свинею[142 – Алюзія на старовинну англійську лічилку: «На базар, на базар, купити поросю. Знову вдома, знову вдома з жирною свинею. Годуймо, годуймо її до Різдва.]. Так, вона була свинею, але ж ніжною свинею, і він її кохав, і взагалі жодних шансів для нього не лишилося. Вона притягнула його до себе фатально-гіпнотичним зміїним оком розуміння.

Знову вдома назавжди – так він тоді подумав.

«Але, можливо, я помилявся, – думав він зараз. – Можливо, це не дім і ніколи це не було моїм домом; можливо, дім – це там, куди я мушу сьогодні їхати. Дім – це те місце, де, якщо ти туди дістався, ти врешті мусиш око-в-око стати в темряві проти тієї істоти?»

Він безпорадно затремтів, немов був вийшов на вулицю без калосів і підчепив жахливу застуду.

– Едді, прошу!

Вона знов почала ридати. Сльози були її фінальною лінією захисту, тим самим, чим вони завжди були в його матері: вологою зброєю, яка паралізує, яка обертає доброту і ніжність на фатальні проломи у твоїй броні.

Та взагалі-то, він і не носив ніколи на собі якоїсь особливої броні – панцирний обладунок не вельми йому личив.

Сльози були чимсь більшим, ніж просто захистом, для його матері; вони були зброєю. Майра рідко користувалася своїми сльозами так цинічно... Утім, цинічно чи ні, але він усвідомив, що зараз вона намагається використати їх саме таким чином... і їй це вдається.

Він не міг їй цього дозволити. Надто легко подумати, як самотньо він почуватиметься, сидючи в тому потязі, який з гуркотом мчатиме його на північ до Бостона крізь темряву, валіза над головою, а саквояж з його патентованим зіллям між ніг, і страх опосідає йому груди, наче пачка нудотної мазі «Вікс». Занадто це легко – дозволити Майрі відвести його нагору й укохати там аспірином і розтиранням спиртом. І покласти його в ліжку, де вони зможуть (або не зможуть) зайнятися виразнішим різновидом кохання.

Але ж він пообіцяв. Пообіцяв.

- Майро, послухай-но мене, - промовив він голосом навмисне сухим, навмисне беземоційним.

Вона дивилася на нього вологими, беззахисними, наляканими очима.

Він подумав, що міг би зараз спробувати розповісти їй про те, як подзвонив Майк Хенлон і сказав йому, що знову почалося те саме, і так, він вважає, що більшість інших уже туди ідуть.

Але те, що він сказав, було набагато раціональнішим.

- Зранку найперше сходи в контору. Поговори з Філом. Скажи йому, що я змушений був поїхати, і Пачино повезеш ти..

- Едді, я ніяк не можу! - залемтувала вона. - Він велика зірка! Якщо я заблукаю, він розкричється на мене, я знаю, він розкричється, він кричатиме, вони всі кричать, коли водій заблукає.. і я.. я розплачуся.. може трапитися аварія.. майже певне, трапиться аварія.. Едді.. Едді, ти мусиш лишитися вдома..

- Заради божої ласки! Припини це!

Вона зіщулилася від його голосу, вражена; хоча Едді стиснув у руці свій інгалятор, він не пустив би його в діло. Майра побачила б у цьому слабкість, яку могла б використати проти нього.

«Господи милий, якщо Ти там є, прошу, повір мені, коли я кажу, що не бажаю кривдити Майру. Я не бажаю завдати їй ані порізу, ані навіть синця. Але я обіцяв, ми всі пообіцяли, ми поклялися кров'ю, прошу, допоможи мені, Боже, бо я мушу це зробити...»

- Я ненавиджу, коли ти кричиш на мене, Едді, - прошепотіла вона.

- Майро, мені неприємно, коли я змушений це робити, - сказав він, і вона скривилася.

«Ну от, Едді, знову ти її образив. Чому б тобі просто не надавати їй стусанів, поганяти по кімнаті? Це, либонь, було б добросердніше. І швидше».

Раптом - можливо, саме думка про те, як ганяеш когось стусанами по кімнаті, викликала цей образ - він побачив обличчя Генрі Баверза. Це він уперше за багато років подумав про Генрі Баверза, і це жодним чином не вплинуло на його душевний стан. Жодним чином.

Він на мить заплющив очі, потім розплющив їх і сказав:

- Ти не заблукаєш, і він на тебе не кричатиме. Містер Пачино дуже добра людина, з поняттям.

Він ніколи в житті не возив Пачино, але заспокоїв себе розумінням, що принаймні емпірична статистика зараз на боці його брехні - популярна міфологія стверджує, ніби всі знаменитості гівнюки, але Едді достатньо їх перевозив, аби знати, що зазвичай це неправда.

Звісно, траплялися винятки з цього правила – і в більшості випадків ці винятки були справжніми монстрами. Він палко сподівався, що Пачино не один з таких.

– Він справді такий? – перепитала вона сором'язливо.

– Так. Саме такий.

– Звідки ти знаєш?

– Деметріос возив його рази два чи три, коли працював у «Мангеттен лімузині», – жваво відказав Едді. – Він розповідав, що містер Пачино завжди залишав на чай щонайменше сорок доларів.

– Мені було б байдуже, якби він залишив п'ятдесят центів, аби лише не кричав на мене.

– Майро, це ж легко, як раз-два-три. Перше, ти забираєш його завтра з «Сейнт-Реджиса» о сьомій вечора і везеш його до офісу «Ей-Бі-Сі»[143 – «St. Regis» – п'ятизірковий люкс-готель на П'ятій авеню; «American Broadcasting Company» – «Американська радіотелевізійна корпорація», головна будівля якої розташована всього лише за Централ-парком від П'ятої авеню.]. Вони перезаписують останній акт тієї п'єси, де Пачино грає – «Американський бізон», так, мені здається, вона називається. Друге, близько одинадцятої ти везеш його назад у «Сейнт-Реджис». Третє, ти повертаєшся в гараж, ставиш машину і розписуєшся в таблиці про закінчення роботи.

– І це все?

– Це все. Ти зможеш зробити це навіть стоячи на голові, Марті.

Зазвичай Майра хихотіла, коли звучало це пестливе прізвисько, але зараз вона лише поглянула на нього з болісною, дитячою серйозністю.

– А що, як він захоче поїхати десь повечеряти, замість того щоб повертатися в готель? Або випити десь? Або потанцювати?

– Не думаю я, щоб він захотів, але якщо захоче, ти його повезеш. Якщо схоже буде на те, що він збирається гуляти всю ніч, ти зможеш після півночі подзвонити Філу Томасу по радіотелефону. На той час у нього вже буде котрийсь вільний водій, щоб тебе підмінити. Перш за все я б ніколи не накидав тобі нічого подібного, якби в мене був вільний водій, але в мене два хлопці хворіють, Деметріос у відпустці, а всі інші повністю зайняті. Ти вже лежатимеш у затишку свого ліжка ще до першої ночі, Марті, – перша ночі це най-найпізніше. Я цілко-вито це тобі гарантую.

І на «цілко-вито» вона також не розсміялася.

Прокашлюючись, він нахилився вперед, упершись ліктями собі в коліна. Привид матері прошепотів зненацька: «Не сиди так, Едді. Це погано впливає на поставу й перетискає тобі легені. У тебе вельми тендітні легені».

Він знову сів прямо, сам мало усвідомлюючи, що так робить.

- Краще б це був останній раз, коли мені доведеться вести машину, - ледве не простогнала вона. - За останні два роки я перетворилася на таку коняку, і уніформа в мене має такий жахливий вигляд.

- Це єдиний раз, присягаюся.

- Хто тобі телефонував, Едді?

Немов за командою, по стіні майнуло світло; один раз просигналив клаксон, коли таксі завершило на під'їзну алею. Едді омило полегшенням. Вони витратили п'ятнадцять хвилин на балаканину про Пачино замість Деррі, і Майка Хенлона, і Генрі Баверза, і це було добре. Добре для Майри, і для нього також добре. Він не бажав витратити ані крихти часу на думки чи розмови про ті речі, хіба що тільки буде змушений це робити.

Едді підвівся:

- Це мое таксі.

Вона підвелася так швидко, що спіткнулась, наступивши на поділ власної нічної сорочки, і повалилась вперед. Едді її підхопив, але певну мить результат підлягав серйозним сумнівам, дружина переважувала його на сотню фунтів.

І вона знову почала ридати:

- Едді, ти мусиш мені розказати!

- Я не можу. Вже нема часу.

- Раніше ти нічого від мене не приховував, - тягнула вона.

- І зараз ні. Не зовсім. Я не пригадую всього. Поки що, принаймні. Чоловік, котрий дзвонив, він був - е - одним моім старим другом. Він...

- Ти захворієш, - промовила вона у відчаї, йдучи слідом за ним до передпокою і передніх дверей. - Я знаю, так і буде. Дозволь і мені поїхати, Едді, будь ласка, я піклуватимуся про тебе, Пачино може взяти собі таксі чи ще щось, це йому не смертельно, що ти на це скажеш, гаразд? - голос її здіймався, ставав несамовитішим, і Едді вжахнувся від того, що вона ставала дедалі дужче й дужче схожою на його матір, на його матір, якою та виглядала в останні місяці перед своєю смертю: стара, товста й божевільна. - Я тертиму тобі спину і назиратиму, щоб ти прий мав свої пігулки... я... я допомагатиму тобі... я мовчатиму, якщо ти так захочеш, але ти можеш розповісти мені все... Едді... Едді, прошу тебе, не їдь! Прощу! Проооооооооу!

Едді вже прямував широкими кроками до вхідних дверей, рухаючись наосліп, похиливши голову, рухаючись, наче людина, що йде проти сильного вітру. Він знову дихав з присвистом. Коли підхопив свої речі, йому здалося, ніби вони важать по сто фунтів. Він відчував на собі її пухкі рожеві долоні, як вони торкаються, обмацують, смикають з розпачливим бажанням, але без справжньої

сили, намагаючись спокусити ніжними сльозами турботливості, намагаючись відтягнути його назад.

«Мені не вдасться цього зробити!» – подумав він безпорадно. Астма розгулялася ще гірше, гіршого нападу в нього не траплялося з дитинства. Едді потягнувся до дверної ручки, але йому здалося, ніби та від нього віддаляється, віддаляється в чорноту відкритого космосу.

– Якщо ти залишишся, я спечу тобі кавовий торт зі сметанним кремом, – лепетала вона. – Ми підсмажимо попкорн... Я приготую твою улюблену вечерю з індигом... Якщо хочеш, я приготую індика на завтра, на сніданок... Я зараз же почну... Й підливку з тельбушків... Едді, прошу, мені страшно, ти мене так жакливо лякаєш!

Вона вхопилася за його комір і смикнула чоловіка назад, як ото кремезний коп хапає якогось підозрілого парубка, котрий намагається втекти. Останнім, згасаючим зусиллям Едді продовжував іти... і коли уже опинився абсолютно наприкінці своїх сил і здатності до спротиву, він відчув, що її хватка розтала.

Вона видала один фінальний скрик.

Його пальці зімкнулись на дверній ручці – якою благословенно прохолодною та була! Він потягнув, відкриваючи, двері й побачив надворі таксі «Чекер» [144 – «Checker» – заснована 1910 р. компанія, що у 1958–1982 рр. виробляла найвідоміші в США автомобілі-таксі й володіла таксопарками в кількох містах.], посланця зі світу здорового глузду. Вечір був ясним. Яскраво сяяли зірки.

Він обернувся до Майри, у ньому сипіло й свистіло:

– Тобі треба зрозуміти, що це не те, що я сам бажаю робити, – сказав він. – Якби я мав вибір – взагалі будь-який вибір – я не поїхав би. Прощу, зрозумій це, Марті. Я іду, але я повернуся.

Ох, але ж це звучало як брехня.

– Коли? На скільки?

– На тиждень. Чи, може, днів на десять. Точно що не довше за це.

– На тиждень! – скрикнула вона, хапаючись за груди, наче примадонна в якійсь поганенькій опері. – На тиждень! На десять днів! Прощу, Едді! Прооооооо..

– Припини, Марті. Гаразд? Просто припини.

На диво, вона послухалася: припинила і стояла, дивлячись на Едді своїми мокрими, набряклими очима, не сердита на нього, тільки в страху за нього і, так уже випадало, за себе. І, ймовірно, уперше за всі ці роки, впродовж яких він її знав, Едді відчув, що може кохати її беззастережно. Було то почасті відчуттям від'їзду? Він припускав, що так. Ні... можна те «припускав» змити геть. Він знав, що так і є. Він уже почувався чимсь, що живе по інший бік телескопа.

Але, мабуть, з цим усе гаразд. Що саме він мав на увазі? Те, що він нарешті вирішив, що кохати її – це нормально? Це нормально навіть попри те, що вона зовні схожа на його матір, коли його матір була молодшою, і навіть попри те, що вона ість у ліжку «Бравні»[145 – «Brownies» – шоколадні бісквітні тістечка, які випускаються з кінця XIX ст.], коли дивиться «Хардкасл і МакКормік» або «Соколину грядку»[146 – «Hardcastle and McCormick» (1983–1986) – пригодницький телесеріал про ексцентричного суддю на пенсії та вправного крадія автомобілів, які разом розшукують непокараних злочинців; «Falcon Crest» (1981–1990) – серіал про перипетії життя й бізнесу каліфорнійської родини, яка володіє виноградником «Соколина гряда»], і крихти завжди сиплються на його частину постелі, і навіть попри те, що вона не вельми й розумна, і навіть попри те, що вона спокійно мириться з тим, що він тримає свої ліки в аптечній шафі тому, що власні вона зберігає в холодильнику.

Чи може...

Чи може бути так...

Різні інші варіанти він так або інакше, у тому чи іншому настрої, уже був обмірковував упродовж своїх химерно переплечених життів у ролі сина, і коханця, і чоловіка; тепер же, на межі свого від'їзду з дому – і як це йому вчувалося, абсолютно востаннє, – Едді зринув у голові новий варіант, і бентежне зачудування обмахнуло його, ніби крило якогось великого птаха.

Чи може бути так, що Майра налякана навіть більше за нього самого?

Чи може бути так, як це бувало з його матір'ю?

З підсвідомості, наче загрозово іскристий феєрверк, угору вистрелив інший спогад про Деррі. Тоді там була крамниця взуття в середмісті, на Централ-стрит. «Човник-Чобіток». Одного дня мати взяла його з собою туди – Едді подумав, що йому тоді не могло бути більше п'яти-шести років, – і наказала сидіти тихо й поводитися пристойно, поки вона вибере пару білих туфель для якогось весілля. Ну, отже, він і сидів тихо й поведився пристойно, поки його мати балакала з містером Гарденером, одним з тамтешніх продавців, але ж йому було лише п'ять (чи, може, шість) років, тож, коли мати відхилила вже третю пару білих туфель, які їй показав містер Гарденер, знуджений Едді пішов у дальній кут роздивитися на дещо ним там примічене. Спершу він було думав, що то просто великий ящик, поставлений сторчма. Підійшовши ближче, він вирішив, що це якогось роду письмовий стіл. І до того ж найбільш чудернацький письмовий стіл з усіх, які Едді бодай колись бачив. Такий вузесенький! Зроблений з блискучого полірованого дерева, з купою вихлястих викарбуваних ліній і різних різьблених штукочок. А ще там були невисокі сходи з трьох східців, які вели просто на нього, а Едді ніколи не бачив стола зі східцями. Підійшовши впритул, він побачив прямо біля підніжжя цього «стола» якась заглиблення, з одного боку кнопку, а поверх неї – фантастично! – щось точнісінько наче Космоскоп Капітана Відео[147 – Командир загону космічних рейнджерів у першому в історії телебачення серіалі цього жанру «Captain Video and His Video Rangers» (1949–1955).].

Едді обійшов стіл і там побачив табличку. Мабуть, йому було тоді таки не менше шести років, бо напис на ній він зміг прочитати, стиха шепотом промовляючи кожне слово.

ЧИ ПРАВИЛЬНО НА ВАС СИДИТЬ ВАШЕ ВЗУТТЯ? ПЕРЕВІРТЕ Й ПОБАЧИТЕ!

Повернувшись назад, він зійшов угору по трьох сходинках на невеличку платформу, і там встромив ступню в заглиблення при підніжжі цього взуттєвимірвача. Чи правильно сидять на ньому туфлі? Едді цього не знав, але дико бажав перевірити й побачити. Приклеївшись обличчям до гумової захисної маски, він натиснув кнопку. Йому затопило очі зеленим світлом. Едді ахнув. Він побачив ступню, що висіла всередині наповненого зеленим димом черевика. Він заворушив пальцями ноги, і пальці тієї ступні, яку він бачив, теж зразу ж заворушилися – то були його пальці, авжеж, як він і очікував. А потім він збагнув, що бачить не тільки пальці; він бачить ще й свої кістки також! Кістки у власній ступні! Завівши великий палець ноги на другий, він схрестив їх (наче крадькома відхрещуючись від наслідків промовленої ним брехні) і моторошні кістки в цьому стопоскопі [148 – «Shoe-fitting fluoroscope» – створений 1919 р. лікарем Джейкобом Ло рентгенівський апарат для з'ясування форми та розміру стопи та підбору зручного взуття, звичайний пристрій у взуттєвих крамницях США до початку 1970-х рр.] утворили Х, тільки не біле, а примарно-зелене. Він побачив...

І тут завершала його мати, пронизливий звук прохромив тишу взуттєвої крамниці, наче втеклий ніж косарки, наче пожежна сирена, наче погибельна доля верхи на коні. Він відсахнувся сполоханим, збентеженим обличчям від візира й побачив, що вона чвалом несеться до нього через усю крамницю – роззута, лише в панчохах, з розвіяною позаду себе сукнею. Дорогою вона перекинула стілець і одна з отих штуківин для вимірювання стіп, що завжди лоскотали йому підшви, злетіла вгору [149 – Мається на увазі «Brannock Device» – створений 1926 р. винахідником Чарлзом Бренноком (1903–1992) простий у використанні пристрій для точного вимірювання співвідношення довжини, ширини й підйому людської стопи, яким було покладено стандарт для сучасної взуттєвої промисловості.]. Груди її колихалися, рот у неї перетворився на пурпурове О жаху. Услід її бігу обертались обличчя.

«Едді, злізь геть звідти! – репетувала вона. – Злізь звідти! Від тої машини в тебе буде рак! Злізь звідти! Едді! Еддіiiiiii...»

Він відсахнувся від тої машини, немов вона раптом розпалилася до червоного. У своєму панічному переляку він забув про невисокі сходинки позаду себе. П'ятами він стукнувся об першу і затримався там, повільно завалюючись спиною назад, руки його скажено крутились у повітрі, програючи битву за відновлення спливаючої рівноваги. Та хіба він не думав тоді з якоюсь божевільною радістю: «Зараз я впаду! Я дізнаюся, як воно, якщо впадеш і вдаришся головою! Ух, як мені підвезло!..»? Хіба він такого не думав? Чи це тільки цей чоловік накладає зараз свої власні своєкорисливі ідеї на те хтозна-що, яке його дитячий розум, де завжди бушували сумбурні припущення і напівусвідомлювані образи (образи, які втратили весь свій сенс заразом з їхньою яскравістю), що він думав тоді... або намагався думати?

У будь-якім випадку, це пусте питання. Він тоді не впав. Мати підбігла вчасно. Мати його підхопила. Він вдарився в сльози, але не впав.

На них усі дивилися. Він це пам'ятає. Він пам'ятає, що містер Гарденер підібрав ту штучку для вимірювання стіп і совав маленькі повзунки на ній, перевіряючи, чи з ними все гаразд, тим часом як інший продавець поставив на місце перекинутий стілець і раз сплеснув долонями з насмішкливою відразою, перш ніж знов начепити на себе приемно-нейтральний, крамарський вираз обличчя. Здебільша йому запам'яталися мокрі материні щоки і її гаряче, кисле дихання. Він пам'ятав, як вона шепотіла й шепотіла йому в вухо: «Не смій ніколи робити такого знову, не смій ніколи робити такого знову, не смій ніколи...» Це так його мати виспівувала, щоб відвернути негаразди. Це саме вона виспівувала за рік до того, коли дізналася, що нянька одного задушливо спекотного літнього дня повела Едді в публічний басейн у Деррі-парку – то було, коли страх ранніх п'ятдесятих перед поліомієлітом тільки-но почав згасати [150 – Світ у 1950–1960-х переживав найпотужнішу епідемію поліомієліту з частими смертельними випадками, відтоді чимало людей залишилися паралізованими.]. Мати витягла його з басейну, наказуючи, щоб він більше ніколи такого не робив, ніколи-ніколи, і всі діти тоді дивилися точно так, як зараз дивилися продавці з покупцями, і дихання в неї відгонило точно таким же кислим.

Вона потягла його з «Човника-Чобітка», з криками на продавців, що побачиться з ними всіма в суді, якщо з її хлопчиком станеться щось погане. Від переляку сльози в Едді текли раз по раз аж до полудня, а астма мучила весь день. Тієї ночі він довго пролежав без сну, загадуючись, що ж воно за таке той рак, чи гірший він за поліо, чи може він від нього вмерти, і, якщо так, скільки це забере часу і чи дуже боляче буде перед смертю. А ще Едді загадувався, чи потрапить він потім у пекло.

Загроза була серйозною, принаймні це він знав.

Вона так перелякалася. Ось чому він це знав.

Така нажахана.

– Марті, – промовив він через море років. – Ти подаруєш мені поцілунок?

Вона поцілувала його, в цей же час обійнявши так міцно, що йому застогнали кістки в спині. «Якби ми перебували у воді, – подумав Едді, – вона втопила б нас обох».

– Не бійся, – прошепотів він їй у вухо.

– Я нічого не можу з собою вдіяти! – рюмсала вона.

– Розумію, – сказав він, усвідомлюючи, що, хоча Майра обнімає його з кісткодробильною міцністю, напад астми у нього послабшав. З дихання пропала та свистяча нота. – Я розумію, Марті.

Таксист знову посигналив.

– Ти телефонуватимеш? – запитала вона боязко.

- Якщо зможу.

- Едді, прошу, ну чому ти не розкажеш мені, в чому справа?

А що, якби він розказав?

Вона би заспокоїлася?

«Марті, цього вечора я отримав дзвінок від Майка Хенлона і ми трішки побалакали, але все, про що ми говорили, звелось до двох речей. "Те саме почалося знову", - сказав Майк. "Ти прийдеш?" - спитав Майк. І тепер у мене лихоманка, Марті, тільки це та лихоманка, якої не приглушити аспірином, і в мене задуха, з якою не здатен впоратися той клятий інгалятор, тому що ця задуха не в горлі й не в легенях - вона в мене кругом серця. Я повернуся до тебе, Марті, якщо зумію, але почувуюся я, наче людина, що стоїть перед жерлом старої шахти, повної обвалів, які тільки-но й чекають, щоб трапитись, стоїть там і каже "прощавай" денному світлу».

Так - бігме, так! Це вже напевне поверне спокій іі душі.

- Ні, - промовив він. - Гадаю, я не можу розказати тобі, в чому справа.

І перш ніж вона встигла сказати ще щось, перш ніж вона встигла розпочати знову («Едді, виліз з того таксі! Від нього в тебе буде рак!»), він вирушив геть від неї, швидше і швидше. На той момент, коли він дістався машини, він уже мало не біг.

Вона так і стояла в одвірку, коли таксист здавав задом на вулицю, так і стояла там, коли вони вирушили в бік міста - велика темна жіноча тінь, вирізана зі світла, що лилося з їхнього будинку. Він ій помахав і подумав, що вона також підняла руку йому у відповідь.

- Куди прямуємо цього вечора, друже мій? - запитав таксист.

- Вокзал «Пенн», - відповів Едді, і його пальці розслабилися на інгаляторі. Астма сховалася кудись туди, куди вона зазвичай ховалася нидіти між своїми нападами на його бронхи. Він почувався... майже добре.

Проте за чотири години інгалятор виявився дужче, ніж будь-коли, йому потрібним - коли Едді отямився від легкого напівсну одним спазматичним посмиком, що змусило парубка в діловому костюмі навпроти опустити газету і подивитись на нього з трохи боязкою цікавістю.

«Я повернулась, Едді! - кричала астма в захваті. - Я повернулась, і, ой, на'їть не знаю, цього разу я можу тебе уколошкати! А чом би й ні? Колись-бо мушу це зробити, сам кумекаеш! Не можу ж я ібошитися з тобою вічно!»

Груди Едді здимались і опадали. Він помацав рукою, де інгалятор, знайшов його, націлив собі в горло і натиснув на спуск. Потім відкинувся назад у високому амтраківському кріслі, тремтячи, чекаючи на полегшення, думаючи про те сновидіння, з якого він прокинувся. Сновидіння? Господи Ісусе, якби ж то лише так. Він побоювався, що то був радше спогад, аніж сон. Там було таке ж зелене світло, як у тому рентгенівському апараті у взуттєвій

крамниці, і гниючий прокажений гнався кризь підземні тунелі за волаючим хлопчиком на ім'я Едді Каспбрак. Він біг і біг

(«...Він бігає доволі швидко», – доводив тренер Блек його матері, і він біг дуже швидко, тікаючи від тієї гниючої істоти, о так, можете повірити, закластися мені на власну шкіру)

у тому сні, де йому було одинадцять років, а потім він відчув запах чогось на кшталт смерті часу, і хтось запалив сірника, і він подивився вниз і побачив зогниле лице хлопчика на ім'я Патрік Гокстеттер, хлопчика, котрий пропав у липні 1958 року, і хробаки вповзали і виповзали зі шік Патріка Гокстеттера, і той жахливий, бздючий сморід надходив зсередини Патріка Гокстеттера, і в тому сні, який був більше схожим на спогад, аніж на сон, він поглянув убік і побачив пару шкільних читанок, розпухлих від вологи й порослих зеленою пліснявою: «Дороги повсюди» та «Розуміння нашої Америки». Вони були зараз у такому стані через сморідну сирість тут, унизу («Як я провів літні канікули» – твір Патріка Гокстеттера: «Я провів їх мертвим у тунелі! Мох виріс на моїх книжках, і вони розпухли до розміру каталогів "Сієрс"[151 – «Sears, Roebuck & Co» – заснована 1893 р. компанія з продажу товарів за каталогами з поштовою доставкою; сьогодні – мережа універмагів, яка продовжує випускати спеціалізовані каталоги.]!)? Едді розкрив рота, щоб закричати, й от тоді-то лускаті пальці прокаженого, чиргикнувши по його щоках, пірнули йому в рот, тоді-то він і прокинувся з тим спиноломним посмиком, виявивши себе не в каналізаційних нетрях під Деррі у штаті Мейн, а у вагоні з баром у голові пасажирського потяга «Амтрак», який мчав через Род-Айленд[152 – Rhode Island – один із штатів регіону Нової Англії, найменший за територією в США.] під повним білим місяцем.

Чоловік навпроти вагався, ледь не передумав був заговорити, а потім все ж таки наважився:

– З вами все гаразд, сер?

– О, так, – відповів Едді. – Просто задрімав і побачив поганий сон. Через це в мене почався напад астми.

– Зрозуміло.

Газета знову піднялася. Едді побачив, що це та газета, яку його мати інколи обзивала «Жид-Йорк таймз».

Едді задивився у вікно на сонний краєвид, освітлений тільки казковим місяцем. Тут і там стояли будинки, а подеколи їх скупчення, здебільшого темні, у деяких світилося. Але ті вогники здавалися рідкісними й фальшиво облудними, порівняно з сяйвом-марою місяця.

«Він думав, що то місяць балакає з ним, – раптом подумав Едді. – Генрі Баверз. Боже, яким же він був божевільним». Він загадався, де може бути Генрі Баверз зараз. Мертвий? У в'язниці? Блукає десь порожніми рівнинами посеред країни, мов невиліковний вірус, у глибокі сонні години між першою й четвертою ночі тулячись поближче до «Сім-Одинадцять»[153 – «Seven Eleven» – заснована 1927 р. торговельна мережа, в назві якої було відображено час роботи її супермаркетів – з 7 : 00 до 23 : 00, але

з 1963 р. більшість їх перейшла на цілодобовий режим.], чи може, вбиває якихось людей, достатньо нерозумних, щоб загальмувати на його скривлений великий палець, з метою переміщення доларів з їхніх гаманців до свого власного.

Можливо, можливо.

Десь у штатному психпритулку? Дивиться вгору на цей місяць, що наближається до повні? Говорить до нього, прислухається до його відповідей, які тільки сам і може чути?

Едді вирішив, що це найбільш імовірно. Він здригнувся. «Нарешті я згадую власне дитинство, – подумав він. – Я згадую, як провів свої літні канікули того похмурого, мертвого 1958 року». Він відчував, що тепер, якщо захоче, може зосередитися майже на будь-якій події того літа, але він не хотів. «Ох, господи, якби я тільки міг забути все те знову».

Він притулювся лобом до брудної шибки вагонного вікна – пальці делікатно тримають інгалятор, наче якусь релігійну реліквію, – дивлячись, як обабіч потяга розлітається ніч.

«Їду на північ», – подумав він, але це було неправильно.

«Їду не на північ. Тому що це не потяг; це машина часу. Не на північ; назад. Назад у часі».

Йому здалося, ніби він чує бурмотіння місяця.

Едді Каспбрак міцно стиснув свій інгалятор і заплющив очі, поборюючи раптове запаморочення.

5

Беверлі Роган дістає прочуханки

Том уже майже був заснув, коли задзвонив телефон. Він намагався підвестися, щоб узяти слухавку, та потім відчув, що Беверлі притискається одною груддю до його плеча, це вона потягнулась до телефону. Том знов упав на подушку, в'яло чудуючись, хто ж це дзвонить на їх не зареєстрований у довідковій службі домашній номер о цій нічній годині. Він ще почув, як Беверлі промовила «алло», а потім знову відплив у сон. Том уграв майже три шестизарядних паки протягом того бейсбольного матчу і був висотаний.

Потім голос Беверлі, різкий і здивований: «Щоооо?» – немов ніж-льодоріз, встромився йому у вухо, і Том знову розплющив очі. Він спробував сісти і телефонний шнур уп'явся йому в товсту шию.

– Прибери з мене цю херню, Беверлі, – наказав він, тож вона зразу ж підвелася й, підтримуючи шнур розчепіреними пальцями, обійшла ліжко. Її

червонаво-руде волосся натуральними хвилями спливало їй по нічній сорочці маже до талії. Волосся шльондри. Вона не кинула на його обличчя невпевненого погляду, щоб прочитати на ньому прогноз емоційної погоди, і Тому Рогану це не сподобалося. Він сів. У нього заболіло в голові. Курва, голова, мабуть, уже й до цього боліла, але поки спиш, ти цього не знаеш.

Він пішов до ванної кімнати, де мочився, як йому здалося, зо три години, а потім вирішив, що раз уже він встав, то мусить знову взятися до пива і спробувати провести курс лікування неминучого похмілля.

Прямуючи до сходів знову крізь спальню, чоловік у білих трусах-боксерах, що маяли під його значного розміру черевом, як вітрила, з руками-колодами (він скидався більше на докера-задерія, аніж на президента й генерального менеджера «Бeverлі Фешен Інкорпорейтед»), глянув через плече й роздратовано гаркнув:

- Якщо це та лесбі-бичка Леслі, скажи їй, нехай піде відлиже у якоїсь із моделей, а нам дасть спокій!

Бeverлі скинула на нього очима, похитала головою, показуючи, що це не Леслі, а потім знову перевела погляд на телефон. Том відчув, як у нього на шиї напружилися м'язи. Це скидалося на зневагу. Зневагу з боку Міледі. Мійобаноіледі. Починало скидатися не те, що це може обернутися певною сценою. Можливо, Beverлі потрібен короткий освіжаючий курс повчання, хто тут головний. Цілком можливо. Інколи їй це було необхідно. Вона була малоздібною ученицею.

Том зійшов на нижній поверх, перевальцем, машинально виколупуючи зад трусів у себе з улоговини між сідницями, почалапав до кухні й там відкрив холодильник. Його простягнута рука не знайшла нічого більш алкогольного за миску «Тапервер» із залишками локшини «Романов»[154 - «Tupperware» - пластиковий посуд, який випускається з 1946 року, популярний тому, що його можна герметично закривати; тут гра слів, бо йдеться не про горілку «Romanoff», а про локшину з такою ж назвою, яку випускає заснована 1896 року італійською емігранткою в Огайо компанія «Teresa Marzetti Co».]. Пиво все закінчилось. Навіть та бляшанка, яку він ховав під задньою стінкою (майже так, як складену під водійськими правами двадцятидоларову банкноту на крайній випадок) щезла. Матч тривав чотирнадцять інінгів[155 - Inning - кожна з дев'яти основних фаз гри в бейсбол, яка не має фіксованого часу, за певного стану рахунку призначаються додаткові інінги.], і все даремно. «Вайт Сокс»[156 - «Chicago White Sox» («Білі шкарпетки») - заснована 1901 року команда Центрального дивізіону, Американської бейсбольної ліги, Головної бейсбольної ліги.] програли. Нікчемна згряя гівнюків цього року.

Його очі перепливли до пляшок з міцним зіллям на зашкленій полиці понад кухонним баром, і на мить Том побачив себе, як він хлюпає собі на один кубик льоду «Вім»[157 - «Jim Beam» - найпопулярніший сорт віскі бурбон, що випускається з 1795 року.]. Тоді, розуміючи, що це обіцяє навіть більше капості, ніж наразі терпить його голова, він вирушив назад до сходів. Поглянувши на стрілки антикварного маятникового годинника біля підніжжя сходів, він побачив, що вже перейшло за північ. Це відкриття аж ніяк не

покращило його настрій, який ніколи не був занадто гарним навіть у найкращі моменти.

Він сходив угору сходами з повільною обережністю, усвідомлюючи – аж зайве усвідомлюючи, – як важко працює його серце. Ка-гуп, ка-стук. Ка-гуп, ка-стук. Ка-гуп, ка-стук. Він нервував, коли відчував, що серце в нього б'ється не лише в грудях, а й у вухах і в зап'ястках. Коли так відбувалося, він інколи уявляв його не органом, що стискається й розтискається, а великим циферблатом у лівій половині своїх грудей, стрілка якого зловісно наближається до червоної зони. Йому не подобалося таке лайно; йому не потрібне було таке лайно. Що йому було потрібне – це здоровий нічний сон.

Але ця тупа піхва, з якою він був одружений, усе ще ляпала по телефону.

– Це я розумію, Майку... так... так, авжеж... знаю... але...

Доволі довга пауза.

– Білл Денбро? – скрикнула вона, і той самий ніж-льодоріз знову встромився йому в вухо.

Він затримався, стоячи перед дверима спальні, поки йому не повернулося нормальне дихання. Тепер воно знову стало ка-стук, ка-стук, ка-стук. Він на мить уявив, що стрілка відсовується від червоного, а потім вольовим зусиллям прибрав цю картинку геть. Заради Бога-Христа, він справжній чоловік, і збіса вдатний, не якась там духовка з негодящим термостатом. Він у чудовій формі. Він залізний. І якщо вона має потребу завчити це знову, він радо дасть їй урок.

Він уже було мало не зробив крок у спальню, але затримався на місці довше на якусь мить, слухаючи її, не те щоб йому було цікаво, з ким вона балакає чи що каже, просто слухаючи коливання вгору-вниз інтонацій її голосу. І відчуваючи стару знайому тупу лють.

Він познайомився з Беверлі в барі для самотніх у середмісті Чикаго чотири роки тому. Розмова зав'язалася доволі легко, бо вони обоє працювали у «Стандард брендз білдинг» і мали кількох спільних знайомих. Том працював у піар-компанії «Кінг&Лендрінг» на сорок другому поверсі. Беверлі Марш – так вона тоді звалася – асистенткою дизайнера в «Делія фешенз» на дванадцятому. «Делія», яка пізніше стала помірно популярною на Середньому Заході, орієнтувалася на молодь – блузи і спідниці, шалики і слакси під брендом «Делія» продавалися головним чином у крамничках, які сама Делія Каслмен називала «молодіжними», а Том – «гашишнями». Том Роган майже відразу зрозумів про Беверлі Марш дві речі: вона бажана і вона вразлива. Менш ніж за місяць він зрозумів іще одну: вона талановита. Дуже талановита. У її ескізах повсякденних суконь і блузок він побачив грошевидобувну машину з мало не лячним потенціалом.

«Але не в "гашишнях", – думав він, не кажучи цього вголос (принаймні не тоді). – Годі вже вбогого освітлення, годі мізерних цін, годі нікчемного виставлення десь на задвірках крамниці між аксесуарами для куріння трави і майками рок-гуртів. Хай таке лайно залишається для дрібноти».

Він дізнався про Беверлі багато всього, перш ніж вона зрозуміла, що в нього є до неї хоч якийсь справжній інтерес, і саме так Тому й хотілося, щоб було. Том шукав когось такого, як Беверлі Марш, усе своє життя, і він рушив уперед зі швидкістю лева, що робить напад на забарливу антилопу. Не те щоб її вразливість проявлялася на поверхні – дивишся і бачиш ефектну жінку, струнку, але вельми статурну. Стегна, можливо, не зовсім супер, натомість чудовий задок і найкраща пара цицьок, яку він бодай колись бачив. Том Роган був цицьколюбним чоловіком, завжди ним був, а у високих дівчат цицьки майже завжди розчаровували. Вони носили тоненькі майки, зводячи з розуму своїми сосками, але, стягнувши таку тоненьку майку, ти робив відкриття, що, окрім сосків, там більше нічого й нема. Самі цицьки були схожими більше на ручки-шишечки при шухлядах якогось комода. «Більш за жменю – то занадто», – любив приказувати його сусід по кімнаті в гуртожитку коледжу, але, на Томове переконання, у його сусідові було стільки лайна, що аж перехлюпувалося на поворотах.

Еге ж, виглядала вона по-своєму привабливо, це безсумнівно, з тією її бомбезною фігурою і чудесним водоспадом хвилястого рудого волосся. Але була вона слабкою... якоюсь слабкою. То було так, ніби вона надсилала радіосигнали, вловити які міг тільки він. Можна було б вказати на певні деталі – як багато вона курила (утім, він майже вилікував її від цього), як безупинно рухалися її очі, ніколи не зустрічаючись поглядом з очима того, хто з нею балакає, хіба що торкаючись їх час від часу, щоб зразу ж проворно відстрибнути геть; її звичка злегка погладжувати собі лікті, коли вона нервується; стан її нігтів, завжди доглянутих, проте неприпустимо коротких. На це останнє Том звернув увагу в перший же вечір їхнього знайомства. Вона підняла свій бокал з червоним вином, він побачив її нігті й подумав: «Вона тримає нігті короткими, бо гризе їх».

Леви можуть не думати, принаймні так, як думають люди... але вони бачать. І коли антилопи кидаються навтьоки від водопою, стривожені наближенням запаху, що несе смерть, ці коти вміють примітити, котра з них відстає від гурту, можливо, через підвернуту ногу, можливо, вона просто природно забарлива... а може, тому, що в неї слабше розвинуте відчуття небезпеки. А ще цілком можливо, що деякі антилопи – а також і деякі жінки – бажають бути забитими.

Раптом він почув звук, який брутально висмикнув його з цих спогадів, – клацання запальнички.

Знову повернулася тупа лють. Живіт наповнився жаром, який Том не міг би назвати цілком неприємним. Підкурює. Вона курить. Чималенько було проведено з нею спецсеминарив Тома Рогана на цю тему. Й от тобі й маєш, вона робить те саме знову. Гарзд, вона малоздібна учениця, але добрий вчитель найкраще проявляє себе в роботі з малоздібними учнями.

– Так, – промовила вона цього разу. – Угу-угу. Добре. Так... – знову послухала, потім видала дивний, шарпкий сміх, якого він від неї ніколи до цього не чув. – Дві речі, оскільки ти питаєшся: зарезервуй для мене номер і промов за мене молитву. Так, окей... угу... я теж. Добраніч.

Коли він увійшов у спальню, вона якраз клала слухавку. Він збирався увійти жорстко, накричати на неї: припини, припини це негайно, НЕГАЙНО! Але, коли побачив її, усі слова завмерли йому в горлі. Він бачив її такою й раніше,

але тільки разів два чи три. Раз перед їхнім першим великим подіумним показом, другий перед першим закритим показом для представників загальнонаціональних торговельних мереж, третій – коли вони вирушали в Нью-Йорк отримувати Міжнародну дизайнерську премію.

Вона рухалася по спальні довгими кроками, мереживна біла нічна сорочка підкреслювала форми її тіла, затиснута передніми зубами сигарета (боже, як же він ненавидів такий її вигляд, з недопалком у роті) відкидала через ліве плече назад негусту білу тасьму диму, наче той тягнувся з паровозної труби.

Але насправді застигнути його примусив вираз її обличчя, саме це змусило завмерти в горлі запланований ним було крик. Серце в ньому йойкнуло – ка-ГУП! – і він скривився, переконуючи себе, що відчуває наразі не страх, а лише здивування від того, що виявив її в такому вигляді.

Вона була такою жінкою, що достеменно оживала тільки тоді, коли ритм її роботи підносився до кульмінації. Кожний з подібних пам'ятних випадків, звісно, був пов'язаний з професійною кар'єрою. У ті моменти він бачив зовсім іншу жінку, жінку, яка дуже відрізнялася від тієї, яку він так добре знав, – жінку, яка глушила нахер його чуттєвий до страхів радар своїми дикими вибухами атмосферних електророзрядів. Жінка, яка проявлялася в стресові моменти, була сильною, але вкрай збудливою, безстрашною, але непередбачуваною.

Щоки в неї тепер розпашілися, натуральний рум'янець палав високо на вилицях. Широко розплющені очі сяяли, ані сліду сну не залишилося в них. Потокоструменіло її волосся. І... ох, гляньте-но на це, друзі та сусіди! Ох, ви лишень тільки погляньте ось на це! Невже це вона дістає із шафи валізу? Валізу? Боже правий, а таки так.

«Зарезервуй для мене номер... промов за мене молитву».

Ну що ж, їй не знадобиться жодний номер у жодному готелі – не в осяжному майбутньому, – тому що манюня Беверлі Роган залишиться тут, удома, можете бути певні, і в наступні три-чотири дні прийматиме їжу навстоячки.

А от парочка молитов їй таки знадобиться, поки він з нею не закінчить.

Вона скинула валізу на ліжко і підійшла до свого комода. Витягла верхню шухляду й дістала двоє джинсів і вельветові штани. Вкинула їх до валізи. Знов до комода, сигарета струменить димом через плече. Вхопила светр, пару майок, одну зі старих блузок «Шип'н'Шор»[158 – «Ship'n'Shore» – заснована у 1920-х рр. сімейна фірма, яка шила якісний жіночий і дитячий одяг, першою застосовувавши композитні тканини з бавовни й поліестеру, які не потребували прасування; бренд був особливо популярним у 1950–1960-х.], в яких вона мала такий ідіотський вигляд, але не бажала від них відмовитись. Той, хто телефонував їй, вочевидь, не був якимсь шикарним вояжером. Усі ці речі були нудними, речі суто у стилі Джекі Кеннеді для вікенду в Хаяніс Порті[159 – Hyannis Port – курортне селище на мисі Код, в Массачусетсі, де з 1926 року розташовувалися заміські садиби членів родини Кеннеді.].

Не те щоб його хвилювало, хто їй дзвонив і куди вона, як їй здається, зібралася їхати, оскільки нікуди вона не поїде. Не ці два питання безустанно дзвобали йому мозок, заморочений і болючий від надлишку пива й нестатку сну.

А оця її сигарета.

Вважалося, що всі сигарети вона викинула. Але вона їх від нього затаїла – доказ ось він, стирчав зараз у неї в зубах. А оскільки вона все ще не помічала, що він стоїть у дверях, Том дозволив собі задоволення згадати ті два вечори, що подарували йому впевненість у власному цілковитому над нею контролі.

«Я не бажаю, щоб коли-небудь ти курила поряд зі мною, – сказав він їй, коли вони поверталися з одної вечірки у Лейк Форесті [160 – Lake Forest – засноване 1861 р. місто (впливовий культурно-бізнесовий центр) на березі озера Мічиган за 30 миль від Чикаго.]. У жовтні то було. – Я змушений давитися цим лайном на вечірках і в офісі, але я не мушу ним давитися поряд із тобою. Ти знаєш, на що це схоже? Я скажу тобі правду – вона неприємна, але це правда. Це наче істи чиїсь шмарклі».

Він гадав, що це викличе хоч слабеньку іскру протесту, але вона тільки блимнула на нього отим своїм несміливим, бажаним догодити поглядом. І голос у неї був тихим, лагідним, слухняним: «Гаразд, Томе».

«Викинь її тоді геть».

Вона викинула. Усю решту того вечора Том перебував у доброму гуморі.

За кілька тижнів, виходячи з кінотеатру, вона підкурила сигарету у фойє і пихкала нею, поки вони йшли через парковку до машини. То було кусючим листопадним вечором, вітер, наче оскаженілий кіт, вгризався у кожний, який лишень тільки міг знайти, квадратний дюйм відкритої плоті. Том пам'ятав, що ясно чув тоді запах озера, як то буває прохолодними ночами – такий добре впізнаваний запах, що був одночасно рибним і якимсь порожнім. Він не заважав їй курити ту сигарету. Він відчинив для неї дверцята, коли вони дісталися машини. Він сів за кермо, закрити власні дверцята, а вже тоді промовив: «Бев?»

Вона прибрала сигарету з губ і обернулася до нього запитально, й от тоді він розрядився на неї доволі добряче, твердою відкритою долонею лягнувши по щоці достатньо сильно, щоб у нього самого засвербіла долоня, достатньо сильно, щоб її голова гойднулася назад, вдарившись об підголівник. Її очі розчахнулися зі здивування і болю.. й чогось іще також. Власна рука Беверлі злетіла до щоки, щоб торкнутись її гарячості й сверблячого оніміння. Вона скрикнула: «Оууу! Томе!»

Він дивився на неї – очі примружені, губи в недбалій усмішці – цілком жвавий, готовий побачити, що буде далі, як вона реагуватиме. У штанах у нього напружився член, але він це ледь зауважив. Це на потім. Зараз у школі триває урок. Він прокрутив у голові те, що щойно трапилось. Її обличчя. Що то за той, третій, вираз на ньому був майнув мигцем й відразу ж пропав? Спершу здивування. Потім біль. А тоді...

(«ностальгія»)

згадка... пам'ять про щось. Це з'явилося лише на мить. Том не думав, щоб вона навіть сама знала, що це там майнуло, на її обличчі чи в її мозку.

Зараз є зараз. Усе мусило б проявитися в перших словах, яких вона не промовила. Він знав це так само добре, як власне ім'я.

Не прозвучало: «Сучий ти сину!»

Не прозвучало: «Прощавай, Мачо-Сіті!»

Не прозвучало: «Між нами все скінчено, Томе!»

Вона тільки подивилася на нього своїми скривдженими вологими карими очима і спитала:

- Навіщо ти це зробив?

Хотіла було сказати ще щось, але натомість вдарилась у сльози.

- Викинь.

- Що? Що, Томе?

Туш стікала по її обличчю брудними пат'юками. На це йому було байдуже. Йому трохи було навіть до вподоби бачити її такою. Авжеж, брудота, але було в цьому також щось сексуальне. Блядське. Доволі збуджуюче.

- Сигарету. Викинь її геть.

Проблиски розуміння, а слідом - винуватості.

- Я просто забула! - схлипнула вона. - Ото й усе!

- Викинь її геть, Бев, а то дістанеш ще вдруге.

Вона опустила вікно й жбурнула сигарету. Потім знову обернулася до нього - лице бліде, налякане і якесь ніби просвітлене.

- Ти не можеш... ти не мусиш мене бити. Це поганий фундамент для... для... тривалих стосунків.

Вона намагалася знайти відповідний тон, якийсь дорослий ритм мовлення, але губилася. Він повернув її в минуле. З ним у машині сиділа дитина. Зваблива й пекельно сексуальна, але дитина.

- Не могли й не мусити дві різні речі, дитятко, - промовив він. Голосом стримано-спокійним, хоча сам усередині тіпався й витанцьовував. - І це я буду вирішувати, на чому будуються тривалі стосунки, а на чому ні. Якщо ти можеш з цим жити, чудово. Якщо ні, йди гуляй геть. Я тебе не зупинятиму. Я можу дати тобі копняка під сраку, як презент на прощання, але не зупинятиму. Це вільна країна. Що я ще тут можу сказати?

- Мабуть, ти вже сказав достатньо, - прошепотіла вона, і він ударив її знову, сильніше, ніж першого разу, бо жодна баба ніколи не буде вистьобуватися перед Томом Роганом. Він ударив би королеву Англії, якби вона стібалася з нього.

Вона втратилася шокою об м'яку оббивку приладової панелі. Рука її вхопилася за дверну ручку, але потім відпала. Вона лише забилася в куток, наче кролик, одною рукою прикриваючи рота, з очима велетенськими, вологими, переляканими. Том дивився на неї якусь мить, а потім виліз і обійшов машину ззаду. Відкрив її дверцята. Дихання з нього пихкало димком серед цього чорного, вітряного, листопадового повітря й озерний запах вчувався дуже ясно.

- Бажаєш вийти, Бев? Я бачив, ти взялася за дверну ручку, тож гадаю, ти, либонь, бажаєш вийти. Хай буде так. Я прохав тебе не робити дещо, і ти мені пообіцяла. Але потім зробила. То бажаєш вийти? Нумо. Вилазь. Та хер з ним, авжеж? Вилазь. То ти бажаєш вийти?

- Ні, - шепнула вона.

- Що? Я тебе не чую.

- Ні, я не хочу вийти, - промовила вона трішки голосніше.

- Що це - у тебе емпізма від тих сигарет? Якщо не можеш говорити, я тобі збіса дістану якийсь мегафон. Це твій останній шанс, Беверлі. Скажи голосно, щоб я міг тебе почути: ти бажаєш вилізти з цієї машини чи бажаєш їхати додому зі мною?

- Бажаю їхати додому з тобою, - промовила вона, склавши руки на колінах, наче якась мале дівча. На нього вона не дивилась. По щоках у неї спливали сльози.

- Гаразд, - сказав він. - Чудово. Але спершу скажи мені отаке, Бев. Скажи отак: я забула, що мені не можна курити поряд з тобою, Томе.

Тепер вона на нього подивилась, очима скривдженими, благаючими, німотними. Ти можеш примусити мене це зробити, але, прошу, не треба. Не треба, я кохаю тебе, хіба не можна покласти на цьому край?

Ні - цього робити не можна було. Тому що так не досягалося дна її приниження, і обое вони це розуміли.

- Скажи.

- Я забула, що мені не можна курити поряд з тобою, Томе.

- Добре. А тепер скажи: «Вибач».

- Вибач, - повторила вона глухо.

Та сигарета лежала й диміла на асфальті, наче обрізок запального шнура. Люди, які йшли з кінотеатру, кидали на них погляди: чоловік стоїть біля відкритих пасажирських дверцят скромної «веги»[161 - «Chevrolet Vega»

(1970–1977) – недорогий субкомпактний автомобіль спортивного силуету, популярний у той час у США серед початківців і молодих сімей.] останньої моделі, всередині якої сидить жінка з манірно складеними на колінках руками, з опущеною головою, верхнє світло в кабіні окреслює золотим сяйвом м'який водоспад її волосся.

Він розчавив сигарету. Розмазав її по асфальту.

– А тепер скажи: «Я більше ніколи такого не зроблю без твого дозволу».

– Я більше..

Голос у неї почав затинатися.

– ...ніколи.. н-н-н..

– Кажи, кажи, Бев.

– ...більше ніколи н-не з-зроблю. Без твого д-дозволу.

Тож він затріснув дверцята і знову обійшов машину до водійського місця. Сів за кермо і повіз їх до свого помешкання у центрі міста. Обидва не промовили й слова. Половину стосунків було усталено на парковці; другу половину – через сорок хвилин у Томовім ліжку.

Вона не хоче займатись коханням, сказала Беверлі. Тим не менше він побачив інакшу правду в її очах і в напруженій розчепіреності її ніг, а коли стягнув з неї блузку, соски виявилися твердими, немов камінці. Вона застогнала, коли він їх потер, і тихо скрикнула, коли він смоктав спершу один, а потім другий, одночасно безустанно їх мнучи. Вона вхопила його руку й завела собі між ніг.

– А я був гадав, що тобі не хочеться, – промовив він, і вона відвернула від нього обличчя... але не дозволила прибратися його руці, і гойдливі рухи її стегон ще дужче пришвидшилися.

Він штовхнув її спиною на ліжку... Тепер він був ніжним, не роздирав на ній білизну, а знімав її з такою обережною уважністю, що була ледь не маніжною.

Вслизання в неї було наче вслизання у якесь рафіноване масло.

Він рухався в одному ритмі з нею, користаючись нею, але дозволяючи і їй користатися собою, і перший раз вона кінчила майже відразу, скрикуючи, занурюючи нігті йому в спину. Потім вони гойдалися разом повільними, довгими хвилями і десь там, гадав він, вона кінчила знову. Том теж перебував близько того, вже потім він буде думати про баланс очок у «Вайт Сокс» або про те, як дехто на роботі намагався підірвати його оцінку Чеслі[162 – Albert Chesley (нар. 1957 р.) – 1982 року гравець футбольної команди «Chicago Bears» («Чиказькі ведмеді»).], і тоді він знову буде в порядку. А далі вона почала пришвидшуватись, поки її ритм нарешті не розчинився в розпаленому бриканні. Том задивився їй у лице, на ті енотові кільця навкруг очей, на розмазану помаду, і відчув раптом, як його скажено понесло до краю.

Вона сіпала стегнами дужче й дужче – в ті дні між ними ще не було його пивного пуза, і їхні животи, мов дві долоні, аплодували в дедалі швидшому ритмі.

Насамкінець вона закричала та ще й вкусила його своїми маленькими, рівненькими зубами.

– Скільки разів ти кінчила? – запитав він, після того як вони вже побували в душі.

Вона відвернулася, а коли заговорила, то так стиха, що він її майже не чув:

– Це не те, про що тобі вільно питатися.

– Ні? Хто тобі таке сказав? Містероджерс?[163 – «Misterogers' Neighborhood» (1966–2001) – створений священником і освітянином Фредериком Роджерсом (1928–2003) пізнавальний телесеріал, характерний лагідною, доступною навіть п'ятирічним дітям формою пояснень складних речей.]

Він ухопив її рукою за обличчя, глибоко вдавлюючи великий палець в одну щоку, а в іншу – решту пальців, з підборіддям у пастці його долоні.

– Ти розкажеш Тому, – мовив він. – Ти чуеш мене, Бев? Кажі таткові.

– Три, – відповіла вона неохоче.

– Добре, – сказав він. – Можеш викурити сигарету.

Вона недовірливо поглянула на нього, руде волосся розкидане по подушці, сама вся така, без нічого на ній, окрім мереживних високих трусиків. Один лише цей її вигляд підбурював його мотор до нового заведення. Він кивнув:

– Можеш. Усе гаразд.

Вони офіційно побралися в цивільній церемонії за три місяці після того. Прийшло двоє його друзів; з її боку була присутня єдина подруга Кей МакКолл, котру Том називав «та цицяста сучка-феміністка».

Усі ці спогади, наче уривок прискорено прокрученої кіноплівки, промайнули в голові Тома в проміжку якихось кількох секунд, поки він стояв в одвірку, спостерігаючи за нею. Вона вже перейшла до нижньої шухляди комода, який сама іноді називала «своїм вікендовим бюро», і тепер закидала до валізи спідню білизну – не ті речі, що подобалися йому, ковзкі атласи та гладенькі шовки; летіли бавовняні речі, зовсім дівчачі трусики, більшість із них вилягали й із гульками розтягнутих гумових стрічок у поясах. Якесь бавовняна нічна сорочка, на вигляд немов з «Маленького будиночка серед прерії»[164 – «Little House on the Prairie» (1932–1943) – серія автобіографічних дитячих книжок Лори Інгалз Вайлдер (1867–1957) про часи освоєння Дикого Заходу, за якими досі знімаються серіали, мультфільми, ставляться спектаклі тощо.]. Беверлі полізла рукою до задньої частини цієї, нижньої, шухляди – намацати щось іще там заховане.

Тим часом Том Роган вирушив по ворсистому килиму до своєї шафи. Ноги мав босі, тож пересування його було беззвучним, як легкий повів бризу. Там виявилися сигарети. Оце-то його вже насправді збісило. Довгий уже час минув відтоді, як вона забула той свій перший урок. Були й інші повчальні уроки відтоді, вельми багацько їх було, траплялися спекотні дні, коли вона була змушена носити блузи з довгими рукавами, а подеколи навіть застебнуті аж під горло в'язані кардигани. Похмурі дні, коли вона ходила в темних окулярах. Але саме той перший урок був таким негаданим і фундаментальним...

Том уже геть забув про той телефонний дзвінок, що був збудив його з занурення у глибокий сон. Ця сигарета. Якщо вона зараз курить, отже, забула про Тома Рогана. Тимчасово, звісно, лише тимчасово, але тимчасово це збіса довго. Що могло спричинитися до цієї її забудькуватості, не мало значення. Такі речі не мусили траплятися в його домі з жодних причин.

На внутрішньому боці дверей шафи висів широкий чорний шкіряний пасок. Пряжки на ньому не було; він її зняв давно. На одному кінці, де колись була та знята пряжка, пасок загинався назад, цей подвоєний його відтинок утворював петлю, в яку й просковзнув зараз рукою Том Роган.

«Томе, ти погано поводився», – інколи примовляла його мати – ну, «інколи», мабуть, тут не зовсім вдале слово; мабуть, доречнішим було б «часто». «Ходи-но сюди, Томмі! Я завдам тобі хльости». Його дитяче життя було позначено пунктиром від хльости до хльости. Врешті-решт він утік до штатного коледжу у Вічіті [165 – Wichita – засноване 1863 р. найбільше місто (у 1980-х рр. близько 270 тис. мешканців) штату Канзас.], але, очевидно, не існує такої речі, як остаточна втеча, бо він не перестав чути її голос у снах: «Ходи-но сюди, Томмі! Я мушу завдати тобі хльости. Хльости...»

Він був із чотирьох дітей найстаршим. Через три місяці після того як народилася найменша, помер Ралф Роган – ну, «помер», мабуть, тут не зовсім вдале слово; мабуть, краще було б сказати «скоїв самогубство», оскільки той налив собі добрячу порцію хлорки у склянку з джином і цю диявольську суміш випив, сидячи у ванній кімнаті на товчку. Місіс Роган знайшла собі роботу на заводі компанії «Форд». Том, хоча йому тоді було лише одинадцять, став мужчиною в їхній сім'ї. І якщо він десь хибив – якщо мала обсирала пелюшки, після того як нянька пішла додому, а лайно все ще залишалося там, коли додому приходила матуся... якщо він забував вчасно зустріти Меган на розі Брод-стріт, після того як вона вийшла з дитячого садочка, і це бачила прискіплива місіс Гант... якщо йому траплялося дивитися «Амерікен Бендстенд» [166 – «American Bandstand» («Американська естрада»: 1952–1989) – музична телепередача з аудиторією в студії; найпопулярніша серед тинейджерів у часи рок-н-ролу і біг-біту.], а Джої тим часом учиняв безлад у кухні... якщо траплялися такі речі чи ще тисяча різних інших... тоді, після того як малечу було покладено до їхніх ліжок, з'являлася палиця-хльосталка [167 – Spanking stick – традиційне в старій англійській та американській культурах знаряддя для тілесних покарань по сідницях: пласка дерев'яна палиця (на кшталт кухонної лопатки з короткою ручкою і довгою лопаттю) завширшки до 10 см, завдовжки до 1 м; може на собі мати отвори, повчальні написи, бути обшитою шкірою або зробленою цілком з товстої волової шкіри.] і мати оголошувала вердикт: «Ходи-но сюди, Томмі! Я мушу завдати тобі хльости».

Краще бути хльостальником, аніж відхльостуваним.

Якщо він і не вивчив чогось іншого на великому платному шляху життя, то це завчив сповна.

Він раз ворухнув вільним кінцем ременя і щільніше затягнув петлю. Потім зімкнув на ньому пальці. Гарне відчуття. З ременем він почувався немов дорослим. Той звисав з його стиснутого кулака, немов мертва чорна змія. Біль з голови пропав.

Вона нарешті знайшла ту останню річ вглибині шухляди – старий білий бавовняний бюстгальтер з чашечками типу «гарматний снаряд». Думка, що цей нічний дзвінок міг бути від якогось коханця, спливла на мить йому до голови, та знову втонула. Це ж смішно. Жодна жінка, збираючись зустрітися зі старим коханцем, не пакуватиме свої старі блузи «Шип'н'Шор» і куплені колись у «Кей-Марті»[168 – «K-Mart» – заснована 1899 р., сьогодні найбільша у світі мережа універмагів дешевих цін.] бавовняні трусики з перекрученими й гулястими гумками. А ця взагалі не наважилась би.

– Беверлі, – мовив він ласкаво, і вона одразу ж обернулась, з розширеними очима, волосся її вихнулось.

Ремінь завис... опустився трішки. Він вдивлявся у неї, знову вбачаючи той ореол неспокою. Так, вона набувала такого вигляду перед великими показами, і тоді він не заступав їй шляху, розуміючи, що наразі вона так переповнена сумішшю страху й змагальної агресії, що голова її, наче колба, повна світильного газу: єдина іскра – і вона вибухне. Вона ставилася до показів не як до шансів порвати з «Делія фешенз», щоб заробляти гроші – чи навіть розбагатіти – самій. Якби тільки це, все з нею було б гаразд. Але якби тільки це, вона також не була б такою божественно талановитою. Вона ставилася до тих показів як до чогось на кшталт суперіспитів, де її оцінюватимуть безжальні вчителі. Те, що вона там бачила в ті моменти, було якоюсь істотою без лиця. У неї не було лиця, але було ім'я – Всевладдя.

Уся та нервозність із розширеними очима зараз була присутня в неї на обличчі. Утім, не тільки там; вона майоріла довкола неї ледве не ввіч видимою ауру, високовольтною напругою, яка зненацька зробила її набагато привабливішою і водночас небезпечнішою, аніж вона здавалася йому впродовж останніх років. Йому стало боязно, бо вона була тут, уся тут, абсолютна вона, за винятком тієї неї, яку Том Роган хотів би мати, тієї, яку він був створив.

Вона виглядала збентеженою й настраханою. А ще ледь не сказано збудженою. Шоки в неї гарячково палали, проте під нижніми повіками виднілися різкі білі плями, що майже скидалися на другу пару очей. Лоб її сяяв кремовими відблисками.

І сигарета все ще стирчала у неї в роті, тепер злегка задерта вгору, ніби вона вважала себе чи не, чорти забирай, якимсь Франкліном Делано Рузвельтом[169 – Franklin Delano Roosevelt (1882–1945) – 32-й президент США (1930–1945), єдиний, що обирався чотири рази поспіль; усе життя був завзятим курцем.]. Сигарета! Сам вигляд її викликав ту тупу лють, яка знов обдала його зеленою хвилею. Нечітко, десь на задвірках мозку, йому пригадалося, як однієї ночі вона сказала йому дещо з-посеред темряви,

невиразним, безживним голосом: «Колись ти уб'еш мене, Томе. Ти це розумієш? Колись ти просто зайдеш надто далеко, а там і кінець. Нараз».

Він їй відповів: «Роби по-моєму, Бев, і той день ніколи не настане».

Зараз, перед тим як його лють затуманила геть усе, він устиг подивуватися, чи не прийшов оце врешті-решт саме той день?

Сигарета! Начхати на той дзвінок, іі збори, цей химерний вираз на іі обличчі. Ми розберемося з сигаретою. А потім він іі виібе. Після того вони зможуть обговорити все решту. Тоді воно може навіть здатись важливим.

- Томе, - почала вона. - Томе, я мушу...

- Ти куриш, - перебив він. Голос його звучав, наче звіддалік, наче з якогось дуже доброго радіоприймача. - Схоже, що ти забула, бейб. Де ти їх ховаєш?

- Дивись, я вже викидаю, - сказала вона й рушила до дверей у ванну. Там шпурнула недопалок - навіть звідси Тому було видно на фільтрі глибокі сліди від зубів - в унітаз. Фсссс. Вийшла і продовжила: - Томе, то був один старий друг. Один старий, старий друг. Я мушу...

- Заткнутися, ось що ти мусиш! - закричав він на неї. - Просто заткнутися!

Але того страху, який він хотів бачити - страху перед ним - не було на іі обличчі. Страх там був, але він походив з телефону, а з такого джерела страх не мусив надходити до Беверлі. Виглядало мало не так, що вона не бачить ремня, не бачить його самого, і Том відчув цівку непевності. Чи сам він є тут? То було дурне питання, але чи є він тут?

Це питання було таким жахливим і таким необорним, що на якусь мить він відчув реальну небезпеку цілком відкрутитися від власного кореня й просто полинати геть, наче якесь перекотиполе, гнане міцним вітром. Потім він себе опанував. Він тут, авжеж, і, як для однієї ночі, йому вже цілком вистачило цього психо-белькотіння. Він є тут, це він, Том Роган, Том ій-бо Роган, і якщо ця здуріла піхва не схаменеться в наступні секунд зо тридцять, то матиме такий вигляд, наче іі виштовхнув з розгонистого товарного вагона якийсь підлий залізничний детектив.

- Мушу завдати тобі хльости, - промовив він. - Шкода, але мушу, бейб.

Так, цю суміш страху й агресивності він бачив і раніше. Зараз вона вперше спалахнула просто на нього.

- Поклади цю штуку, - сказала вона. - Я мушу якомога швидше дістатися до «О'Хари»[170 - «O'Hare» - міжнародний аеропорт у Чикаго, названий на честь пілота винищувача Едварда О'Хари (1914-1943), першого повітряного аса морської авіації США (поширене ірландське прізвище O'Hare наспраді вимовляється О'Хер, але на наших теренах традиційно-цнотливо передається інакше).].

«Чи ти є тут, Томе? Чи ти тут?»

Він відштовхнув цю думку геть. Пасмо шкіри, яке було колись ременем, повільно хиталося перед ним, наче маятник. Очі в нього блимнули, а потім знову міцно вчепилися їй в обличчя.

- Послухай мене, Томе. У моєму рідному місті трапилася певна проблема. Дуже погана проблема. У мене був один друг у ті дні. Гадаю, він міг би бути моїм бойфрендом, якби ми тоді були достатньо дорослими для такого. Тоді він був усього лиш одинадцятирічним хлопчиком, і страшенно заїкуватим. Зараз він романіст. Ти навіть читав одну з його книжок, здається... чи не «Чорні пороги»?

Вона шукала відгук на його обличчі, але його обличчя не подавало жодних знаків. Тільки пояс маятником хитався туди-сюди, туди-сюди. Том стояв з нахиленою головою, злегка розставивши свої кремезні ноги. Тоді вона нетерпляче провела долонею собі по волоссю - неухважно - так, ніби в неї є дуже багато речей, які слід обдумати, а ременя вона не бачить зовсім, і те саме облудне, жажливе запитання знову зринуло в Томовій голові: «Чи ти є тут? Чи ти в цьому впевнений?»

- Ця книжка лежала в нас тут і там багато тижнів, але я ніколи не вбачала зв'язку. Можливо, й мусила б, але всі ми постаршали, і я навіть не думала про Деррі дуже, дуже довгий час. Коротко кажучи, у Білла був менший брат, Джордж, і Джордж загинув іще до того, як я насправді заїзналася з Біллом. Його було замордовано. А потім, наступного літа...

Але Том уже достатньо наслухався навіженства і зсереди себе, і ззовні. Він швидко ринувся на неї, заносючи праву руку над плечем, наче той, хто готується метнути списа. Ремінь зі свистом прорізав повітря. Беверлі побачила його наближення й намагалася ухилитись, але правим плечем вдарилася об одвірок ванної кімнати, і тоді пролунало м'ясисте «ляск»! - це ремінь вдарив їй по лівому передпліччю, залишивши там червоний рубець.

- Завдам тобі хльости, - повторив Том.

Голос його звучав розсудливо, навіть з ноткою жалю, але зуби були оскалені в білій, застиглій усмішці. Він бажав побачити той вираз у її очах, той вираз переляку, і жаху, і сорому, той вираз, що промовляє: «Так, ти правий, я на це заслужила», той вираз, що промовляє: «Так, авжеж ти тут, я відчуваю твою присутність». Тоді знову назад зможе повернутися кохання, і це буде правильно й добре, бо він насправді її кохає. Вони навіть зможуть обговорити, якщо їй схочеться, хто саме телефонував і взагалі що там до чого. Але це мусить настати пізніше. Наразі в школі триває урок. Стара добра пара: спершу хльоста, потім ебля.

- Вибач, бейб.

- Томе, не роби цьо...

Він махнув ременем збоку і побачив, що той майнув їй за стегно і сильно ляснув по сідниці. І...

«І, Господи Ісусе, вона хапається за нього! Вона хапається за ремінь!»

На мить Тома Рогана так ошелешив цей неочікуваний акт порушення субординації, що він майже втратив своє знаряддя покарання, і обов'язково втратив би, якби петля надійно не тримала ремінь при його руці.

Він висмикнув його назад.

- Не смій ніколи вихоплювати у мене будь-що, - хрипко промовив він. - Ти мене чуєш? Зробиш іще хоч раз таке знову, і будеш місяць сцяти малиновим соком.

- Припини, Томе, - відгукнулась вона, і сам цей її тон збісив його - це прозвучало так, ніби старшокласниця, що чергує на ігровому майданчику, звертається до істеричного шестирічки. - Я мушу їхати. Це не жарт. Люди загинули, а я дала обіцянку ще тоді, давно...

Том мало що з цього чув. Він заревів і ринувся на неї з опущеною головою, наосліп вимахуючи ременем. Хльоснув її, погнавши від дверей вздовж стіни спальні. Він замахувався й хльоськав її, замахувався й хльоськав її, замахувався й хльоськав її. Пізніше, вранці, він не зможе підвести руку вище рівня очей, поки не проковтне три пігулки кодеїну, але зараз він не усвідомлював нічого, крім того факту, що вона противиться йому. Вона не тільки курила, вона намагалася вихопити в нього ремінь, і, о людоньки, о друзі й сусіди, вона це собі випрохала, і він готовий свідчити перед престолом Господа Всемогутнього, що вона мусила це отримати.

Він гнав її вздовж стіни, розмахуючи ременем, періщаючи її ударами. Руки вона тримала високо, прикриваючи собі обличчя, натомість він мав для вільного побиття всю решту її тіла. Ремінь густо ляскав бичачим батогом у тиші кімнати. Але Беверлі не кричала, як то вона інколи робила, і не благала його зупинитися, як то вона зазвичай робила. Гірше того, вона не плакала, як то вона завжди робила. Єдиними звуками були ремінь і їхнє дихання: його важке й захрипле, її - пришвидшене й легке.

Вона метнулася до ліжка, до трюмо з її боку ліжка. Плечі в неї були червоними від ударів ременя. Волосся розпліскувалося вогнем. Він важко посунув за нею, повільніший, але великий, дуже великий, - він грав у сквош, поки не порвав собі ахіллове сухожилля два роки тому, а відтоді й вага в нього трохи вийшла з-під контролю (чи, може, тут краще було б сказати «дуже»), але м'язи усе ще залишались при своїх місцях, міцний такелаж у жировій оболонці. Попри те, його трішки стривожило, як він захекався.

Вона дісталася трюмо, і він подумав, що вона там зараз зішулиться чи, може, спробує заповзти під нього. Натомість вона вхопила... обернулась... і раптом повітря заповнили летючі снаряди. Вона кидала на нього косметику. Пляшечка «Шантії»[171 - «Chantilly» - історична назва різноманітного порцелянового посуду, зокрема й пляшечок для парфумів, які вироблялися в однойменному французькому містечку в 1730-1800 рр.] вдарила його між сосками, впала йому в ноги, розбилася. Раптом його обволокло задушливим запахом квітів.

- Припини! - заревів він. - Зараз же припини, ти, курво!

Замість припинити, її руки залітали по захарашеній скляній стільниці трюмо, хапаючи, жбурляючи все, що під них траплялося. Том ухопився собі за груди там, де його поцілило пляшечкою «Шантійі», не в змозі повірити, що вона його чимсь вдарила, хоча інші речі не переставали літати повз нього. Його порізало склянню пробкою. Поріз був незначним, лиш трішки більшим за трикутну подряпину, але чи дійсно тут є певна рудоволоса леді, яка бажає побачити схід сонця зі шпитального ліжка? Авжеж, ось вона. Певна леді, яка...

Баночка крему поцілила йому над правою бровою з раптовою, розривною силою. Він почув глухий удар, немов усередині голови. Біле світло спалахнуло в полі зору того ока, і Том подався на крок назад, роззявивши рота. А тут і тюбик крему «Нівея» вдарився об його черево з негучним ляском, і вона – це вона? чи таке можливе? – так! Вона закричала на нього!

– Я іду в аеропорт, сучий ти сину! Ти мене чуеш? Я маю справу – і іду! Тобі краще забратися геть мені з дороги, бо Я їДУ!

Кров – гаряча, пекуча – потекла йому до правого ока. Він змахнув її кісточками пальців.

Якусь мить він стояв на місці, вдивляючись у неї так, ніби ніколи раніше не бачив. У певному сенсі, дійсно не бачив. Груди в неї поривчасто здіймались. Обличчя – цілком у приливі білої люті – променіло. Розтягнуті губи показували зуби в оскалі. Але поверхню трюмо вона вже очистила. Снарядний постріб спорожнів. Він міг прочитати страх у її очах, але то все ще не був страх перед ним.

– Ти поскладаеш весь той одяг назад, – почав він, намагаючись при цьому не хекати. То було б недобре. То звучало б як слабкість. – Потім повернеш на місце валізу і ляжеш у ліжко. І якщо ти все це зробиш, тоді я, можливо, тебе не дуже сильно поб'ю. Можливо, ти зможеш виходити з дому через два дні, а не через два тижні.

– Томе, послухай мене, – вона промовляла повільно. Погляд у неї був дуже ясним. – Якщо ти знову наблизитися до мене, я тебе вб'ю. Ти це розумієш, ти, барило з тельбухами? Я тебе вб'ю.

І раптом, можливо, через суцільну відразу на її обличчі, через презирство, можливо, тому, що вона назвала його барилом із тельбухами, а можливо, тільки через те, що так бунтівничо здималися й опадали її груди, – його почав душити страх. Доспів не пуп'янок і не квітка, а цілий чортів сад того страху, страху від того, що його самого нема тут.

Том Роган рушив до своєї дружини, цього разу без реву. Мовчки, як прорізає собі шлях крізь воду торпеда. Його намір тепер, либонь, полягав не в тому, щоб просто побити й упокорити її, а зробити з нею те, що вона шойно була так необачно пообіцяла зробити з ним.

Він гадав, що вона тікатиме. Імовірно, до ванної кімнати. Чи, може, до сходів. Натомість вона трималася своєї позиції. Упершись стегном у стіну, вона приклала всю свою вагу до трюмо і попхнула його вгору й на Тома, зідравши, коли ослизнулись її спітнілі долоні, собі під корінь два нігті.

На якусь мить трюмо захиталося під кутом, і тоді Беверлі знову кинула себе на нього. Трюмо завальсувало на одній нозі, його дзеркало, вловивши світло, на хвильку майнуло по стелі відбитком пливкої акваріумної тіні, й тільки потім воно завалилося вперед. Ударивши Тома в клуби своїм падаючим краєм, трюмо збило його з ніг. З музичним дзеленчанням перекидалися й билися пляшечки в шухлядах. Том побачив, як ліворуч нього трощиться об підлогу дзеркало, і скинув руку, прикриваючи собі очі, гублячи ремінь. Сріблясте зі спинки скло порснуло по підлозі. Том відчув, як кілька скалок вжалили його, пустивши кров.

Тепер уже вона плакала, заходячись на вдихах високими, верескливими схлипами. Подеколи, час від часу, вона уявляла собі, як кидає його, тікає від Томової тиранії, як вона колись була втекла від тиранії рідного батька, вибравшись крадькома серед ночі, покидавши торби до багажника свого «катласа» [172 - Cutlass («Шабля») - бренд, під яким у 1960–1999 рр. випускала різноманітні легкові машини компанія «Oldsmobile»]. Беверлі не була дурепюю, навіть зараз, стоячи на березі цієї неймовірної руїни, вона напевно не була достатньо дурною, щоб повірити в те, що вона не кохала Тома і якоюсь мірою не кохає його й тепер. Але це не усувало її страх перед ним... її ненависть до нього... і її презирство до себе за те, що вибрала його з якихось темних причин, похованих у часах, які слід було залишити позаду. Це не розбивало їй серце; радше здавалося, ніби воно підсмажується в грудях, тане. Вона боялася, що цей сердечний пал невдовзі може геть зруйнувати у вогні весь її здоровий глузд.

Але понад усім цим вона безупинно чула, як на задвірках її мозку промовляє сухий, твердий голос Майка Хенлона: «Воно повернулося, Беверлі... воно повернулося... а ти обіцяла...»

Трюмо гойднулось вгору-вниз. Раз. Другий. Третій раз. Скидалося, наче воно дихає.

Рухаючись з обережною спритністю, кутики її губ опущені вниз і смикаються, ніби в прелюдії до якогось різновиду судом, вона навшпиньках крізь бите скло обійшла трюмо і вхопила ремінь якраз у той момент, коли Том перекинув трюмо на бік. Беверлі зараз же відступила, просовуючи руку в петлю. Відмахнувши волосся з очей, вона уважно дивилася, що він збирається робити.

Том підвівся. Скалкою дзеркала йому розсікло одну щоку. Тоненький, як ниточка, поріз прокреслив діагональну лінію в нього на лобі. Коли повільно підводився на рівні, він скривився і вона побачила краплі крові на його боксерських трусах.

- Просто віддай мені цей ремінь, - промовив він.

Натомість вона двічі обкрутила ремінь на кулаку і поглянула на Тома виключно.

- Облиш це, Бев. Зараз же.

- Якщо ти наблизитися до мене, я з тебе все лайно вихльостаю.

Ці слова злітали з її вуст, але вона сама не могла повірити, що промовляє їх. А хто, до речі, цей печерний троглодит у закривавлених трусах? Її чоловік? Її батько? Той коханець, якого вона собі завела у коледжі та який одного вечора розбив їй носа, просто з примхи? «Ох, допоможи мені, Боже, – подумала вона. – Допоможи мені, Боже, зараз». А губи її продовжували:

– Я зможу, аякже. Ти жирний і в'ялий, Томе. Я від'їжджаю і гадаю, це назавжди. Гадаю, мабуть, все скінчено.

– Хто цей парубок, той Денбро?

– Забудь. Я була...

Вона второпала, і вже ледь не запізно, що це питання було для відвернення її уваги. Він кинувся до неї раніш, ніж останнє слово встигло вискочити йому з рота. Вона вихнула в повітрі ременем, і звук, з яким той ляснув йому по губах, був звуком впертого корка, вирваного нарешті з пляшки.

Він вискнув, хапачись руками за рота – очі величезні, ображені, приголомшені. Крізь пальці й по тильним бокам долонь у нього потекла кров.

– Ти розбила мені губи, ти, курво! – верещав він приглушено. – Ах, господи, ти розбила мені губи!

Він знову рушив до неї, тягнучи вперед руки, рот – мокрий червоний мазок. Губи в нього, здається, тріснули у двох місцях. З одного з передніх зубів було збито коронку. Вона побачила, як він виплюнув її вбік. Частина її особистості давала задній хід з цієї сцени, відчуваючи нудоту, стогнучи, воліючи заплющити очі. Але та, інша, Беверлі відчувала бурхливу радість засудженого на страту, якого раптом звільнив з камери смертників якийсь химерний землетрус. Тій, іншій Беверлі, все це вельми подобалося. «Я хочу, щоб ти наковтався цього, – думала та вона. – Хочу, щоб ти цим вдавився!»

Саме ця, інша Беверлі, вихнула ременем востаннє – ременем, яким він шмагав її по сідницях, по ногах, по грудях. Ременем, яким він впродовж останніх чотирьох років полосував її незліченну кількість разів. Кількість отриманих ударів залежала від глибини провини. Том приходить додому, а вечір холодна? Два ремені. Бев запрацювалася допізна в студії і забула подзвонити додому? Три ремені. Агов, тільки-но погляньте, Бев знову отримала штрафний талон за парковку. Один ремінь... поперек грудей. Він був добрим. Він рідко залишав синці. Воно й не дуже боляче було. Якщо не зважати на приниження. Це їй боліло. А що їй боліло найгірше, це розуміння того, що частина її прагне цього болю. Прагне цього приниження.

«Останній раз винагороджує за все», – подумала вона й вихнула.

Вона пустила ремінь низько, навідмаш, і той вжарив йому по яйцях з коротким, але важким звуком, звуком, як ото коли жінка вибиває килим ляпалкою. І цього якраз вистачило. Уся войовничість негайно сплила з Тома Рогана.

Він видав тоненький, безсилий зойк і впав на коліна, немов для молитви. Руки притиснуті між ніг. Голова закинута назад. Жили напнуті на шиї. На губах трагедійна гримаса болю. Ліве коліно Тома прийшлося прямо на важкий,

гачкувато зазублений уламок якоїсь з потрошених пляшечок з-під парфумів, і він тихо перекинувся на бік, немов кит. Одна рука покинула яйця й ухопилась за порске коліно.

«Ось ця кров, – подумала вона, – Господи, він весь кровоточить».

«Він виживе, – ця нова Беверлі – Беверлі, яка, схоже, виринула на поверхню з телефонним дзвінком Майка Хенлона, – холодно відповіла їй. – Такі парубки, як він, завжди виживають. Тобі краще забратися звідси к чорту, поки він не вирішив, що хоче ще трохи поводити танго. Або поки не вирішив, що хоче спуститися до підвалу по свій вінчестер».

Беверлі позадкувала й відчула, як у ногу їй уп'явся біль, коли вона наступила на осколок розбитого дзеркала трюмо. Вона нахилилася, щоб ухопити ручку своєї валізи. Ані на мить не зводячи з нього очей. Вона позадкувала крізь двері й позадкувала по коридору. Валізу вона тримала перед собою обома руками, і та біла їй по гомілках, поки вона задкувала. Порізана ступня залишала криваві відбитки її п'яти. Коли вже досягла сходів, вона розвернулася і поспішила вниз, не дозволяючи собі думати. Вона підозрювала, що жодних зв'язних думок у ній не лишилося, принаймні наразі.

Вона відчула легеньке поплескування по нозі й вискнула.

Поглянувши вниз, вона побачила, що то кінець ременя. Інший кінець все ще залишався намотаним їй на руку. У цьому тьмяному світлі ремінь дужче, ніж будь-коли, був схожий на мертву змію. Скрививши відразливо обличчя, вона кинула його через перила й побачила, що той приземлився у формі S на килимі нижнього коридору.

При підніжжі сходів вона руками хрест-навхрест вхопилася за поділ своєї мереживної білої нічної сорочки і стягнула її через голову. Сорочка була в крові, і вона не могла залишатися в ній більше ані секунди, хай би там що. Вона пожбурила сорочку вбік, і та повисла на фікусі біля дверей у вітальню, наче якийсь мереживний парашут. Вона, гола, нахилилася до валізи. Соски в неї були холодні, тверді, як кулі.

– БЕВЕРЛІ, НЕГАЙНО ПІДНІМАЙ СВОЮ СРАКУ НАГОРУ!

Вона ахнула, пересмикнулася, потім знову нахилилася до валізи. Якщо в нього вистачає сили так голосно кричати, в неї є набагато менше часу, ніж вона вважала. Відкривши валізу, вона видобула трусики, блузку, старі «лівайси» [173 – «Levi's» – незмінно популярні джинси, що випускаються заснованою 1853 р. компанією «Levi Strauss & Co.»]. Все це вона поспішливо натягувала на себе, стоячи біля дверей, не випускаючи з очей сходи. Але Том так і не з'явився на їх верхньому майданчику. Він іще двічі проревів її ім'я, і кожного разу вона скулювалася від цих звуків, з очима загнаними, губи відвернуті від зубів у неусвідомленому оскалі.

Гудзики блузки вона проштовхувала в петельки якомога швидше. Двох верхніх гудзиків не вистачало (це було парадоксально-кумедно, як мало вона обшивала саму себе), і Беверлі подумала, що має зараз вигляд якоїсь шльондри за сумісництвом, котра шукає собі короткого перепихону, перед тим як пошабашити – але й так згодиться.

- Я ВВ'Ю ТЕБЕ, ТИ, КУРВО! ЙОВАНА ТИ КУРВО!

Вона затріснула валізу і замкнула на ній замок. Звідти, наче язик, стирчав рукав якоїсь блузки. Беверлі озирнулася навкруги, маючи підозру, що більше ніколи не побачить цього дому.

Відкриттям стало те, що від цієї думки вона відчула тільки полегшення, а отже, вона відчинила двері й рушила надвір.

Вона вже була за три квартали, йдучи без ясного уявлення, куди саме прямує, коли зрозуміла, що ноги в неї досі босі. Та, яку вона поранила - ліва - бриніла невиразним болем. Треба їй знайти щось собі на ноги, а це ж уже майже друга ночі. Її гаманець і кредитні картки залишились вдома. Вона порилася в кишенях джинсів і не дістала нічого, окрім кількох жмутиків бавовни. У неї немає й дайма[174 - Dime - монета номіналом десять центів.]; у неї грошей менше навіть, ніж мідний пенні. Вона озирнулася довкола на житлову забудову, де зараз стояла, - гарні будинки, ретельно підстрижені моріжки й рослини, темні вікна.

І раптом почала сміятись.

Беверлі Роган сіла на кам'яний парапет, з валізою між брудних ступень, і сміялася. Сяяли зірки, а які ж то яскраві! Вона закинула назад голову і сміялась до них, це дике збудження промивалось крізь неї припливною хвилиною, що піднімала, і несла, й очищала з силою такою потужною, що будь-яка свідомі думка губилася; тільки її кров думала, і той єдиний потужний голос крові промовляв до Беверлі якимсь неартикульованим способом про бажання, хоча що то було за бажання, Беверлі не знала та й не переймалася тим. Достатньо було відчувати, як завзятість наповнює її своїм теплом. «Бажання», - подумала вона, і п'янка припливна хвиля всередині, схоже, ще пришвидшилася, кидаючи її вперед, до якоїсь неминучої катастрофи.

Вона сміялася до зірок, злякана, але вільна, страх її був гострим, як біль, і солодким, як стигле жовтневе яблуко, а коли у вікні верхньої спальні будинку, що йому належав парапет, на якому вона сиділа, загорілося світло, Беверлі підхопила за ручку свою валізу й кинулась у ніч, так само сміючись.

6

Білл Денбро бере тайм-аут

- Їдеш? - повторила Одра. Вона подивилася на нього здивовано, трішки злякано, а потім підбрала під себе босі ступні. Підлога була холодною. Весь цей котедж був холодним, як на те пішло. Південь Англії переживав надзвичайно гнилу весну, і далєбі не раз під час своїх регулярних піших

прогулянок вранці та ввечері Білл Денбро ловив себе на тому, що думає про Мейн... Як воно не дивно, йому туманно згадувався Деррі.

Котедж мусив мати центральне опалення – так запевнялося в рекламному оголошенні, і дійсно, в охайному маленькому підвалі стояла топка, захована там, де колись був вугільний ящик, – але ім з Одрою досить рано, ще на початку зйомок, відкрилося, що у британців ідея центрального опалення зовсім не та сама, що в американців. Схоже було, британці вважають, що мають центральне опалення, якщо, вставши вранці, ім не доводиться сцяти на ожеледь в унітазі. Саме зараз був ранок – лише чверть до восьмої. Білл поклав телефонну слухавку п'ять хвилин тому.

– Білле, ти не можеш отак просто взяти й поїхати. Ти сам це знаєш.

– Я мушу, – сказав він. У протилежному кінці кімнати стояв буфет. Білл підійшов до нього, дістав з верхньої полиці пляшку «Гленфідіха»[175 – «Glenfiddich» – односолодове шотландське віскі від 12 до 50 років витримки, що виробляється з 1886 р.] і плеснув собі порцію. Трохи перелилося за край чарки.

– Гадство, – промурмотів він.

– Хто це телефонував? Чого ти такий наляканий, Білле?

– Я не наляканий.

– Хіба? У тебе завжди так тремтять руки? Ти завжди випиваєш першу чарку ще до сніданку?

Він знову повернувся до свого крісла, халат вихлявся довкола гомілок, і сів. Спробував усміхнутись, але зусилля виявилось марним, і він це облишив.

У телевізорі, перед тим як перейти до вчорашніх футбольних рахунків, диктор «Бі-бі-сі» завершував добирати букет вранішніх поганих новин. Коли за місяць до призначеної дати початку зйомок вони прибули в маленьке приміське село Фліт, обое були зачаровані технічною якістю британського телебачення – по добротному кольоровому телевізору «Пай»[176 – «Pye» – заснована Вільямом Паєм 1896 року в Кембриджі фірма з виробництва лабораторних приладів, перші телевізори почала випускати 1937 р.; 1988 р. була придбана концерном «Філіпс».] картинка дійсно здавалась такою, ніби ти можеш залізти всередину неї. «Більша роздільність чи щось таке», – сказав тоді Білл. «Не знаю я, що воно таке, – відгукнулася Одра, – але це чудово». Це було до того, як ім відкрилося, що більшість програм становлять американські серіали, на кшталт «Далласа»[177 – «Dallas» (1978–1991) – серіал про життя заможної техаської родини нафтовиків і ранчерів, що встановив чимало стандартів, за якими знімаються сучасні «мильні опери»], та безкінечні британські спортивні події: від містично нудних (чемпіонат з кидання в ціль дротиків, де всі учасники мали вигляд хворих на гіпертонію борців сумо) до просто нудних (британський футбол виявився паршивим; крикет іще гіршим).

– Я багато думав про дім останнім часом, – сказав Білл і відсьорбнув з чарки.

- Про дім? - перепитала вона з таким щирим зачудуванням, що він розсміявся.

- Бідна Одра, ти одинадцять років заміжня за парубком й ані бельмеса про нього не знаєш. Що ти про те знаєш? - він знову засміявся і допив решту віскі. У сміху Білла було так само мало того, що їй подобалося, як і в вигляді його з чаркою скотчу в руці о цій годині ранку. Цей сміх прозвучав ніби щось, що насправді хотіло бути завиванням від болю. - Цікаво мені, чи багато інших людей мають чоловіків і дружин, які раптом отак дізнаються, як мало вони знають. Гадаю, чимало.

- Біллі, я знаю, що кохаю тебе, - сказала вона. - Для одинадцяти років цього вже достатньо.

- Я знаю, - посміхнувся він їй, посмішка була ніжною, втомленою і зляканою.

- Будь ласка. Прошу, розкажи мені, у чому там справа.

Вона дивилася на нього своїми прекрасними сірими очима, сидячи в миршавому кріслі орендованого будинку з підібраними під поділ нічної сорочки ступнями, жінка, яку він колись покохав, одружився з нею і кохав досі. Він намагався розгледіти в її очах, зрозуміти, що вона знає. Він намагався побачити це як певну історію. Він міг це зробити, але розумів, що ця історія ніколи не стане ринковим продуктом.

Ось бідний хлопчик зі штату Мейн вступає до університету на стипендію. Усе своє життя він хотів стати письменником, але коли записується на курс літературної творчості, він усвідомлює, що опинився без компаса в якомусь химерному й лячному краї. Один хлопець там бажає стати Апдайком[178 - John Updike (1932-2009) - відзначений американськими літературними нагородами романіст, поет, новеліст, чий інтелектуального гатунку твори були (особливо у 1960-х) бестселерами.]. Інший - новоанглійським варіантом Фолкнера[179 - William Faulkner (1897-1962) - лауреат Нобелівської премії (1949) з літератури, один із найбільш читаних і найповажаніших у світі американських письменників.], тільки романи про похмуре життя бідноти він хоче писати білими віршами. Є там дівчина, що обожає Джойс Керол Оутс, але відчуває, що, оскільки Оутс[180 - Joyce Carol Oates (нар. 1938 р.) - відзначена багатьма літературними преміями авторка понад 40 романів, багатьох п'єс і збірок поезій, університетська професорка; у творчості не користується друкарською машинкою чи комп'ютером, усі свої тексти пише рукою.] вихована сексистським суспільством, вона «радіоактивна в літературному сенсі». Оутс не здатна очиститися, каже та дівчина. Вона сама буде чистішою. Є там один старшокурсник, гладкий курдупель, який чи то не може, чи не прагне говорити голосніше за мурмотіння. Цей написав п'єсу, в якій є дев'ять персонажів. Кожен з них промовляє тільки по одному слову. Помалу-потроху глядачі усвідомлюють, що, якщо скласти всі ті окремі слова до купи, вийде: «Війна - не що інше, як інструмент сексистських торговців смертю». П'єса цього парубка отримала оцінку «А» від того чоловіка, котрий веде Eh-141 (семинар для обраних з літературної майстерності). Цей викладач опублікував чотири книжки поезій та свою магістерську дипломну роботу (все це в університетському видавництві). Він курить дур і носить медальйон з символом миру. П'єсу жирного мимрія

ставить театральна перформанс-трупа під час антивоєнного страйку, який паралізує університетський кампус у травні 1970[181 – Мається на увазі війна у В'єтнамі, бурхливі демонстрації проти якої в американських університетах і коледжах (іноді з жертвами серед протестувальників) тривали від середини 1960-х до початку 1970-х.]. Одного з персонажів грає той викладач.

Тим часом Білл Денбро написав детективну повість у жанрі «злочин у закритій кімнаті», три науково-фантастичних оповідання та кілька повістей жахів, які великою мірою завдячували Едгару Аллану По, Говарду Філіпсу Лавкрафту і Річарду Метисону[182 – Richard Matheson (1926–2013) – письменник і кіносценарист, який плідно працював у жанрах фантастики й жахів; зокрема, йому Стівен Кінг присвятив свій роман «Зона покриття», який було видано «КСД» у 2006.] – з плином часу він казатиме, що ті оповідання нагадували катафалк середини ХІХ сторіччя, тільки оснащений турбонагнітачем і вималюваний червоною фосфоресцентною фарбою.

Одне з науково-фантастичних оповідань приносить йому «В».

«Це вже краще, – пише на титульній сторінці викладач. – У контрастаці прибульців ми бачимо зачароване коло, в якому насильство породжує насильство. Мені, зокрема, сподобався “голконосий” космічний корабель як символ соціально-сексуального вторгнення. Хоча воно й залишається наскрізь пронизаним дещо бентежним настроєм, оповідання цікаве».

Решта отримують оцінки не вищі за «С».

Нарешті одного дня під час занять він підводиться – після обговорення замальовки одної хворобливо-жовтавої дівчини про корову, яка досліджує на безлюдному полі викинутий кимсь двигун (чи то після якоїсь ядерної війни, чи то ні), що триває вже майже сімдесят хвилин. Хворобливо-жовтава дівчина, яка безперервно курить сигарети «Вінстон» і раз у раз колупає прищі, що гніздяться в западинах її скронь, наполягає на тому, що ця її замальовка є соціально-політичним маніфестом у дусі раннього Орвелла[183 – George Orwell (1903–1950) – англійський письменник, критик, журналіст; автор найвпливовішого у світовій культурі антитоталітарного роману «1984»]. Більшість студентів – і сам викладач – з цим погоджуються, але дискусія хармаркає собі далі.

Коли Білл підводиться, на нього дивляться всі присутні. Він високий і має певний чар.

Говорячи старанно, без заїкання (він не заїкається вже понад п'ять років), він каже:

– Я цього абсолютно не розумію. Нічого з цього не розумію. Чому твір мусить бути соціально-якимсь там? Політика... культура... історія... чи не є вони природними інгредієнтами будь-якої оповідки, якщо вона гарно написана? Я маю на увазі...

Він озирається довкола, бачить неприязні очі й нечітко усвідомлює, що вони сприймають це як якогось роду атаку. Може, це вона й є. Вони думають, усвідомлює він, що, ймовірно, в їхньому середовищі дехто є сексистським торговцем смертю.

- Я маю на увазі... чи не можете ви, люди, дозволити літературним історіям бути просто історіями?

Не відповідає ніхто. Мовчанка затягується. Він там так і стоїть, переводячи погляд від одної пари холодних очей до іншої. Хворобливо-жовтава дівчина видмухує дим і топче недопалок у попільничці, яку принесла з собою в наплічнику.

Нарешті м'яко, немов звертаючись до безпричинно капризної дитини, починає викладач:

- Ви вважаєте, ніби Вільям Фолкнер розповідав просто історії? Ви вважаєте, ніби Шекспір був просто зацікавлений у тому, щоб заробити собі якихось грошень? Нумо, Білле, розкажіть нам, як ви гадаєте.

- Я гадаю, що це вельми близько до правди, - каже Білл після довгої миті, протягом якої він чесно обдумує запитання, і бачить у їхніх очах прокляття.

- Я так здогадуюся, - каже викладач, граючись авторучкою і посміхаючись до Білла примруженими очима, - що ви мусите ще дуже багато чого навчитися.

Десь із задньої частини аудиторії починаються аплодисменти.

Білл іде звідти... але повертається наступного тижня, налаштований відвідувати заняття далі. Тим часом він устиг написати оповідання «Темрява», історію про маленького хлопчика, який у підвалі свого будинку стикається з монстром. Маленький хлопчик протистоїть йому, б'ється з ним і в кінці вбиває його. Веручись до написання цього оповідання, він почувався на острові святого піднесення, він навіть почувався так, ніби не він розповідає цю історію, а просто вона з його дозволу сама витікає з нього. І в якийсь момент він кладе ручку й виносить свою розгарячену, болічу руку на десятиградусний [184 - 10 °F = - 23,3 °C.] грудневий холод, де та ледь не димиться від переміни температури. Він походить довкола, укорочені зелені чоботи риплять у снігу, як маленькі завіси віконниць, що потребують змачення, і голову йому немов роздимає тією історією; це трішки лячно, те, як вона прагне вилитися. Він відчуває, що, якщо вона не зможе втекти з нього через прудку руку, тоді вона прорве йому очі - з нагальної потреби звільнитися й набрати конкретності. «Я її таки доб'ю, щоб мені всратися», - звіряється він захуканій зимовій темряві і стиха сміється - тремтливим сміхом. Він цілком усвідомлює, що нарешті знайшов, як це робиться, - після десяти років спроб він зненацька знайшов стартерну кнопку того грандіозного, нерухомого бульдозера, що займає так багато місця в його голові. Він завівся. Він газує, газує. Там нема нічого гарненького, в цій великій машині. Вона створена не для того, щоб підвозити гарненьких дівчат на випускні бали. Це не статусний символ. Це робоча машина. Вона зачищає простір. Якщо він не буде обережним, вона і його самого зачистить.

Він кидається назад у хату розпеченим до білого жару і закінчує «Темряву», пишучи до четвертої ранку, врешті засинаючи просто на своїй канцелярській теці зі вставними аркушами. Якби хтось висловив припущення, що насправді

він писав про свого брата Джорджа, його б це здивувало. Він багато років не згадував про Джорджа – чи то йому так широко віриться.

Оповідання повертається від викладача з розгонисто накресленою на титульній сторінці оцінкою «F». Під нею два слова великими літерами «МАКУЛАТУРА» кричить перше, «ЛАЙНО» кричить друге.

Білл несе стосик п'ятнадцятисторінкового рукопису до дров'яної печі й відчиняє заслінку. Він усього лиш за якийсь дюйм від того, щоб шпурнути текст усередину, коли йому доходить абсурдність того, що він робить. Він сідає в своє крісло-гойдалку, дивиться на постер «Вдячного мертвяка»[185 – «Grateful Dead» – заснований у середині 1960-х у Сан-Франциско фолк-блюз-рок-гурт, який донині залишається головним мистецько-ідеологічним мотором психоделічної філософії хіпі.] і починає реготати. Макулатура? Чудово! Нехай буде макулатура! У цих лісах повно сировини для неї!

– Хай валять ті йобані дерева! – вигукує Білл і регоче так, що аж сльози починають струменіти йому з очей і котитися по щоках.

Він наново передруковує першу сторінку, ту, що з викладацьким вердиктом, і надсилає оповідання до чоловічого журналу, який називається «Біла краватка» (хоча, судячи з того, що бачить Білл, йому слід було б мати назву «Голі дівчата, що мають вигляд наркоманок»). Утім, його пошарпаний «Письменницький ринок»[186 – «Writer's Market» – заснований 1921 року щорічний довідник для письменників, що бажають продати свої твори, який ще іронічно називають «Біблією авторів».] каже, що вони там купують історії з жахами, і в двох числах журналу, які він був купив у місцевій крамничці «Мама & Тато»[187 – «Mom & Pop» – загальна назва сімейних крамничок чи інших дрібних бізнесів, чиї власники зазвичай і мешкають при своїх закладах.], дійсно було надруковано чотири оповідання жахів – між голими дівчатами та рекламою брудних кінофільмів і пігулок для потенції. Одне з них, за авторством якогось чоловіка на ім'я Денніс Етчисон[188 – Dennis Etchison (нар. 1943 р.) – один із найповажаніших Стівеном Кінгом американських авторів, який пише в жанрі жахів та «похмурої фантастики».], насправді дуже добре.

Білл надсилає свою «Темряву» без жодних реальних надій – чимало текстів він уже надсилав до різних журналів раніше, і то безрезультатно, окрім відмовних записок – тож він дивується і радіє, коли редактор відділу прози в «Білій краватці» купує оповідання за двісті доларів, з оплатою по публікації. Заступник редактора додає короткого листа, в якому називає його твір «найкращим збіса оповіданням жахів після "Банки" Рея Бредбері»[189 – «The Jar» – оповідання Рея Бредбері про куплену на ярмарку-карнавалі банку з заспиртованою істотою, яка своїм містичним впливом доводить покупця до вбивства дружини.]. І ще він додає: «Погано тільки те, що від узбережжя до узбережжя прочитають його хіба що осіб з сімдесят», але Білл Денбро не переймається тим. Дві сотні доларів!

Він іде до свого куратора з карткою відмови від курсу Eh-141. Куратор її візує. Білл Денбро прикріплює степлером цю відмовну картку до вітального листа заступника редактора і чіпляє їх на дошку оголошень на дверях викладача літературної творчості. У кутку дошки він бачить антивоєнну карикатуру. І раптом, немов рухаючись з власної волі, його пальці вихоплюють з нагрудної кишені авторучку і він пише на цій карикатурі:

«Якщо колись література й політика стануть взаємозамінними, я себе вб'ю, бо не знатиму, що інше маю робити. Розумієте, політика завжди змінюється. Історії ж ніколи». Він вагається, а потім, почувавшись малям (але неспроможний собі протівитися), додає: «Я так здогадуюся, що ви мусите ще дуже багато чого навчитися».

За три дні пошта кампусу приносить відмовну картку до нього назад. Викладач її завізував. У графі під назвою «ОЦІНКА НА ЧАС ВІДМОВИ» викладач не поставив йому неповної чи низької «С», на яку він мав право за перебігом своїх поточних оцінок; натомість чергова «F» сердито перекреслювала оціночну графу. Нижче викладач написав: «Гадаєте, ніби гроші бодай щось комусь доводять, Денбро?»

- Ну, якщо щиро, так, - промовляє Білл Денбро до пустого помешкання і знову починає божевільно реготати.

На старшому курсі коледжу він наважується написати роман, тому що не має жодного уявлення, у що вв'язується. З цього досвіду він виривається з подряпинами й переляком... проте живий і з рукописом обсягом майже п'ятсот сторінок. Він надсилає його до «Вікінг Прес», розуміючи, що це буде лише перша з багатьох зупинок для його книги, в якій ідеться про привидів... Але йому подобається логотип «Вікінга» з кораблем, і тому для початку це видавництво не є нічим гіршим за будь-яке інше. Як з'ясовується, перша зупинка виявляється й останньою. «Вікінг» купує його книжку... і для Білла Денбро починається чарівна казка. Чоловік, колись знаний як Заїкуватий Білл, зажив успіху у віці двадцять три роки. Три роки по тому і за три тисячі миль від півночі Нової Англії він досягає химерної слави тим, що в Голлівудській церкві в селищі Пайнз бере шлюб з кінозіркою, яка на три роки старша за нього.

Оглядачі світської хроніки дають їм місяців сім. Єдина загадка, запевняють вони, - закінчиться все розлученням чи анулюванням шлюбу. Друзі (і вороги) з обох боків пари вважають майже так само. Не кажучи вже про різницю в віці, тут разюча несумісність. Він високий, уже лисіє, уже трохи схиляється до повноти. У компанії він балакає повільно, подеколи здається майже нерозбірним. З іншого боку Одра, золотоволоса з каштановим відливом, показна красуня - вона мало схожа на земну жінку, а радше на істоту якоїсь напівбожественної раси.

Білла найняли написати кіносценарій за його другим романом «Чорні пороги» (головним чином тому, що право на створення принаймні першого варіанта було неодмінною умовою продажу, попри стогони Біллового агента, що він божевільний), і в результаті його варіант виявився цілком непоганим. Його було запрошено до «Юніверсал Сіті» для подальших переробок сценарію й участі у виробничих нарадах.

Його агент - це маленька жіночка на ім'я Сюзен Бравн. У ній рівно п'ять футів зросту. Вона агресивно енергійна і ще більш агресивно настирлива.

- Не роби цього, Біллі, - каже вона йому, - лагідно відхрестися. Вони в це вже вклалися великими грошима, тож наймуть когось фахового, аби зробив їм той сценарій. Можливо, навіть Голдмена [190 - William Goldman (нар. 1931 р.) - успішний романіст і драматург, який пізніше став одним із найяскравіших сценаристів, нагороджений «Оскарами» та іншими фаховими

преміями, зокрема переробив для кіно романи Стівена Кінга «Мізері», «Серця в Атлантиді», «Ловець снів» та консультував сценариста фільму «Долорес Клейборн».]

- Кого?

- Вільяма Голдмена. Він єдиний з усіх добрий письменник, який поїхав туди і зробив дублет.

- Про що це ти говориш, Сюз?

- Він залишився там, і залишився добрим автором, - уточнила вона. - Шанси на таке, як шанси на перемогу над раком легенів - добитися такого можливо, але кому воно треба, силуватися? Ти спалиш себе сексом і пійлом. Або якимись новими модними наркотиками. - Шалено заворожливі очі Сюзани пронизливо зблискують на нього. - А якщо виявиться, що замість когось на кшталт Голдмена замовлення отримав якийсь кисляк, то й що? Книжка вже зайняла своє місце на полицях. Вони не можуть змінити ані слова.

- Сюзано...

- Послухай мене, Біллі. Бери гроші й біжи. Ти молодий і сильний. Саме такі їм подобаються. От прийдеш ти туди, і перше, що вони зроблять, це позбавлять тебе самоповаги, а потім і здатності прописати пряму лінію від пункту А до пункту Б. А понад те, що не менш важливо, вони вхоплять тебе за яечка. Ти пишеш, як дорослий, але ти всього лише хлопчак з високим лобом.

- Я мушу поїхати.

- Чи це набздів тут хтось? - парирує вона. - Мабуть, що так, бо вочевидь чимсь тхне.

- Але ж поїду. Я мушу.

- Господи Ісусе!

- Я мушу забратися з Нової Англії, - він боїться того, що прозвучить наступним - це як оголосити прокляття, але він у неї в боргу. - Я мушу забратися з Мейну.

- Чому це, заради бога?

- Не знаю. Просто мушу.

- Ти зараз розповідаєш мені щось правдиве, Біллі, чи просто оце балакаєш як письменник?

- Правдиве.

Під час цієї розмови вони лежать у ліжку. У неї маленькі, як персики, груди. І так само, як персики, ніжні. Він дуже її кохає, хоча не таким коханням (вони обоє це розуміють), яким мусило б бути кохання в істинному сенсі цього слова. Вона сідає, зібгавши у себе в пелені простиратло,

і закурює сигарету. Вона плаче, але він сумнівається, чи знає вона насправді, що він про це знає. То просто блиск такий в її очах. Буде тактовно про це не заговорювати, отже, він і не говорить. Він не кохає її коханням в істинному сенсі цього слова, але сповнений величезного, як гора, замилювання нею.

- Тоді ідь, - каже вона, повертаючись до нього, сухим, діловим тоном. - Дзвякни мені, коли відчуєш себе готовим, і якщо все ще матимеш силу. Я приїду й попідбираю залишки. Якщо там бодай щось залишатиметься.

Кіноверсія «Чорних порогів» називається «Ковбаня Чорного Демона», і на головну роль вибрано Одру Філіпс. Назва жаклива, але сам фільм виявляється доволі добрим. І єдиною частиною його, яку він втрачає в Голлівуді, виявляється його серце.

- Білле, - знов озвалася Одра, витягуючи його зі спогадів. Він зрозумів, що вона вже вимкнула телевізор. Кинувши погляд крізь вікно, він побачив, що шибки пестить туман.

- Я поясню все, наскільки це можливо, - почав він. - Ти на це заслуговуєш. Але спершу зроби для мене дві речі.

- Гаразд.

- Зроби собі ще чашку чаю і розкажи мені, що ти про мене знаєш.

Зачудовано на нього поглянувши, вона пішла до креденса.

- Я знаю, що ти з Мейну, - сказала вона, наливаючи собі чай зі сніданкового чайничка. Сама була не з Британії, але в її вимову пробралася ота крайкувата англійщина - наслідок тієї ролі, яку вона грала у «Мансарді», фільмі, на зйомки якого вони сюди й приїхали. Це був перший Біллів оригінальний кіносценарій. Також йому було запропоновано режисерський дебют. Слава Богу, він відхилив цю пропозицію; зараз його від'їзд спаскудив би справи нанівець. Він розумів, що вони казатимуть, уся команда. Біллі Денбро зрештою показує свою істинну суть. Черговий сраний письменник, божевільніший за сортирну мишу.

Знає Бог, зараз він і почувався божевільним.

- Я знаю, що в тебе був брат, і ти його дуже любив, а також, що він помер, - продовжувала Одра. - Я знаю, що ти виріс у місті, яке називається Деррі, переїхав у Бенгор приблизно роки за два після того, як помер твій брат, а коли тобі було чотирнадцять, переїхав у Портленд. Я знаю, що твій тато помер від раку легень, коли тобі було вже сімнадцять. І, навчаючись у коледжі, ти написав бестселер, коли ще жив на стипендію і підробітки на текстильній фабриці. Це, мабуть, здалося дуже дивним для тебе... така зміна статків. Зміна перспективи.

Вона повернулася до його боку кімнати, і тоді він побачив це на її обличчі: усвідомлення існування прихованих прогалин між ними.

- Я знаю, що через рік ти написав «Чорні пороги» і приїхав до Голлівуду. А за тиждень до початку зйомок ти познайомився з однією дуже розгубленою

жінкою на ім'я Одра Філіпс, яка хоч трішечки розуміла, через що ти пройшов – через скажену декомпресію, – бо за п'ять років до того вона звалася й була просто Одрі Філпот. І та жінка потопала...

– Одро, не треба.

Вона не відривала від нього очей.

– Ох, чому ж ні? Давай розповімо правду, осоромивши диявола. Я потопала. Я відкрила для себе «попери»[191 – Poppers – сленгова назва амілнітриду й схожих за складом ліків, які віддавна використовуються для інгаляцій при серцевих нападах і певних отруєннях; рекреаційний наркотик, що викликає розслаблення, ейфорію, зменшує кров'яний тиск.] за два роки до того, як зустріла тебе, а потім, через рік, я відкрила кокс, і той виявився ще кращим. Трохи «поперу» вранці, кокс удень, вино ввечері, валиум перед сном. Одрині вітаміни. Забагато важливих інтерв'ю, забагато добрих ролей. Я була так схожа на героїню якогось з романів Жаклін Сюзенн[192 – Jacqueline Susann (1918–1974) – актриса й письменниця, чий перший роман «Долина лялечок» (1966) став світовим бестселером; у сюжеті йдеться про трьох успішних жінок, чия залежність від стимуляторів, антидепресантів та снодійних призводить їх до саморуйнації.], що це було аж кумедно. Ти знаєш, що я думаю тепер про ті часи, Білле?

– Ні.

Так і не відриваючись від нього очима, вона сьорбнула чаю і усміхнулася:

– То було, немов бігти по хіднику в Лос-Анджелеському міжнародному. Второпав?

– Ні, аж ніяк ні.

– Там рухомий хідник, – сказала вона. – Приблизно зі чверть милі завдовжки.

– Я знаю той хідник, – сказав він, – але не второпаю, що ти маєш на...

– Просто стій на ньому, і він тебе донесе аж до пункту видачі багажу. Але, якщо хочеш, можеш там не просто стояти. Можеш по ньому йти. Або бігти. І тобі здаватиметься, ніби ти просто прогулюєшся, або робиш звичну пробіжку підтюпцем, або біжиш як звичайно, або щодуху робиш спринтерський ривок – неважливо, – бо твоє тіло забуває, що насправді ти робиш те, що перевищуєш ту швидкість, з якою вже рухається сам хідник. Ось тому в них там, перед кінцем, є оті знаки: «УПОВІЛЬНІТЬСЯ» та «РУХОМИЙ ХІДНИК». Коли я зустріла тебе, я почувалася так, ніби шойно збігла з кінця того хідника на нерухому підлогу. Ось тут я, а мое тіло десь за дев'ять миль попереду моїх ніг. У такому випадку неможливо втримати рівновагу. Рано чи пізно впадеш просто долілиць. От тільки я не впала. Тому що ти мене підхопив.

Вона відставила свій чай і закурила, очі її так і не відривалися від його очей. Він встиг відзначити, як у неї дрижать руки, тільки за миттєвим тремтінням вогника запальнички, котрий майнув спершу вправо від кінчика сигарети, а потім вліво, перш ніж знайшов ціль.

Вона глибоко затягнулася, потім випустила реактивний струмінь диму.

- Що я знаю про тебе? Знаю, що ти нібито все тримаєш під контролем. Це я знаю. Схоже, що ти ніколи не поспішаєш хильнути наступну чарку або встигнути на якусь зустріч чи вечірку. Ти уявлявся впевненим у тому, що все це нікуди не дінеться... коли тобі чогось такого захочеться. Ти повільно балакав. Гадаю, це почасти через ту мейнську протяжну балачку, але здебільшого це суто твоє. Ти був першим чоловіком з усіх, кого я там зустрічала, який наважувався говорити повільно. Мені самій довелося уповільнюватися, щоб тебе слухати. Я дивилася на тебе, Білле, і бачила того, хто ніколи не біг по тому хіднику, бо знав, що той і так донесе, куди треба. Ти виглядав абсолютно не торкнутим усім тим голлівудським нарцисизмом й істерією. Ти не винаймав собі «роллс», щоби проїхатися по Родео-драйв суботнім надвечір'ям на машині якоїсь гламурної орендної компанії, але з власними іменними номерами. Ти не мав власного прес-агента, який би просував статейки у «Вераеті» чи в «Голлівудський репортер». Ти ні разу не показався в шоу Карсона [193 - «Tonight Show Starring Johnny Carson» (1962-1992) - розважальне ток-шоу Джоні Карсона, характерне своєю безхмарною легковажністю, якої ведучий досягав навіть у розмовах з найсерйознішими гостями.]

- Письменникам туди не можна, хіба що вони вміють показувати фокуси з картами або ложки гнути, - зауважив, усміхаючись, Білл. - Це як загальнонаціональний закон.

Він гадав, що й вона усміхнеться, але ж ні.

- Я знаю, що ти був там, коли я тебе потребувала. Коли я злетіла з кінця хідника, як О. Джей. Сімпсон у тій старій рекламі «Герца» [194 - «Hertz» - заснована 1918 року корпорація, що має понад 5000 пунктів оренди автомобілів у світі; О. J. Simpson (нар. 1947 р.) - зірка американського футболу, у 1970-х знімався в рекламних відеокліпах «Герца»; у 1995 був звинувачений у вбивстві власної дружини та її коханця, але довгі судові процеси виявилися майже безрезультатними; 2007 р. скоїв збройне пограбування в Лас-Вегасі, за що отримав 33 роки в'язниці.]. Можливо, ти врятував мене від ковтання якоїсь поганой пігулки після завеликої дози алкоголю. А може, я б і сама спромоглася впоратись і все це лише зайва драматизація з мого боку. Хоча... не віриться мені. Не відчуваю я таких сил у собі.

Вона докінчила сигарету, зробивши це всього лиш за дві затяжки.

- Я знаю, що відтоді ти був поряд зі мною. А я була біля тебе. Нам з тобою добре разом у ліжку. Колись для мене це мало неабияке значення. Але нам добре й поза цим, і тепер це здається мені більш значущим. Я відчуваю, що, схоже, могла б старішати разом з тобою і залишатись відважною. Я знаю, що ти п'єш забагато пива і недостатньо вправляєшся фізично; я знаю, що подеколи ночами тобі сниться щось погане...

Це його вразило. Неприємно вразило. Майже налякало.

- Мені ніколи не сняться сні.

Вона усміхнулася:

- Так ти кажеш інтерв'юерам, коли вони питаються, звідки беруться твої ідеї. Але це неправда. Якщо лиш то не розлад шлунка, коли ти починаєш стогнати серед ночі. А я в це не вірю, Біллі.

- Я балакаю? - обережно спитав він. Він не пам'ятав жодних сновидінь. Жодних, ні гарних, ані поганих.

Одра кивнула:

- Інколи. Але я ніколи не могла розібрати, що саме ти говориш. А пару разів було таке, що ти плакав.

Він дивився на неї отупіло. У роті у нього з'явився якийсь нехороший присмак; він тягнувся по язика аж у горло, наче смак розталого аспірину. «Отже, тепер ти знаєш, як смакує страх, - подумав він. - Саме вчасно дізнався, зважаючи на те, скільки ти вже написав на цю тему». Білл подумав, що це смак, до якого йому доведеться звикнути. Якщо він проживе достатньо довго.

Раптом спробували втовпитися спогади. Це було так, немов у його мозку набрякає якась чорна пухлина, загрожуючи вивергнути гибельні

(«сновидіння»)

образи з підсвідомості просто йому в ментальне поле зору, яке перебуває під управлінням раціонального здорового глузду - і, якщо таке трапиться враз і зненацька, це зсуне його з розуму. Він спробував запхати їх назад, і то успішно, але тільки після того, як почув голос - то було, наче хтось, глибоко похований живцем у його голові, закричав з-під землі. То був голос Едді Каспбрака:

«Ти врятував мені життя, Білле. Ті великі парубки, вони мене на лайно зводять. Іноді я думаю, вони насправді хочуть мене вбити...»

- Руки в тебе... - мовила Одра.

Він опустив туди очі. Руки взялися гусячою шкірою. Не маленькими пухирцями, а величезними, наче яйця комах, білими гулями. Вони, не кажучи ні слова, дивились на це вдвох, наче розглядаючи якийсь цікавий музейний експонат. Поступово пухирі гусячої шкіри зійшли нанівець.

У тиші, що запала, озвалася Одра:

- І ще я знаю дещо інше. Хтось телефонував тобі вранці зі Штатів і сказав, що ти мусиш мене покинути.

Він підвівся, коротко зиркнув на пляшки з напоями, потім пішов до кухні й повернувся звідти зі склянкою помаранчевого соку. І сказав:

- Ти знаєш, що я мав брата, і знаєш, що він помер, але ти не знаєш, що його було замордовано.

Одра коротко впила в себе ковток повітря.

- Замордовано! Ох, Білле, чому ти ніколи мені...

- Не розповідав? - він розсміявся, знову той гавкітливий звук. - Не знаю я.

- Що трапилося?

- Ми тоді жили в Деррі. Там була повінь, але вона вже здебільшого минулася, а Джордж нудився. Я лежав у ліжку хворий на грип. Він попрохав мене зробити йому кораблик з газетного аркуша. Я знав як, навчився за рік до того у денному таборі. Джордж сказав, що запускатиме його по риштках вздовж Вітчем-стрит і Джексон-стрит, бо там вони були ще повні води. Отже, я зробив йому той кораблик, і він подякував мені, і пішов надвір, і то було востаннє, коли я бачив мого брата Джорджа живим. Якби в мене не було грипу, може, я зміг би його врятувати.

Він замовк, тручи собі правою долонею ліву щоку, ніби перевіряв оброслість щетиною. Збільшені скельцями окулярів очі мали задумливий вираз... але він не дивився на неї.

- Все трапилося просто там, на Вітчем, неподалік від її перехрестя з Джексон-стрит. Той хтось, хто його вбив, відірвав його ліву руку так само просто, як якийсь другокласник відриває крильце мухи. Патологоанатом сказав, що він помер або від шоку, або від втрати крові. Наскільки мені зрозуміло, різниця між тим і тим не варта й дайма.

- Господи Ісусе, Білле!

- Я здогадуюсь, ти дивуєшся, чому я ніколи тобі цього не розповідав. Направду, мене й самого це дивує. Ми одружені вже одинадцять років, а до сьогодні ти нічого не знала про те, що трапилось з Джорджі. Я знаю про всю твою родину - навіть про твоїх тіточок і дядьків. Я знаю, що твій дід загинув у себе в гаражі в Айова-Сіті, коли п'яним дровичся з мотопилою. Я знаю всі ці речі тому, що одружені люди - не важить, як дуже вони заклопотані, - дізнаються з часом про все. А якщо їм стає нудно і вони перестають слухати, все одно це запам'ятовується - автоматично. Чи ти вважаєш, що я неправий?

- Ні, - тихо відповіла вона. - Ти правий, Білле.

- І нам завжди було легко розмовляти одне з одним, хіба не так? Я маю на увазі, ніхто з нас не знудився до такого ступеня, щоб все почало відбуватися автоматично, правда ж?

- Ну, - мовила вона, - я завжди досі вважала, що це так.

- Годі, Одро. Ти знаєш все, що відбувалося зі мною впродовж останніх одинадцяти років мого життя. Про кожну угоду, кожну ідею, кожну застуду, кожного друга, кожного, хто зробив мені капость чи намагався зробити. Ти знаєш, що я спав з Сюзен Бравн. Ти знаєш, що інколи я стаю сльозливим, коли п'ю і надто гучно слухаю платівки.

- Особливо «Вдячного мертвяка», - уточнила вона, і він розсміявся. Цього разу і вона посміхнулась йому навзаєм.

- Ти також знаєш найважливіше з усього - мої сподівання.

- Так. Гадаю, що так. Але це... - вона затнулась, похитала головою, хвильку подумала. - Білле, яким чином цей дзвінок пов'язаний з твоїм братом?

- Дозволь мені дійти до цього своїм шляхом. Не підштовхуй мене в епіцентр цього, бо ти мене так пов'яжеш. Воно таке величезне... і таке... химерно-жахливе... що я намагаюся хіба крадькома до нього наблизитися. Розумієш... мені ніколи не спадало на думку розповісти тобі про Джорджі.

Вона поглянула на нього нахмурено, легенько струснула головою:

- Не розумію.

- Одро, я намагаюся тобі пояснити, що протягом двадцяти чи й більше років я навіть не думав про Джорджі.

- Але ж ти розповідав мені, що в тебе був брат, якого звали...

- Я озвучував просто певний факт, - сказав він. - Ото й усе. Його ім'я було просто словом. Воно не відкидало жодної тіні в моїй душі.

- Проте, я гадаю, мабуть, воно відкидало тінь у твоїх сновидіннях, - зауважила Одра. І то голосом дуже тихим.

- Ті стогони? Плач?

Вона кивнула.

- Припускаю, що ти маєш рацію, - погодився він. - Фактично, ти майже напевне права. Але сни, яких не пам'ятаєш, не рахуються, хіба не так?

- Ти дійсно хочеш сказати мені, що зовсім ніколи не думав про нього?

- Так. Саме це я й кажу.

Вона похитала головою, відверто не вірячи.

- Навіть про те, як жахливо він загинув?

- До сьогодні ні, Одро.

Вона скинула на нього очима й знову похитала головою.

- Ти питалася в мене ще до того, як ми одружилися, чи маю я братів або сестер, і я сказав, що мав брата, котрий помер, коли я був ще дитиною. Ти знала, що й батьки мої померли, а в самій тебе така численна родина, що вона всуціль окупувала поле твоєї уваги. Але це не все.

- Що ти маєш на увазі?

- Те, що не тільки Джордж перебував у тій чорній дірі. Я й про саме місто Деррі двадцять років не думав. І про людей, з якими приятелював там - Едді Каспбрак, Базікало Річі, Стен Юріс, Бев Марш.. - Він провів долонями собі по волоссю й тремтливо розсміявся. - Це немов мати таку сильну амнезію, що навіть поняття не маєш, що ти на неї страждаєш. А коли зателефонував Майк Хенлон..

- Хто такий Майк Хенлон?

- Ще один хлопчик, з яким ми приятелювали - з яким я подружився після того, як Джорджі загинув. Звичайно, він уже не хлопчик. Усі ми більше вже не діти. Це Майк телефонував, по трансатлантичному кабелю. Він питає: «Альо, я додзвонився в помешкання Денбро?» Я відповідаю: «Так», а він мені: «Біллі, це ти?», я відповідаю: «Так», а він мені: «Це Майк Хенлон». Одро, це для мене нічого не означало. Так само він міг би бути продавцем енциклопедій або платівок Берла Айвза[195 - Burl Ives (1909-1995) - актор, письменник і фолк-співак, ушавлений своїм багатим на драматичні й ліричні інтонації голосом, записав безліч музичних і літературних дисків.]. А потім він додав: «З Деррі». І коли він це промовив, наче певні двері прочинилися всередині мене і якесь страшне світло сяйнуло звідти, і я згадав, хто він такий. Я згадав Джорджі. Я згадав усіх інших. Все це трапилось...

Біллі клацнув пальцями.

- Отак-от. І я вже знав, що він попросить мене приїхати.

- Приїхати туди, в Деррі?

- Йо, - він зняв окуляри, потер очі, подивився на неї. Ще ніколи в житті вона не бачила такої наляканої людини. - Туди, в Деррі. Тому що ми обіцяли, сказав він, і ми таки обіцяли. Ми тоді пообіцяли. Всі ми. Кожен із нас, дітей. Ми стояли в ручаї, що протікав Пустовищем, взявшись колом за руки, стояли й надрізуали собі долоні уламком скла, і то було так, наче зграйка дітлахів грається у кровних братів, от тільки то було справжнім.

Він простягнув до неї долоні, і посередині обох вона побачила щільно прокреслену драбинку з білих ліній, які могли бути зарубцьованими шрамами. Вона тримала в своїх руках його руку - обидві його руки - безліч разів, але ніколи раніше вона не помічала в нього на долонях цих шрамів. Вони були блідими, це так, але вона б ніколи не повірила...

А вечірка! Та вечірка!

Не та, на якій вони познайомилися, хоча ця, друга, стала щасливим, як у книзі, фіналом для тієї першої, адже проводилася з нагоди закінчення зйомок «Лігва Чорного Демона». Ця була бучною і п'яною - абсолютно традиційна для каньйону Топанга вечірка[196 - Topanga - поселення на заході Лос-Анджелеса серед заповідних гір Санта-Моніка в долині, що виходить на берег Тихого океану; там живе чимало знаменитостей, діють різні культурні заклади й фестивалі, проводяться приватні й корпоративні заходи тощо.]. Можливо, трохи менш безпутною, ніж більшість лос-анджелеських вечірок, на яких вона бувала, тому що зйомки пройшли краще, ніж вони мали бодай якесь право на те сподіватися, і всі присутні це

розуміли. Для самої Одри Філіпс вона виявилася ще кращою, тому що тоді вона закохалася у Вільяма Денбро.

Як там звали ту самозвану хіромантку? Одра тепер уже не могла пригадати, тільки те, що та була однією з двох асистенток гримера. Одра пригадала, як посеред вечірки та дівчина здерла з себе блузку (під якою виявився вельми прозорий ліфчик) і зав'язала її в себе на голові на кшталт циганської хустки. Добряче накурвшись трави й напившись вина, вона ворожила по долонях всю решту вечора... у будь-якому разі, поки не відключилася.

Зараз Одра вже не могла згадати, доброю чи поганою була ворожба тієї дівчини, дотепною чи дурною: вона й сама того вечора була доволі сильно під кайфом. Але Одра точно пам'ятала, як у якийсь момент та дівчина вхопила їхні з Біллом руки й оголосила, що вони ідеально пасують одне одному. Ви наче двійнята, сказала вона. Одра пригадала, як вона не без ревнощів дивилася на те, як та дівчина водить своїм елегантно лакованим нігтем уздовж ліній його долоні – яким ідіотичним це їй видавалося в химерному середовищі голлівудської субкультури Лос-Анджелеса, де для чоловіка поплескати жінку по задку така ж рутинна справа, як у Нью-Йорку цьомкнути в щічку! Проте було щось інтимно-м'яке в тих узорах.

Тоді на долонях Білла не було жодних білих шрамів.

Вона спостерігала за тим фарсом очима закоханої жінки й зараз була впевнена у своїй пам'яті. Впевнена у факті.

І сказала тепер про це Біллу.

Він кивнув:

– Ти права. Тоді їх не було. І, хоча я не можу гарантовано записатися, гадаю, їх не було ще минулого вечора у «Плузі й бороні». Ми там знову з Ралфом з'ясовували армрестлінгом, хто платить за пиво, і, думаю, я б помітив.

Він посміхнувся. Усмішка та була сухою, позбавленою гумору, зляканою.

– Я думаю, вони повернулись, коли зателефонував Майк Хенлон. Ось що я думаю.

– Білле, це неможливо, – вона потягнулася по свої сигарети.

Білл роздивлявся свої руки.

– Це робив Стен, – промовив він. – Надрізав нам долоні скалкою пляшки з-під кока-коли. Тепер я пригадую це так чітко. – Він скинув очима на Одру, і очі ті з-поза окулярів дивилися болісно, спантеличено. – Я пам'ятаю, як той уламок скла зблискував на сонці. Він був від нової, прозорої пляшки. До того кока-кола була в зелених пляшках, ти це пам'ятаєш?

Вона помотала головою, але він цього не помітив. Він так само вивчав власні долоні.

- Я згадав, що своїми руками Стен зайнявся наостанок, прикидаючись, ніби збирається замість трішки різнути собі долоні порізати зап'ястки. Мабуть, то був лише дурний жарт, але я ледь не кинувся до нього... щоб зупинити. Бо якусь секунду чи дві він виглядав цілком серйозним.

- Не треба, Білле, - озвалася Одра тихо. Цього разу їй довелося втримувати запальничку, обхопивши лівою рукою собі зап'ясток, як то роблять поліцейські, коли стріляють з пістолета звіддалік. - Шрами не можуть повертатись назад. Вони або є, або їх нема.

- Ти бачила їх раніше, еге ж? Це те, що ти хочеш мені сказати?

- Вони дуже бліді, - сказала Одра різкіше, ніж їй цього хотілося.

- Тоді у всіх нас текла кров, - продовжував Білл. - Ми стояли у воді неподалік від того місця, де Едді Каспбрак, Бен Генском і я побудували ту греблю ...

- Ти ж це не про того архітектора, авжеж?

- А що, є якийсь, якого так звать?

- Господи, Білле, він збудував новий телекомунікаційний центр «Ві-бі-сі»! Вони тут досі сперечаються, втілена мрія це чи просто викидень!

- Ну, я не знаю, той самий це парубок чи ні. Навряд чи, але, я гадаю, все може бути. Той Бен, якого знав я, чудово вмів будувати всякі речі. Ми всі стояли там, і в правій руці я тримав ліву руку Бев Марш, а в лівій - праву Річі Тозіера. Ми стояли там у воді, наче баптисти Півдня після зборів у наметі, і, пам'ятаю, я побачив на обрії Деррійську водонапірну Вежу. Вона була такою білою, якими, як можна собі уявити, мусять бути шати архангелів, і ми пообіцяли, ми присяглися, що, якщо воно не минулося зовсім, якщо воно коли-небудь почне відбуватися знову... ми повернемося назад. І візьмемося за нього знову. І припинимо його. Назавжди.

- Припините що? - скрикнула вона, раптом розлючена на нього. - Що припините? Про що таке ти тут к херам розводишся?

- Мені не хотілося б, аби ти п-п-питалася... - почав Білл і враз зупинився. Вона побачила, як вираз спантеличеного ляку поширився його обличчям, наче якась пляма. - Дай мені сигарету.

Вона подала йому пачку. Він закурив. Вона ніколи раніше не бачила, щоб він курив сигарети.

- Колись я був ще й заікуватим.

- Ти заікався?

- Так. У ті давні часи. Ти казала, що я єдиний чоловік у Лос-Анджелесі з усіх, кого ти там знала, хто наважувався говорити повільно. Правда в тім, що я не наважувався говорити швидко. То була не рефлексія. Не розважливність. Не мудрість. Усі заіки, хто виправився, говорять дуже повільно. Це один з тих трюків, яких навчаєшся - як ото перед тим, як

відрекомендуватися комусь, думати про власне друге ім'я, тому що заїки мають більше проблем з іменниками, ніж з будь-якими іншими словами, і з усіх слів у всьому світі найбільшу проблему для них становить власне ім'я.

- Заїкався, - вона мляво посміхнулася, так, немов він щойно був розповів якийсь анекдот, а вона не второпала суті.

- Поки не загинув Джорджі, я заїкався ще помірно, - сказав Білл, він уже почав чути, як слова подвоюються в його голові, немов на безкінечно малі відтинки віддаляючись у часі: з рота все лилося гладенько, у його звичайній повільно-ритмічній манері, але в голові він чув, як певні слова - Джорджі чи помірно - йдуть внапустку, перетворюючись на Дж-Дж-Джорджі та п-п-помірно. - Я маю на увазі, що інколи в мене траплялися насправді важкі моменти - зазвичай, коли мене викликали на уроці, а особливо коли я добре знав відповідь і хотів її виголосити, - але здебільшого я міг впоратися. Після того як загинув Джорджі, стало набагато гірше. Потім, коли мені вже було років десь чотирнадцять-п'ятнадцять, справи в мене знову почали покращуватися. У Портленді я почав ходити до середньої школи Шевруса [197 - Jean-Louis de Cheverus (1768-1836) - католицький священник, який емігрував з революційної Франції до Америки, де за три місяці вивчив англійську мову і став першим єпископом Бостонської дієцезії, шанованим також новоанглійськими пуританами; його ім'ям названо єзуїтську школу в Портленді, яка має статус підготовчого до коледжу закладу.], і там була така місїс Томас, просто чудовий логопед. Вона навчила мене кількох добрих трюків, як-от думати про власне друге ім'я перед тим як промовити вголос: «Привіт, мене звуть Білл Денбро». Я там якраз почав вивчати французьку, і вона порадила мені переходити на французьку, якщо я занадто сильно спотикався на якомусь слові. Отже, якщо стоїш і відчуваєшся найграндіознішим у світі довбнем, повторюючи знов і знов, наче тріснута грамплатівка, «ц-ц-ця к-к-кни...», тоді переходиш на французьку і з язика в тебе легко спливає «се livre». Кожного разу спрацьовувало. А щойно ти промовив це французькою, міг повернутися до англійської й абсолютно без усяких проблем сказати «ця книга». А якщо спіткнувся на якомусь слові на літеру «с» - скажімо, судно, або скейтборд, або співак - міг їх ссюкати: сюдно, ськейтборд, сьпівак. Жодного заїкання. Усе це допомагало, але головним чином допомагало те, що забувалося Деррі й усе, що трапилось там. Тому що саме тоді й відбулося забуття. Коли ми жили в Портленді і я ходив до Шевруса. Я не забув усе відразу, але, озираючись тепер назад, можу сказати, що це сталося протягом дивовижно короткого періоду часу. Мабуть, це забрало не більше чотирьох місяців. Моя заїкуватість і мої спогади змілились разом. Хтось витер класну дошку, і всі старі формули зникли.

Він допив рештки помаранчевого соку.

- Коли я кілька секунд тому заїкнувся на слові «питалася», це, либонь, трапилось вперше за останній двадцять один рік.

Він подивився на неї.

- Спершу шрами, тепер це заїк-кання. Ти це ч-ч-чуеш?

- Ти робиш це навмисно! - відгукнулася вона, і то дуже налякана.

- Ні. Гадаю, нема способу переконати когось у цьому, але це правда. Заікуватість курйозна, Одро. Лячна. На певному рівні ти навіть не усвідомлюєш, що це відбувається. Проте... це також щось таке, що ти чуєш у себе в голові. Це так, немов якась частина мозку на дрібну мить випереджає в роботі решту голови. Чи як оті системи реверберації, які в п'ятдесятих дітлахи встановлювали у своїх чортопхайках, коли звук із заднього динаміка надходить за якусь крихітну частку секунди після звуку з переднього.

Він підвівся і почав неспокійно ходити по кімнаті. Вигляд мав утомлений, і вона з деякою ніяковістю подумала про те, як наполегливо він працював останні роки тринадцять - немов існувала можливість підкріпити помірність його таланту шаленою працьовитістю, - майже безвідривно. Вона вловила себе на вельми непростій думці й спробувала відштовхнути її, але та не йшла геть. Якщо припустити, що насправді Біллу телефонував Ралф Фостер, кликав його на годинку до «Плуга і борони» помірятись силою рук або пограти в нарди або, скажімо, з приводу того чи іншого питання дзвонив продюсер «Мансарди» Фредді Фаерстоун? Може, це був навіть «неправий дзвінок», як це називає та вельми британська дружина лікаря з їхньої вулички.

До чого призвели ці думки?

Звісно, до ідеї, що всі ці балачки про Деррі з Майком Хенлоном є не чим іншим, як результатом галюцинації. Галюцинації, викликані зачатками нервового зриву.

«Але ж ті шрами, Одро, як ти поясниш ті шрами? Він правий. Їх там не було... а тепер вони є. Це правда, і ти це знаєш».

- Розкажи мені решту, - промовила вона. - Хто вбив твого брата Джорджа? Що зробив ти й ті інші діти? Що ви тоді пообіцяли?

Він підійшов до неї, немов старомодний залицяльник, що просить шлюбу, опустився перед нею на коліна і забрав її руки в свої.

- Гадаю, я міг би тобі розповісти, - сказав він м'яко. - Гадаю, якби я дійсно цього хотів, я зміг би. Більшість того я не пам'ятаю навіть тепер, але щойно я почну розказувати, воно до мене повернеться. Я відчуваю ті спогади... вони очікують свого народження. Вони - як наповнені дощем хмари. Тільки цей дощ був би дуже брудним. Рослини, що зростатимуть після такого дощу, будуть монстрами. Можливо, я зможу зустріти це без страху разом з іншими...

- Вони знають?

- Майк сказав, що подзвонив їм усім. Він думає, вони прийдуть... можливо, окрім Стена. Він сказав, що в Стена був дуже дивний голос.

- Все це звучить для мене дуже дивним. Ти дуже сильно мене лякаєш, Білле.

- Вибач, - поцілував він її. Таке відчуття, ніби її поцілував якийсь абсолютний незнайомец. Вона впіймала себе на тому, що ненавидить того чоловіка, Майка Хенлона. - Я думав, що мушу пояснити стільки, скільки

можу; я думав, так буде краще, ніж просто вислизнути геть у ніч. Підозрюю, дехто з них може саме так і зробити. Але я мушу їхати. І думаю, Стен буде там, неважливо, наскільки дивно звучав його голос. Чи, може, це тому, що я не в змозі уявити себе, ніби не іду.

- Через твого брата?

Білл повільно похитав головою.

- Я міг би тобі так і сказати, але це було б брехнею. Я любив його. Я розумію, як це дивно звучить після того, як я був розказав тобі, що не думав про нього близько двадцяти років, але я дуже збіса любив того хлопчика. - Він стиха усміхнувся. - Він був ще тим пришепком, але я його любив. Розумієш?

Одра, в якій була молодша сестра, кивнула:

- Я розумію.

- Але це не через Джорджа. Я не можу пояснити, що там. Я... - Він задивився крізь вікно в ранковий туман. - Я почуваяся так, як мусить почуватися пташка, коли надходить осінь і вона розуміє... якимось чином розуміє, що мусить летіти додому. Це інстинкт, бейб... І мені здається, я вірю в те, що інстинкт є залізним скелетом під усіма тими нашими ідеями щодо свободи волі. Якщо ти не волієш отруїтись газом, чи ковтнути дуло пістоля, чи прогулятися вниз із довгого пірса, ти не здатен сказати «ні» деяким речам. Ти не можеш відмовитися зробити вибір, тому що ніякого вибору там не існує. Ти можеш зупинити те, чому призначено відбутися, не більше ніж як стоячи на домашній базі з кием у руках дозволити себе вдарити м'ячем. Я мушу їхати. Та обіцянка... вона в моєму мозку, наче якийсь рибальський г-г-гачок.

Вона підвелася і обережно піднесла себе до нього; почувалася вона дуже крихкою, немов може розбитися. Поклавши руку йому на плече, вона розвернула його до себе.

- Тоді візьми мене з собою.

Спалах жаху, що відбився на його обличчі - не жаху перед нею, а за нею, - був таким оголено-відвертим, що вона відсахнулась, уперше по-справжньому злякавшись.

- Ні, - сказав він. - Не думай про це, Одро. Навіть не думай про це ніколи. Ти не мусиш і на три тисячі миль наблизитися до Деррі. Гадаю, впродовж наступних пари тижнів Деррі буде дуже поганим місцем. Ти залишишся тут, і займатимешся чим слід, й усіляко виправдовуватимеш мене, як воно й мусить бути. Пообіцяй мені це просто зараз!

- Я мушу обіцяти? - перепитала вона, не відриваючись очима від його очей. - Мушу пообіцяти, Білле?

- Одро...

- Я мушу? Ти був пообіцяв, і дивися, у що ти втрапив. І я разом з тобою, оскільки я твоя дружина і кохаю тебе.

Його великі руки боляче стисли їй плечі.

- Пообіцяй мені! Пообіцяй! П-па-па-па-а...

І вона не змогла цього витримати, цього нещасного надламаного слова, що звивалося в його роті, немов підчеплена гаком риба.

- Я пообіцяю, гаразд? Я обіцяю! - Вона вибухнула слізьми. - Тепер ти щасливий? Господи Ісусе! Ти божевільний, усе це суцільна божевільня, але я обіцяю!

Він обняв її однією рукою й повів до фотеля. Приніс їй брендї. Вона потягувала з чарки, з кожним ковтком потроху опановуючи себе.

- У такому разі, коли ти ідеш?

- Сьогодні, - відповів він. - «Конкордом». Я якраз встигаю, якщо скористаюсь не потягом, а поїду в «Хітроу» машиною[198 - «Concorde» (1976-2003) - турбореактивний надзвуковий авіалайнер спільного франко-британського виробництва, який долітав з Лондона до Нью-Йорка приблизно за 3,5 години, усі 14 літаків цього класу знято з експлуатації через надто дороге обслуговування; Heathrow - розташований на заході Лондона найпотужніший пасажирський аеропорт Європи.]. Після ланчу Фредді чекає мене на знімальному майданчику. Ти вирушиш туди заздалегідь, о дев'ятій, і ти нічого не знаєш, домовились?

Вона неохоче кивнула.

- Я буду в Нью-Йорку раніше, ніж виникнуть якісь підозри. А до заходу сонця буду вже в Деррі, якщо з правильними п-п-пересадками.

- А коли я побачу тебе знову? - м'яко запитала вона.

Він обхопив її рукою і міцно притиснув, але так і не відповів на це запитання.

ДЕРРІ:. ПЕРША ІНТЕРЛЮДІЯ

Скільки людських очей... спромоглися бодай мелькома вхопити потайливість своїх анатомій з плином років?

Клайв Баркер.

Книги крові[199 - Clive Barker (нар. 1952 р.) - британський письменник, ілюстратор, кіносценарист, режисер, продюсер, дизайнер відеоігор; «Books of Blood» - випущена Баркером якраз у час написання С. Кінгом роману «Воно» шеститомна збірка оповідань в жанрі фентезі й жахів, яка принесла автору світову славу.]

Наступний фрагмент і всі подальші інтерлюдії є витягами з написаної Майклом Хенлоном роботи «Деррі: Неофіційна історія міста». Це неопублікована збірка нотаток і відповідних фрагментів рукопису (що читаються майже як щоденникові записи), знайдена у сховищі Деррійської публічної бібліотеки. Означену назву було написано на теці зшивача зі вставними аркушами, в якій перебували ці нотатки до їх появи тут. Та, проте, сам автор протягом власних нотаток кілька разів називає їх «Деррі: Погляд крізь чорний хід Пекла».

Можна припустити, що думка про їх широку публікацію неодноразово відвідувала голову містера Хенлона.

2 січня 1985 року

Чи може ціле місто бути пройнятим марою?

Пройнятим, як деякі будинки бувають пройняті привидами.

Не просто якийсь один будинок чи ріг якоїсь однієї вулиці того міста або один баскетбольний корт у єдиному скверіку, де позбавлене сітки кільце стирчить на заході сонця, наче якесь морочне й криваве знаряддя торгур, не просто якась одна місцина – але все. Ціле місто.

Може таке бути?

Послухайте!

Пойняте марою: «Часто відвідуване привидами або духами» – «Фанк і Вегнолз»[200 – «Funk and Wagnalls» – засноване 1875 р. видавництво, що спеціалізується на словниках та енциклопедіях.].

Пойняте марою: «Уперто навертається на думку, важке для забуття» – знову ж таки «Фанк і Вегнолз».

Пойняте марою: «Де часто з'являється або куди повертається щось, особливо привидами». Але – слухайте, слухайте! – «Часто відвідуване місце: курорт, кубло, вертеп...» Курсив, звісно, мій.

І ще одне. Наразі останнє, це означення іменника: і воно лякає мене найбільше: «Місце годівлі тварин».

Як ті тварини, що розтерзали Ейдрієна Меллона, а потім перекинули його через міст?

«Місце годівлі тварин».

Що годується в Деррі? Що годується самим Деррі?

Розумієте, це доволі цікаво – я не знав, що це можливо, перетворитися на аж таку перелякану людину, якою я став відтоді, як відбулося оте з Ейдріеном Меллоном, і продовжувати жити, більш того, жити функціонально. Це так, немов ти провалився в якесь оповідання і всі знають, що ти не мусив би переживати такого страху до самого кінця того оповідання, коли вже нарешті з невідь-де вийде темна мара, щоб годуватися... звісно, тобою.

Тобою.

Але якщо це й оповідання, воно не з тих класичних страхалок Лавкрафта, Бредбері або По. Я знаю, розумієте, не все, але багато. У мене ж це почалося не тоді, коли одного дня в минулому вересні я розгорнув «Деррі Ньюз», прочитав стенограму попереднього слухання справи того Анвіна і збагнув, що клоун, котрий замордував Джорджа Денбро, напевне, міг повернутися знову. У мене це почалося десь близько 1980-го – здається, саме тоді певна частина мене, що була спала, прокинулася... із розумінням, що, можливо, час Того знову наближається.

Яка частина? Напевне, вартова.

Чи може, то був голос Черепахи. Так... я більше схиляюся до цієї думки. Я знаю, що так вважав би й Білл Денбро.

Я відшукував новини про старі жахи у старих книжках; читав розвідки про старі звірства в старій періодиці; завжди вглибині мозку, що не день, то трішки голосніше, я чув мушлеве гудіння якоїсь сили, яка зростала, концентрувалася; мені здавалося, я чую гіркий озоновий запах наближення блискавиці. Я почав робити нотатки для книги, до написання якої я майже напевне не доживу. І одночасно продовжував жити своїм життям. На одному рівні свідомості я жив і живу з найгротескнішими, найвитребенькуватішими жахами; на іншому продовжую жити буденним життям бібліотекаря в маленькому місті. Розставляю книжки по полицях; оформлюю бібліотечні картки для нових абонентів; вимикаю рідери мікрофільмів, що їх інколи залишають ввімкнутими недбалі читачі; жартую з Керол Деннер про те, як мені хотілося б залягти з нею в ліжку, а вона навзаєм жартує, як би їй хотілося залягти до ліжка зі мною, і обоє ми знаємо, що вона насправді жартує, а я насправді ні, точно так, як обоє ми знаємо, що вона не залишатиметься довго в такому маленькому містечку, як Деррі, тоді як я житиму тут до смерті, склеюватиму липкою стрічкою розірвані сторінки у «Бізнес вік», сидітиму на щомісячних закупівельних нарадах зі своєю люлькою в одній руці та стосом «Бібліотечних журналів» в іншій... і прокидатимусь серед ночі з притиснутими до рота кулаками, гамуючи крики.

Усі ті готичні забобони геть неправдиві. Волосся в мене не посивіло. Я не став сновидою. Я не почав робити загадкових зауважень і не ношу в кишені мого спортивного крою піджака спіритичну планшетку. Мені здається, сміюся я дещо частіше, ото й усе, хоч подеколи цей сміх може здатися дещо пронизливим і дивним, бо подеколи люди кидають на мене зачудовані погляди, коли я сміюся.

Частина мене – та частина, яку Білл назвав би голосом Черепахи, – каже, що я мушу їм усім зателефонувати, і то сьогодні ж увечері. Але чи навіть зараз упевнений я цілком? Ні – авжеж, ні. Але на Бога, те, що трапилося

з Ейдриеном Меллоном, так схоже на те, що трапилося з Джорджем, братом Заїкуватого Білла, тоді, восени 1957-го.

Якщо те саме розпочалося знову, я їм зателефоную. Мушу-бо це зробити. Але поки що ні. Поки що зарано. Останнього разу це починалося повільно й розворушилося на всі заставки аж під літо 1958-го. Тому... я чекаю. Заповнюючи чекання словами в цьому зошиті та довгими хвилинами зазираю у люстро, щоб побачити цього незнайомця, на якого перетворився той хлопчик.

Той хлопчик мав обличчя несміливого книголюбця; обличчя цього чоловіка – це обличчя банківського касира з кіна-вестерна, парубка, ролі котрого ніколи не належить жодних слів, він просто піднімає руки і перелякано дивиться, коли заходять грабіжники. І якщо сценарій вимагає, щоб тими поганцями когось було підстрелено, це буде саме він.

Той самий старий друзяка Майк. Хіба що трохи приголомшений і з дещо занадто пильними очима – через уривчастий сон, проте не так щоб це було помітним без душевного роздивляння зблизка... з відстані поцілунку, а я настільки близьким не був ні з ким уже вельми давно. Якщо ж ви кинете на мене побіжний погляд, то можете подумати: «Він перечитав забагато книжок», ото й усе. Маю сумніви, щоб ви здогадалися, як важко цей чоловік з обличчям сумирного банківського касира зараз бореться, щоби просто триматись, триматись власного здорового глузду...

Якщо я буду змушений зателефонувати, це може вбити когось із них.

Це одне з тих питань, що постають переді мною тими довгими ночами, коли сон мене не бере, тими ночами, коли я лежу в ліжку в тій своїй консервативній, блакитного кольору піжамі, акуратно складені окуляри лежать на нічному столику поряд зі склянкою води, яку я завжди туди ставлю на той випадок, що можу прокинутись серед ночі спраглим. Так я лежу там, у темряві, сьорбаючи дрібними ковтками воду, і загадуюся, як багато – чи як мало – вони пам'ятають. Подеколи я чомусь упевнений, що вони не пам'ятають з того нічого, тому що не мають потреби пам'ятати. Я єдиний, хто чує голос Черепахи, єдиний, хто пам'ятає, тому що я єдиний, хто залишився тут, у Деррі. А оскільки їх розвіяло на всі чотири сторони світу, вони не можуть знати, яких ідентичних конфігурацій набрали їхні життя. Повернути їх сюди, показати їм ту ідентичність... Так, це може вбити декого з них. Це може вбити їх усіх.

Отак я це перебираю й перебираю собі в голові, перебираю їх, намагаючись подумки змалювати їх, якими вони були і якими можуть бути зараз, намагаючись вирішити, хто з них найбільш вразливий. «Базікало» Річі Тозіер, думаю я подеколи – саме його Кріс, Хаггінс і Баверз, здається, наздоганяли найчастіше, попри той факт, що Бен був таким товстуном. Із них Баверза Річі боявся найдужче – ми всі його найдужче боялися, – хоча інші також зазвичай тримали його в страху Божому. Якщо я зателефоную до нього в Каліфорнію, чи не сприйме він це як жакливе Повернення Великих Гнобителів, двоє з могил і один з дурдому «Джуніпер Гілл», де він біснується й досі. Подеколи я думаю, що найслабшим був Едді, Едді з його деспотичною, наче танк, матір'ю і тією жакливою астмою. Беверлі? Вона завжди намагалася так круто балакати, але була переляканою так само, як і решта нас. Заїкуватий Білл, що стикнувся з таким жахом, який не

відпускає його навіть після того, як він накриває чохлам свою друкарську машинку? Стен Юріс?

Над їх життями висить ножовище гільйотини, гостре, як бритва, але що більше я думаю про це, то дужче мені здається, що вони не знають про це зависле ножовище. А я той, хто тримає руку на важелі. Я можу його зрушити, просто розкривши свою телефонну книжку і подзвонивши їм, кожному по черзі.

Можливо, мені не доведеться цього робити. Я тримаюся за зникому надію, що я помилково сприйняв кроляче скиглення мого власного несміливого розуму за глибший, правдивіший голос Черепахи. Що такого я, врешті-решт, маю? Меллон у липні. Дитина, знайдена мертвою на Нейболт-стріт минулого жовтня, ще одна, знайдена на початку грудня в Меморіальному парку, якраз перед першим снігопадом. Можливо, то справа якогось волоцюги, як це пишуть газети. Або якогось божевільного, котрий після того поїхав з Деррі або покінчив життя самогубством через муки сумління й огиду до себе, як то говориться в деяких книжках, міг з собою зробити справжній Джек Різник.

Можливо.

Але дівчинку Альбрехтів знайшли прямо навпроти того проклятого будинку на Нейболт-стріт... і вбито її було у той самий день, що й Джорджа Денбро за двадцять сім років до цього. А потім син Джонсонів, знайдений у Меморіальному парку з відсутньою нижче коліна ногою. Звісно, Меморіальний парк – це домівка Деррійської водонапірної Вежі, і хлопчика було знайдено майже біля її підніжжя. Вежа стоїть на відстані крику від Пустовища; Вежа – це також місце, де Стен Юріс бачив тих хлопчиків.

Тих мертвих хлопчиків.

Одначе, усе це може бути не чим іншим, як просто димом і міражами. Може так бути. Або випадковими збігами. Чи, можливо, чимось між тим та іншим – свого роду злісним відлунням. Може так бути? Я відчуваю, що може. Тут, у Деррі, будь-що може бути.

Я думаю, те, що було тут раніше, лишається тут і досі – те ество, що й у 1957 і 1958 роках; те саме ество, яке було тут у 1929 і в 1930, коли мейнський «Леґіон Білої Гідності» спалив «Чорну мітку»; те саме ество, яке було тут у 1904 і 1905 та на початку 1906 – принаймні поки не вибухнула ливарня Кіченера; те саме ество, яке було тут у 1876 і 1877, ество, що проявляє себе кожні двадцять сім років чи близько того. Подеколи це приходить трохи раніше, подеколи трохи пізніше... але завжди приходить. Що далі повертаєшся назад, то важче й важче знаходити свідчення його появи, бо документів усе менше, а дірок у хронологічній історії цієї місцевості усе більше. Проте знаючи, де дивитися і коли дивитися, скорочуєш собі шлях до вирішення цієї проблеми. Воно завжди повертається, розумієте?

Воно.

А отже, так: гадаю, я таки мушу зателефонувати. Гадаю, саме нам передвизначено це зробити. Чомусь, з якоїсь причини нас було обрано, аби припинити це назавжди. Слепа доля? Слепа удача? Чи це знову той чортів Черепаха? Чи, може, він також і керує, окрім того, що балакає? Я не знаю. І сумніваюся, щоб це мало якесь значення. Багато літ минуло відтоді, як

Білл сказав: «Черепаша не може нам допомогти», і якщо це було істинним тоді, істинним це мусить бути й тепер.

Я думаю про нас, як ми тоді стояли у воді, як, зчепивши руки, промовляли ту обіцянку повернутися, якщо таке колись почнеться знову – стояли колом, майже як друїди, а наші руки кровоточили, даючи власні обіцянки, долоня долоні. Либонь, це ритуал такий же древній, як саме людство, невинний надріз для підсочування дерева всесилля – того, що росте на межі між територією всього, що ми знаємо, і тією, про яку ми всяке підозрюємо.

Тому що подібності...

Але я оце сам роблю з себе Білла Денбро, спотикаюсь на тому самому знову і знову, торочу дрібку фактів і купу неприємних (і доволі імлістичних) припущень, дедалі дужче й дужче зациклюючись на кожному пункті. Недобре. Марно. Небезпечно навіть. Але ж це так важко – чекати подій.

Ці нотатки задумані як спроба вийти за межі моєї одержимості через розширення фокусу уваги: врешті-решт, ця оповідь містить дещо більше, ніж історії шістьох хлопчиків і однієї дівчинки – кожен з них не прийнятий середовищем однолітків, кожен з них нещасний, – яким довелось випадково втрапити у кошмар одного спекотного літа, коли президентом все ще залишався Айзенгавер [201 – Dwight Eisenhower (Двайт Айзенгавер, 1890–1969) – п'ятизірковий генерал під час Другої світової війни, 34-й президент (1953–1961) США.]. Якщо ваша ласка, це спроба відвести камеру трохи назад – аби побачити все місто, місцину, де близько тридцяти п'яти тисяч мешканців працюють, ідять і сплять, злягаються і скупляються, іздять машинами й гуляють пішки, ходять до школи й сідають у в'язницю, а інколи зникають у п'їтми.

Аби дізнатися, якою є певна місцина, я дійсно так вважаю, ти мусиш дізнатися, якою вона була. І якщо б мені загадали назвати день, коли насправді все це розпочалося для мене знову, ним був би той день ранньої весни 1980 року, коли я пішов відвідати Альберта Карсона, котрий минулого літа помер – у дев'яностооднорічному віці, сповнений роками не менше, ніж чеснотами. Він працював тут головним бібліотекарем з 1914 до 1960, неймовірний діапазон (але він був неймовірною людиною), тож я вважав: якщо хтось і може знати, з чієї історії цієї місцини розпочати найкраще, це буде саме Альберт Карсон. Я поставив йому своє запитання, коли ми сіли на ганку, і він дав мені на нього відповідь, прокріявав по-воронячому – тоді він уже боровся з раком горла, який його зрештою і вбив.

– Жодна з них і лайна не варта. Про що тобі й самому збіса добре відомо.

– Звідки ж тоді мені розпочинати?

– Розпочинати що, заради бога?

– Дослідження історії цієї місцини. Міста Деррі з його околицями.

– Ну. Гарзд. Почни з Фріка й Мішо. Вони нібито найкращі.

– А після того, як я прочитаю їх...

- Прочитаєш їх? Господи Ісусе, ні! Викинеш їх до кошика на сміття! Це твій перший крок. Потім читай Бадінгера. Бренсон Бадінгер був дуже недбалим дослідником і страждав на хронічний стояк, якщо бодай половина з того, що я чув ще дитиною, правда, але коли йшлося про Деррі, душа в нього ставала на правильне місце. Більшість фактів він подає неправильно, проте подає їх душевно, Хенлоне.

Я злегка розсміявся, і Карсон вишкірився своїми зсохлими губами - вираз доброго гумору, що насправді був доволі лячним. У той момент він був схожим на грифа, який радісно охороняє щойно вбиту тваринку, чекаючи, поки та дійде якраз оптимального стану смачного розкладу, щоб йому почати вечеряти.

- Коли покінчиш з Бадінгером, читай Айвза. Занотовуй усіх людей, про яких він згадує. Сенді Айвз досі працює у Мейнському університеті. Фольклорист. Після того як його прочитаєш, поїдь із ним побачитися. Пригости його вечерю. Я б запросив його повечеряти до «Оріноки», бо вечеря в «Оріноці» здається безкінечною. Прокачай його. Заповни записника іменами й адресами. Побалакай зі старожилами, з якими балакав він - з тими, хто поки ще залишився; кілька з нас іще живі, ах-ха-ха-ха! - і дізнайся від них ще чиїсь імена. На той час матимеш достатньо ґрунту, на який зможеш спиратися, якщо ти хоч уполовину такий кмітливий, яким мені здаєшся. Якщо ти вполюєш достатньо людей, дізнаєшся дещо, чого немає в тих історичних творах. І може статися так, що це зруйнує тобі сон.

- Деррі...

- Що з ним?

- З Деррі щось недобре, авжеж?

- Недобре? - перепитав він шепітним кряканням. - А що таке добре? Що означає це слово? Чи «добрі» гарненькі фото Кендаскіга на заході сонця? «Кодахром», автор той-то, діафрагма така-то[202 - «Kodachrome» - професійна кольорова кіно- та фотоплівка, що випускалася компанією «Eastman Kodak» з 1935 року, залишаючись найпопулярнішою в світі аж до появи цифрових технологій.]. Якщо так, то з Деррі все добре, бо гарних фотографій міста є десятки. Чи добре, коли збирається отой клятий комітет з пересушених старих дів, щоб зберегти Губернаторську садибу або встановити перед водонапірною Вежею пам'ятну дошку? Якщо це добре, тоді й з Деррі все пречудово, як дощем покроплено, тому що в нас отого старого бабства, що ткнеться до чужих справ, більш аніж з гаком. Чи добра ота потворна пластикова статуя Пола Баньяна[203 - Paul Bunyan - лісоруб-велетень, найпопулярніший казковий персонаж у фольклорі північного сходу США та Канади.] перед міськрадою? Ох, якби я мав цистерну напалму та мою стару запальничку «Зіппо», я б заопікувався тим йобаним одоробалом, запевняю тебе... Але якщо чиїсь естетичні уподобання достатньо широкі, щоб включати в себе пластикові статуї, тоді з Деррі все добре. Питання полягає в іншому - що означає «добре» для тебе, Хенлоне? Га? А більш конкретно, що означає «недобре»?

Я зміг лише похитати головою. Він або розумів, або ні. Він також міг або сказати, або ні.

- Ти маеш на увазі ті неприємні історії, які можеш почути, або ті, які тобі вже відомі? Неприємні історії існують завжди. Історія кожного міста - це мов якийсь старий розрослий маеток, повний кімнат і комірчин, спускних ринв для брудної білизни, і мансард, і всякого роду чудасійних маленьких сховків... не кажучи вже про принагідний таємний хід, або й парочку. Якщо ти візьмешся досліджувати Маеток Деррі, знайдеш всякого такого добра. Атож. Пізніше можеш пошкодувати, але знайдеш, а те, що знайдене, вже не рознайдеш, еге ж? Деякі кімнати замкнені, але ключі е... е ключі.

Очі його блимнули на мене зі старечою проникливістю.

- Ти можеш дійти думки, що наштовхнувся на найгіршу з таємниць Деррі... але завжди буде ще одна. І ще одна. І ще одна.

- А ви...

- Я гадаю, що наразі вже мушу вибачитися перед тобою. З горлом у мене сьогодні дуже недобре. Час прийняти ліки й здрімнути.

Іншими словами, ось тобі ніж і виделка, друже; піді-но, подивися, що ти ними зможеш накраяти.

Я розпочав з праць Фріка й Мішо. Дотримався поради Карсона й викинув їх до кошика на сміття, але спершу їх прочитав. Роботи виявилися поганими, як він і попереджав. Я прочитав роботу Бадінгера, скопіював примітки й дослідив їх. Це вже було більш задовільним, але примітки - то примхлива штука, знаєте, вони - як стежки, що в'ються, заводячи у якусь дику і безладну сторону. Вони розбігаються, далі розбігаються знову; у будь-якому місці можеш не туди повернути, завівши себе або в глухі ожинові хащі, або до грязотного багнища. «Якщо ви знаходите якусь примітку, - повчав нас колись на лекції професор бібліотечної науки, - наступіть їй на голову і вбийте, перш ніж вона почне розплоджуватися».

Вони дійсно плодяться, і подеколи розплоджування - це добра річ, але я гадаю, що частіше навпаки. Ті, що були в сухо написаній Бадінгером «Історії Старого Деррі» (Ороно: Видавництво Мейнського університету, 1950) [204 - Ороно - засноване 1774 року місто (10,5 тис. мешканців), де діє заснований 1865 р. Мейнський університет, найбільший і єдиний у штаті, що має статус дослідницького.], блукали по столітньої давнини забутих книжках та вкритих пилом магістерських дисертаціях у галузях історії та фольклору, по статтях пощезлих журналів та серед карколомних штабелів міських звітів і бухгалтерських реєстрів.

Мої розмови з Сенді Айвзом виявилися цікавішими. Його джерела час від часу перетиналися з джерелами Бадінгера, але ті перетинання були єдиним, що було між ними спільного. Айвз провів добрячу частину свого життя, записуючи усні історії - байки, іншими словами, - майже дослівно, практика, яку Бренсон Бадінгер, безумовно, вважав би нешляхетною.

У 1963-1966 роках Айвз написав про Деррі цикл статей. Більшість старожилів, з якими він тоді балакав, уже померли на той час, як я розпочав власні розвідки, але після них залишилися сини, дочки, племінники, інші родичі. І звісно ж, одним з великих правдивих фактів життя є той, що на місці кожного померлого старожила з'являється новий

старожил. Тож цікава історія ніколи не вмирає; вона завжди передається далі. Я насидівся на багатьох передніх ганках і задніх верандах, випив багацько чаю, пива «Блек Лейбл», звареного вдома пива, домашнього кореневого пива, води з крана, джерельної води. Я багато слухав, а катушки мого магнітофона крутились.

Але обидва – що Бадінгер, що Айвз – цілком погоджувалися на одному пункті: перша партія білих поселенців налічувала близько трьох сотень осіб. Були вони англійцями. Мали земельний патент і формальну назву «Компанія Деррі». Наділена їм земля обіймала сьогоднішнє місто Деррі, більшу частину Ньюпорта та невеличкі скибки довкільних містечок. Та у 1747 році геть усі мешканці містечка Деррі просто зникли. У червні того року вони там іще жили – громада, що на той час налічувала близько трьохсот сорока душ, – але вже в жовтні вони десь пропали. Дерев'яні будинки цього маленького села стояли абсолютно порожніми. Один з них, який стояв приблизно на тому місці, де сьогодні перетинаються Вітчмен- та Джексон-стрит, згорів до ноги. Мішо у своїй роботі впевнено стверджує, що всіх поселенців вирізали індіанці, але для такого твердження не існує, крім одного згорілого будинку, жодних підстав. Більш імовірно, що надто розжарилася чиясь піч, а від неї полум'ям зайнявся будинок.

Індіанська різанина? Сумнівно. Ані кістяків, ні трупів. Повінь? Не того року. Пошесть? Ані слова про це у навколишніх містечках.

Вони просто зникли. Геть усі. Усі триста сорок осіб. Без жодного сліду.

Наскільки мені відомо, єдиний випадок в американській історії, який щось подібне віддалено нагадує, – це зникнення колоністів на острові Роанок, у Вірджинії[205 – Roanoke Island – атлантичний острів, який зараз належить штату Північна Кароліна; місце першого постійного поселення англійців у Новому Світі, названому ними на честь королеви-незайманки Єлизавети I «Вірджинією»; 1590 р. все населення колонії безслідно зникло, залишивши по собі єдиний скелет.]. Кожний школяр у нашій країні про те знає, але хто знає про зникнення мешканців Деррі? Не знають, мабуть, навіть люди, які тут живуть. Я опитав кількох учнів молодших класів середньої школи[206 – High school (середня школа) у США – це класи 9–12, у деяких штатах 7–12.], які проходять обов'язковий курс «Історія Мейну», і жоден з них про це анічогісінько не знав. Тоді я перевірів підручник «Мейн: тоді й тепер». У його предметно-іменному покажчику понад сорок згадок про Деррі, які здебільшого стосуються років буму лісової промисловості. І нічого про зникнення перших поселенців... та знову ж таки – як мені це назвати? – це замовчування цілком влягається у схему.

Певного роду завіса мовчання вкриває більшість із того, що тут відбувалося... та знову ж таки, люди завжди балакають. Гадаю, ніщо не може зупинити людей від балачок. Але слухати мусиш пильно, а це рідкісне вміння. Я лещу собі, що розвинув цей талант протягом останніх чотирьох років. Якщо ж ні, то мою придатність до цієї роботи слід піддати сумнам, бо практики я мав достатньо. Один старий розповідав мені, як протягом трьох тижнів перед тим, як загинула їхня дочка, його дружина чула голоси зі зливного отвору кухонної раковини – то було на початку зими 1957–1958. Дівчинка, про яку він казав, стала однією з ранніх жертв тієї вакханалії вбивств, що розпочалася з Джорджа Денбро, а закінчилася тільки наступного літа.

- Ціла купа голосів, і всі 'они белькочуть разом, - розповідав він мені. Він володів автозаправкою «Галф»[207 - «Gulf Oil» (1900-1984) - нафтовидобувна-нафтопереробна компанія, що входила в десятку найпотужніших у світі, яка здавала свій бренд у лізинг приватним заправкам і придорожнім ресторанам.] на Канзас-стрит і розповідав це між своїми повільними, з накульгуванням, прогулянками надвір, до колонок, де наповнював баки, перевіряв рівень мастила і протирав лобові шибки. - Казала, що раз сама заговорила до них, хоча й була стрш'нно н'лякана. Нахилилася просто над діркою, атож-атож, і закричала туди: «Хто ви збіса такі? - кричить вона. - Як вас звати?» І всі ті голоси відповіли разом, казала вона - і гарчать, і лепечуть, і виють, і гичуть, і верещать, і регочуть... отаке, розумієте, казна-що. А ще вона казала, що казали вони те, що сказав той одержимий чоловік Ісусові: «Наше ім'я Legion», ось що казали вони. Вона потім і зблизька не підходила до тієї раковини два роки. Отож тії два роки я мусів дванадцятю годин на добу горбатитися тут, а потім іти додому і ми-ити увесь той чортів посуд.

Він сьорбав «Пепсі» з бляшанки з автомата, що стояв поза дверми його офісу, чоловік років сімдесяти двох чи трьох у вилинялій роботі, річечки зморшок розтікалися від куточків його очей і рота.

- Ви зара', ма'ть, уже думаете, що я відбився глузду, як та блощиця, - промовив він, - але я розкажу вам дещо іще, якщо ви вимкнете оті «дзиги».

Я вимкнув свій магнітофон і посміхнувся йому:

- Беручи до уваги дещо з того, що я почув протягом останніх двох років, вам треба було б ще старатись і старатись, аби переконати мене, ніби ви відбилися глузду, - сказав я.

Він посміхнувся мені навзаєм, але не було гумору в тій посмішці.

- Мив я той посуд одного вечора, як завше; то було восени 58-го, коли все знов утихомирилося. Жінка моя була нагорі, спала. Бетті була єдиною дитиною, яку Бог вирішив за потрібне нам подарувати, і, після того як її вбили, моя дружина багацько часу спала. Отже, витяг я корок, і вода почала стікати з раковини. Знаєте отой звук, коли насправжки мильна вода стікає у злив? Наче її всмоктує шось, ось який звук. Так воно собі шуміло, але я про тее не думав, тіко про те, як піду з хати та нарубаю трохи розпалки у дровітні, й от якраз коли той шум почав угавати, я почув свою дочку звідтам, знизу. Я почув Бетті десь там, у тих сучих трубах. Сміялася. Вона була десь там унизу, у темряві, сміялася. Тільки то звучало більш так, ніби вона скрикує, якщо троха прислухатись. Чи те й інше. Кричить і сміецця там, унизу, у трубах. То був єдиний раз, що я таке шось чув. Може, то мені тільки було уявилося. Але... я так не думаю.

Він подивився на мене, а я подивився на нього. Світло, що крізь брудні вітринні шибки падало на його обличчя, наповнило його роками, зробило його на вигляд древнім, як сам Мафусаїл. Я пам'ятаю, як у мені все похолело в ту мить; як похолело.

- Ви думаете, я вам тут харамана гну? - спитав той старий у мене, старий чоловік, якому в 1957-му було хіба що років сорок п'ять, старий, якому Бог

був подарував єдину дочку, Бетті Ріпсом її звали. Бетті знайшли на Позаміській Джексон-стріт відразу після Різдва того року, замерзлу, рештки її були розідрані нанівець.

- Ні, - сказав я. - Я не думаю, що ви мені харамана гнете, містєре Ріпсом.

- І ви мені оце теж кажете правду, - промовив він з деяким здивуванням. - Я то бачу з ваш'го лиця.

Гадаю, він тоді збирався мені ще щось сказати, але позаду нас різко задзеленчав дзвінок, це якийсь автомобіль переїхав шланг на під'їзній смузі й покотився до бензоколонок. Коли задзеленчав той дзвоник, обое ми здригнулись, а я навіть стиха тоненько скрикнув. Ріпсом звівся на рівні й пошкандибав надвір, до тієї машини, витираючи собі руки об паку ганчір'я. Коли ж повернувся назад, він подивився на мене так, ніби я був якимсь доволі сумнівним незнайомцем, котрий тільки-но щойно заблукав сюди з вулиці. Я промовив слова прощання і пішов звідти.

Бадінгер і Айвз погоджуються ще на дечому: щось тут насправді негарзд, у Деррі; тут, у Деррі, ніколи не було гарзд.

Альберта Карсона я востанне бачив за якийсь місяць до його смерті. З горлом у нього тоді дуже погіршало; все, на що він спромігся, був тихий, схожий на шипіння шепіт.

- Все ще думаєш про написання історії Деррі, Хенлоне?

- Все ще цяцькаюся з такою ідеєю, - відповів я, хоча, звісно, ніколи не планував писати історію нашого міста, формально кажучи, і, гадаю, він це знав.

- Це забере в тебе двадцять років, - прошепотів він, - і ніхто не схоче її читати. Покинь цю справу, Хенлоне. - Він замовк на хвилю, а потім додав: - Знаєш, Бадінгер покінчив самогубством.

Звичайно, я про це знав, але тільки тому, що люди завжди балакають, а я навчився слухати. У тій статті, в «Ньюз», це називалося трагічним падінням, і то було правдою, Бренсон Бадінгер дійсно впав. Про що в «Ньюз» знехтували згадати, так це про те, що він упав зі стільця у власній коморі, і мав у той момент петлю в себе на шиі.

- Ти знаєш про цикл?

Я подивився на нього, ошелешений.

- О, так, - прошипів Карсон. - Я знаю. Кожні двадцять шість чи двадцять сім років. Бадінгер також знав. Знають чимало старожилів, але це та річ, про яку вони ніколи не балакатимуть, навіть якщо ти накачаєш їх пійлом. Покинь цю справу, Хенлоне.

Він потягнувся вперед схожою на пташину лапку рукою. Зімкнув пальці в мене на зап'ястку, і я відчув той гарячий рак, який розпусно бенкетував у його тілі, пожираючи там усе і будь-що, поки ще варте пожирання, - не вельми

Й багато такого там уже лишалося на той час. Полиці Альберта Карсона були майже голі.

- Майкле, тобі не варто у це вплутуватися. Тут, у Деррі, є такі речі, що кусаються. Покинь це. Покинь це.

- Я не можу.

- Тоді стережися, - промовив він. Раптом величезні й перелякані очі дитини поглянули з обличчя цього старого, що помирав. - Стережися.

Деррі.

Мое рідне місто. Назване за графством з цим ім'ям в Ірландії.

Деррі.

Я народився тут, у Деррійській центральній лікарні; ходив до Деррійської початкової школи; потім до молодшої середньої школи на Дев'ятій вулиці; у старших класах навчався у Деррійській середній школі. Я вступив до Мейнського університету («хоч і не в самім Деррі, але рукою кинути», кажуть старожили), а потім просто повернувся сюди. До Деррійської публічної бібліотеки. Я людина маленького міста, що живе містечковим життям, один із мільйонів.

Але.

Але:

У 1851 році бригада лісорубів знайшла рештки іншої бригади, що перебувала зиму в заваленому снігом таборі на Верхньому Кендаскігу - на самому кінці тієї місцини, яку діти досі називають Пустовищем. Усього їх там було восьмеро, і всі восьмеро посічені на шматки. Голови врозсіп... не кажучи вже про руки... пара ступень... і пеніс котрогось з тих чоловіків прицвяшено до стіни хижі.

Але:

У 1851 році Джон Марксон отруїв на смерть усю свою родину, а потім, сидючи посередині складеного з їхніх трупів кола, зжер цілком гриб «білий присмерк» [208 - White nightshade (*Amanita phalloides*) - народна назва блідої поганки, зеленого мухомора]. У власній смертельній агонії він, либонь, мучився дуже важко. Міський констебль, який його знайшов, написав у своєму рапорті, що спершу вирішив, ніби труп усміхається йому; він написав: «Марксонова жахлива біла посмішка». Ту білу посмішку створював повний рот вбивчого гриба; Марксон не переставав їсти навіть тоді, коли судоми й болісні м'язові спазми мусили корчити його тіло, що вже вмирало.

Але:

У великодню неділю 1906 року хазяї ливарні Кіченера, яка стояла там, де тепер стоїть новісінький Деррійський Торговельний центр, влаштували «для всіх гарних діточок Деррі» полювання на великодні яйця. Забава відбувалася в найбільшій будівлі заводу. Небезпечні місцини було відгороджено,

а добровольці з робітників стояли на варті, щоби хтось із підприємливих хлопчиків чи дівчаток не вирішив полізти під бар'єри, щоби пошукати там. На решті території було заховано п'ять сотень обв'язаних яскравими стрічками шоколадних великодніх яєць. Згідно з Бадінгером, щонайменше по одному яйцю на кожну присутню там дитину. Хихотливі діти бігали з перегукуваннями й криками по мовчазному в неділю металургійному заводі, знаходили яйця під гігантськими вагоноперекидувачами, у шухлядах стола майстра, завислі між великими, іржавими іклами зубчатих коліс, у виливницях на третьому поверсі (на старих фотографіях ті виливниці – наче бляшані форми для кексів з кухні якогось велета). Три покоління Кіченерів були присутні там, спостерігали на цю веселу вакханалію, щоби вручити призи в кінці полювання, яке мусило завершитися о четвертій годині, безвідносно до того, чи знайдуться всі яйця, чи ні. Насправді кінець настав на сорок п'ять хвилин раніше, о чверть по третій. Саме тоді Ливарня Кіченера вибухнула. Сімдесят двоє мертвих людей витягли з-під завалів ще до заходу сонця. Кінцеве число жертв становило сто дві людини. Вісімдесят вісім загиблих були дітьми. Наступної середи, коли місто все ще лежало в мовчазному заціпенінні, осягаючи цю трагедію, якась жінка у себе на задньому подвір'ї знайшла вловлену гілками її яблуні голову дев'ятирічного Роберта Дохея. На зубах у сина Дохеїв був шоколад, а у волоссі кров. Він виявився останнім з визначених загиблих. Восьмеро дітей і один дорослий так ніколи й не знайшлися. То була найгірша трагедія в історії Деррі, гірша навіть за пожежу в «Чорній мітці» 1930 року, і пояснити її так ніколи й не змогли. Всі чотири парових котли Ливарні було вимкнено. Не просто заглушено – вимкнено.

Але:

Статистика вбивств у Деррі вшестеро більша, ніж у будь-якому місті відповідного розміру в Новій Англії. Мені самому у власні попередні висновки було так важко повірити, що я звернувся до одного хакера з середньої школи, котрий, якщо не проводив час перед своїм «Коммодором» [209 – «Commodore» – популярні й потужні як на свій час комп'ютери, що їх випускала заснована 1954 р. і збанкрутіла 1994 р. однойменна компанія.], то проводив його тут, у бібліотеці. Він зайшов на кілька кроків далі – пошкреби хакера і побачиш перфекціоніста, – додавши ще джину малих міст до, як він це назвав, «стат-банку», і презентував мені згенеровану комп'ютером гістограму, на якій Деррі випирає, мов нагноєний палець. «Мабуть, люди тут мають жажливо люту вдачу, містере Хенлон», – єдиний коментар, що прозвучав від нього. Я на це не відповів. Якби мусив, то, либонь, сказав би йому, що щось у самому Деррі має жажливо люту вдачу.

Тут, у Деррі, нез'ясовано й безслідно зникають від сорока до шістдесяти дітей на рік. Здебільшого підлітки. Вважається, що це втікачі з дому. Я навіть припускаю, що дехто з них дійсно втікачі.

А під час того, що Альберт Карсон безперечно назвав би піком циклу, рейтинг зникнень вистрілює мало не за межі поля зору. Наприклад, у 1930 році – році, коли спалили «Чорну мітку», – у Деррі сталося понад сто сімдесят зникнень дітей – і ви мусите пам'ятати, що це тільки ті зникнення, про які було заявлено до поліції, а отже, документовані. «Нічого дивного нема в цьому, – сказав мені теперішній шеф поліції, коли я показав йому цю статистику. – Тоді була Депресія. Більшість із них,

ма'ть, знудились їсти тіки картопляний суп або ходити геть голодними вдома й рушили шукати чогось кращого».

У 1958-му було зафіксовано зникнення двадцяти семи дітей, віком від трьох до дев'ятнадцяти років. «А у 1958 була якась Депресія?» – запитав я в шефа Редімахера. «Ні, – відповів він. – Але людей часто бере непосидячка, Хенлоне. А особливо в дітей підшви сверблять. Полається таке з батьками, бо прийшло додому запізно після сходин та гулянки, ось і наживало п'ятами».

Я показав шефу Редімахеру фотографію Чеда Лоу, яка була надрукована в «Деррі Ньюз» у квітні 1958-го. «Ви вважаєте, що оцей утік після сварки зі своїми батьками через те, що він запізно повернувся додому, шефе Редімахер? Йому було три з половиною, коли він безслідно зник».

Редімахер втупився у мене кислим поглядом, сказав, що балакати зі мною, безумовно, було вельми приємно, але якщо більше нічого нема, то він зайнятий. Я пішов.

Пройняте марою, проймається марою, мара.

Часто відвідуване привидами або духами, як-от у трубах під раковиною; часто з'являється, як-от кожні двадцять п'ять, двадцять шість або двадцять сім років; місце годівлі тварин, як у випадку Джорджа Денбро, Ейдрієна Меллона, Бетті Ріпсом, дочки Альбрехтів, хлопчика Джонсонів.

«Місце годівлі тварин». Так, оце й навідує марою самого мене.

Якщо трапиться хоч щось іще – взагалі будь-що – я їм зателефоную. Я мушу. А тим часом я маю власні припущення, зруйнований відпочинок і спогади – мої прокляті спогади. О, і ще дещо – я маю ці нотатки, хіба ні? Стіну, в яку я плачу. Ось і сиджу тут, рука в мене тремтить так, що я ледве можу сюди щось записувати, сиджу тут, у безлюдній після закриття бібліотеці, прислухаючись до слабеньких звуків у книгосховищі, дивлячись на тіні, що їх відкидають кулі тьмяних жовтих ламп, щоб упевнитися, що вони не рухаються... не перемінюються.

Сиджу я тут поряд із телефоном.

Кладу на нього вільну руку... дозволяю їй зіслизнути... торкаюся дірочок у набірному диску, який міг би мене зв'язати з усіма ними, з моїми старими друзями.

Ми тоді глибоко занурилися разом.

Ми занурилися в чорноту разом.

А чи випірнемо ми з тієї чорноти, якщо зануримося вдруге?

Я так не думаю.

Господи, благаю, щоб я не мусив їм телефонувати.

Благаю, Господи.

Частина друга. Червень 1958 року

Я зовні я і е.
Під ликом тим,
Похована, як свідок, юність.
Корені? Кожен має корені

Вільям Карлос Вільямс.
Патерсон

Я інколи загадуюся, що мені робити далі.
Немає влітку ліків від меланхолійної печалі.

Едді Кокрен[210 - Eddie Cochran (1938–1960) - піонер стилю рок-н-рол, вплив якого, попри його коротку авторську і виконавчу кар'єру, позначився на подальшому розвитку поп-музики, загинув у автокатастрофі; «Summertime Blues» - пісня Кокрена 1958 року, яка й після нього ставала хітом у виконанні багатьох вокалістів та рок-гуртів.]

Розділ 4. Бен Генском переживає падіння

1

Близько 23 : 45 одна зі стюардес авіакомпанії «Юнайтед Ерлайнз», що обслуговує перший клас рейсу № 41 Омаха - Чикаго, переживає страшний шок. Кілька коротких секунд вона думає, що пасажир у кріслі 1-А помер.

Коли він ще сідав в Омасі, вона собі зауважила: «Ох, Господи, будуть проблеми. Він п'яний як хлюща». Сморід віскі довкола його голови мелькома нагадав їй хмару пилу, що завжди огортає того маленького брудного хлопчика в коміксі «Дрібнота»[211 - «Peanuts» (1950–2000) - створений карикатуристом Чарлзом Шульцем (1922–2000) щоденний іронічний комікс про життя неуспішних «маленьких американців», випуски якого на піку популярності друкувалися одночасно у 2600 газетах світу; персонаж Pig Pen (Свинюшник) кинув намагання вимитись і почиститись, бо тоді друзі його не впізнають, свій бруд він називає «пилом зниклих цивілізацій».] - Свинюшник його звати. Вона нервувалася щодо Першого сервісу, тобто пропонування алкогольних напоїв. Була впевнена, що він попросить порцію чогось

міцного – і ймовірно, що подвійну. Тоді їй доведеться вирішувати, подавати йому її чи ні. А ще, на додачу до забави, цієї ночі впродовж усього курсу бувають грози і вона не має сумнівів, що в якийсь момент цей довготелесий, одягнений у джинси й сорочку з шамбре-батисту чоловік почне ригати.

Але коли надходить час Першого сервісу, цей високий чоловік не замовляє нічого іншого, окрім склянки содової, і то так увічливо, як про це можна тільки мріяти. Його вогник виклику більше не загорається, тож стю доволі скоро про нього геть забуває, бо цей політ дуже клопітний. Направду, цей політ із тих, що його відразу по завершенні хочеться негайно забути, це політ, протягом якого хіба що можеш – якби на це був час – загадатися про власні шанси на виживання.

«Юнайтед 41» летить слаломом між потворними кишнями громів і блискавок, наче вправний лижник, що мчить з гори. Бовтанка дуже жорстка. Серед пасажирів покрики й невпевнені жарти щодо блискавок, спалахи яких вони бачать у тісних колонах хмар довкола літака. «Мамуню, це Бог фотографує янголів?» – питається маленький хлопчик, і його мати, з помітно позеленілим обличчям, нервово сміється. Перший сервіс стає єдиним обслуговуванням цієї ночі на рейсі № 41. Після злету оголошення «пристебнути ремені» горить двадцять хвилин і надалі залишається ввімкнутим. Так само й стюардеси залишаються стояти у проходах, реагуючи на кнопки виклику, що вистрелюють, наче низки петард у порядному товаристві.

«Клопітно цієї ночі Ралфу», – каже їй старша стю, зустрічаючись з нею в проході; старша стю повертається до салону економ-класу зі свіжою подачею гігієнічних пакетів. Це напівкод-напівжарт. Ралфу [212 – Ралф – одна з багатьох десятків ідіом в американському сленгу для означення блювоти.] завжди клопітно під час польоту з такою бовтанкою. Літак крениться, хтось стиха скрикує, стюардеса трохи розвертається, відставляючи руку, щоб зберегти рівновагу, і дивиться просто у вибалушені, невидючі очі чоловіка в кріслі 1-А.

«Ох, Боже ж ти мій милесенький, він мертвий, – думає вона. – Напився перед посадкою на літак... потім ця бовтанка... схопило серце... перелякався на смерть».

Очі довготелесого чоловіка дивляться просто їй у вічі, але її вони не бачать. Вони не поворухнуться. Вони ідеально осклянілі. Безперечно, це очі мертвої людини.

Стю відвертається від цього жахливого погляду – її власне серце помпеє в горлі зі злітним прискоренням, – думаючи, що їй робити, як вчинити, і дякуючи Богові принаймні за те, що в цього чоловіка немає сусіда, котрий міг би заверещати, збурити паніку. Вона вирішує, що найперше мусить повідомити старшу стю, а потім уже чоловічий екіпаж на передовій. Може, їм вдасться обгорнути його якоюсь ковдрою й закрити очі. Пілот залишить ввімкнутим застереження «пристебнути паси», навіть якщо бовтанка стихить, а отже, ніхто не зможе піти вперед, до туалету, а коли інші пасажери виходитимуть з літака, вони думатимуть, що цей просто заспався...

Ці думки миттєво пробігають їй у голові, і вона обертається назад, щоб кинути ще погляд, переконатися остаточно. Ті мертві, невидючі очі,

втуплені в її очі... а потім цей труп піднімає свою склянку і робить з неї ковток содової.

Якраз тоді літак стрясається, крениться знову, тож негучний скрик здивування стюардеси губиться серед інших, шпаркіших криків страху. Потім очі чоловіка рухаються – лиш трішки, але достатньо, щоб їй зрозуміти: він живий і бачить її. І вона думає: «Диви, коли він заходив на борт, я подумала, що йому за п'ятдесят, але він зблизька не такий старий, попри це сивіюче волосся».

Вона робить крок до нього, хоча чує позаду себе нетерплячі дзвінки викликів (Ралфу дійсно клопітно сьогодні: після їхньої абсолютно безпечної посадки в О'Харі за тридцять хвилин відтепер стюардеси позбудуться понад сімдесятьох гігієнічних пакетів).

– Усе гаразд, сер? – питається вона, посміхаючись. Ця посмішка їй вчувається фальшивою, нереальною.

– Усе гарно й пречудово, – відповідає довготелесий. Вона кидає погляд на корінець вставленого в щілинку на спинці його крісла квитка першого класу і бачить, що прізвище цього чоловіка Генском. – Гарно й пречудово. Але трохи бовтає сьогодні, правда? У вас величеський шмат роботи, здається мені. Не переймайтесь мною. Зі мною.. – він дарує їй жаску усмішку, усмішку, яка змушує її згадати опудало, що ляпотить серед мертвого листопадового поля. – ...Усе гарно й пречудово.

– У вас був такий вигляд...

(«мертвий»)

Ніби трохи недужий.

– Я думав про давні часи, – каже він. – Тільки сьогодні, трохи раніше ввечері, я усвідомив, що існує така річ, як давні часи, принаймні наскільки це стосується мене.

Викличні дзвінки не вшухають. «Прошу вас, стюардесо?» – кричить хтось нервово.

– Ну, якщо ви цілком упевнені, що з вами все гаразд..

– Я думав про греблю, яку побудував з кількома своїми друзями, – каже Бен Генском. – З найпершими, гадаю, друзями, яких я лишень тільки мав. Вони будували ту греблю, коли я.. – Він зупиняється, ціпеніє, потім сміється. Це такий ширий сміх, майже безтурботний сміх якогось хлопчиська, і звучить він вельми дивно в цьому тряському, хитливому літаку. – ...Коли я завалився до них. Зі мною це відбулося майже буквально. У всякому разі, вони там збіса так партачили, з тією греблею. Це я пам'ятаю.

– Стюардесо?

– Вибачте мені, сер, я мушу знову повернутися до виконання моєї роботи.

– Звісно, мусите.

Вона поспішає геть, радіючи, що позбавляється того погляду – мертвого, майже гіпнотичного погляду тих очей.

Бен Генском повертає голову до вікна й дивиться крізь нього. Усередині грозового фронту за дев'ять миль від правого криласпалахує блискавиця. У цих заікувато-уривчастих спалахах світла хмари скидаються на велетенські прозорі мізки, заповнені поганими думками.

Він лізе до кишеньки жилета, але срібні долари звідти пішли. З його кишені до кишені Пікі Лі. Раптом йому стає шкода, що не залишив хоча б одного собі. Той міг би стати йому в пригоді. Звичайно, можна завітати до будь-якого банку – принаймні, коли тебе не бовтає туди-сюди на висоті двадцяти семи тисяч футів, можна – й дістати собі хоч жменю срібних доларів, але ти нічого не зробиш з тими нікчемними мідними сандвічами, які уряд сьогодні намагається видавати за справжні монети. А для вовкулаків, для вампірів і всякого роду істот, що никаються при світлі зірок, ти потребуєш срібла; правдивого срібла. Ти потребуєш срібла, щоб зупинити монстра. Ти потребуєш...

Він заплющив очі. Повітря навкруг нього було наповненим звуками дзигаря. Літак хитало й гойдало, а повітря було наповненим звуками дзигаря. Дзигаря?

Ні... дзвінка.

Це дзвінки, це ж той дзвінок, усім дзвінкам дзвінок, той, якого ти очікував увесь рік, щойно новизна школи знов починала вивітрюватися, а це завжди траплялося в кінці першого тижня. Той дзвінок, той самий, що знову сигналізує волю, апофеоз геть усіх шкільних дзвінків.

Бен Генском сидить у кріслі першого класу, підвішений між громовицями на висоті двадцяти семи тисяч футів, з обличчям, оберненим до вікна, і відчуває раптом, як стоншується стіна часу; починає діяти якась жажлива/дивовижна перистальтика. Він думає: «Боже мій, мене перетравлює мое власне минуле».

Проходом блискавка виграє на його обличчі і, хоча він цього не знає, щойно перемінився день. 28 травня 1985 року перетворилося на 29 травня над темною й розбурханою грозою територією, якій цього вечора довелося бути в західному Іллінойсі; сплять унизу, як мертві, фермери з натрудженими після сівби спинами і бачать свої метушливі сни, і хтозна, що там може ворушитися в їхніх стодолах, і в їхніх льохах, і в їхніх полях, коли походжає блискавиця й говорить грім? Ніхто не знає цих речей; вони лише знають, що електрика розгулялася цієї ночі, і в повітрі скаженіє високовольтна гроза.

Але тут дзвіночки на висоті двадцяти семи тисяч футів, коли лайнер знов виринається на чистий простір, коли його політ вирівнюється; тут дзвінки; тут той дзвінок, коли Бен Генском уже засинає; і коли він спить, стіна між теперішнім і минулим зникає цілком і він шкереберть летить назад крізь роки, наче людина, що падає у глибокий колодязь, – можливо, це Веллсів мандрівник крізь час падає зі зламаним залізним шаблем в одній руці, дедалі вниз і вниз, в країну морлоків, де в тунелях ночі гуркотять

і гуркотять машини[213 - «The Time Machine» («Машина часу», 1895) - перший роман англійського письменника Герберта Веллса (1866-1946), після якого тема подорожей крізь час стала однією з найпопулярніших у фантастичній літературі.]. Ось 1981, 1977, 1969; і раптом він уже тут, тут, у червні 1958 року; яскраве літо повсюди, і за зімкнутими уві сні повіками Бена Генскома зіниці його стискаються, підкоряючись команді сплячого мозку, котрий бачить не темряву, що залягає над західним Іллінойсом, а яскраве сонячне світло одного з червневих днів у Деррі, в штаті Мейн, двадцять сім років тому.

Дзвінки.

Той дзвінок.

Школа.

Школа вже.

Школа вже

2

скінчилася!

Звук того дзвінка просвердлив коридори Деррійської школи - великої цегляної будівлі, що стояла на Джексон-стрит, і на цей звук діти в п'ятому класі Бена Генскома відгукнулися стихійною радістю, і місіс Даглас, зазвичай найбільш сувора з учителів, не зробила жодного зусилля їх вгамувати. Мабуть, вона знала, що це неможливо.

- Діти! - звернулася вона, коли радісні крики вщухли. - Можу я скористатися вашою увагою наостанок?

Тепер у класній кімнаті здійснювся збуджений, помережаний рідкими стогонами гомін. Місіс Даглас тримала в руці їхні табелі.

- Я дуже сподіваюся, що переходжу! - зацвірінчала Селлі Мюллер до Бев Марш, яка сиділа в сусідньому ряду. Розумненька, гарненька, життєрадісна Селлі. Бев також була гарненькою, але нічого життєрадісного не вбачалося в ній цього дня, хоч би й то був останній день шкільних занять. Вона сиділа, дивлячись похмуро вниз, на свої пенні-лофери[214 - Penny-loafers - пласкі туфлі типу мокасинів; назва походить з 1930-х, коли у трикутні прорізи на підйомах туфель діти ховали два пенні, яких якраз вистачало для термінового телефонного дзвінка додому.]. На одній щоці в неї жовтаво вицвітав синець.

- Мені насрати, переходжу я чи ні, - сказала Бев.

Селлі форкнула. Леді не використовують таких слів, проказувало те форкання. Тоді вона відвернулася до Грети Бові. «То, напевне, лише

збудження від дзвінка, що сигналізував закінчення чергового навчального року, змусило Селлі схибити і взагалі заговорити до Беверлі», – подумав Бен. Селлі Мюллер і Грета Бові обидві походили з багатих родин, чиї доми стояли на Західному Бродвеї, тоді як Беверлі приходила до школи з одного з тих облуплених багатоквартирних будинків на Нижній Головній вулиці. Нижню Головну вулицю і Західний Бродвей відділяла лише якась миля, проте навіть такий хлопчик, як Бен, розумів, що справжня відстань між ними – як відстань між Землею й планетою Плутон. Достатньо було тільки поглянути на дешевий светр Беверлі Марш, її завелику спідницю, яка дісталася їй, мабуть, з ящика для пожертв Армії спасіння, та її витерті пенні-лофери, аби зрозуміти, як далеко вони відлягають одна від іншої. Але Беверлі подобалась Бенові все одно дужче – набагато дужче. Селлі й Грета мали гарний одяг і, на його здогад, щомісяця робили собі перманент, чи укладали хвилями волосся, чи щось таке інше, але він не вважав, що це бодай якимсь чином змінює основні факти. Нехай би робили собі той перманент хоч щодня, все одно обидві залишаться зарозумілими шмаркачками.

Він вважав, що Беверлі краща... і набагато гарніша, хоча ніколи, ні за що в світі не наважився б сказати це їй. Та тим не менше, інколи, в самісінькому осерді зими, коли світло надворі здавалося жовто-сонним, як та кицька, що згорнулася на дивані, коли місіс Даглас жебоніла щось з математики (як переносити вниз, коли ділиш стовпчиком, або як знайти спільний знаменник для двох дробів, щоби їх додати), або читала питання з «Осяйних мостів»[215 – «Shining Bridges» – знайома багатьом поколінням американських школярів читанка, написана професором педагогіки, засновником Міжнародної читацької асоціації Альбертом Гаррісом (1908–1990) та дитячою письменницею Мей Найт Кларк (1895–1986).], або розповідала про поклади олова в Парагваї, у такі дні, коли здавалося, що уроки не закінчаться ніколи, і не важить, якщо навіть так, бо весь світ надворі суцільна сльота... у такі дні Бен інколи кидав скрадливі погляди вбік, на обличчя Беверлі, і тоді серце йому нестямно боліло й одночасно запалювалося якоюсь радістю. Він підозрював, що запав на неї чи закоханий у неї, й тому він завжди думає про Беверлі, коли по радіо «Пінгвіни» починають співати «Янголе земний»[216 – «Earth Angel» (1954) – єдиний хіт чорного вокального гурту «The Penguins» (1953–1962), хоча пісня досі популярна, окрім оригінального, також у різних виконаннях.] – «мила моя, люба моя, кохаю тебе безупинно...» Йо, дурня така, авжеж, сльозливо це, наче вжита серветка «Клінекс», але водночас усе гаразд, бо він ніколи не признається. Він вважав, що товстим хлопцям, мабуть, дозволяється кохати гарних дівчат тільки на думці. Якби він комусь розповів про свої почуття (не те щоб у нього був бодай хтось такий, кому він міг розповісти), та людина, мабуть, реготала б аж до розриву серця. А якби він коли-небудь сказав самій Беверлі, вона теж розреготалася б (погано) або видала звук, ніби ригає з огиди (гірше).

– А тепер, будь ласка, підходьте відразу ж, кого я назву. Пол Андерсон... Карла Бордо... Грета Бові... Келвін Кларк... Сіссі Кларк...

Місіс Даглас називала прізвища, і учні її п'ятого класу один по одному (окрім двійнят Кларків, котрі, як завжди, підійшли разом, рука в руці, нерозрізнувані, окрім як за довжиною їхнього ясно-білявого волосся і тим фактом, що на ній була сукня, а на ньому джинси) забирали свої тьмяно-жовтого кольору табелі з американським прапором і текстом Присяги на вірність прапору на передній сторінці обкладинки та молитвою «Отче наш» на

задній, виходили статечно з класної кімнати... а там уже щодуху кидалися по коридору в той бік, де вже було підперто, щоб стояли навстіж, великі передні двері. Звідтам вони просто вибігали в літо і розпорошувалися: хтось на великах, хтось вистрибом, хтось верхи на невидимих конях, ляскаючи себе руками по стегнах, видобуваючи таким чином цокіт копит, хтось, повісивши одне одному руки на плечі, співаючи на мотив «Бойового гімну республіки»: «Очі мої бачили славу, як школа палає вогнем»[217 - «Battle Hymn of the Republic» (інша назва «Glory, Glory Halleluiah», 1862) - патріотична пісня часів Громадянської війни на слова відомої аболіціоністки Джулії Гау (1819-1910).].

- Марша Федден... Френк Фрік... Бен Генском...

Він підвівся, кинув на Беверлі Марш останній цього літа скрадливий погляд (чи то він так думав) і вирушив до столу місіс Даглас, одинадцятирічний хлопчик з гузном розміром заледве не як штат Нью-Мексико - означене гузно упаковане в огидно нові джинси, що зблискували від мідних заклепок крихтливими дротиками світла й видавали «швах-швах-швах» від тертя його товстих стегон одне об одне. Клуби його гойдалися по-дівчачому. Його черево колихалося з боку в бік. Попри теплий день, на ньому був мішкуватий спортивний светр. Він майже завжди носив мішкуваті светри, бо відчував глибокий сором через свої груди, це почалося з першого навчального дня після різдвяних канікул, коли він прийшов одягнений у подаровану йому матір'ю новеньку майку Ліги Плюща[218 - Ivy League - асоціація восьми найстаріших, найпрестижніших університетів США.] і Ригаїло Хаггінс, шестикласник, прокрякав: «Овва, хлоп'ята! Дивіться-но, що Санта-Клаус приніс Бену Генскому на Різдво! Пару великих цицьок!» Ригаїло мало не переломився, смакуючи власну дотепність. Інші теж реготали - також і дехто з дівчат. Якби в ту мить перед ним відкрилася діра, що веде у пекло, Бен стрибнув би до неї без жодного звуку... чи, може, хіба стиха промурмотівши подяку.

Від того дня він носив светри. Мав їх чотири: мішкуватий коричневий, мішкуватий зелений та два мішкуватих блакитних. Це було одним з тих небагатьох питань, у яких він спромігся протистояти своїй матері, одна з тих небагатьох непереступних ліній, які він протягом свого загалом покірнього дитинства примусив себе прокреслити в пилуці. Бен гадав, що, якби серед тих, хто хихотів того дня, він побачив Беверлі Марш, він би вмер.

- Приємно було мати тебе цього року в моєму класі, Бенджаміне, - промовила місіс Даглас, вручаючи йому табель.

- Дякую вам, місіс Даглас.

Звідкись ззаду класної кімнати звився глузливиий фальцет: «Тяк-ууу, місус Дагвасс».

То був Генрі Баверз, звичайно. Генрі сидів у Беновому п'ятому класі, замість того щоб навчатися в шостому разом зі своїми друзками Ригаїлом Хаггінсом та Віктором Крісом, бо минулого року його залишили на другий рік. Бен підозрював, що Баверза залишать знову. Його імені не було оголошено, поки місіс Даглас вручала табелі, а це означало неприємності.

Бена це непокоїло, бо, якщо Генрі залишився на другий рік, винним за це почасти буде Бен... і Генрі це знав.

Минулого тижня під час останніх річних іспитів місіс Даглас, витягаючи з капелюха в себе на столі папірці з іменами, розсадила учнів випадковим порядком. Бену випало сидіти поряд з Генрі Баверзом у заднім ряду. Бен, як завжди, затуляючи зігнутою рукою свою роботу, сидів схиленим над папером і, відчуваючи певним чином втішливий тиск черева на парту, раз у раз лизав для натхнення свій олівець «Ві-Боп»[219 - «Ве-Вор» - названий за назвою джазового стилю один із брендів якісних олівців для архітекторів і художників, які в 1950-х випускала заснована 1861 року компанія «Venus».]

У вівторок, десь посередині іспиту, якому сталося бути з математики, до Бена через прохід долинув шепіт. Такий слабкий, безгучний, майстерний, наче то шепотів якийсь в'язень-ветеран, повідомляючи щось у тюремному прогулянковому дворі: «Дай списати».

Бен поглянув ліворуч - просто в чорні, нестямні очі Генрі Баверза. Навіть для дванадцятирічного Генрі був величеньким хлопом. З міцними, завдяки фермерським м'язам, руками й ногами. Його батько, що вважався божевільним, мав невеличку ділянку наприкінці Канзас-стрит, біля міської межі Ньюпорта, і Генрі щонайменше тридцять годин на тиждень розпушував там землю, сапав бур'яни, саджав, викопував камені, рубав дрова і пожинав плоди, якщо було що жати.

Волосся в Генрі було підстрижено сердитим іжачком, і то так коротко, що крізь нього прозирає скальп. Спереду він ваксив собі «грубіяна»[220 - «Butch-Wax» («ваксований грубіян») - модна у 1950-х (і віднедавна знову) чоловіча зачіска, коли вся голова обстригається дуже коротко, тільки на тімені залишається клаптик приблизно втричі довшого волосся, якому іноді за допомогою бріюліну надають «пікової» форми.] з тюбика, що його завжди носив у задній кишені джинсів, тож у результаті чубчик над лобом був схожим на зуби мотокосарки, яка наближається. Навкруг нього постійно висів запах поту і жуйки «Соковитий фрукт»[221 - «Juicy Fruit» - жувальна гумка, що випускається з 1893 р., за статистикою, цей бренд стабільно залишається найпопулярнішим серед дітей передпідліткового віку.]. До школи він ходив у рожевій мотоциклетній куртці з зображенням якогось орла на спині. Якось один четвертокласник виявився настільки немудрим, що насміявся з цієї куртки. Гнучкий, як ласка, і спритний, як гадюка, Генрі кинувся на того сцикуна і двічі вгатив його брудним від роботи кулаком. Сцикун втратив трійко передніх зубів. Генрі отримав двотижневі канікули. Бен тоді сподівався - розсіяною, проте пекучою надією упослідженого й тероризованого, - що Генрі, замість відсторонювати від занять, зовсім виженуть зі школи. Не пощастило. Поганцям завжди монети випадають орлом. Термін відлучення закінчився, Генрі перевальцем повернувся на шкільне подвір'я, злостиво блискучий у своїй рожевій мотоциклетній куртці, «грубіян» наваксований так жирно, що волосся, здавалося, аж верещить над його черепом. Обидва ока мали припухлі, барвисті сліди прочуханки, якої завдав синові його скажений батько «за бійку на ігровому майданчику». Ці сліди побиття поступово зникли; але дітям, які мусили якось співіснувати з Генрі в Деррі, залишився урок. Наскільки було відомо Бенові, відтоді ніхто й словом не прохопився про рожеву мотоциклетну куртку Генрі з орлом на спині.

Коли він похмуро шепнув Бену, щоб той дав йому списати, три думки протягом секунди прометнулися ракетами крізь Бенів мозок – доценту ефективний і спритний, на відміну від його жирного тіла. Перша – якщо місіс Даглас впіймає Генрі за списуванням відповідей з його роботи, обидва вони за екзамен отримають нулі. Друга – якщо він не дасть Генрі списати, Генрі майже напевне підловить його після школи і випише йому той легендарний подвійний удар, тим часом як Хаггінс, імовірно, триматиме його за одну руку, а Кріс за іншу.

То були дитячі думки, і нічого дивного, бо ж він і був дитиною. Тоді як третя, й остання, думка, була мудрованішою – майже дорослою.

«Він може мене дістати, гаразд. Та, либонь, я зумію уникати його в останній тиждень навчань. Я майже впевнений, що зумію, якщо добре постараюся. А за літо він усе забуде, гадаю. Йо. Він же такий тупак. Якщо він провалить цей іспит, може знов залишитися на другий рік. А якщо його не переведуть, я буду попереду нього. Більше не сидітиму з ним в одному класі... Переїду до молодшої середньої школи раніше за нього. Я... я можу стати вільним».

– Дай списати, – знову шепнув Генрі. Тепер його чорні очі вже палали вимогливо.

Бен похитав головою, щільніше загороджуючи рукою свою роботу.

– Я тебе підловлю, жирний, – прошепотів Генрі, тепер трохи гучніше. Його аркуш, за винятком його прізвища, досі залишався абсолютно пустим. Він перебував у розпачі. Якщо він провалить іспити і знов залишиться в тому ж класі, батько виб'є з нього мізки. – Дай списати, бо інакше буде тобі погано.

Бен знову похитав головою, щоки в нього тремтіли. Йому було лячно, але рішучість перемагала. Він збагнув, що вперше в житті свідомо взявся планувати подію, і це його також лякало, хоча він не зовсім розумів чому – довгий ще час промине, поки він усвідомить, що холонокровність власних розрахунків, дбайливий і прагматичний підрахунок вартості, що натякало на наближення дорослості, усе це лякало його навіть дужче за страшного Генрі. Генрі йому, можливо, вдасться перехитрити. Дорослість, де йому, мабуть, доведеться думати таким чином майже завжди, врешті-решт його запопаде.

– Чи це хтось там балакає, там, позаду? – промовила тоді місіс Даглас, і то дуже чітко. – Якщо так, прошу припинити це негайно.

Наступні десять хвилин панувала тиша; юні голови залишалися старанно нахиленими над своїми екзаменаційними аркушами, що приємно пахли фіолетовим чорнилом мімеографа, а тоді знов через прохід доплив шепіт Генрі, тихесенький, ледь-ледь чутний, крижаний у спокійній впевненості своєї обіцянки:

– Ти мертвий, жирний.

Бен узяв свій річний табель і вшився, вдячний якимсь тим богам, котрі, либонь, опікуються одинадцятирічними товстунами, за те, що диктат абеткового порядку не дозволив Генрі Баверзу вшитися з класної кімнати раніше і влаштувати десь надворі на Бена засідку.

Він не побіг коридором, як інші діти. Він умів бігати, і то доволі швидко як для дитини його ваги, але цілком тверезо усвідомлював, який кумедний у таких випадках має вигляд. Натомість він швидко пішов і вирвався з прохолодного, пропахлого книжками вестибюля в яскраве світло червненого сонця. На якусь мить він застиг там, підставивши лице сонцю, вдячний йому за тепло і собі за звільнення. Вересень лежав від сьогодні за мільйон років. Календар міг стверджувати дещо інше, але календар брехав. Літо мусить бути набагато довшим за суму його днів, і воно належало йому. Він почувався високим, як Деррійська Вежа, й широким, як усе це місто.

Його хтось штовхнув – жорстко штовхнув. Приемні думки про літо, що пролягає перед ним, зразу ж спурхнули з голови Бена, щойно він дико затанцював на краечку ганку, намагаючись утримати рівновагу. Залізні перила потрапили йому під руку якраз вчасно, щоб не дати огидного сторчака.

– Геть з мого шляху, ти, барило тельбухів.

Це був Віктор Кріс, з волоссям, зачесаним назад, на кшталт Елвісівського попмпадура, і блискучим від «Брілкріму»[222 – «Brylcreem» – бренд бріоліну для чоловіків, який випускається з 1928 року, але став особливо популярним з часів ДСВ, коли ним щедро почали користуватися англійські бойові пілоти.]. Він зішов сходами і вирушив хідником до воріт, руки в кишенях джинсів, комір сорочки високо піднято, підківки його мотоциклетних чобіт скрегочуть і дзвякають.

Бен, серце йому все ще швидко стукотіло з переляку, побачив, що на протилежному боці вулиці стоїть Ригаїло Хаггінс, з чинариком. Вітаючи Віктора, він підняв руку і, коли той приєднався до нього, передав йому сигарету. Віктор затагнувся, віддав чинарик назад Ригаїлові, а потім показав туди, де стояв Бен – тепер уже на половині сходів. Щось проказав, і обидва вони зареготали. У Бена густо спалахнуло обличчя. Завжди вони його чіпляють. Це вже така його доля чи щось таке.

– Тобі так сильно подобається це місце, що ти збираєшся стояти тут цілий день? – пролунав чийсь голос обіч нього.

Бен повернувся, і лице в нього загорілось ще дужче. Там стояла Беверлі Марш, те її золотаво-руде волосся сліпучою хмарою довкола голови і по плечах, ті її прекрасні сіро-зелені очі. Засуканий до ліктів, з витертою горловиною светр на ній був майже так само мішкуватим, як Бенів светр. Явно занадто мішкуватим, щоб визначити, чи почали в неї рости бодай якісь груди, та Бена те не турбувало; коли кохання надходить раніше за статеве дозрівання, воно може накочуватися такими чистими хвилями і так потужно, що ніхто не зможе встояти перед його простою непоборністю, і Бен зараз не

доклав проти цього жодних зусиль. Він попросту здався. Він почувався дурником і в той же час піднесеним, жалюгідно зніченим, як ніколи раніше в житті... і попри все безперечно благословеним. Гаряча суміш цих безнадійних емоцій зробила його водночас хворим і щасливим.

- Ні, - крякнув він. - Гадаю, ні.

Велика усмішка розтягнула йому обличчя. Він розумів, який ідіотичний мусить зараз мати вигляд, але приховати її не міг.

- Ну, добре. Бо ж школа кінчилася, знаєш. Слава богу.

- Гарного... - знову те крякання. Довелося прокашлятися, і його розчервонілість поглибшала. - Гарного тобі літа, Беверлі.

- Тобі теж, Бене. До побачення наступного навчального року.

Вона швидко пішла вниз сходами і своїми очима закоханого Бен побачив усе:

яскраву картатість її спіднички, гойдання її волосся по спинці светра, молочну білість її обличчя, маленький поріз ззаду на литці, що вже загоювався, і (з якоїсь причини це останнє викликало нову хвилю любові, яка прокотилась крізь нього так потужно, що йому знову довелося вхопитися за поруччя; почуття те було велетенським, невимовним, милосердно коротким; ймовірно, передчасним сигнальним симптомом сексуальності, безглуздим для його тіла, де ендокринні залози все ще спали, і то майже без сновидінь, проте яскравим, як літня зоряниця) просто над правим мокасином блискучий золотий браслет на щиколотці, що підморгував сонцю сліпучими дрібними бісиками.

Якийсь звук - невідомого роду звук - вирвався з нього. Він спустився сходами, наче безсилий стариган, і зупинився при їх підніжжі, дивлячись, поки вона не завершила ліворуч і не зникла поза високим живоплотом, що відокремлював шкільне подвір'я від тротуару.

4

Так він постояв лише хвилю між дітей, котрі все ще текли, бігли повз нього верескливими групами, бо потім згадав про Генрі Баверза й поспішив за будівлю. Перетнув там ігровий майданчик для малечі, пробігаючи пальцями по ланцюгах гойдалок, щоб ті задзеленькали, та переступаючи через дошки орель. Вийшов він крізь набагато менші ворітця, що виводили на Чартер-стрит, і попрямував ліворуч, ані разу не озирнувшись на кремезну кам'яницю, в якій протягом останніх дев'яти місяців відсидів більшість своїх буденних днів. Він запхнув табель до задньої кишені й почав насвистувати. На ногах у нього були «Кеди» [223 - «Keds» - заснована 1916 р. компанія з випуску взуття на гумових підшвах з полотняним верхом, в багатьох країнах назва бренду стала узагальнювальною для спортивного взуття різних типів.], але, за його відчуттями, протягом кварталів приблизно восьми їх підшви ні разу не торкнулись землі.

Зі школи він звільнився щойно після полудня; матері не буде вдома щонайменше до шостої вечора, бо щоп'ятниці, відразу після роботи, вона йде до бакалійної крамниці «Скупляйся й економ». Решта дня належить йому.

Поки що він пішов до МакКеррон-парку і сів там під деревом – нічого не робив, тільки вряди-годи стиха шепотів «я кохаю Беверлі Марш», за кожним таким шепотом відчуваючи дедалі романтичніше запаморочення. Нарешті, коли до парку принесло зграйку хлопчаків, які почали поділятися на команди, щоб зіграти нашвидкуруч у бейсбол, він прошепотів слова «Беверлі Марш» двічі й відтак, щоб остудити собі шоки, був змушений сховати обличчя у траві.

Незабаром Бен підвівся і попрямував через парк у бік Костелло-авеню. Прогулянка ще вздовж п'яти кварталів приводила його до публічної бібліотеки, яка, на його здогад, і була його метою весь цей час. Він уже майже вийшов з парку, коли його помітив шестикласник на ім'я Пітер Гордон і заволав: «Агов, цицятий! Хочеш зіграти? Нам треба котось, хто буде правим філдером!»[224 - Outfielder – гравець зовнішнього поля захисту, від якого вимагається швидка реакція і блискавичні пробіжки на доволі довгі дистанції, що робить пропозицію Бену особливо знущальною.] Пролунав вибух сміху. Бен вшився звідти якомога швидше, щулячи шию в комірі, як ото черепаха втягує голову в панцир.

Та проте він вважав себе везунчиком, врешті-решт; якогось іншого дня ті хлопці могли б за ним погнатися, може, просто щоб його подразнити, може, щоб викачати його в грязюці й подивитися, чи він розплачеться. Сьогодні вони були надто заклопотані тим, щоб швидше розпочати гру, – чи можна накрити кінець пальцями, коли капітани перебиратимуть кинутий кий, котра команда матиме гарантовані останні кидки, і все таке інше[225 - У цьому разі капітани визначають, чия команда вважатиметься «домашньою», а чия «гостьовою», оскільки в бейсболі вони мають різні ігрові статуси; хтось із капітанів ловить кинутий кий, інший обхоплює кий рукою над кулаком супротивника і так вони його перебирають до верхівки.]

Пройшовши три квартали по Костелло, він примітив під чиїмсь надвуличним живоplotом дещо цікаве, можливо, навіть вигідне. Крізь розідраний бік старого паперового пакета зблискувало скло. Підчепивши його ногою, Бен підтяг пакет на хідник. Схоже було, йому дійсно трапилась удача. Усередині знайшлися чотири пивні пляшки і ще чотири великих з-під содової. Великі коштували по нікелю кожна, «Райнголди» по два пенні[226 - «Rheingold» – найпопулярніше у 1950-х рр. у Новій Англії пиво, яке варила заснована німецькими емігрантами 1883 р. в Нью-Йорку броварня.]. Двадцять вісім центів під чиїмсь живоplotом просто чекали якогось хлопця, котрий минатиме їх і вхопить. Якогось удачливого хлопця.

– Це ж я, – промовив радісно Бен, не маючи жодного уявлення, що приберіг для нього залишок цього дня. Він знову вирушив уперед, підтримуючи пакет під дно, щоб той геть не розірвався. За квартал далі по вулиці стояв «Костелло-авеню маркет», і Бен зайшов туди. Обміняв там пляшки на гроші, а більшу частину грошей на цукерки.

Показуючи, чого бажає, він стояв перед вітринним прилавком з дешевими цукерками і, як завжди, насолоджувався тим деренчливим звуком, що його видали зсувні дверцята, коли крамник посунув їх по обсаджених

підшипниковими кульками рейках. Він узяв п'ять червоних лакричних тягучок і п'ять чорних, десять карамельок «барильця кореневого пива» (пара за пенні), на нікель смужку «гудзиків» (по п'ять у ряду, п'ять рядів у смужці за нікель, і з'їдаєш їх просто з паперу), пакетик ірисок «Лайкем Ейд» та пакет «Пеців» для свого «Пец-толета»[227 - «Pez» - придумані в Австрії 1927 р. смоктальні цукерки, які полюбилися дітям у всьому світі завдяки тому, що їх можна заряджати до спеціальних «пец-диспенсерів», які можуть мати форми іграшок, звірят, казкових героїв тощо.] вдома.

Бен вийшов надвір із паперовою торбинкою цукерок у руці й п'ятьма центами в правій передній кишені своїх новеньких джинсів. Він поглянув на коричневу торбинку з солодким вантажем, і раптом на поверхню спробувала спливти думка,

(«якщо й далі істимеш отаким чином, Беверлі Марш ніколи на тебе не подивиться»)

але то була неприємна думка, і тому він її відігнав. Вона пішла досить легко; ця думка звикла до того, що її відганяють.

Якби хтось у нього спитав: «Бене, тобі самотньо?», він подивився б на того когось із правдивим здивуванням. Такого питання він собі ніколи не ставив. Друзів він не мав, але мав свої книжки і мрії; мав свої моделі «Ревелл»; мав свій власний велетенський комплект Лінкольнових брусків і будував з них найрізноманітніші речі[228 - «Revell» - заснована 1943 р. компанія з випуску збірних пластикових моделей машин, кораблів, літаків тощо; «Lincoln Logs» - створений 1916 р. дитячий конструктор, до якого входять 2-сантиметрові дерев'яні бруси та інші деталі, з яких можна зводити різні іграшкові будівлі.]. Його мати не раз запевняла, що зроблені Беном з Лінкольнових брусків будинки мають вигляд кращий, ніж деякі справжні, зроблені за кресленнями. Був у нього також доволі добрий «Еректор сет». Він сподівався ближче до жовтня, собі на день народження, отримати «Супер сет»[229 - «Erector Set» - бренд, під яким з 1913 р. випускаються металеві конструкторські набори, до яких також входять коліщатка, лебідки, шестерні, мікроелектродвигуни тощо.]. З такого можна збудувати годинник, який насправді показуватиме час, і машину зі справжньою трансмісією в ній. «Самотньо? - міг би він перепитати, широко зачудований. - Га? Що?»

Сліпа від народження дитина навіть не знає, що вона сліпа, поки хтось їй цього не скаже. Ба навіть тоді в неї суто теоретичне уявлення про те, чим є сліпота; тільки колишній зрячий цілком усвідомлює, у чому тут суть. Бен ніколи не відчував самотності тому, що ніколи несамотнім не був. Якби цей стан був чимсь новим чи більш прив'язаним до якогось місця, тоді б він, можливо, і зрозумів, але самотність охоплювала все його життя і одночасно виходила далеко поза його межі. Вона просто існувала, як його великий палець, який однаково легко гнувся вперед і назад, або та кумедна зазублина на задньому боці одного з його передніх зубів, язик Бена починав полірувати цю маленьку зазублину, коли Бен нервувався.

Беверлі залишалася солодкою мрією; цукерки були солодкою реальністю. Цукерки були його друзями. Тому він наказав тій чудацькій думці йти гуляти, і та тихенько собі пішла, не виказуючи жодного спротиву взагалі. І між «Костелло-авеню маркетом» і бібліотекою він зжер геть усі цукерки з торбинки. Він чесно сподівався залишити «Пеци» на вечірній перегляд

телевізора – йому подобалося заряджати їх одну по одній до руків'я свого пластмасового «Пец-толета», подобалося чути слухняне клацання пружинки всередині, а більш за все подобалося вистрелювати їх одну по одній собі в рот, немов якийсь хлопчик скоже цукрове самогубство. Цього вечора йшли «Гвинтокрили», з Кеннетом Тобі в ролі безстрашного пілота вертольота[230 – «Whirlybirds» (1957–1960) – серіал про пару пілотів з власним гвинтокрилом та їхні пригоди; Kenneth Tobey (1917–2002) – актор, якому найкраще вдавалися ролі військових, поліцейських та відчайдушів.], «Облава»[231 – «Dragnet» – детективний радіо- і телесеріал, який демонструється з 1951 року досі.], де всі розслідування справжні, тільки імена змінено для захисту невинних людей, і його найулюбленіший поліцейський серіал «Дорожній патруль», в якому роль патрульного Дена Метьюза грає Бродерік Крофорд. Бродерік Крофорд був Беновим особистим героєм. Бродерік Крофорд був швидким, Бродерік Крофорд був безоглядним, Бродерік Крофорд абсолютно нікому не пробачав лайна... А найкраще з усього – Бродерік Крофорд був товстим[232 – «Highway Patrol» (1955–1959) – серіал про дорожню поліцію на Заході США, цінований за його майже документальну атмосферу та майстерне виконання погонь; Broderick Crawford (1911–1986) – театральний і кіноактор, володар «Оскара» (1949), знявся у близько 100 фільмах, часто виконуючи ролі крутих парубків; у приватному житті багато ів і ще більше пив, грав роль шефа дорожньої поліції в той час, як сам був позбавлений водійських прав за нетверезе кермування, його алкоголізм і призвів до раннього припинення найпопулярнішого на той час у світі телесеріалу.]

Діставшись перехрестя Костелло та Канзас-стрит, він перейшов на протилежний бік, до бібліотеки. Насправді вона складалася з двох будівель: стара, зведена на гроші лісопромислового магната у 1890 році кам'яниця спереду та нова, невисока будівля з пісковика, в якій містилася дитяча бібліотека, позаду. Доросла бібліотека спереду і дитяча бібліотека позаду поєднувалися скляною галереєю.

Тут, поблизу середмістя, Канзас-стрит була однорядною, тому Бен, перед тим як перейти вулицю, подивився тільки в один бік – праворуч. Якби подивився ліворуч, він дістав би прикрий шок. За квартал звідти в тіні великого старого дуба на галявині перед Деррійським Громадським центром стояли Рігайло Хаггінс, Віктор Кріс та Генрі Баверз.

5

– Генку, давай уже його вхопимо, – аж задихнувся Віктор.

Генрі дивився через вулицю на те уїдливе жирне чмо, на того малого засранця – черево підстрибує, вихор на потилиці гойдається вперед-назад, як та клята «Слінкі»[233 – «Slinky» – створена 1943 р. морським інженером Річардом Джеймсом іграшка-пружина; запущена вниз по сходах сама ними спускається, нею можна виконувати різні динамічні трюки.], срака в новеньких синіх джинсах вихляється, наче в дівки. Він прикинув відстань між ними трьома тут, на моріжку Громадського центру, і Генскомом та між Генскомом і безпечною для нього бібліотекою. Подумав, що, можливо, ім вдасться схопити його, перш ніж він зайде досередини, але Генском може

почати кричати. Від цього малого гоміка всього можна сподіватися. А якщо так станеться, може втрутитися хтось дорослий, а Генрі не бажав нічийого втручання. Та сучка Даглас сказала йому, що він завалив і мову, і математику. Сказала, що вона його переводить, але він мусить пройти чотири тижні додаткових літніх занять. Самому Генрі краще було б залишитися на другий рік. Якби він залишився на другий рік, батько відлупцював би його тільки один раз. А коли Генрі впродовж чотирьох тижнів найбільш клопітного сезону на фермі щодня просиджуватиме в школі по чотири уроки, батькові неважко буде відлупцювати його разів шість, а то й навіть більше. Він змирився з таким похмурим майбутнім тільки тому, що мав намір віддати все належне цьому малому подару саме сьогодні.

І то сповна.

– Йо, гайда, – промовив Ригайло.

– Ми почекаємо, коли він вийде.

Вони додивилися, як Бен відчинив половинку великих подвійних дверей і зайшов досередини, потім сіли й закурили сигарети, почали травити анекдоти про мандрівних торговців, чекаючи, коли він вийде і йтиме назад.

Він мусить, зрештою розумів Генрі. А коли вийде, Генрі змусить його пошкодувати, що він узагалі був на світ народився.

6

Бен любив бібліотеку.

Він любив, як тут завжди прохолодно, навіть у найспекотніший день довгого гарячого літа; він любив тутешню вуркотливу тишу, лише зрідка порушувану чиїмсь шепотом, той тихенький пристук, з яким бібліотекар ставить штамп на книжки й картки, чи шурхотіння перегортуваних сторінок у залі періодики, де зависала стареча, читаючи зшиті між довгими паличками газети. Він любив тутешнє світло, що скоса падає сюди крізь високі вузькі вікна вдень або сяє в тих лінивих озерцях, що їх проливають підвішені на ланцюгах кулясті лампи зимовими вечорами, коли вітер завиває надворі. Йому подобався запах книжок – пряний запах, трохи якийсь казковий. Інколи він проходив повз дорослі полиці, роздивляючись на тисячі томів і уявляючи собі світ життів усередині кожного з них, так само, як він інколи проходив своєю вулицею палаючим, завішеним димом сутінковим надвечір'ям наприкінці жовтня, коли від сонця залишається лише гірка помаранчева риска на обрії, уявляючи собі життя, що відбуваються за всіма тими вікнами – люди сміються, або лаються, або пораються з квітами, або годують дітей, чи хатніх тварин, чи власні роти, дивлячись тупий телек. Йому подобалося те, як у скляній галереї, що поєднує стару будівлю з дитячою бібліотекою, завжди спекотно, навіть узимку, хіба що не тоді, коли випадає пара хмарних днів; місіс Старрет, головна дитяча бібліотекарка, розповіла йому, що це викликано так званним парниковим ефектом. Бена потішила ця ідея. Через багато років він збудує гаряче дебатований комунікаційний центр «Bi-bi-si» в Лондоні, і суперечка

може буюти хоч тисячу років, але все одно ніхто не знатиме (окрім самого Бена), що цей комунікаційний центр є не чим іншим, як скляною галереєю Деррійської публічної бібліотеки, яку він поставив дибки.

Дитяча бібліотека йому також подобалася, хоча в ній зовсім не було того тінявого чару, який він відчував у старій бібліотеці, з її лампами-кулями і залізними гвинтовими сходами, занадто вузькими, щоб на них розійтися двом людям – одному завжди доводилося відступати назад. Дитяча бібліотека була яскравою і сонячною, трохи зайве шумливою, попри розвішані повсюди заклики: «БУДЬМО ТИХИМИ, ГАРАЗД?» Найбільше шуму долітало з Кутка Пуха, куди приходили малі діти роздивлятися книжки з картинками. Коли сюди сьогодні завітав Бен, тут тільки-но розпочалася година оповідок. Молода, гарна бібліотекарка міс Дейвіс читала «Трійко кмітливих козенят»[234 – «Three Billy Goats Gruff» (1844) – англійська версія норвезької казки про те, як козенята перехитрили страшного троля, який не пропускав їх через міст до лугу.]

– Хто це такий тупотить тут по моему мосту?

Міс Девіс промовила це низьким, гаркитливим голосом троля з казки. Дехто з малюків захихотів, прикриваючи собі роти долонями, але більшість просто дивилася на неї серйозно, сприймаючи голос троля так, як вони сприймали голоси своїх сновидінь, і в їхніх вдумливих очах відбивалося вічне питання чарівної казки: буде подолано чудовисько... чи воно попоїсть?

Всюди було пришпилено яскраві плакати. Тут гарний мультиковий хлопчик чистить собі зуби так завзято, що його рот піниться, як паща в скаженого собаки; там поганий мультиковий хлопчик курить сигарету (КОЛИ Я ВИРОСТУ, Я ХОЧУ БАГАТО ХВОРИТИ, ТОЧНО ЯК МІЙ ТАТО – було написано внизу); ось чудесна фотографія мільярда крихітних цяток світла, що сяють у темряві. Гасло внизу постулює:

«ОДНА ІДЕЯ ЗАПАЛЮЄ ТИСЯЧУ СВІЧОК»

Ралф Волдо Емерсон[235 – Ralph Waldo Emerson (1803–1882) – поет, есеїст, мислитель, засновник філософії трансценденталізму, на основі якої, зокрема, виросло сучасне ставлення до екології.]

Були там запрошення: «ПРИЄДНУЙСЯ ДО СКАУТСЬКОГО ДОСВІДУ». Плакат, що просував ідею: «ДІВОЧІ КЛУБИ СЬОГОДЕННЯ БУДУЮТЬ ЗАВТРАШНІХ ЖІНОК». Були підписні аркуші-запрошення приєднуватися до софтболістів та підписні аркуші-запрошення вступати до трупи Дитячого театру Громадського центру. І, звичайно, плакат, що запрошував дітей: «ПРИЄДНУЙТЕСЬ ДО ЛІТНЬОЇ ЧИТАЦЬКОЇ ПРОГРАМИ». Бен був великим шанувальником читацької програми. Записавшись до неї, ти отримував мапу Сполучених Штатів. А потім за кожну прочитану тобою книжку і зроблену за нею доповідь ти отримував липучку якогось штату і, лизнувши її, міг приклеїти на свою мапу. На тій липучці була ще така інформація, як птах-символ штату, квітка-символ штату, рік його прийняття до Союзу і які президенти, якщо такі були, походили з цього штату. Зібравши на своїй мапі всі сорок вісім липучок, ти отримував книжку в дарунок. Добрі збіса умови. Бен планував зробити саме те, що пропонував цей плакат: «Не гай часу, записуйся сьогодні».

Серед усього цього яскравого й дружнього буйства кольорів спадав у вічі простий, суворий плакат, приліплений клейкою стрічкою до контрольного стола при виході з бібліотеки – жодних забавних малюнків, жодних мистецьких фотографій на ньому, тільки надруковані на білому плакатному папері прості чорні літери:

«ПАМ'ЯТАЙ ПРО ЗАБОРОНЕНИЙ ЧАС

19 : 00

ДЕПАРТАМЕНТ ПОЛІЦІЇ ДЕРРІ»

Один погляд на це змусив Бена взятися гусячою шкірою. Збуджений отриманням річного табеля, тривогою через Генрі Баверза, балачкою з Беверлі Марш і початком літніх канікул, він зовсім забув про комендантську годину і ті вбивства.

Люди сперечалися, скільки їх усього було, але всі погоджувалися на тому, що від минулої зими їх трапилося щонайменше чотири – п'ять, якщо рахувати Джорджа Денбро (багато хто тримався думки, що менший син родини Денбро, либонь, загинув унаслідок якогось дикого нещасного випадку). Першою жертвою, як усі були впевнені, випало стати Бетті Ріпсом, яку було знайдено за день після Різдва на місці будівництва платного шосе вздовж Позаміської Джексон-стрит. Дівчинку, якій було тринадцять, знайшли понівеченою і вмерзлою в багnistий ґрунт. Цей випадок не потрапив у газети, також ніхто з дорослих не прохопився про це й словом Венові. Знання про це він просто якимсь чином назбирав з уривків підслуханих розмов.

Приблизно через три з половиною місяці, невдовзі по тому, як розпочався сезон ловлі форелі, один рибалка, який ловив з берега якогось ручая за двадцять миль на схід від Деррі, зачепив гачком щось, що він сприйняв спершу за ломаку. Те виявилось рукою – долоня з зап'ястком і першими чотирма джоймами дівочого передпліччя. Його гачок учепив цей жакхливий трофей за перетинку між великим і вказівним пальцями.

Поліція штату знайшла решту Шеріл Ламоніки за сімдесят ярдів нижче за течією, її зачепило деревом, що впало поперек струмка минулої зими. Просто диво, що її не зміло у Пенобскот, а далі й в океан весняним паводком.

Ламоніці було шістнадцять. Сама з Деррі, але до школи не ходила; за три роки до того вона народила дочку, Ендрію. Жила Шеріл з дочкою у своїх батьків. «Шеріл подеколи поводитися нарвано, але в душі вона була доброю дівчиною, – розказував її зарюмсаний батько поліції. – Енді не перестає питатися: "Де моя мамуня?", а я не знаю, що їй казати».

Ця дівчина вважалася зниклою п'ять тижнів, перш ніж знайшли її тіло. Поліцейське розслідування смерті Шеріл Ламоніки розпочалося з досить логічного припущення: її вбив котрийсь із її бойфрендів. А бойфрендів вона мала чимало. Багато хто з них був із тієї повітряно-військової бази, що

лежала віддалік, на шляху до Бенгора. «То приемні хлопці, більшість із них», – розповідала мати Шеріл. Одним із тих приемних хлопців був сорокарічний полковник Військово-повітряних сил з дружиною і трьома дітьми в Нью-Мексико. Інший наразі відбував термін у Шошенку за збройне пограбування.

Котрийсь із бойфрендів, думали поліцейські. Або, можливо, хтось незнайомий. Якийсь сексуальний маніяк.

Якщо це сексуальний маніяк, то він, вочевидь, маніяк, і стосовно хлопчиків. Наприкінці квітня один учитель молодшої середньої школи під час екскурсії зі своїм восьмим класом помітив червоні кросівки і блакитні холоші вельветового комбінезона, що стирчали з пащі кульверта під Меріт-стрит. Цей кінець Меріт-стрит було відгороджено кобильницями. Асфальт там було здерто бульдозером ще восени. Там також мусило пролягти платне шосе в північному напрямку, на Бенгор.

Це тіло виявилось трирічним Метью Клементсом, про зникнення якого було заявлено його батьками тільки за день до цього (його фотографію помістили на першій шпальті «Деррі Ньюз», темноволосий малюк зухвало усміхається в камеру, на голові в нього сидить картуз «Ред Сокс»). Родина Клементсів жила на Канзас-стрит, зовсім на іншому кінці міста. Його мати, яка була так страшно пригнічена горем, що здавалося, вона існує всередині якоїсь скляної кулі суцільного спокою, розповіла поліції, що Метті на своєму триколісному велосипеді катався туди-сюди по тротуару поряд з їхнім будинком, який стояв на розі Канзас-стрит та Кошут-лейн. Вона пішла покласти до сушарки прання, а коли знову визирнула у вікно, щоб перевірити, як там Метті, він уже зник. Залишився тільки його перекинутий велосипед на траві між тротуаром і проїжджою частиною вулиці. Одне з задніх коліс ще ліниво оберталося. Воно зупинилося в неї на очах.

Шефові Бортону цього вже було досить. Наступного вечора на спеціальній сесії міської ради він запропонував комендантську годину з сьомої вечора; пропозицію було одностайно прийнято і запроваджено вже з наступного дня. Малі діти мусили повсякчас перебувати під наглядом «кваліфікованих дорослих» – як це подавала у своїй статті про комендантський час «Ньюз». Місяць тому в Бена у школі відбулися спеціальні збори. На сцену вийшов шеф поліції, зачепив великі пальці за свій ремінь з пістолетом і запевнив дітей, що їм нема чого непокоїтися, якщо вони дотримуватимуться кількох простих правил: не балакати з незнайомцями; не погоджуватися на пропозицію підвезти на машині, якщо добре не знаєте того, хто пропонує; завжди пам'ятати, що «Полісмен Твій Друг»... і слухняно дотримуватися комендантського часу.

Два тижні тому один хлопець, якого Бен ледве знав (той учився в іншому п'ятому класі Деррійської початкової) зазирнув до зливого колодязя на Нейблот-стрит і побачив, що там плаває колами щось схоже на купу волосся. Той хлопець, його звали чи то Френкі, чи Фредді Росс (а може, Рот), полював за цікавинками пристроєм, який він сам винайшов і назвав його ЧУДЕСНИЙ ГУМКО-ДРЮК. Коли він про нього розказував, було ясно, що думає він про нього саме так, великими літерами (а ймовірно, до того ж ще й неоновими). ЧУДЕСНИЙ ГУМКО-ДРЮК – то була березова гілка з приліпленим у нього на кінці чималим кавалком жувальної гумки. У вільний час цей Фредді (чи Френкі) походжав з ним по Деррі, зазираючи до риштаків

і дренажних колодязів. Інколи він бачив гроші – пенні здебільшого, але подеколи й дайми чи навіть четвертаки (ці з якоїсь відомої лише йому причини він називав «набережними монстрами»). Побачивши гроші, Френкі-чи-Фредді з його ЧУДЕСНИМ ГУМКО-ДРЮКОМ брався до роботи. Тиць униз крізь решітку – і монета, вважай, напевне опинялася в його кишені.

До Бена доходили чутки про Френкі-чи-Фредді та його гумоклейкий дрючок задовго до того, як цей хлопець вигулькнув у центрі уваги, знайшовши тіло Вероніки Гроган. «Він справжній гидотник», – одного дня під час клубної години в школі повідомив Бенові хлопець на ім'я Річі Тозієр. Цей Тозієр був кошавим хлопчиком в окулярах. Бен подумав, що без них він, мабуть, бачить, точнісінько як той містер Магу[236 – Mr Quincy Magoo – створений 1949 р. персонаж низки мультфільмів, заможний пенсіонер, що через свою підсліпуватість потрапляє в різні кумедні ситуації.]; його збільшені очі плавали за товстими лінзами з виразом вічного здивування. А ще він мав великі передні зуби, за що дістав прізвисько Хвалькуватий Бобер[237 – Bucky Beaver (1955–1970) – веселий, завжди усміхнений бобер, створений у студії Діснея рекламний образ зубної пасти «Айпена».]. Він учився в тому самому п'ятому класі, що й Френкі-чи-Фредді.

– Пхає цілісінькими днями свою ломаку в каналізацію, а потім, увечері, жує ту гумку з її кінця.

– Бігме, це ж гидко, – скрикнув Бен.

– Авшеш, пваильно, кволику, – кивнув Тозієр і пішов геть.

Вважаючи, що знайшов якусь перуку, Френкі-чи-Фредді почав шурувати своїм ЧУДЕСНИМ ГУМКО-ДРЮКОМ крізь грати дренажного колодязя. Він подумав, що зможе її висушити і подарувати на день народження своїй матері або ще кудись притокмити. Через кілька хвилин тикання й штурхання, коли він уже був готовий покинути цю справу, з мутної води в забитому стоку сплигло чиєсь лице, з прилиплим до білих щік листям і брудом у вибалужених очах.

Френкі-чи-Фредді з вереском помчав додому.

Вероніка Гроган навчалася у четвертому класі Церковної школи на Нейболт-стрит, яку утримували люди, котрих Бенова мати називала «христосиками-святошами». Дівчинку поховали в той день, коли їй мусило виповнитися десять років.

Після цього найнедавнішого жаху Арлін Генском одного вечора покликала Бена до вітальні й посадила поряд з собою на дивані. Взавши сина за руки, вона прискіпливо подивилася йому в очі. Бен дивився на неї, почувачись трохи збентежено.

– Бене, – промовила нарешті мати, – ти дурень?

– Ні, матусю, – відповів Бен, почувачись ще дужче збентеженим. Він не мав жодного уявлення, до чого тут ведеться. Він не міг пригадати, щоби бодай колись бачив свою маму такою поважною.

– Ні, – луною відгукнулась вона. – І я не вірю, що ти дурень.

Після цього вона запала в довгу мовчанку, дивлячись уже не на Бена, а задумливо крізь вікно. Бен на хвильку загадавсь, чи вона часом не забула зовсім про нього. Мати була все ще молодою жінкою – тільки тридцять два, – але виховувати самій хлопця... це позначилося на ній. Вона працювала сорок годин на тиждень на прядильно-ткацькій фабриці Старка в Ньюпорті, і після особливо багатих на пил і пух робочих днів інколи кашляла так довго і важко, що Бена це лякало. Такими ночами він довго лежав, дивлячись у темряву за вікном поряд з його ліжком, думаючи, що буде з ним, якщо мама помре. Тоді він стане сиротою, припускав Бен. Може стати дитиною на утриманні штату (він гадав, що це означає жити з фермерами, які примусять його працювати від світання до смеркання), або його можуть відправити до сирітського притулку в Бенгорі. Він намагався запевнити себе, що дурня це, переживати зараз про такі речі, але ці запевнення були абсолютно марними. І не лише за себе він переживав; за неї він переживав також. Вона була жорсткою жінкою, його мама, і в більшості випадків наполягала, щоб усе було по-її, але вона була доброю мамою. Він дуже-дуже її любив.

– Ти знаєш про ті вбивства, – промовила вона, знову нарешті дивлячись на нього.

Він кивнув.

– Спершу люди думали, що це... – вона завагалася на наступному слові, якого ніколи раніше не промовляла в присутності сина, але обставини були незвичайними і вона себе присилувала, – ... злочини на сексуальному ґрунті. Можливо, так, а можливо, й ні. Можливо, все вже минулося, а можливо, й ні. Ніхто більше не може бути ні в чому впевненим, окрім того, що якийсь божевільний десь там полже на маленьких дітей. Ти мене розумієш, Бене?

Він кивнув.

– І ти розумієш, що я маю на увазі, коли кажу, що то могли бути злочини на сексуальному ґрунті?

Він не розумів – принаймні не зовсім, – але знову кивнув. Йому подумалося: якщо мати, окрім цієї справи, збирається поговорити з ним ще й про лелек і капуста, він помре від ніяковості.

– Я непокоюся за тебе, Бене. Я непокоюся, що не даю тобі всього, що належало б.

Бен посовався і не сказав нічого.

– Ти здебільшого сам-один. Гадаю, занадто. Ти...

– Мамо...

– Помовч, коли я з тобою говорю, – обірвала вона, і Бен замовк. – Ти мусиш бути обережним, Бенні. Надходить літо, і я не хочу зіпсувати тобі канікули, але ти мусиш бути обережним. Я хочу, щоб кожного дня на час вечері ти був уже вдома. О котрій годині ми вечеряємо?

– О шостій.

- Точно, як «Евершарпом»[238 - Традиційна американська ідіома точності: «Eversharp» (вічногострий) - заснована 1913 року фірма, піонер у виробництві механічних олівців; була поглинута компанією «Паркер» наприкінці 1950-х.] писано! Отже, запам'ятай, що я тобі кажу: якщо я накриваю стіл та наливаю тобі молока, і не бачу, що Бен уже біля зливника мие руки, я відразу ж іду до телефону, дзвоню в поліцію і повідомляю, що ти пропав. Тобі це зрозуміло?

- Так, мамо.

- І ти віриш, що я зроблю саме так, як сказала?

- Так.

- Імовірно, виявиться, що я це зробила намарно, якщо мені взагалі доведеться таке робити. Я дещо знаю про хлопчачі звички. Я знаю, що вони бувають захоплені власними іграми і проектами під час літніх канікул - проводжають бджіл до їхніх вуликів, грають у м'яча або у «збий бляшанку»[239 - Kick-the-can - командна гра в схованки, де одна команда ховається, а інша, яка називається «воно», ловить і захоплює в полон супротивників; якщо хтось із невловлених зіб'є або торкнеться виставленої на видноті яскравої бляшанки, всі полонені звільнюються.] чи ще у щось. Бачиш, я цілком ясно уявляю собі, що ви, хлопчачки, витіваєте.

Бен розважливо кивнув, при тім думаючи: якщо мама не знає, що він не має жодних друзів, тоді вона, либонь, і зблизька не знає нічого про його хлопчачі справи, хай там як їй здається. Але йому навіть уві сні не намарилося б сказати про це їй, навіть якби сновидіння тривало десять тисяч років.

Вона дістала щось у себе з кишені халата і подала йому. То була маленька пластмасова коробочка. Бен її відкрив. Коли він побачив, що лежить там у неї всередині, у нього відпала щелепа.

- Вау! - скрикнув він, і захват його був абсолютно щирим. - Дякую!

То був годинник «Таймекс»[240 - «Timex» - якісні й дешеві годинники, які з 1950 року почала випускати заснована 1854 р. «Time Corporation»; дешевизна забезпечувалася використанням у механізмі не коштовних каменів, а розроблених компанією під час ДСВ спецсплавів для виробництва запальників авіабомб.] з маленькими срібними циферками і ремінцем зі шкірзамінника. Вона вже була встигла його завести і виставити час; Бен чув, як він цокотить.

- Господи Йсусе, це ж так круто! - захоплено обняв він її і поцілував у شوку.

Вона усміхнулася, радіючи його радості, і кивнула. Потім знову набрала серйозності.

- Надягни його і носи, завжди носи, заводь, доглядай, не загуби.

- Окей.

- Тепер, оскільки ти маєш годинника, ти не маєш причини запізнюватися додому. Пам'ятай, що я сказала: якщо вчасно тебе не буде, тебе за мою заявою шукатиме поліція. Принаймні поки вони не впіймають того сучого сина, що вбиває у нас тут дітей, не смій спізнюватися ні на хвилину, бо інакше я відразу ж телефоную.

- Так, мамо.

- І ще ось що. Я не хочу, щоб ти гуляв сам-один. Ти достатньо розумний, щоби не брати цукерок і не приймати пропозицій підвезти машиною від незнайомих - ми обоє погодилися на тому, що ти не дурень, - і, як для свого віку, ти величезний, але дорослий чоловік, особливо божевільний, поборе дитину, якщо захоче. Коли йдеш до парку чи до бібліотеки, ходи з кимсь зі своїх друзів.

- Ходитиму, мамо.

Вона знову позирнула у вікно і видала сповнене неспокою зітхання.

- Ми вже докотилися до певної межі, якщо такі речі можуть продовжуватися. У будь-якому випадку щось осоружне є в нашому місті. Я завжди так вважала. - Вона знову подивилась на нього, брови насуспені. - Ти такий мандрівник, Бене. Ти, мабуть, знаєш у Деррі кожну місцину, авжеж? Принаймні в житловій частині міста.

Бен не вважав, що він знає все місто, хоча багато місцин були йому знайомі. І він настільки розхвилювався через неочікуваний дарунок - «Таймекс», що погодився б того вечора зі своєю матір'ю, якби вона навіть наголосила, що в якійсь музичній комедії про Другу світову війну Гітлера мусить зіграти Джон Вейн. Бен кивнув.

- Ти ніколи нічого такого не бачив? - спитала вона. - Чогось або когось... ну, підозрілого? Чогось такого, ненормального? Чогось такого, що тебе налякало?

І у своєму замилюванні годинником, у почутті любові до неї, у своїй хлоп'ячій радості від її уваги (котра водночас дещо лякала неприховано-відвертим запалом) він мало не розповів їй про те, що трапилося минулого січня.

Він уже було розтулив рота, але потім щось - певне, потужна інтуїція - його знову закрило.

А чим іще могло бути те щось, якщо точно? Інтуїцією. Не більше цього... і не менше.

Навіть діти час від часу можуть інтуїтивно відчувати ті складні зобов'язання, що їх накладає любов, відчувати, що в деяких випадках краще виявити свою доброту мовчанням. У цьому почасти полягала причина, чому Бен закрив рота. Але було там також дещо іще, дещо не таке шляхетне. Вона могла бути жорсткою, його мама. Вона могла бути босом. Вона ніколи не називала його «товстим», вона називала його «великим» (іноколи підсилюючи це до «великого для свого віку»), і коли щось залишалося після вечері, вона часто приносила ті наїдки йому, коли він дивився телевизор або робив

домашні завдання, і він усе з'їдав, хоча якоюсь тьмяною частинкою душі ненавидів себе за це (але ніколи маму за те, що ставила перед ним ту їжу, – Бен Генском не наважився б ненавидіти свою маму; Бог безперечно убив би його на місці, якби він бодай на крихітну мить відчув таку жорстоку, невдячну емоцію). Та, мабуть, якась ще тьмяніша частка його душі – дальній Тибет найглибших Бенових думок – підозрювала деякі мотиви в цьому постійному підгодовуванні. А чи це просто любов? Хіба могло бути це ще чимсь іншим? Звісно, ні. Але... він чудувався. Більш конкретно, вона не знає, що він не має друзів. Це незнання змусило його не довіряти їй, зробило його непевним щодо її можливої реакції на розповідь про те, що трапилося з ним минулого січня. Якщо взагалі тоді щось трапилося. Приходити додому о шостій, мабуть, не так уже й погано. Він може читати, дивитися телек,

(«істи»)

будувати різні речі зі своїх брусків і конструктора «Еректор». Але просиджувати вдома цілий день було б дуже погано... а якщо б він розповів їй, що тоді, в січні, він бачив – чи подумав, ніби бачить, – вона примусить його саме до цього.

А отже, з сукупності різних причин Бен притримав ту історію.

– Ні, мамо, – сказав він. – Тільки як містер МакКіббон риеється в чужому смітті.

З цього вона розсміялася – вона не любила містера МакКіббона, котрий був, окрім того що «святошею-христосиком», ще й республіканцем – і цей її сміх закryw тему. Тієї ночі Бен довго лежав без сну, але не думки про те, що він може опинитися кинутим напризволяще безбачченком у цьому жорстокому світі, турбували його. Він почувався в любові й безпеці, лежачи в своєму ліжку, дивлячись на місячне сяйво, що впливало крізь вікно і розливалось по ліжку й далі на підлогу. Час від часу він прикладав собі до вуха годинник, щоб послухати, як той цокотить, і підносив його близьенько до очей, щоб насолодитися примарним жеврінням його циферблата.

Зрештою він заснув і побачив сон, як він разом з іншими хлопцями грає у бейсбол на пустирі поза автобазою вагозовів братів Трекерів. Він шойно, вихнувшись весь від п'ят і прийнявши кожен дюйм того малого медяника, відбив його, чим забезпечив загальну пробіжку-очищення усіх баз, і товариші по команді радісною зграєю вітали його на домашній базі. Вони постукували його кулаками і поплескували по спині. Вони підняли його на плечі й понесли до того місця, де розсипом валялося їхнє обладнання. У цьому сновидінні він мало не лопався від гордості й щастя... А тоді він кинув погляд через центр поля туди, де сітчастий паркан позначав межу між жужільним майданчиком та порослою бур'янами ділянкою, за якою починався схил до Пустовища. Чиясь постать стояла там, серед плутанини бур'яну і невисоких кущів, майже поза межею видноти. Постать стискала цілу низку повітряних кульок – червоних, жовтих, блакитних, зелених – у вбраній у білу рукавичку одній руці. Іншою вона манила. Бен не міг розібрати рис обличчя тієї постаті, але роздивився на ній мішкуватий костюм з великими помаранчевими гудзями-помпонами спереду та обвислою жовтою краваткою-метелеком.

То був якийсь клоун.

«Авшеш, павильно, кволику», – погодився чийсь примарний голос.

Коли Бен наступного ранку прокинувся, він зовсім не пам'ятав свого сну, але його подушка була на дотик вологою... немов він плакав уночі.

7

Він підійшов до головної стійки дитячої бібліотеки, струшуючи з себе низку нав'язаних йому оголошень про комендантську годину думок так само легко, як собака після купання обтрушує з себе воду.

– Привіт, Бенні, – привітала його місіс Старрет.

Як і місіс Даглас у школі, він їй широким серцем подобався. Дорослим, особливо тим, кому по роботі доводилося іноді приводити до дисципліни дітей, як правило, він подобався, тому що він говорив делікатно, був ввічливим, вдумливим, а інколи навіть забавним у свій, вельми тихий спосіб. І з цих самих причин більшість дітей вважали його нудотним лайном.

– Ти вже втомився від літніх канікул?

Бен посміхнувся. Це була стандартна дотепність місіс Старрет.

– Поки ще ні, – відповів він. – Оскільки літні канікули, – він поглянув собі на годинник, – розпочалися лише одну годину й сімнадцять хвилин тому. Подаруйте мені ще одну годинку.

Місіс Старрет розсміялася, прикриваючи собі рота, щоб це не прозвучало занадто гучно. Вона спитала в Бена, чи бажає він записатися на літню читацьку програму, і він відповів: так. Вона вручила йому мапу Сполучених Штатів, і він їй красномовно подякував.

Він пішов блукати поміж полиць, витягуючи то одну книжку тут, то іншу там, роздивляючись кожну, потім ставлячи на місце. Треба бути обачним. Це дорослі можуть брати, скільки захочуть, але дітям дозволено тільки три за раз. Отак вибереш якесь барахло, от і матимеш.

Врешті-решт він вибрав для себе три – «Бульдозер»[241 – «Bulldozer» (1951) – пригодницька повість, де події розвиваються на будівництві, написана Стівеном В. Мідером (1892–1977), автором багатьох книжок, що орієнтують підлітків на вибір фаху в дорослому житті.], «Чорний жеребець»[242 – «The Black Stallion» (1941) – перша з серії книжок про арабського скакуна, подарованого американському підлітку його дядьком в Індії і їхні пригоди дорогою до США; автор Волтер Фарлі (1915–1989), за «кінськими» повістями якого знято кілька фільмів.] і ще одну, яка була типу пострілом навмання в п'ять: книжка називалася «Моторний зух», а написав її чоловік на ім'я Генрі Грегор Фелсен[243 – Henry Gregor Felsen (1916–1995) – автор багатьох пригодницьких книжок для дітей і підлітків

з сильною моралізаторською складовою; «Моторний зух» («Hot Rod»: 1950) – його найбільший бестселер про хлопця, що зухвало ганяє на своїй машині, Стівен Кінг назвав цю книжку однією зі своїх улюблених у дитинстві.]

– Ця тобі може не сподобатися, – зауважила місіс Старрет, відмічаючи книжку штампом, – занадто вона кривава. Я її рекомендую тинейджерам, особливо тим, які щойно отримали водійські права, бо вона дає їм підстави для роздумів. Припускаю, що когось із них вона змусить не перевищувати швидкості цілий тиждень.

– Ну, я її тоді зараз погортаю, – сказав Бен і поніс вибрані книжки до одного зі столів, подалі від кутка Пуха, де Великий Біллі Кмітливий Козлик якраз перебував у процесі відважування подвійної дози чортів тролі під мостом.

Якийсь час він почитав «Моторного зуха», і книжка виявилася не зовсім вбогою. І навіть зовсім не вбогою. У ній ішлося про хлопця, котрий був чудовим водієм, але там був ще той маруда-коп, який повсякчас хотів його пригальмувати. Бен дізнався, що в Айові, де відбувалася дія книжки, не існувало обмежень швидкості. А таки круто було.

Подолавши три розділи, він підняв голову і в очі йому впала новенька інсталяція. Плакат угорі (у цій бібліотеці шалено любили плакати, то й гаразд) зображував радісного листоношу, який вручає листа радісній дитині. «БІБЛІОТЕКИ – ЦЕ ТАКОЖ МІСЦЯ ДЛЯ ПИСАННЯ» – повідомлялося на плакаті. «ЧОМУ Б НЕ НАПИСАТИ ДРУГОВІ СЬОГОДНІ Ж? УСМІШКИ ГАРАНТОВАНІ».

Під плакатом містилася поличка з комірками, в яких лежали поштові листівки вже з наклеєними марками, конверти з марками та поштовий папір з рисунком Деррійської публічної бібліотеки блакитною тушшю вгорі. Конверт із маркою коштував нікель, одна листівка три центи. Папір ішов по пенні за два аркуші.

Бен помацав у себе в кишені. Чотири центи залишку після пляшкових грошей усе ще там лежали. Він відзначив місце, де зупинився в «Моторному зуху», і пішов назад до стійки.

– Будь ласка, я можу придбати одну з отих листівок?

– Звичайно, Бене.

Як завжди, місіс Старрет була причарована його серйозною ввічливістю і трішки засмучена його об'ємами. Її мати сказала б, що цей хлопчик виделкою і ножем викопує собі могилу. Подавши йому листівку, бібліотекарка дивилася, як він іде на своє місце. За тим столом могли сидіти шестеро, але Бен був там єдиним читачем. Вона ніколи не бачила Бена разом з кимось з інших хлопців. Це дуже погано, бо вона вірила, що в Бені Генському криються приховані скарби. Він міг би поступитися ними якомусь доброму й терплячому старателеві... якби такий коли-небудь нагодився.

Бен дістав свою кулькову ручку, клацнув, опускаючи вниз її кінчик, і адресував листівку досить просто: «Міс Беверлі Марш, Нижня Головна вулиця, Деррі, Мейн, Зона 2». Точного номера її будинку він не знав, але мама йому казала, що, попрацювавши певний час у районі, більшість поштарів доволі добре знають своїх клієнтів. Якщо той листоноша, що обслуговує Нижню Головну вулицю, зможе доправити цю листівку, чудово. Якщо ні, вона просто потрапить до відділу незапитаних листів, а він втратить три центи. Звісно, ця листівка ніколи не повернеться до нього, бо він не мав наміру писати на ній своє ім'я й адресу.

Несучи листівку адресою до себе (хоч він і не бачив тут когось, кого б міг знати, ризикувати йому не хотілося), він узяв кілька квадратних папірців з дерев'яного ящикка біля картотеки. Повернувшись з усім цим на своє місце, він почав писати, викреслювати й писати знов.

Впродовж останнього перед іспитами тижня на уроках літератури вони читали і писали хайку. Хайку – це така японська поетична форма, коротка, дисциплінована. Хайку, пояснювала місіс Даглас, може мати тільки сімнадцять складів, не більше й не менше. Зазвичай воно концентрується на якомусь одному образі, пов'язаному з однією специфічною емоцією: сумом, радістю, ностальгією, щастям... коханням.

Бен був абсолютно зачарований такою концепцією. Він отримував насолоду від уроків мови й літератури, хоча ця легенька насолода тривала лише доти, доки тривав урок. Він міг виконувати завдання, але, як правило, не було в них нічого такого, що б його захопило. Проте дещо таке знайшлося в самій концепції хайку, таке, що розпалило його уяву. Ця ідея наповнила його відчуттям щастя, так, як колись відчуттям щастя його наповнили пояснення місіс Даглас про парниковий ефект. Хайку – добра поезія, вважав Бен, тому що це конструйована поезія. Там нема таємних правил. Сімнадцять складів, один образ, пов'язаний з одною емоцією, та й поготів. Бінго. Чисто, практично, цілком у рамках і в залежності від власних правил. Йому навіть саме це слово подобалося – повів повітря, немов перерваний вздовж пунктирної лінії звуком «к» в самісінькій глибині твого рота: хайку.

Її волосся, подумав він і знов побачив, як вона спускається сходами шкільного ганку, як волосся розгойдується по її плечах. Сонце не так блищало на ньому, як радше палало зсередини нього.

Ретельно попрацювавши протягом двадцяти хвилин (з одною перервою, щоб піти, взяти ще тих, чорнових, папірців), викидаючи задовгі слова, міняючи, правлячи, Бен у результаті отримав таке:

Вогонь волосся. Зима. На тебе гляну – Серце все горить.

Так, щоб аж до нестями, йому це не подобалося, але це було найкраще, на що він спромігся. Бен боявся, якщо дпрочитиметься з віршем надто довго, зайве переживаючи, то рознервується і вийде в нього врешті-решт щось набагато гірше. Або взагалі нічого не вийде. Йому не хотілося, щоб так трапилось.

Та мить, що вона витратила на балачку з Беном, стала осяйною миттю для нього. Він хотів закарбувати її в своїй пам'яті. Беверлі, можливо, западає на якогось старшого хлопця – шести-, а може, навіть на якогось семикласника, і може подумати, що це він послав їй це хайку. Вона зрадіє, і таким чином день, коли вона його отримала, закарбується в її пам'яті. І хоча вона ніколи не дізнається, що це Бен Генском закарбував його для неї, усе гаразд, сам він знатиме.

Завершений вірш він скопіював з чернетки на зворотний бік листівки (друкованими літерами, немов переписуючи не любовний вірш, а записку з вимогою викупу), знову встромив і прищепив авторучку собі до кишені й засунув листівку під обкладинку «Моторного зуха».

Потім він підвівся і по дорозі до виходу попрощався з місіс Старрет.

– До побачення, Бене, – відповіла місіс Старрет. – Насолоджуйся літніми канікулами, але не забувай про комендантську годину.

– Не забуватиму.

Крізь скляну галерею між двома будівлями він плив неспішно, насолоджуючись тамтешньою спекою («Парниковий ефект», – самовдоволено думав він), після якої його зустріла прохолода дорослої бібліотеки. Сидячи в одному з древніх, зручно м'яких фотелів в алькові зали-читальні, якийсь старий чоловік читав «Ньюз». Зразу під титульним блоком газети волав заголовок: «ДАЛЛЕС ОБИЦЯЄ В РАЗІ НЕОБХІДНОСТІ ПОСЛАТИ АМЕРИКАНСЬКІ ВІЙСЬКА ДО ЛІВАНУ!» Там була також фотографія Айка, який ручкався з якимсь арабом у Трояндовому садку[244 – John Foster Dulles (1888–1959) – держсекретар в адміністрації президента-республіканця Айзенгавера, якого американці фамільярно називали Айком; Rose Garden – закладений 1902 р. невеличкий садок 38 x 18 м при західному крилі Білого Дому, де зазвичай відбуваються неформальні зустрічі президента США.]. Бенова мама казала, що, коли країна у 1960 році вибере в президенти Х'юберта Гамфрі, справи, можливо, підуть краще.[245 – Hubert Humphrey (1911–1978) – сенатор-демократ від Міннесоти, 1960 р. програв внутрішньопартійні праймеріз Джону Кеннеді в номінації на президента, пізніше був віце-президентом в адміністрації Ліндона Джонсона (1965–1969).] Бен непевно собі уявляв, що зараз у них триває щось таке, що називається рецесією, і його мама побоюється, що її можуть звільнити з роботи.

Трохи менший заголовок повідомляв на нижній частині шпальти: «ПОЛІЦІЯ ПРОДОВЖУЄ ПОЛЮВАТИ НА ПСИХОПАТА».

Бен штовхнув великі двері бібліотеки і виступив надвір.

Край хідника там була поштова скринька, Бен виловив листівку з-під задньої обкладинки книжки і вкинув її до скриньки. Коли листівка висковзала з його пальців, він відчув, як у нього трішки пришвидшилося серцебиття. «А що, як вона дізнається, що це від мене, якимсь чином?»

«Не будь ідіотом», – відгукнувся він, трохи стривожений тим, якою хвилюючою йому здалася та думка.

Він рушив далі по Канзас-стрит, не уявляючи собі, куди прямує, та й зовсім не задумуючись про те. У голові йому почала формуватися певна фантазія. Там до нього підійшла Беверлі Марш, сіро-зелені очі широко розплющені, її золотаво-руде волосся зав'язане позаду в хвостик. «Я хочу поставити тобі одне запитання, Бене, – промовила ця уявна дівчина в його голові, – і ти мусиш присягнути, що скажеш мені правду. – Вона показала листівку. – Оце ти написав?»

Жахлива це була фантазія. Це була чудесна фантазія. Він хотів, щоб вона припинилася. Він хотів, щоб вона ніколи не припинялася. У нього знову почало палати обличчя.

Бен ішов і марив, пересовуючи взяті в бібліотеці книжки з руки на руку, він почав насвистувати. «Можливо, ти подумаєш, що я жахлива, – сказала Беверлі, – але я хочу тебе поцілувати». – злегка розкрилися її губи.

Власні губи Бена зненацька пересохли, ніяк стало свистіти.

– Мені здається, я теж хочу тебе поцілувати, – прошепотів він і вишкірився в дурнуватій, запаморочливій і абсолютно чудовій усмішці.

Якби він уже тоді поглянув перед собою на хідник, то побачив би, що навкруг його власної вирости ще чиєсь три тіні; якби він слухав, то почув би, як цокотять підківки Віктора в той час, як той з Ригайлом і Генрі його оточують. Але Бен нічого не бачив і не чув. Бен перебував далеко звідти, відчуваючи, як губи Беверлі ніжно притискаються до його губ, здіймаючи боязкі руки, щоби торкнутися ірландського полум'я її волосся.

9

Як багато й інших міст, малих та великих, Деррі не знало генерального планування – воно просто росло, як Топсі[246 – Ідіома, що означає не знати свого минулого, жити навмання; походить від персонажа в романі Гарріет Бічер Стоу (1811–1896) «Хатина дядька Тома» (1852), дівчинки-рабині на ім'я Топсі, яка на запитання «хто твої батьки? скільки тобі років?» зазвичай відповідає: «Гадаю, я просто расту»]. Щонайперше, планувальники міст ніколи б не поставили його там, де воно виростило. Середмістя Деррі містилося в долині, сформованій річкою Кендаскіг, яка текла через діловий район по діагоналі з південного заходу на північний схід. Решта міста спиналася на схили довколишніх пагорбів.

Долина, до якої прийшли перші поселенці, була болотистою й густо зарослою. Річки Кендаскіг і Пенобскот, до якої вливалася перша, були дуже зручними для торговців і поганими для тих, хто сіяв збіжжя чи будувався занадто до них близько, особливо до Кендаскіг, бо вона кожні три-чотири роки розливалася. Незрідка затоплювало й саме місто, попри всю ту величезну купу грошей, що їх протягом останніх п'ятдесяти років було витрачено на подолання цієї проблеми. Якби в повенях була винною тільки Кендаскіг, система дамб із цим упоралася б. Утім, існували ще й інші фактори. Одним з них були низькі береги Кендаскіг. Другим – уповільнений дренаж усієї

довколишньої території. Від початку двадцятого століття в Деррі сталося багато серйозних повеней, а одна з них, у 1931 році, була катастрофічною. Що ще гірше, пагорби, на яких стояла більша частина Деррі, були фактично порешечені малими ручаями. Одним із таких був ручай Торро, у якому знайшли тіло Шеріл Ламоніки. Усі вони мали схильність виступати зі своїх берегів у періоди сильних дощів. «Якщо дощ ллє два тижні, усе це кляте місто хворіє на синусит», – сказав якомсь тато Заїкуватого Білла.

Там, де Кендаскіг протікала через центр міста, річку було закуто у бетонний Канал завдовжки дві милі. Там, де Головна вулиця перетинається з Канал-стрит, цей Канал пірнав під Головну, приблизно на півмилі перетворюючись на підземну річку, щоби знову виринути на поверхню в Бессі-парку. Канал-стрит, уздовж якої, немов на поліцейській процедурі розпізнання злочинця, вишикувалися більшість барів Деррі, тягнулася рівнобіжно Каналу на його шляху з міста, і приблизно кожні кілька тижнів поліції доводилося виловлювати автомобіль якогось п'яниці з води, яка була вкрай забрудненою каналізаційними й фабричними стоками. Час від часу в Каналі ловилася риба, але то були якість неістівні мутанти.

У північно-східній частині міста – каналній частині – з річкою до певної міри вдавалося впоратися. Попри спорадичні повені, на її берегах буйно квітла комерція. Люди гуляли вздовж Каналу, інколи попід ручку (тобто якщо вітер дув з правильного боку; якщо з неправильного, тоді сморід прибирав з такої прогулянки геть усю романтичність), та в Бессі-парку, що розташувався навпроти середньої школи по той бік Каналу, там подеколи проводили свої пікніки бойскаути і «Вовчата»[247 – «Cub Scouts» – заснована 1916 р. Робертом Баден-Павеллом скаутська організація для хлопчиків 7–11 років; на відміну від багатьох інших країн, у США до «Вовчат» усе ще не приймають дівчаток, котрі натомість можуть вступати до існуючої з 1914 року окремої організації «Бравні» (Brownie – добрий домовик у шотландській міфології).] смажили сардельки. У 1969 році містяни будуть шоковані й неприємно вражені відкриттям того, що хіпі (один з них навіть пришив американський прапор собі на сідницю джинсів, от цього червоного підара буде заарештовано раніше, ніж ви встигли б промовити Джін МакКарті[248 – Кінгове порівняння зі скороминущию кар'єри політика-популіста: Eugene «Gene» McCarthy (1916–2005) – сенатор-демократ, 1968 р. висувався в президенти, з антивоенною риторикою взяв добрий старт, наздоганяючи в рейтингах свого конкурента Роберта Кеннеді, але знявся з праймеріз після вбивства Роберта Кеннеді; його підтримувало багато студентів і контркультурної молоді, хіпі обстригали собі волосся, голили бороди й пристойно одягалися, щоби агітувати за Джіна МакКарті серед «нормальних» людей.]) курять у їхньому парку траву і торгують пігулками. Під шістдесят дев'ятий рік Бессі-парк перетворився на безперервно діючу аптеку на вільнім повітрі. «Ви лишень тільки постривайте, – казали люди, – хтось там напевне загине, перш ніж усе це встигнуть припинити». Ну й звісно ж, хтось таки загинув – сімнадцятирічного хлопця було знайдено мертвим біля Каналу, вени його були заповнені майже чистим героїном – тим, який молодь називає «глухим білим гвинтом». Після цього наркоші почали розсіюватися з Бессі-парку, з'явилися навіть оповідки, ніби тамтешне місце навідує привид того парубка. Ця оповідка, звичайно, була дурнею, але якщо вона віднадувала геть амфетамінників і постійно куняючих шанувальників опіатів, то це була принаймні корисна дурна оповідка.

На південно-західному кінці міста з річкою були ще більші проблеми. Пагорби тут колись були глибоко порізані просуванням великого льодовика, а потім поранені нескінченною водяною ерозією річки Кендаскіг та мережі її приток; первісна гірська порода прозирала в багатьох місцях, наче напіввириті кістяки динозаврів. Ветерани Деррійського департаменту комунальних робіт знали, що слідом за першими сильними осінніми морозами на них чекає чимало роботи – ремонтувати тротуари в південно-західній частині міста. Цемент стискається, стає крихким, а потім крізь нього зненацька випирає скельна порода, наче сама земля захотіла щось із себе вилупити.

Що найкраще росло на залишках тутешнього наплавного неглибокого ґрунту, це рослини з неглибокою кореневою системою і витривалим характером: бур'яни та всякі інші нікчемні рослини, іншими словами – паршиві деревця, густі низькі чагарники і всюди, де міг закріпитися, жорстокими нашествиями розростався отруйний плющ та отруйний дуб. Саме на південному заході земля круто западала до тієї місцини, яку в Деррі називали Пустовищем. Пустовище – яке являло собою не що інше, як тільки пустку – було захарашеною смугою землі завширшки десь милі півтори й три милі завдовжки. Згори вздовж нього з одного боку пролягала Канзас-стріт, а з іншого Старий Відріг. Старий Відріг був територією, забудованою житлом для незаможних, і стічна система там була такою поганою, що ходили чутки про те, як там буквально вибухають унітази й каналізаційні труби.

Посередині Пустовища текла Кендаскіг. Місто виросло в північно-східному напрямку й обабіч річки, але там, унизу, єдиними ознаками міста були Деррійська насосна № 3 (муніципальна каналізаційно-насосна станція) та міське звалище. З висоти Пустовище мало вигляд великого зеленого кинджала, націленого в середмістя.

Для Бена вся ця географія, змішана з геологією, означала лише непевне усвідомлення того, що будинків по праву руку від нього тепер уже нема; земля там западала геть. Уздовж хідника бігла хирлява, побілена огорожка заввишки по пояс; суто символічний захисний жест. Бен ледь чув шум плинної води; то був лише звуковий акомпанемент до його фантазій, що ніяк не закінчувалися.

Він зупинився й поглянув на Пустовище, все ще уявляючи собі її очі, відчуваючи чистий запах її волосся.

Звідси Кендаскіг була тільки низкою відлисків, що проникали крізь розриви в густих заростях. Дехто з дітей казали, що там, унизу, о цій порі року водяться москити завбільшки як горобці; інші казали, що якщо підійти до річки, то там пливуні. У таких москитів Бен не вірив, але можливість хистких пісків його лякала.

Трохи ліворуч від себе він помітив хмару чайок, вони кружляли, шугали вниз: звалище. До нього слабенько сягали їхні крики. Далі виднілися Деррійські Горби та низенькі дахи найближчих до Пустовища будинків Старого Відрога. Праворуч від Старого Відрога виднілася, наче наставлений у небо оцупкуватий палець, Деррійська Вежа. Просто під ним з землі стирчала іржава труба якогось кульверта, виливаючи з себе вниз по схилу знечищену воду, далі той мерехтливий ручай губився між плетива дерев з чагарями.

Приємну фантазію Бена про Беверлі раптом було перервано іншою, набагато похмурішою: а що, як у той час, як він сюди дивиться, просто зараз, цієї ж миті, чиясь мертва рука вивалиться з цього кульверта? А коли він, скажімо, розвернеться бігти шукати телефон, щоб викликати поліцію, там стоятиме клоун? Кумедний клоун у мішкуватому костюмі з великими помаранчевими помпонами замість гудзів? Скажімо..

Чиясь рука впала Бену на плече, і він скрикнув.

Пролунав сміх. Він крутнувся назад, зіщулившись проти білої огорожки, що відділяла безпечний, пристойний хідник Канзас-стрит від дико неохайного Пустовища (перила досить чутно рипнули), і побачив, що там стоять Генрі Баверз, Ригаїло Хаггінс і Віктор Кріс.

- Привіт, Цицятій, - промовив Генрі.

- Що тобі треба? - запитав Бен, намагаючись говорити хоробрим голосом.

- Мені треба тебе побити, - сказав Генрі. Здавалося, він розглядає таку перспективу вдумливо, навіть похмуро. Та ген-ген, його чорні очі сяяли. - Я маю навчити тебе дечого, Цицятій. Ти не хвилюйся. Ти ж любиш навчатися нового, хіба не?

Він потягнувся до Бена. Бен ухилився.

- Тримайте його, хлопці.

Ригаїло з Віктором вхопили його за руки. Бен завищав. Звук був боягузливим, кролячим, слабеньким, але на щось інше він не спромігся. «Прошу, Господи, не дай їм змусити мене плакати й не дай їм розбити мого годинника», - гарячково думав Бен. Він не знав, чи дійде до того, що вони розіб'ють його годинник, але був цілком певен, що він таки плакатиме. Він був цілком певен, що багато наплачеться, перш ніж вони з ним завершать.

- Йсусе, він верещить, як свиня, - сказав Віктор. І крутнув Бену зап'ясток. - Хіба він не верещить, як свиня?

- Авжеж, точнісінько, - реготнув Ригаїло.

Бен рвонувся в один бік, потім в інший. Ригаїло з Віктором легко з ним вправлялися, дозволяючи йому сіпатись, а потім відсмикуючи назад.

Генрі вхопився за перед Бенового светра й підсмикнув вгору, відкриваючи його черево. Воно роздутим пухирем звисало над ременем.

- Гляньте, яке пузо! - крикнув Генрі з захопливою відразою. - Змилуйся над нами, Ісусе.

Віктор з Ригаїлом ще пореготали. Бен зацьковано роззирався навкруги, чи хтось йому допоможе. Не побачив нікого. Позаду нього, в Пустовищі, дрімотно скрекотали цвіркуни та скрикували мартини.

- Ви краще припиніть це! - сказав він. Поки ще не схлипує, але вже близький до цього. - Краще припиніть!

- А то що? - спитав Генрі, немов йому чесно це було цікаво. - А то що, Цицятій? То що, га?

Раптом Бен вловив себе на думці про Бродеріка Крофорда, який грав Дена Метьюза в «Дорожньому патрулі» - той сучий син був крутий, той сучий син був безоглядний, той сучий син абсолютно нікому не пробачав лайна - і тут він уже вибухнув слізьми. Ден Метьюз попхав би цих парубків крізь огорожу поза узбочину, вниз і далі, у байрачні хаші. Він зробив би це просто власним черевом.

- Ой леле, диви, як дитина! - пирхнув Віктор. За ним і Ригаїло. Генрі злегка усміхнувся, тим не менш, зберігаючи на обличчі серйозний, задумливий вираз - такий вираз, що чомусь здавався майже сумним. Це настрахало Бена. Це натякало на те, що його може чекати дещо гірше за просто побиття.

Немов на підтвердження цієї його думки, Генрі поліз собі до кишені джинсів і витяг складаний ніж «Бак»[249 - «Buck» - заснована 1902 р. учнем коваля Гойтом Баком компанія, що, окрім інших, випускає також популярні мисливські й військові ножі.]

Бенів жах вибухнув. До цього він марно смикався то в один бік, то в інший, наразі він шарпнувся просто вперед. Була мить, коли він повірив, що зуміє вирватись. З нього рясно лив піт, і зап'ястки, за які його тримали хлопці, були мокрими, а точніше, дуже слизькими. Ригаїло зумів утримати його правий зап'ясток, та й то ледь-ледь. Від Віктора він звільнився цілком. Ще треба ривок...

Перш ніж Бен устиг це зробити, Генрі ступив вперед і штовхнув його. Бен відлетів назад. Цього разу огорожа рипнула гучніше, він відчув, як вона трохи подалася під його вагою. Ригаїло з Віктором ухопили його знову.

- Тримайте його як слід, - наказав Генрі. - Чуєте мене?

- Звісно, Генрі, - відгукнувся Віктор. Голос його прозвучав дещо стривожено. - Він нікуди не дінеться. Не хвилюйся.

Генрі підступив так близько, що його плаский живіт мало не торкався Бенового черева. Бен вдивлявся в нього, слізки безпорадно котилися з його широко розплющених очей. «Попався! Я попався! - лунав лемент углибині його мозку. Бен намагався його припинити - з цим безупинним лементом він зовсім не міг думати, - але той не припинявся. - Попався! Попався! Попався!»

Генрі відкрив лезо, довге й широке, з вигравіюваним на ньому його іменем. Кінчик леза виблискував на післяполуденному сонці.

- Я тебе зараз випробую, - промовив Генрі тим самим задумливим тоном. - Зараз час іспиту, Цицятій, і краще тобі бути готовим.

Бен ридав. Серце скажено гупало йому в грудях. З носа в нього вибігла шмаркля й зависла на верхній губі. Вібіотечні книжки валялися врозсіп у нього під ногами. Генрі наступив на «Бульдозер», кинув униз погляд

і відкинув книжку до риштака одним боковим порухом свого чорного мотоциклетного чобота.

- Ось тобі перше іспитове запитання, Цицятій. Коли хтось на останньому екзамені каже: «Дай мені списати», що ти мусиш відповісти?

- Так! - миттю викрикнув Бен. - Я мушу відповісти: так! Звісно! Окей! Списуй усе, що захочеш!

Жало «Бака» прорізало два дюйми повітря й уперлося Бену в живіт. Воно було холодним, як таця з кубиками льоду щойно з «Фріджидера»[250 - «Frigidaire» - найпоширеніший у XX ст. в США бренд домашніх холодильників, які з 1918 року випускає однойменна компанія.]. Бен втягнув живіт геть від леза. Світ на мить став сірим. Губи Генрі ворушилися, але Бен не міг добрати, що той каже. Генрі був, немов телевізор з вимкнутим звуком, а світ поплив... поплив...

«Не смій зомлівати! - вискнув панічний голос. - Якщо ти зомлієш, він може так збіситися, що тебе вб'є».

Світ сяк-так повернувся в фокус. Бен побачив, що Віктор з Ригайлом уже не регочуть. Вигляд вони мали знервований... майже зляканий. Коли Бен це побачив, це на нього подіяло, як той ляпас, що прочищає голову.

«Ось вони раптом і не знають, що він збирається робити чи як далеко він може зайти. Тобі здавалося, що все погано, а воно насправді обернулося он на яке погане ... може, навіть трішечки й ще на гірше. Ти мусиш думати. Якщо ніколи не думав раніше й ніколи не думатимеш знову, зараз краще подумай. Тому що його очі проказують, що ті мають підставу нервувати. Його очі кажуть, що він скажений, як та постільна блощиця».

- Це неправильна відповідь, Цицятій, - сказав Генрі. - Якщо просто хто-небудь скаже «Дай списати», мені червоним насрати, що ти зробиш. Утямив?

- Так, - відповів Бен, черево його хилиталося від схлипів. - Так, я втямив.

- Ну, то окей. На це - неправильно, та головне ще попереду. Ти готовий до головних запитань?

- Я... я гадаю, що так.

До них повільно під'їжджав автомобіль. Це був запилюжений «Форд» 51-го року, на передньому сидінні якого, наче пара занедбаних манекенів у магазинній вітрині, стирчали старий і жінка. Бен побачив, як голова старого повільно повертається в їхній бік. Генрі, приховуючи ніж, підступив ближче до Бена. Бен відчув, як жало вдавило йому в плоть просто над пупком. Воно все ще залишалось холодним. Він не міг зрозуміти, як таке може бути, але ж було.

- Нумо, закричи, - сказав Генрі. - Будеш збирати власні йобані тельбухи в себе з кросівок.

Вони опинилися так близько, що хоч цілуйся. Бен чув у віддиху Генрі солодкий запах жуйки «Соковитий фрукт».

Машина проїхала й посунула далі по Канзас-стрит повільно й безжурно, наче автомобіль, що завдає темп процесії під час Турніру Параду Троянд[251 - Tournament of Roses Parade - захід у рамках яскравого фестивалю, який з 1890 р. відбувається у перший день нового року в місті Пасадіна, Каліфорнія: конкурс-парад запряжених кіньми, примхливо декорованих квітами платформ оригінальних конструкцій.]

- Гаразд, Цицятий, ось друге питання. Якщо я кажу тобі «дай списати» на річному іспиті, що ти відповіси?

- Так. Я скажу так. Негайно.

Генрі усміхнувся.

- Це добре. Це ти утямив правильно, Цицятий. Ну, а тепер третє питання: як я можу бути впевненим, що ти ніколи цього не забудеш?

- Я... я не знаю, - прошепотів Бен.

Генрі усміхнувся. Обличчя в нього освітілося, ставши на мить майже вродливим.

- Я знаю! - оголосив він так, ніби щойно відкрив якусь грандіозну істину. - Я знаю, Цицятий! Я виріжу своє ім'я на твоєму великому жирному пузі!

Враз зареготали Віктор із Ригаїлом. На коротку мить Бен відчув щось на кшталт бентежного полегшення, вважаючи, що це не насправжки - просто маленьке дурисвітство, яке вони втрюх утнули, аби нагнати на нього пекельного жаху. Та Генрі Баверз не сміявся, і Бен раптом усвідомив, що Віктор з Ригаїлом сміються тому, що вони самі відчувають полегшення. Для них обох було очевидним, що Генрі не міг сказати таке серйозно. Тоді як він якраз залишався серйозним.

Баківський ніж сковзнув угору, гладенько, як по маслу. На блідій Беновій шкірі яскраво-червоною лінією виступила кров.

- Ой! - скрикнув Віктор. Цей його вигук прозвучав приглушеним, переляканим схлипом.

- Тримайте його, - прогарчав Генрі. - Просто тримайте його, чуєте мене?

Тепер уже не залишилося нічого серйозного чи задумливого в його обличчі; тепер це було перекивлене лице якогось чорта.

- Йсусе-голубе, Генрі, не рїж його насправжки! - заверещав Ригаїло високим, мало не дівчачим голосом.

Далі все відбувалося швидко, хоча Бенові Генському воно здавалось повільним; здавалося, все те відбувається серією стоп-кадрів, як оті знімки у фоторепортажах у журналі «Лайф». Паніка його зникла. Він виявив

раптом усередині себе дещо, а оскільки воно паніки не потребувало, те дещо просто зжерло всю паніку цілком.

На першому стоп-кадрі Генрі підсмикує на ньому светр угору, аж до сосків. З неглибокого вертикального порізу в нього над пупком ллється кров.

На другому стоп-кадрі Генрі знову проводить ножем, тепер униз, діючи швидко, наче скажений фронтовий хірург під повітряним бомбардуванням. Тече свіжа кров.

«Назад, – холодно думав Бен, тим часом як кров стікала по ньому вниз, напливаючи між поясом джинсів і шкірою. – Треба рватись назад. Це єдиний бік, куди я можу втекти». Ригаїло з Віктором його більше не тримали. Попри наказ Генрі, вони відступили. Вони відступили в жаху. Але, якщо він кинеється тікати, його вхопить Баверз.

На третьому стоп-кадрі Генрі поєднав два вертикальних порізи короткою горизонтальною лінією. Бен відчув, як кров затікає йому вже в труси і прокладає равликом свій липкий слід униз по лівому стегну.

Генрі на мить відхилився назад, хмурачись з розважливою зосередженістю художника, що малює якийсь краєвид. «"HENRY" – після "Г" йде "Е"», – подумав Бен, і цього вистачило, щоб змусити його рухатись. Він трішки посунувся вперед, і Генрі знову штурхонував його назад. Бен відштовхнувся ногами, додаючи до поштовху Генрі власну силу. Він вдарився об побілену огорожку між Канзас-стріт і урвищем Пустовища. І тієї ж миті, задерши праву ногу, засадив підошвою Генрі в живіт. То був не вчинок відплати; Бен просто хотів підсилити власний тиск назад. Та все ж таки, побачивши вираз щирого здивування на обличчі Генрі, він пройнявся чистою дикунською радістю – відчуттям таким потужним, що якусь частку секунди Бен думав, що йому зірве тім'я.

Потім пролунав тріск, звук огорожі, що проломлюється. Бен побачив, як Віктор з Ригаїлом підхоплюють Генрі, рятуючи його від падіння гузном у риштак поряд із рештками «Бульдозера», а далі Бен вже падав спиною у прірву. Він полетів з вереском, що наполовину був реготом.

Бен приземлився на схил спиною й сідницями відразу поза кульвертом, на який був звернув увагу раніше. Дуже добре було, що він приземлився нижче труби; якби упав на неї, цілком ймовірно, що він зламав би собі спину. Так вийшло, що, приземлившись на товсту подушку з трави й папороті, удар він ледве відчув. Він зробив задне сальто, ноги мелькнули над головою. А отже, приземлився сидячи і поїхав поковзом униз схилом спиною вперед, наче дитина на великій зеленій спускалці в аквапарку, задертий светр зібгано біля шиї, руки хапаються за будь-що, але тільки те й роблять, що виривають жмут за жмутом папороті та відьмину траву [252 – Witch-grass (Panicum capillare) – американський різновид дикого проса.]. Він бачив верх узбіччя (здавалося неймовірним, що він був щойно стояв там), віддаляючись зі скаженою, як у мультику, швидкістю. Він бачив Віктора й Ригаїла – їхні обличчя були круглими білими «О», – як вони дивляться вниз, на нього. Йому вистачило часу пошкодувати про свої бібліотечні книжки. Потім він вгатився у щось із такою болючою силою, що ледве не перекусив собі навіпіл язика.

То було повалене дерево, і воно перервало Бенове падіння, мало не зламавши йому ліву ногу. Чіпляючись пальцями, наче пазурами, він виліз трохи назад угору й зі стогоном звільнив ногу. Це дерево зупинило його приблизно на півдорозі до низу. Там, унизу, чагарі були густішими. Вода, що бігла з кульверта, струменіла через його руки тоненькими цівками.

Понад ним пролунав крик. Бен знову поглянув угору й побачив, що через узбіччя летить Генрі Баверз, зі своїм ножем, затиснутим у зубах. Той приземлився на обидві ноги, відкинувши назад корпус під крутим кутом, щоб не втратити рівновагу. Він проїхався, залишаючи по собі величезний набір відбитків ніг, а потім почав скакати вниз по схилу стрибками якогось незграбного кенгуру.

- Йа ее юуу, Ияи! - верещав крізь ніж Генрі, і Бенові не потрібно було перекладача з ООН, аби той пояснив йому, що Генрі кричить: «Я тебе вб'ю, Цицятій».

- Йа ее нахее юуу, Ияи!

Тут уже тим холоднокровним зором воєначальника, який він відкрив у собі там, на узбіччі, Бен побачив, що він мусить зробити. Він спромігся звестись на рівні якраз перед тим, як прибув Генрі, тепер той тримав ніж уже в руці, націливши його перед собою вперед, як багнет. На периферії свідомості Бен зауважив, що ліва холоша джинсів у нього роздерта і та нога кровоточить набагато дужче за його живіт. Проте вона його тримала, а це означало, що вона не зламана. Принаймні він сподівався, що це означає саме це.

Бен трішки присів, щоб укріпити свою хистку рівновагу, і, коли Генрі смикнувся до нього одною рукою, а іншою по широкій пласкій дузі змахнув ножем, Бен відскочив убік. Рівновагу він втратив, але, падаючи, виставив уперед свою розідрану ліву ногу. Генрі вдарився об неї гомілками, і земля втекла в нього з-під ніг із шаленою швидкістю. Бен на мить аж роззявив рота, його переляк заступила суміш благоговіння й захвату. Генрі Баверз раптом полетів над тим деревом, що було зупинило Бена, точнісінько, як той Супермен. Простягнувши руки перед собою прямо вперед, саме так, як це робив Джордж Рівз у тому телесеріалі [253 - George Reeves (1914-1959) - актор, якого найкраще пам'ятають за головною роллю в першому телесеріалі про всесвітньо відомого супергероя «Пригоди Супермена» (1951-1958).]. Тільки Джордж Рівз завжди мав такий вигляд, ніби літання для нього така ж природна річ, як купатися у ванні чи обідати на задньому ганку. Генрі ж мав вигляд когось такого, кому встромили в гузно розжарену коцюбу. Рот у нього відкривався й закривався. Нитка слини вирвалася з кутика його губ і, поки Бен дивився, вона ляпнула Генрі на пипку вуха.

Потім Генрі знову вгатився об землю. Ніж вилетів йому з руки. Він покотився через плече, упав на спину і поїхав геть у чагарі з розпластаними у формі V ногами. Почувся вереск. Гуп. А потім тиша.

Бен сів, ошелешений, дивлячись на те покуйовджене місце в кущах, де Генрі утнув свій трюк зникнення. Раптом об нього почали стукатися камінці й галька. Він знову поглянув нагору. Тепер по схилу спускалися Віктор з Ригайллом. Рухалися вони обережніше, ніж Генрі, а отже, й повільніше, але

вони досягнуть його вже за півхвилини, а то й раніше, якщо він щось не зробить.

Бен простогнав. Та чи це божевілья ніколи не скінчиться?

Тримаючи їх на оці, він перебрався через повалене дерево і, важко хекаючи, почав лізти вниз схилом. Кололо в боці. Язик йому болів, як той чорт. Кущі вже були зростом майже як сам Бен. Ніс йому забивав нахабно зелений запах рослинності, що буяє без усякого контролю. Десь поблизу він чув біжучу воду, як вона булькотить, переливаючись через камені, як струмені між ними.

Ноги під ним послизнулись, і ось його знову понесло поковзом та перекидом, він вдарився тильним боком долоні об камінь-стирчак, шаснув крізь кущі терня, де колючки виривали сіро-блакитні пушинки бавовни з його светра та крихітні дернинки м'яса йому з рук і щік[254 - Кінг прихованою цитатою саркастично натякає на біблійну алюзію: «Лінивого дорога - то терновиння, а стежка праведного гладенька», Приповістки 15 : 19.]

Його струснуло раптовою зупинкою, він тремтів, сидячи зі ступнями у воді. Тут протікав якийсь маленький, звивистий ручай, що зміївся в густий молодий підлісок праворуч від Бена; там на позір було темно, немов у печері. Бен подивився праворуч і побачив Генрі, той лежав на спині посеред ручаю. Його напіврозплющені очі показували лише білки. З одного вуха текла кров, спливаючи до Бена делікатними пасмами.

«Ой, Боже мій, я його вбив! Ой, Боже мій, я вбивця! Ой, Боже мій!»

Забувши, що позаду нього Ригаїло з Віктором (чи, можливо, розуміючи, що вони втрачать всякий інтерес до того, щоб збивати його на лайно, коли побачать мертвим свого Безстрашного Вождя), Бен пробрюхав двадцять футів вгору проти течії ручаю туди, де лежав Генрі - сорочка пошматована, джинси промокли до чорноти, одного чобота нема. Бен слабо усвідомлював, що й від його власного одягу вельми мало що залишилося, що тіло в нього, як одна велика тарахтавка, наповнена ранами й болями. Найгірше в нього було з лівою кісточкою; нога в намоклому кеді там уже так туго розпухла, Бен її так щадив, що насправді він не йшов, а кривуляв, наче моряк, який вперше ступив на берег після довгого океанського плавання.

Він нахилився над Генрі Баверзом. Очі Генрі враз широко розчахнулись. Подряпаною, скривавленою рукою він захопив Бена за литку. Губи його заворушилися і, хоча нічого, крім серії сиплих присвистувань звідти не почулося, та Бен однаково міг добрати, що той каже: «Я вб'ю тебе, вб'ю тебе, жирний гівнюк».

Генрі спробував підвестися, підтягнувшись на Беновій нозі, наче на підпорній жердині. Бен відчайдушно потягнув її до себе. Рука Генрі сковзнула вниз, потім відпала. Бен, мелючи руками, завалився назад і впав на сраку, рекордний третій раз протягом останніх чотирьох хвилин. Ще й знову прикусив собі язика. Навкруг нього хлюпотіла вода. Веселка на мить сяйнула перед Беновими очима. Бену насрати було на веселку. Йому було б насрати, якби він навіть знайшов горщик золота[255 - В ірландському фольклорі лепреккон ховає горщик із золотом там, де веселка впирається в землю.]. Жалюгідне, жирне власне життя йому було дорожчим.

Генрі перекоотився лицем униз. Спробував підвестись. Знову впав. Спромігся встати рачки. І врешті тремтливо звівся на рівні. Він дивився на Бена тими своїми чорними очима. Тепер його «ваксований грубіян» розметало навсібіч, наче обгортку кукурудзяного качана після сильного шквалу вітру.

Раптом Бен розсердився. Ні – то було дещо більше, ніж розсердився. Він дико розлютився. Він був ішов собі хідником з бібліотечними книжками під пахвою, невинно марив про те, як цілується з Беверлі Марш, нікого не зачіпав. І ось, погляньте-но. Тільки-но погляньте. Штани роздерті. Ліва щиколотка, мабуть, зламана, жорстоко розтягнена, так напевне. Вся нога посічена, весь язик покусаний, Генрі, цього клятого Баверза, монограма в нього на череві. Як вам уся ця хрінь, спортивні фанати? Але, либонь, саме згадка про бібліотечні книжки, за які він ніс відповідальність, стала тим, що підштовхнуло його до нападу на Генрі Баверза. Втрачені бібліотечні книжки і уявлений ним образ місіс Старрет, якими докірливими будуть у неї очі, коли він їй про це скаже. Якою б не була причина – порізи, розтягнення зв'язок, бібліотечні книжки, ба навіть думка про намоклий і вже, либонь, непіддатний прочитанню річний табель у задній кишені його джинсів – цього вистачило, щоб змусити його рухатись. Він вайлувато ступив уперед, розм'якші кеди чвакнули у мілкій воді, і вготив ногою Генрі просто по яйцях.

Генрі видав жакливий, іржавий виск, який змусив пташок, забивши крилами, злетіти з дерев. Якусь мить він ще стояв з розставленими ногами, руками вхопившись собі за промежину, невірними очима дивлячись на Бена. «Ой», – пискнув він жалюгідним голосом.

– Справедливо, – сказав Бен.

– Ой, – пискнув Генрі ще жалюгіднішим голосом.

– Справедливо, – знову повторив Бен.

Генрі повільно знову осів на коліна, не так падаючи, як складаючись. Він усе ще дивився на Бена тими своїми чорними, невірними очима.

– Ой.

– Справедливо збіса, – сказав Бен.

Генрі упав на бік, усе ще тримаючись за яйця, і почав повільно качатися з боку на бік.

– Ой! – стогнав Генрі. – Мої яйця! Ой! Ти розбив мені яйця. Ой-ой!

Тепер він уже потроху набирився сили, і Бен почав крок по кроку відступати геть. Йому було огидне зроблене ним, але водночас він був сповненим певного відчуття праведного, заціпенілого захоплення.

– Ой! Йобана моя мошонка. Ой-ой! О-ох, мої йобані ЯЙЦЯ!

Бен міг залишатися там на незліченний термін часу – можливо, аж допоки Генрі не оклигав би достатньо, щоб напасти на нього, – але тут якраз

камінець вдарив його понад правим вухом, просвердливши таким глибоким болем, що, поки він не відчув, що з нього знову біжить тепла кров, Бен думав, що його вжалила оса.

Він обернувся й побачив тих двох, вони широкими кроками брели посередині струмка до нього. У кожного в руці жменя обкатаної водою гальки. Віктор запустив камінь, і Бен почув, як той свиснув йому повз вухо. Він пригнувся, і інший вдарив в праве коліно, змусивши його здивовано скрикнути від раптового болю. Третій відскочив від його правої вилиці, і те око в Бена зволожилося.

Він рвонувся до дальнього берега і подерся на нього якомога швидше, хапаючись за оголене коріння й чіпляючись за рідкі кущі. Він вибрався на верхівку (один фінальний камінь вжалив його в сідницю, коли він дерся наверх) і швидко озирнувся через плече.

Ригаїло сидів навколішки біля Генрі, тоді як Віктор стояв за десяток футів віддалік, шпурляючи камені; один, розміром як бейсбольний м'яч, прорізав високі, чоловічого зросту кущі поряд з Беном. Він побачив достатньо; фактично, він побачив більше ніж достатньо. Що було найгірше, Генрі Баверз знову підводився. Як власний Бенів годинник «Таймекс», Генрі – «Можеш його бить, а він собі цокотить»[256 – Рекламне гасло фірми «Таймекс».], Бен розвернувся й кинувся напролом у кущі, прориваючись, як він сподівався, у західному напрямку. Якщо він зможе прокласти собі шлях до того боку Пустовища, де Старий Відріг, там можна в когось випросити дайм і поїхати додому автобусом. А коли він туди дістанеться, то замкне за собою двері на замок, закопає цей подраний, закривавлений одяг у сміття і цей божевільний кошмар нарешті скінчиться. Бен уявив, як він сидить у своєму кріслі у вітальні, щойно з ванни, скупаний, у своєму пухнастому купальному халаті, дивиться мультики про Даффі Дака в «Потужних дев'яноста»[257 – Півторагодинна дитяча телепередача.] і п'є молоко крізь полуничну «С-мак-оломинку»[258 – «Flav-R-Straw» – популярний у 1950-х бренд ароматизованих пластикових соломинок для пиття молока, зняті з виробництва 1961 р. через високу, порівняно з іншими брендами, ціну.]. «Притримай ці думки», – наказав він собі похмуро і продовжив продиратися далі.

Кущі били його по обличчю. Він їх відштовхував. Чіплялися і впивалися колючки. Він намагався не звертати на них уваги. Він вийшов до пласкої ділянки землі, чорної й грузької. Вона була густо поросла чимсь схожим на бамбук, від землі тут здіймався якийсь смердючий запах. Зловісна думка

(«пливуні»)

майнула, як тінь, поверхнею його мозку, поки він дивився на блиск якоїсь стоячої води вглибині цього «бамбукового» гаю. Туди йому йти не хотілося. Навіть якщо це й не пливуні, то цим болотом може зісмоктати з нього кеди. Натомість він повернув праворуч, пробіг повз край «бамбукового гаю» й нарешті потрапив у смугу справжнього лісу.

Дерева, здебільшого товсті ялини, росли тут повсюди, воюючи одне з одним за шматочок простору й трохи сонця, але підліску тут було менше і тому рухатися він зміг швидше. Бен уже не мав певності, в якому саме напрямку він рухається, але все ще гадав, що, зважаючи на потребу, він випереджає гонитву. Місто охоплювало Пустовище з трьох боків, з четвертого воно

межувало з напівдобудованою платною автострадою. Рано чи пізно кудись-таки він вийде.

Череву в нього болоче пульсувало, і він задер рештки свого светра, щоб подивитися. Скривившись, він з присвистом втягнув повітря крізь зуби, живіт у нього скидався на якусь гротескную кулю з Різдвяної ялинки, обкипівий кров'ю та замазаний зеленню після його стрімкого спуску з узбіччя. Дивлячись на цю гидоту, він почувався так, ніби хоче виблювати свій обід.

Тут він звідкись попереду почув якесь низьке дзижчання – то була одна постійна нота, що звучала ледь на межі сприйняття його слухом. Хтось дорослий, маючи твердий намір вибратися к чорту звідси (москіти вже розшукали Бена, і хоча й зблизька не такі великі, як горобці, вони все ж таки були величеськими), проігнорував би цей звук або просто зовсім його не почув. Бен був хлопчиськом, і він уже звикався зі своїм страхом. Він ухилився ліворуч й попхався крізь якісь лаврові кущі. Поза ними з землі стирчало три фути верхівки бетонного циліндра діаметром фути чотири. Циліндр вінчала залізна вентиляційна кришка. На кришці було вибито слова: «КАНАЛІЗАЦІЙНИЙ ДЕП. ДЕРРІ». Так зблизька той звук – тут він був уже більше схожим на гудіння, а не на дзижчання – линув звідкись із самої глибини.

Бен приклався оком до одного вентиляційного отвору, але нічого не побачив. Він лише чув те гудіння та те, що десь там, унизу, біжить вода, ото й усе. Він вдихнув, хапнувши кислого повітря, що одночасно відгонило вологим та гівняним, і, скривившись, відсахнувся геть. Там просто каналізація, ото й усе. Чи може, спільний каналізаційно-зливовий тунель – таких повно по їхньому місту, що завжди живе в очікуванні паводків. Нічого особливого. Але його чомусь пройняло холодком. Почасти від того, що побачив цей витвір людських рук тут, серед порослої хащами пустки, але почасти також через саму форму цієї штуки – цього бетонного циліндра, що виступає з землі. Бен ще рік тому прочитав «Машину часу» Герберта Веллса, спершу у виданні «Класика в коміксах», а потім уже саму книжку. Цей циліндр із його залізною вентиляційною кришкою нагадав йому ті колодязі, що вели в країну згорблених, жаклих морлоків.

Він швидко вирушив звідти, знову намагаючись віднайти захід. Діставшись невеличкої прогалини, він вертівся, поки його тіль, наскільки це було можливо, не пролягла прямо в нього за спиною. Після цього він вирушив просто по прямій.

За п'ять хвилин він знову почув попереду звук плинної води. І голоси. Дитячі голоси.

Бен зупинився, прислухаючись, й от тоді-то він почув тріск гілок і інші голоси позаду себе. Абсолютно впізнавані голоси. Вони належали Вікторові, Ригаїлу та один, неповторний, Генрі Баверзу.

Схоже було, кошмар іще не завершився.

Бен роззирнувся довкола, шукаючи місце, де б йому зачаїтися.

Він виліз зі своєї схованки години десь за дві, іще брудніший, але трохи відпочилий. Йому самому це здавалося неймовірним, але він там навіть був заснув.

Почувши в себе за спиною ту трійцю, своїх невгамовних переслідувачів, Бен мало не заляк, як та тваринка, що впіймалася у світло фар ваговоза. Його почала оповивати якась паралізуюча дрімливість. Майнула думка – просто лягти тут, згорнувшись, як іжак, і дозволити їм робити все, що заманеться. Божевільна ідея, але водночас вона здалася напрочуд принадною ідеєю.

Але Бен натомість почав рухатись на шум води та звуки голосів тих, інших, дітей. Він намагався розібратися в плутанині їхніх голосів, добрати сенс того, про що вони балакають, – будь-що, аби лиш струсити з себе цей лячний параліч духу. Якийсь проект. Вони говорять про якийсь проект. Один чи й пара голосів були навіть трішки ніби знайомими. Почувся сплеск, а слідом вибух добродушного сміху. Цей сміх наповнив Бена чимсь на кшталт дурнуватої туги й змусив його усвідомити небезпечність свого становища краще, аніж будь-що інше до цього.

Якщо його таки впіймають, нема потреби ділитися з цими дітьми дозою власних ліків. Бен знову завернув праворуч. Як багато хто з товстунів, він мав напрочуд легку ходу. Він пройшов повз хлопчаків досить близько, щоб побачити їхні рухомі тіні між собою й яскравою водою, але самі вони його не бачили й не чули. Їхні голоси поступово почали вщухати позаду.

Він вийшов до якоїсь вузької, збитої до голої землі стежини. Бен недовго розважував цю можливість, але потім злегка похитав головою. Переступивши стежку, він знову пірнув у підлісок. Тепер уже він рухався трохи повільніше, розсуваючи кущі, а не пробиваючись крізь них. Він усе ще йшов приблизно паралельно вздовж того струмка, біля якого гралися ті, інші, діти. Навіть крізь плетиво кущів і дерев він роздивився, що цей набагато ширший за той ручай, до якого були впали вони з Генрі.

Тут знайшовся ще один з отих бетонних циліндрів, ледь видимий серед переплетення повзучої ожини, він стиха гудів сам собі. Поза ним надбережжя круто спадало до потоку, а над водою тут криво похилився старий, покручений в'яз. Його напівоголене через берегову ерозію коріння скидалося на кучму брудного волосся.

Сподіваючись, що тут не буде комах чи змій, але надто втомлений і отупіло настраханий, щоби дійсно цим перейматися, Бен пробрався між коренів до неглибокої печерки поза ними. Обперся спиною. Якийсь корінь штрикнув його, мов сердитим пальцем. Бен трохи посовався, місця вистачало обом.

Ось надійшли Генрі, Ригайло й Віктор. Бен гадав, що вони здуру підуть тією стежиною, та не його щастя. Якусь мить вони постояли біля нього – ще б трішки ближче, і він міг простягнути руку зі своєї схованки й торкнутись їх.

- На спір, оті малі шмаркачі, отам, його бачили, - промовив Ригаїло.

- Ну, то ходімо визнаємо, - відгукнувся Генрі, і вони вирушили в той бік, звідки прийшли. За кілька хвилин Бен почув, як він реве: «Що це ви, дитятки, тут таке нахер робите?»

Прозвучала якась відповідь, але Бен не розібрав, що саме: діти були надто далеко, а тут, поряд з річкою - це, звісно, текла Кендаскіг - було надто шумно. Але йому здалося, що голос того, хто відповідав, звучав злякано. Він міг поспівчувати.

Потім голос Віктора Кріса проревів дещо, чого Бен не зрозумів зовсім:

- Що це нахер за цяцькова гребля!

Цяцькова гребля? Цяцькова бредня? Чи, може, Віктор вилаявся: «що це нахер за цяцькова 'бля», а Бен його неправильно почув?

- Давай розламаємо! - запропонував Ригаїло.

Почулися протестуючі голоси, а за ними скрики болю. Хтось почав плакати. Так. Бен міг поспівчувати. Його впіймати вони не зуміли (принаймні поки що), але тут натрапили на гурт інших малих, на яких могли вилити своє оскаженіння.

- Авжеж, розламаємо, - сказав Генрі.

Сплески. Виски. Пориви голосного ідіотського реготу від Віктора й Ригаїла. Болісний і лютий крик когось із малюків.

- Не втюхуй мені свого лайна, ти, мале заікувате чупераadlo, - промовив Генрі Баверз. - Я сьогодні більш ні від кого лайна не стерплю.

Пролунав тріскотливий гуркіт. Шум води нижче за течією погучнішав, вода на коротку мить ревнула, перш ніж заспокоїтися до свого попереднього безтурботного жебоніння. І раптом Бен збагнув. Цяцькова гребля, так. Саме це Віктор і промовив. Ті діти - двоє чи троє, судячи з голосів, коли він повз них проходив - будували греблю. Саме її Генрі з його друзками оце щойно й зруйнували. Бен навіть подумав, що він знає одного з тих дітей. Єдиним «заікуватим малим чупераadlo», якого він знав у Деррійській школі, був Білл Денбро, котрий навчався в паралельному п'ятому класі.

- Ви не мусили цього робити! - закричав чийсь тоненький і боязкий голос, і цей голос Бен також упізнав, хоча не міг отак відразу зіставити його з певним обличчям. - Навіщо ви це зробили?

- Бо мені так схотілося, уйобки! - проревів у відповідь Генрі. Почулося соковите «гуп». А слідом за тим скрик болю. Після скрику пішли ридання.

- Заткнися, - промовив Віктор. - Заткни свій плач, малявко, а то я відтягну тобі донизу вуха й зав'яжу їх у тебе під підборіддям.

Плач перетворився на задавлене гугніння.

- Ми йдемо, - оголосив Генрі, - але перш ніж ми це зробимо, я хочу знати одне. Ви бачили такого з себе жирного хлопця в останні хвилини так із десять? Великий жирний хлопець, весь закривавлений і порізаний?

Відповідь прозвучала занадто коротка, щоб бути чимсь іншим за «ні».

- Ти певний? - перепитав Ригаїло. - Краще тобі бути цього певним, плямкало.

- Й-й-йа п-п-певен, - відповів Білл Денбро.

- Гайда, - гукнув Генрі. - Він, ма'ть, перебрів на той бік ще раніше.

- Па-па, хлоп'ята, - гукнув Віктор Кріс. - Це дійсно була цяцькова гребля, повірте мені. Вам буде краще без неї.

Сплески. Знову голос Ригаїла, але тепер уже віддалік. Бен не зміг зрозуміти слів. По правді, він і не хотів розуміти тих слів. Ближче, хлопчик, котрий плакав, тепер оговтувався. Чувся заспокійливий голос іншого хлопця. Бен вирішив, що там їх тільки двоє, Заїкуватий Білл та цей плаксі.

Він напівлежав-напівсидів на своєму місці, прислухаючись до двох хлопчаків біля річки і згасаючих голосів Генрі та його друзів-динозаврів, що продиралися в напрямку дальнього боку Пустовища. Сонце било йому в очі, розкидаючи монетки світла на поплутані корені над ним і навкруг нього. Тут, у печерці, було брудно, але також і затишно... безпечно. Звуки біжучої води діяли заспокійливо. Навіть дитячий плач був певною мірою заспокійливим. Його кривди й болі стихли до тупого стугоніння, а голоси динозаврів затихли повністю. Він перечекає ще деякий час, просто щоб упевнитися, що вони не повертаються, а потім уже накиває п'ятами.

Бен чув стугоніння дренажної машинерії, що лунало крізь землю - він його навіть відчував: низька, рівномірна вібрація, що переходить із землі у корінь, на який він спирався, а далі в його спину. Він знову згадав про морлоків, про їхню голу плоть; він уявив собі, що вона мусила б тхнути, як те вологе й гівняне повітря, що піднімається крізь вентиляційні отвори в залізній кришці. Він подумав про їхні шахти, пробиті глибоко в землі, колодязі з прикрученими болтами до їхніх стінок іржавими драбинами. Він задрімав, і в якийсь момент його думки стали сновидіннями.

11

Та снилися йому не морлоки. Снилось йому те, що трапилося з ним у січні, той випадок, про який він не зміг все цілком розповісти своїй матері.

То було в перший день занять у школі після довгих Різдвяних канікул. Місіс Даглас попрохала когось добровільно залишитися, щоб допомогти їй порахувати ті підручники, які було здано перед самими канікулами. Руку підняв Бен.

- Дякую тобі, Бене, - промовила місіс Даглас, даруючи йому посмішку такої осяйності, що та зігріла його аж до пальчиків на ногах.

- Сраколиз, - стиха докинув Генрі Баверз.

Тоді був того кшталту Мейнський день, що є водночас і найкращим, і найгіршим: безхмарний, до сліз в очах яскравий, але такий холодний, що аж трохи лячно. Десятиградусну температуру погіршував ще й сильний вітер.

Бен рахував підручники, оголошуючи їх кількість; місіс Даглас записувала результати (не переймаючись тим, що бодай зрідка перевіряти його роботу, гордо зауважив собі він), а потім вони удвох носили підручники вниз, до комори, ходячи коридорами, де мрійливо бряжчали радіатори. Спершу школа була повною різних звуків: грюкання дверцят гардеробних шафок, дрібне клацання друкарської машинки місіс Томас у кабінеті, трохи недоладне виспівування хорového клубу на верхньому поверсі, нервові гуп-гуп-гуп баскетбольних м'ячів у спортзалі та тупотіння й вищання кросівок, коли гравці проривалися до кошиків чи різко розверталися на полірованій дерев'яній підлозі.

Потроху-помалу звуки вщухали, аж поки, коли вже було інвентаризовано останню партію підручників (одного бракувало, проте «це майже не має значення, - зітхнула місіс Даглас, - оскільки всі вони тримаються хіба що на клею та молитві»), залишилося тільки побрязкування радіаторів, ледь чутне шух-шух мітли містера Фасіо, котрий посував коридорною підлогою кольорову тирсу[259 - Спеціальна проолієна тирса різних ступенів жорсткості, різних кольорів (для контрасту з кольором тла) використовується для ретельного очищення дерев'яних підлог різного рівня поліровки.], та голосіння вітру надворі.

Бен кинув погляд у бік єдиного вузького вікна книжкової комори й побачив, що з неба стрімко вицвітає світло. Четверта година дня, і сутінки вже були напихваті. Сухий сніг поволоками обдував закрижанілі гімнастичні джунглі й волинкою завивав між орель-дошок, що намертво повмерзали у ґрунт. Тільки квітневі відлиги зможуть розірвати ці суворі зварні шви зими. Зовсім нікого він не побачив на Джексон-стрит. Він трохи довше затримав погляд, очікуючи, що перехрестям Джексон і Вітчем-стрит проїде якась машина, але не з'явилася жодна. Судячи з того, що він звідси бачив, усі в Деррі, окрім нього й місіс Даглас, могли померти або втекти з міста.

Він перевів погляд на вчительку й побачив - з дотиком справжнього страху, - що вона відчуває майже точнісінько те саме, що й він. Він про це здогадався з виразу її очей. Очі були глибокими й задумливими, і далєбі не очима шкільної вчительки віком за сорок, а очима дитини. Долоні вона тримала складеними під грудьми, немов у молитві.

«Мені лячно, - подумав Бен, - і їй також лячно. Але чого ми насправді боїмося?»

Цього він не знав. Потім вона поглянула на нього й видала короткий, майже ніяковий смішок:

- Я тебе так надовго затримала, - мовила вона. - Вибач, Бене.

- Та все гаразд.

Він дивився собі на черевики. Він любив її потихеньку, але не тією відвертою, беззастережною любов'ю, яку він колись був виливав на місіс Тібодо, свою вчительку в першому класі... але таки дійсно любив.

- Якби я була з машиною, я б тебе підвезла, - сказала вона, - але я не кермую. Мій чоловік казав, що забере мене близько чверть по п'ятій. Якщо ти не проти почекати, ми зможемо...

- Дякую, ні, - відповів Бен. - Я мушу бути вдома раніше. Це не було правдою насправді, але сама ідея знайомства з чоловіком місіс Даглас викликала в нього якусь химерну відразу.

- Може, твоя мати змогла б...

- Вона також не водить машину, - сказав Бен. - Усе зі мною буде гаразд. Тут лише якась миля до дому.

- Миль - це недалеко, коли надворі гарно, але за такої погоди вона може стати вельми довгим шляхом. Ти ж зайдеш кудись, якщо змерзнеш, правда, Бене?

- Яй, звісно. Я зайду в «Костелло маркет» і постою трохи біля пічки чи ще десь. Містер Гедро не буде проти. На мені лижні штани. А також іще новий шарф - подарунок на Різдво.

Місіс Даглас трохи ніби заспокоїлася... та потім вона знову поглянула у вікно.

- Просто там на вигляд так холодно, - промовила вона. - Так... так заниділо.

Він вперше чув це слово, але точно зрозумів, що воно означає. «Щось було щойно трапилось - що?»

Він побачив у ній, раптом збагнув Бен, особистість, а не просто вчительку. Ось що трапилось. Раптом він побачив її обличчя зовсім по-іншому, а відтак воно стало іншим обличчям - обличчям утомленої поетки. Він побачив, як вона іде додому зі своїм чоловіком - сидить, склавши руки, поряд з ним у машині, шипить обігрівач, а чоловік розповідає про те, як у нього минув день. Він побачив, як вона готує для них вечерю. Дивна думка майнула йому в голові, й гідне коктейльної вечірки запитання торкнулося губ: «У вас є діти, місіс Даглас?»

- О цій порі року я часто думаю, що люди насправді не були створені для того, щоб жити так далеко на північ від екватора, - сказала вона. - Принаймні, не в цих широтах. - Тут вона посміхнулася, і частина тієї незвичайності пішла чи то з її обличчя, чи з очей - до Бена повернулася здатність бачити її, принаймні почасти, такою, якою він бачив її раніше. «Але ти більше ніколи не побачиш її тою самою знову, не цілком», - подумав він бентежно.

- До весни я почуватимусь старою, а потім знову почуватимуся молодою. І так воно кожного року. Ти певен, що з тобою все буде гаразд, Бене?

- Все буде добре зі мною.

- Так, я сподіваюся на це. Ти гарний хлопчик, Бене.

Він знову второпив очі собі на черевики, почервонілий, люблячи її більше, ніж завжди.

У коридорі, не відриваючись очима від червоної тирси, містер Фасіо проказав:

- Диви, не о'моросся там, хлопче.

- Ага.

Діставшись своєї одержної шафки, він натягнув лижні штани. Бен тоді був вкрай засмутився, коли мати наполягла, щоб він їх знову носив цієї зими, особливо в холодні дні, вважаючи їх штанцями для малюків, але сьогодні радів, що вони в нього є. Він повільно рушив до дверей, запинаючи по дорозі зіпер на пальті, туго засмикуючи поворозки капюшона, натягуючи рукавиці. Вийшовши надвір, він на якусь мить зупинився на притоптаному снігу верхньої сходинки переднього ганку, слухаючи, як хряснули, закриваючись - і замкнулись - двері позаду нього.

Деррійська школа журилася під розраним небом. Вітер дув неослабно. Карабіни на тросі прапорної щогли тужливо вистукували вечірню зорю об голу сталеву жердину. Цей вітер одразу ж вривався в теплу й непідготовлену шкіру Бенового обличчя, вистуджуючи йому щоки.

«Диви, не о'моросся там, хлопче».

Він швидко почав підтягувати вгору на собі шарф, поки не став схожим на куценьку, пухкеньку карикатуру на Червоного Вершника [260 - Red Ryder (1938-1964) - герой однойменного коміксу, ковбой, який відчайдушно б'ється з бандитами.]. У цьому темніючому небі була присутня якогось фантастичного гатунку краса, але Бен не затримувався, щоб помилуватися нею; занадто холодно було для цього. Він вирушив у дорогу.

Вітер спершу дув йому в спину, і все здавалося не таким уже й поганим; фактично, здавалося, що вітер насправді йому допомагає. Утім, на Канал-стрит він мусив повернути праворуч і майже цілком супроти вітру. Тепер той, здавалося, його придержує... немов має до нього якусь справу. Шарф трохи допомагав, але недостатньо. Різало очі, а волога в носі замерзала на потріскану глазур. Ноги вже дерев'яніли. Щоби зігріти одягнені в рукавиці руки, він кілька разів ховав їх собі під пахви. Вітер погукував і скрикував, подеколи майже людським голосом.

Бенові було одночасно лячно й утішливо. Лячно тому, що тепер він зрозумів деякі оповідання, які колись читав, такі як «Розпалити багаття» Джека Лондона, де люди дійсно замерзали на смерть. У такий, як цей, вечір було цілком можливо замерзнути на смерть, у такий вечір, коли температура може впасти до п'ятнадцяти нижче нуля [261 - -15 °F = -26,11°C.].

Утіху пояснити було важче. Це було відчуття самотності – якесь таке меланхолійне відчуття. Він перебував надворі; минав непомітно на крилах вітру, і ніхто з людей поза яскраво освітленими прямокутниками їхніх вікон його не бачив. Вони сидять у своїх будинках, в будинках, де є світло й тепло. Вони не знають, що він проминув їх; тільки сам він знає. Це була потайна дія.

Рухливе повітря обпалювало, наче голками, але було воно свіжим і чистим. Білий димок пурхав йому з носа делікатними, маленькими струменями.

А як настав захід сонця, з останньою цього дня холодною жовтогарячою смугою на західному прюзі, з мерехтінням перших зірок, жорстоких діамантових крихтин у небі над головою, він вийшов до Каналу. Тепер він уже був лише за три квартали від дому й прагнув скоріше відчутти тепло на руках і обличчі, щоб знову, пощипуючи, розігнала кров.

І все ж таки – затримався.

Канал замерз у своєму бетонному жолобі, мов замерзла молочна ріка з трояндовим сиропом, його погорбатіла поверхня була потрісканою, затуманеною. Він не рухався, проте здався живим у цьому суворо-пуританському зимовому світлі; була в ньому власна унікальна, нещадна краса.

Бен обернувся в інший бік – на південний захід. До Пустовища. Коли він подивився в тому напрямку, вітер знов подув йому у спину. Від цього його лижні штани заколихалися, залопотіли. Канал між своїми бетонними стінками біг прямо, мабуть, з півмилі: далі бетон уже кінчався і річка вільно простеляла собі шлях у Пустовище – о цій порі року скелетний світ заледенілої ожини та випнутих голих гілок.

Там, вдалині, на кризі стояла чиясь постать.

Задивившись на неї, Бен думав: «Це там, мабуть, якийсь чоловік, але хіба він може бути одягненим у те, у що, як здається, він одягнений? Це ж неможливо, хіба не так?»

Він мав на собі щось, що мало вигляд сріблясто-білого клоунського костюма, обтріпаного довкола фігури полярним вітром. Ноги були взуті у надвеликого розміру помаранчеві туфлі. Туфлі личили гудзям-помпонам, що бігли спереду його костюма. В одній його руці було затиснуто пучок ниток, що здіймалися вгору до різнокольорового букета яскравих повітряних кульок, і, коли Бен зауважив, що ті кульки линуць у його бік, нереальність усього цього затопила його ще потужніше. Він заплющив очі, потер, потім знов їх розплющив. Повітряні кульки явно так само линули до нього.

Бен почув у себе в голові голос містера Фасіо: «Диви, не о'моросся там, хлопче».

Це мусила бути галюцинація або викликаний якимсь химерним фокусом сьогоднішньої погоди міраж. Там, вдалині, на кризі, таки міг стояти якийсь чоловік; Бен припускав, що теоретично той навіть міг бути одягненим

у клоунський костюм. Але ті повітряні кульки не могли линути сюди, проти вітру. Утім, саме це вони, вочевидь, і чинили.

– Бене, – погукав той клоун на кризі. Бен подумав, що цей голос прозвучав лише у нього в голові, хоча здалося, ніби він почув його на власні вуха. – Хочеш повітряну кульку, Бене?

Було щось таке зле, таке жахливе в його голосі, що Беніві захотілося тікати щодуху, але його підшви, схоже, прилютувало до хідника, як ті орелі-дошки там, на шкільному подвір'ї, прилютувало до ґрунту.

– Вони злинають, Бене! Вони всі злинають! Візьми собі одну й спробуй!

Клоун вирушив по кризі в бік Канального мосту, де стояв Бен. Бен, не рухаючись, дивився, як той іде; він дивився, як дивиться пташка на змію, що наближається. Ті кульки мусили б полопатися на такому лютому холоді, але вони не лопалися; вони линули вгору й попереду клоуна, тоді як мусили б тягнутися йому за спину, намагаючись втекти назад, у Пустовище... звідки, як запевняла Бена якась ділянка його розуму, ця істота й з'явилася.

Тепер Бен помітив і дещо інше.

Хоча останнє світло дня запалило вздовж заледенілого Каналу рожеве сяйво, клоун не кидав від себе тіні. Жодної, зовсім.

«Тобі тут сподобається, Бене, – сказав клоун. Його постать була вже так близько, що Бен чув грюк-грюк отих його кумедних черевиків, як вони ступають по горбкуватій кризі. – Тобі тут сподобається, я обіцяю, усім хлопчикам і дівчаткам, з якими я знайомлюся, тут подобається, бо тут, як на Острові Розваг у Піноккіо та в Країні Небувалія у Пітера Пена; ім ніколи не треба ставати дорослими, і саме цього й хочеться усім дітям! Тож ходімо! Побачиш славні речі, отримаєш повітряну кульку, годуватимеш слонів, кататимешся з водяних гірок! Ой, тобі це сподобається і, ой, Бене, а як же ти полинеш...»

І, попри свій страх, Бен усвідомив, що певною мірою йому дійсно хочеться отримати кульку. Хто ще інший у цілому світі мав повітряну кульку, яка лине проти вітру? Хто бодай чув про таку річ? Так... йому хочеться кульку, і ще хочеться побачити обличчя цього клоуна, яке той тримає похиленим до криги, ніби прикриваючи його проти цього вбивчого вітру.

Що могло б трапитися, якби якраз тоді не подав п'ятигодинний сигнал гудок на даху Деррійської міськради, Бен не знав... не бажав знати. Важливо те, що гудок заверещав, усвердлюючи свій пронизливий звук у глибокий зимовий холод[262 – Традиція подавати гудком опівдні та о п'ятій вечора звукові сигнали мешканцям, особливо дітям, які можуть не мати годинників, у маленьких американських містах зберігалася до 1960-х.]. Клоун, немов вражений цим звуком, підвів голову, і Бен побачив його обличчя.

«Це ж мумія! Ох, Боже мій, це ж мумія», – такою була його перша думка, супроводжувана млосним жахом, який змусив його жорстоко вчепитися руками в перила мосту, щоб не знепритомніти. Та звісно ж, це не мумія, воно не може бути мумією. Ой, та їх повно, тих єгипетських мумій, він про це знав,

але перша його думка була, що це та мумія – той запилюжений монстр, котрого грав Борис Карлов[263 – Boris Karloff (справжнє ім'я William Henry Pratt, 1887–1969) – англійський актор, уславлений ролями страховиськ у голлівудських фільмах жахів; у фільмі «Mummy» (1932) грає оживу мумію давньоєгипетського жреця Імхотепа.] у тому старому фільмі, заради якого Бен якраз минулого місяця не лягав довго спати, щоб подивитися його в «Шок-театрі»[264 – «Shock Theater» – заснований 1957 р. формат телепередачі, де перед демонстрацією класичних фільмів жахів глядачів розважають/лякають заgrimовані під монстрів ведучі.]

Ні, це не та мумія, не може такого бути, монстри в кіно несправжні, кожний це знає, навіть малі діти. Але...

Справа була не в клоунському гримі. Цей клоун також не був оповитим цілою купкою бинтів. Хоча бинти були, здебільшого навкруг шиї і зап'ястків, вітром їх віддувало назад, але обличчя клоуна Бен бачив ясно. Все у глибоких складках, шкіра – пергаментна мапа зморшок, обшарпані щоки, всохла плоть. Шкіра на лобі порепана, але без крові. Мертві губи всміхаються з пащі, зуби в якій похилилися, наче намогильні камені. Ясна пориті виразками, чорні. Очей роздивитися Бен не зміг, проте щось зблискувало далеко в глибинах вугільних ям отих його плоєних очниць, щось схоже на дорогоцінні камені в очах отих єгипетських жуків-скарабеїв. І, хоча вітер дув у супротивному напрямку, Бенові здалося, ніби він чує запах кориці та спецій, гниючих, оброблених чудернацькими зіллями поховальних саванів, піску та крові такої древньої, що вона висохла на лусочки й зернятка іржі...

– Ми всі линемо тут, внизу, – прохрипів клоун-мумія, і Бен з оновленим жахом второпав, що той якимсь чином дістався мосту й уже стоїть просто під ним, тягнучись вгору покрученою, висохлою рукою, з якої, мов церковні хоругви, шамкотять фалди шкіри, рукою, крізь яку проглядає жовта, неначе слоновий бивень, кістка.

Один майже безтілесний палець уже пестив носок його черевика. Бенове заціпеніння урвалося. Він чкурнув через решту мосту ще під верещання у вухах п'ятигодинного гудка; той замовк тільки тоді, коли Бен опинився на іншому боці. Це мав бути якийсь міраж, мусив бути міраж. Цей клоун ніяк не міг підійти так близько за ті десять чи п'ятнадцять секунд, поки верещить гудок.

Але його переляк міражем не був, як і ті гарячі сльози, що бурхали йому з очей і вже за секунду після того, як пролилися, замерзали на щоках. Він біг, черевики тупотіли по хіднику, чуючи, як позаду нього мумія в клоунському костюмі вилазить з Каналу, старезні закам'янілі нігті дряпають по залізу, старезні сухожилки риплять, як пересохлі дверні завіси. Він чув хрипке посвистування власного дихання, повітря втягувалося й виштовхувалося з ніздів, позбавлене всякої вологості, як у тих тунелях під Великою Пірамідою. Бен чув піщаний дух того савану й розумів, що вже за мить ті руки, такі ж безживні, як геометричні конструкції, що він їх будував з деталей «Еректора», опустяться йому на плечі. Вони обернуть його, і він дивитиметься у те поморщене, усміхнене обличчя. Мертва ріка того дихання затопить його. Ті мертві очниці з їхніми бездонними жевріючими глибинами нахиляться над ним. Розверзнеться той беззубий рот, і він отримає свою повітряну кульку. Всі кульки, яких він прагнув.

Але коли він добіг до рогу своєї вулиці, зарюмсаний і засапаний, серце скажено торохкало, б'ючи стрибками йому в вуха, коли він нарешті озирнувся назад через плече, вулиця лежала порожня. Арочний міст із його низенькими бетонними бортами й старомодною бруківкою також був порожнім. Самого Каналу видно йому не було, але він вірив, що, якби міг його бачити, то не побачив би там також нікого. Ні, якщо та мумія не була галюцинацією чи міражем, якщо те було справжнім, то воно чигає під мостом – як той троль у казці «Трійко кмітливих козенят».

Під. Ховається під.

Бен поспішив додому, через кожних кілька кроків озираючись назад, аж поки за ним безпечно не закрилися і замкнулися на замок двері. Матері він пояснив – вона була такою втомленою після особливо важкого дня на фабриці, що, правду кажучи, не дуже зітхала за ним, – що допомагав місіс Даглас рахувати підручники. Потім він сів вечеряти локшиною і залишками недільної індички. Він запроторив у себе три добавки, і з кожною порцією та мумія здавалася віддаленішою і казковішою. Вона була несправжньою, такі штуки ніколи не бувають справжніми, вони цілком постають до життя тільки між рекламними вставками у фільмах на нічному телебаченні або під час суботніх ранкових кіносеансів, де ти можеш придбати пару монстрів за четвертак, а якщо маєш ще один четвертак, можеш купити собі й попкорну, скільки подужаєш з'їсти.

Ні, вони несправжні. Монстри по телевізору, і монстри в кіно, і монстри в коміксах несправжні. Несправжні, поки ти не лягаєш у ліжко й не можеш заснути; несправжні, поки не заковтнуто загорнуті в папірець і сховані під подушкою останні чотири цукерки проти нічних страхів; несправжні, поки саме ліжко не перетворилося на озеро поганющих сновидінь, а надворі скрикує вітер, і ти боїшся визирнути крізь вікно, бо там може бути чиєсь обличчя, чиєсь древне вишкірене обличчя, що не згнило, а просто всохло, як старий листок, і очі – втоплені глибоко у темних очницях діаманти; несправжні, поки ти не побачив одну обшарпану, пазуристу руку з букетом повітряних кульок: «Побачиш славні речі, отримаєш повітряну кульку, годуватимеш слонів, кататимешся з водяних гірок! Ой, тобі це сподобається і, ой, Бене, а як же ти полинеш...»

12

Бен прокинувся, задихаючись, усе ще під владою кошмару про ту мумію, панікуючи через близьку темряву, що бриніла довкола нього. Він смикнувся, і корінь, переставши його підтримувати, ткнув натомість його в спину, ніби в роздратуванні.

Він побачив світло й подерся в той бік. Виліз він на післяполуденне сонячне світло, до лепету річки, і все знову стало на свої місця. Зараз літо, не зима. Ніяка мумія не заносила його геть до свого пустельного склепу; Бен просто ховався від старших хлопців у піщаній норі під напіввивернутим деревом. Він у Пустовищі. Генрі зі своїми друзями

несильно напосівся на пару якихось дітей, що гралися біля річки, тому що йому не вдалося знайти Бена, щоби сильно напосістися на нього. «Па-па, хлоп'ята, – гукнув Віктор Кріс. – Це дійсно була цяцькова гребля, повірте мені. Вам буде краще без неї».

Бен похмуро подивився на свій понівечений одяг. Мати дасть йому покуштувати всіх шістнадцяти різних смаків старого святого пекла[265 – Алюзія на те, що число 16 часто означає кількість варіантів солодошів одного виробника: сорти шоколаду, морозива, льодяників тощо.]

Він проспав досить довго, щоб затерпнути. З'їхавши вниз схилом, він вирушив уздовж річки, кривлячись на кожному кроці. Він являв собою попури з кривди й болю; це вчувалося так, ніби всередині більшості його м'язів Спайк Джонс грає якусь швидку мелодію на битому склі[266 – Spike Jones (1911–1965) – музикант-пародист, ушавлений віртуозними обробками відомих класичних, джазових та поп-композицій з використанням різного принагідного знаряддя.]. Здавалося, засохлоу чи майже засохлоу кров'ю закаляно кожний відкритий дюйм його тіла. Хлопчаки, які будували греблю, все одно вже пішли, втішав він себе. Певності щодо того, як довго він спав, Бен не мав, але якщо навіть це тривало лише півгодини, зустріч з Генрі та його друзками переконала Денбро та його приятеля в тому, що будь-яке інше місце – та хоч би й Тімбукту – буде кориснішим для їхнього здоров'я.

Бен понуро волочився вперед, розуміючи, що, якщо великі хлопці зараз повернуться знову, він не матиме жодних шансів від них втекти. Він мало цим переймався.

Обійшовши закрут річки, він зупинився на мить, роздивляючись. Будівельники греблі все ще були там. Один з них – дійсно Заікуватий Білл Денбро. Він стояв навколішки поряд з іншим хлопцем, котрий сидів, спершись на річковий берег. Голова цього іншого хлопця була закинута так далеко назад, що його адамове яблуко стирчало, мов якийсь трикутний шпеньок. Довкола носа й на підборідді в нього виднілася засохла кров, вона ж парою цівок помалювала йому шию. У руці він мляво тримав щось біле.

Мигцем роззирнувшись довкола, Заікуватий Білл помітив Бена. Бен стривожено зрозумів, що з тим хлопчиком, який тулиться до берега, коїться щось дуже зле; Денбро вочевидь переляканий на смерть. Бен жалісливо подумав: «Невже цей день ніколи не закінчиться?»

– Я х-х-хочу сп-п-питати, чи ти не міг би мені д-д-допомогти? – промовив Білл Денбро. – Й-й-його ін-н-нгаллятор п-п-порожній. Б-б-боюся, він м-м-може...

Заціпеніле лице в нього розчервонілося. Він докопувався того слова, затинаючись, мов кулемет. З губ йому летіла слина, і знадобилося майже тридцять секунд повторення звуку п-п-п-п, перш ніж Бен второпав, що Денбро намагається сказати, що той, інший, хлопчик може померти.

Розділ 5. Білл Денбро випереджає диявола – I

Білл Денбро думає: «Я, збіса, немов лечу в космос; все одно що сиджу в кулі, вистріленій з рушниці».

Ця думка, хоча й абсолютно правдива, не належить до тих, які б він вважав особливо втішливими. Фактично, протягом першої години після злету (чи, либонь, тут буде краще сказати «старту») в Хітроу він боровся з легкою формою клаустрофобії. Літак вузький – це так тривожно. Їжа далєбі не вишукана, та стюардесам, які її розносять, доводиться, виконуючи цю роботу, вихилитися, вигинатися й присідати; вони скидаються на якусь команду гімнасток. Спостереження таких напружених зусиль почасти позбавляє Білла задоволення від їжі, проте його сусіда, схоже, це зовсім не турбує.

Сусід – це ще один недолік. Товстий і не особливо охайний, нехай він навіть збризкує одєколоном «Тед Лapidус»[267 – Edmond «Ted» Lapidus (1929–2008) – знаменитий французький модельєр, який одягав багатьох зірок і, зокрема, створив стиль одягу унісекс; син кравця, єврейського емігранта з Російської імперії.] собі шкіру, але під цим запахом Білл відзначає непомильний сморід бруду й поту. А ще той не вельми стежить за власним лівим ліктем; вряди-годи хвицає ним Білла м'яким поштовхом.

Біллів погляд раз у раз притягує електронне табло в передній частині салону. Воно показує, з якою швидкістю летить ця британська куля. Зараз, коли «Конкорд» уже сягає своєї крейсерської швидкості, вона трохи перевищує два махи[268 – Число Маха – одиниця швидкості в аеродинаміці, якою вимірюється реальна швидкість звуку на різних висотах.]. Білл дістає в себе з кишені на стегні авторучку й натискає її кінчиком кнопки годинника-комп'ютера, який йому подарувала Одра на минуле Різдво. Якщо махометр не помиляється – а Білл не має жодної підстави в ньому сумніватися – тоді вони женуть зі швидкістю вісімнадцять миль на хвилину. Він не певен, що це саме те, що він дійсно бажав би достеменно знати.

За своїм вікном, маленьким і товстим, як ілюмінатор у якійсь з отих старих космічних капсул «Меркурій»[269 – «Mercury» (1959–1963) – перший пілотований корабель в однойменній космічній програмі НАСА.], він бачить небо, але не сине, а пурпурово-присмеркове, надвечірне, хоча зараз лише середина дня. Там, де зустрічаються небо й море, він бачить трохи покривлену лінію обрїю. «Я сиджу тут, – думає Білл, – з “Кривавою Мері” в руці, поряд з брудним товстуном, чий лікоть штовхає мене в біцепс, і спостерігаю заокруглення Землі».

Він стиха усміхається, думаючи, що людина, яка може витримати щось подібне, не мусить уже нічого боятися. Але він боїться, і не тільки летіти зі швидкістю вісімнадцять миль на хвилину в цій вузькій, тендітній шкаралупці. Він майже відчуває, як на нього набігає Деррі. І це абсолютно правильне визначення. Хай там які зараз вісімнадцять миль на хвилину, а відчуття все одно, ніби перебуваєш у цілковитій нерухомості, тоді як Деррі набігає на тебе, наче якийсь великий хижак, що довгенько був лежав,

чигаючи, і ось нарешті вихопився зі свого сховку. Деррі, ах, Деррі! Напишемо хіба оду Деррі? Смороду його фабрик і його річок? Поштивій тиші його обсаджених деревами вулиць? Бібліотеці? Водонапірній Вежі? Бессі-парку? Деррійській початковій школі?

Пустовищу?

Світильники вмикаються у нього в голові; великі кінознімальні прожектори. Це так, немов він двадцять сім років просидів у затемненому театрі, чекаючи, коли ж там щось покажуть, і ось воно нарешті почалося. Сцена проявляється плямина по пляміні, прожектор за прожектором, і це не якась там безтурботна комедія на кшталт «Миш'яку і старого мережива»[270 - «Arsenic and Old Lace» (1939) - комедія драматурга Джозефа Кесельрінга (1902–1967) про письменника та його божевільне сімейство; однойменна кіноверсія (1944) режисера Френка Капри.]; для Білла Денбро це більш схоже на «Кабінет доктора Калігарі»[271 - «Das Cabinet des Dr. Caligari» (1920) - німецький німий фільм, психологічний трилер, який потужно вплинув на подальший розвиток кіномистецтва, зокрема жанру горор.]

«Усі ті книжки, що я їх понаписував... - думає він з дещо тупуватим здивуванням. - Усі ті романи. Деррі, ось звідки вони народилися; Деррі - їх незглибиме джерело. Вони народилися з того, що відбувалося того літа, і з того, що трапалося з Джорджем попередньої осені. Усі ті інтерв'юери, що часто ставили мені ТЕ ЗАПИТАННЯ... я давав їм неправильну відповідь».

Лікоть товстуна знов його копає, і Білл проливає трохи свого напою. Він уже мало не каже щось, але передумує.

ТЕ ЗАПИТАННЯ - це, звісно ж: «Звідки ви берете ваші ідеї?» Це те запитання, на яке, як гадав Білл, мусять відповідати - чи прикидатися, ніби відповідають - усі письменники щонайменше двічі на тиждень, але такий парубок, як він, котрий писав про речі, яких ніколи не було й не могло бути, мусив відповідати на нього - чи прикидатися, ніби відповідає - набагато частіше.

«Усі письменники мають щось на кшталт трубопроводу, який сягає самих глибин підсвідомості, - розповідав він журналістам, - нехтуючи згадкою про те, що сам він з кожним роком дедалі дужче сумнівався, чи існує взагалі така річ, як підсвідомість. - Але в чоловіка чи жінки, які пишуть історії про жахи, той трубопровід сягає ще глибше, можливо... під-підсвідомості, якщо ваша ласка».

Елегантна відповідь, атож, але та, в її сенс сам він ніколи не вірив. Підсвідомість? Гаразд, існує щось там вглибині, гаразд, але Білл вважав, що люди занадто роздули значення певної функції, яка є ментальним еквівалентом сльозовиділення, коли тобі запарошить очі, або випусканню газів десь за годину після добрячої вечері. Друга метафора з цих двох була, мабуть, кращою, але неможливо було популярно пояснити інтерв'юерам, що, на його переконання, такі речі, як сновидіння, безпідставна туга чи відчуття на кшталт дежавю насправді є нічим більшим за ментальне пердіння. Але, як здавалося, їм було потрібне щось, усім тим репортерам з їхніми записниками й маленькими японськими магнітофончиками, і Білл бажав, наскільки міг, їм допомогти. Він знав, що писання - важка робота, важка, як той чорт, робота. Не варто було робити їхню роботу ще важчою, кажучи:

«Друже мій, з тим самим успіхом ви могли б запитати в мене, хто набздив, та й поготів».

Тепер він думав: «Ти завжди знав, що вони ставлять неправильне запитання, навіть ще до того, як зателефонував Майк; тепер ти також знаєш, яке запитання є правильним. Не «звідки» ви берете ваші ідеї, а «чому» ви берете ці ідеї. Гаразд, існує певний трубопровід, але то ані фройдівська, ані юнґіанська версія підсвідомості, та місцина, з якої він тягнеться; ні внутрішня дренажна система розуму, ані підземна печера з морлоками, які чекають оприявлення. На іншому кінці цієї труби немає нічого, крім Деррі. Просто Деррі. І...»

«...і хто там тупотить по моему мосту?»

Зненацька він різко сідає прямо, і цього разу смикається навідріт його лікоть, занурюючись на якусь мить у жирний бік сусіда.

- Пильнуйте себе, приятелю, - мовить товстун. - Тіснувато тут, самі розумієте.

- Перестаньте штовхати мене своїм, а я намагатимусь не шт-т-товхати вас м-м-моїм.

Товстун дарує йому кислий, недовірливий «про-що-це-ти-збіса-балакаеш» погляд. Білл просто втуплюється очима в товстуна, поки той не відвертається, щось бурмочучи.

«Хто там?»

«Хто там тупотить по моему мосту?»

Він знову дивиться крізь вікно й думає: «Ми випереджаємо диявола».

Мов приском обсипає йому потилицю й руки. Він одним ковтком добиває свою чарку. Щойно ввімкнувся черговий з тих великих прожекторів.

Сілвер. Його велик. Саме так він його називав, за іменем коня Самотнього Рейнджера. Великий «швінн» заввишки двадцять вісім дюймів [272 - «Schwinn» - найпопулярніші в США у XX ст. велосипеди, які випускає заснована 1895 року в Чикаго однойменна компанія; 28 дюймів = 71,12 см.]. «Ти вб'єш себе на ньому, Біллі», - сказав якимось його батько, проте без справжнього занепокоєння в голосі. Він мало виказував занепокоєння щодо будь-чого, відтоді як загинув Джордж. От до того він був строгим. Справедливим, але строгим. Після того його можна було обводити. Він робив батьківські жести, механічно граючи роль батька, але жести й та механічність - ото й усе, що залишалося. Це було так, ніби він повсякчас прислухається, чи не повернувся додому Джордж.

Білл тоді побачив його у вітрині крамниці «Вело & Мото» на Централ-стрит. Він стояв, понуро похилений на своїй сішці, більший за всі найбільші у вітрині, матовий там, де інші були блискучими, прямий у тих місцях, де інші мали вигини, вигнутий у тих місцях, де інші були прямими. До його переднього колеса було притулено оголошення:

ВЖИВАНИЙ

Зробіть пропозицію

Насправді ж сталося так, що Білл увійшов до крамниці й хазяїн зробив йому пропозицію, яку Білл прийняв, – він не здогадався б поторгуватися з хазяїном «Вело & Мото», навіть якби від цього залежало його життя, а ціна – двадцять чотири долари, – яку той назвав, здалася Біллові цілком справедливою; навіть щедрою. Він заплатив за Сілвера грошми, які назбирав протягом останніх семи місяців – гроші на день народження, гроші на Різдво, гроші за підстригання галявини. Він позирав на цей велосипед у вітрині ще від Дня подяки[273 – День подяки – впроваджене президентом Лінкольном 1863 р. національне свято, яке святкується у четвертий четвер листопада.]. А заплатив за нього й прикотив його додому, щойно почали танути останні сніги. Кумедно це було, бо до минулого року він ніколи не думав про власний велосипед. Схоже, ця ідея прийшла йому зненацька й раптом, мабуть, в один з тих безкінечних днів після смерті Джорджа. Після його жадливого вбивства.

На початку Білл дійсно мало не вбився. Перша його поїздка на новому велику закінчилася тим, що він на ньому завалився, щоб не ввігнатися у дерев'яний паркан наприкінці Кошут-лейн (не так він боявся увігнатися в паркан, як пробити його й потім шістдесятифутовим[274 – 60 футів = 18,28 м.]урвищем падати в Пустовище). З тієїпригоди він вийшов з п'ятидюймової[275 – 5 дюймів = 12,7 см.]довжини раною – відзап'ястка до ліктя лівої руки. Ба ще й за тиждень по тому він не був спроможним вчасно загальмувати й якимсь пролетів через перехрестя Вітчем- і Джексон-стрит зі швидкістю, либонь, миль тридцять п'ять на годину; маленький хлопчик на порохняво-сірому велосипеді-мастодонті (Сілвер був срібним тільки в найбурхливішому вибуху охочої уяви), гральні карти зі стійкимгарчанням кулеметів торохкотять об шпиці переднього й заднього коліс, і якби на ту мить там проїжджала якась машина, Білл перетворився б на шмат мертвого м'яса. Точно як Джорджі.

Він опановував контроль над Сілвером поступово, разом з поступовим настанням весни. Ні батько, ні мати протягом того часу не помічали, що він своїм велосипедом піддрочує смерть. Віндумав, що після кількох перших днів вони взагалі перестали звертати будь-яку увагу на його велик – для них він був просто мотлохом з облупленою фарбою, що в дощові дні стояв притуленим до гаражної стіни.

Проте Сілвер був дечим набагато більшим, ніж просто порохнявим старим мотлохом. На вигляд непоказний, але ганяв як вітер. Білл мав друга – єдиного справжнього друга – хлопця на ім'я Едді Каспбрак, і цей Едді добре петрав у різних механічних речах. Він показав Біллові, як довести Сілвера до ладу, – які болти підтягнути й регулярно перевіряти, де змашувати зірочки, як підтягувати ланцюги як, якщо спустило колесо, поставити латку, щоб вона трималася.

«Тобі його тре' пофарбувати», – згадалося, як одного дня сказав йому Едді, але Білл не хотів фарбувати Сілвера. З причин, яких він навіть самому собі

пояснити не міг, він хотів, щоби цей «швінн» залишався саме таким, як є. Він мав вигляд справжнього почварка, велика того роду, що його якийсь недбалый хлопчисько постійно кидає в дощ на галявині, велика, який мусить весь рипіти, й торохтїти, і ледве крутитися. Вигляд він мав почварний, але ганяв як вітер. Він би...

«Він би випередив і диявола», – промовляє Білл уголос і сміється. Жирний сусід кидає на нього напружений погляд; у сміху чутно оте підвивання, від якого раніше обсіпало морозом Одру.

Так, вигляд той мав доволі вбогий, з його старою фарбою, і встановленим над заднім колесом старомодним багажником, і древнім верескливим клаксоном з чорною гумовою бульбою – той клаксон було намертво приварено до керма іржавим болтом, розміром як кулак немовляти. Доволі вбого.

Але чи міг Сілвер ганяти? Чи він міг? Господи, ще б пак!

І було збіса добре, що він це міг, бо Сілвер врятував Біллу Денбро життя в четвертий тиждень червня 1958 року – за тиждень після того, як він познайомився з Беном Генскомом, за тиждень після того, як він, Бен і Едді побудували греблю, це було того тижня, коли в Пустовище після ранкового кіносеансу в суботу завітали Бен, Базікало Річі Тозієр і Беверлі Марш. Річі тоді іхав позаду нього на багажнику Сілвера, в той день, коли Сілвер врятував Біллові життя... А отже, Білл гадав, що й Річі він врятував життя також. І ще він згадав той будинок, звідки вони втікали, авжеж. Просто чудово його згадав. Той чортів будинок на Нейболт-стрит.

Він мчав наввипередки з дияволом того дня, ой-йо-йо, авжеж, певна річ, хіба не ясно. Побивав якогось диявола з очима блискучими, як погибельні старі монети. Якогось старого волохатого диявола з повним ротом кривавих зубів. Але все це з'ясувалося пізніше. Якщо Сілвер врятував життя Річі та його власне життя того дня, то сам він, імовірно, врятував життя Едді Каспбраку того дня, коли він і Едді познайомилися з Беном біля решток іхньої розвалені копняками греблі в Пустовищі. Генрі Баверз – вигляд у нього був, наче хтось прогнав його через «Діспозолл»[276 – «Disposall» – перша модель електромеханічного перемелювача сміття, який встановлюється в каналізаційній трубі під кухонною раковиною; випускався компанією «Дженерал електрик» з 1935 року.] – розквасив Едді ніс, а потім сильно наперла астма, а його інгалятор виявився порожнім. Тож саме Сілвер став героєм того дня, Сілвер-рятівник.

Білл Денбро, котрий не сідав на велосипед уже майже сімнадцять років, дивиться крізь вікно літака, якому б не йняли віри – чи навіть не уявили б його собі поза сторінками якогось науково-фантастичного часопису – 1958 року. «Нумо, Сілверє, ГАЙДААА!» – думає він, і змушений заплющити очі, поборюючи раптовий приплив пекучих сліз.

Що сталося з Сілвером? Він не пам'ятає. Ця частина сцени все ще затемнена, той прожектор ще досі не ввімкнувся. Можливо, воно й на краще. Можливо, це милість.

Гайда.

Гайда, Сілверє.

Гайда, Сілверє.

2

«ГАЙДААА!» – кричав він. Вітер рвав і відносив йому через плече слова, наче тріпотливий креповий шлейф. Вони, ті слова, виходили великим і сильним тріумфальним ревінням. Вони були єдиними, які взагалі виходили.

Поволі розганяючись, він крутив педалі по Канзас-стрит у бік міста. Сілвер мчав, тільки коли розгуляється, але змусити його розгулятися – то була неабияка робітка. Дивитися на те, як цей великий велик набирає швидкість, то було, немов дивитися на якийсь великий літак, що котиться по злітній смузі. Спершу неможливо повірити, що такий гігантський, перехлябистий апарат взагалі здатен відірватися від землі – сама ця ідея здається абсурдною. Але потім помічаєш під ним його тінь, і перш ніж встигаєш подивуватися, чи то не мана, тінь уже тягнеться далеко поза ним, а літак уже вгорі, крає собі путь крізь повітря, стрункий і зграбний, наче мрія вдоволеного розуму.

От таким і був Сілвер.

Білл дістався трохи похилого відтинку й почав крутити педалі швидше, ноги його помпували вгору і вниз, тим часом як він навстоячки нагинався корпусом над кермовою розвилкою. Після того, як пару разів його вдарило стійкою в найгірше місце, в яке лишень може вдарити хлопця, він дуже швидко навчився, перш ніж вилазити на Сілвера, підтягувати на собі якомога вище труси[277 – У старих моделях «швінна» верхня частина передньої вилки часто мала додаткове кріплення на стійці керма понад рамою, що за несприятливих обставин особливо загрожувало велосипедисту забиттям паху.]. Пізніше того літа, спостерігаючи цей процес, Річі зауважить: «Білл робить це, бо думає, що колись йому може схотітися завести собі кілька діточок, якщо доживе до того дня. Мені така ідея здається дурною, та що поробиш! Вони завжди можуть уродитися в його дружину, правильно?»

Вони з Едді до найнижчого рівня опустили сидіння, тож тепер, коли він крутив педалі, воно стукало йому в попереk і дряпало там. Якась жінка, що полола бур'яни в себе у квітнику, коли він проїжджав повз неї, подивилась на нього, притіняючи собі долонею очі. І злегка усміхнулася. Цей хлопчик на величезному велосипеді нагадав їй мавпу на уніциклі, яку вона колись бачила в цирку «Барнем & Бейлі»[278 – «Barnum & Bailey» – заснована 1907 р. через об'єднання кількох циркових труп велика компанія, яка керує багатьма гастрольними колективами.]. «Він себе так колись вб'є, – подумала вона, знов повертаючись до свого садочка. – Цей велосипед завеликий для нього. А втім, це не моя проблема».

3

У Білла вистачило розуму не сперечатися з великими хлопцями, коли ті вискочили з кущів з лицами роздратованих мисливців, що переслідують якогось звіра, котрий уже встиг покалічити одного з них. А от Едді, той необачно розтулив свого рота, тож Генрі й зігнав злість на ньому.

Авжеж, Білл знав, хто вони такі; Генрі, Ригаїло й Віктор були, мабуть, найгіршими хлопцями в Деррійській школі. Пару разів вони були побили Річі Тозіера, з яким приятелював Білл. На погляд Білла, в цьому почасти винен був і сам Річі; не на порожньому ж бо місці його прозвали «базікалом».

Одного дня у квітні, коли ця трійця проходила повз нього на шкільному подвір'ї, Річі сказав щось про їхні коміри. У кожного з трійці комір було підвернуто вгору, точно як у Віка Морроу в «Джунглях чорної дошки» [279 – «Blackboard Jungle» (1955) – культовий фільм за однойменним романом (1954) Айвена Гантера (один із псевдонімів Сальваторе Ломбіно), написаним ним з досвіду 17 днів роботи викладачем у профтехучилищі в Бронксі, «жорсткому» районі Нью-Йорка; Victor «Vic» Morrow (1929–1982) – актор, який дебютував у цьому фільмі, ставши потім зіркою телесеріалів; загинув, коли на нього упав гелікоптер на зйомках фільму Спілберга «Присмеркова зона»]. Білл, який сидів неподалік, апатично граючись під будівлею школи скляними кульками, насправді всього цілком не почув. Не дочув всього також і Генрі з його друзями... але їм вистачило й почутого, щоб розвернутися до Річі. Білл припускав, що Річі хотів сказати те, що потім сказав, стиха. Проблема була в тім, що насправді Річі тихого голосу не мав.

– Що ти оце щойно сказав, ти, мале чотириоке чуперадло? – поцікавився Віктор Кріс.

– Нічого я не казав, – відповів Річі, й на цьому запереченні – разом з виразом його обличчя, яке цілком розважливо виказувало збентеження і переляк, – все могло б і скінчитися. От тільки рот у Річі був, як той напіввиїжджений кінь, що має звичку вибрикувати абсолютно без жодної причини. Тепер він раптом додав: – Вам варт' повиколупувати сірку в себе з вух, пацани. Хочете трохи вибухівки?

Вони на мить застигли, дивлячись недовірливо на нього, а потім кинулися навздогін. Зі свого місця під стіною Заїкуватий Білл бачив цю нерівну гонитву від самого її початку до цілком передбачуваного кінця. Жодного сенсу не було втручатися; ті троє розбишак залюбки побили б двох хлопчаків по ціні одного.

Річі побіг по діагоналі через ігровий майданчик малюків, перестрибуючи орелі-дошки та маневруючи між висячих гойдалок, і зрозумів, що забіг до глухого кута, тільки коли вдарився об сітчасту огорожу між ігровим подвір'ям та парком, яка відмежовувала територію школи. Там він спробував видертися на цю сітку, чіпляючись за неї скорченими пальцями й нашкукючи опори носачами кросівок, і подолав уже, мабуть, дві третини шляху до її верху, коли Генрі з Віктором Крісом стягнули його знову вниз, Генрі, вхопившись за спину його курточки, а Віктор за зад джинсів. Коли вони відривали його від огорожі, Річі верещав. Він вдарився спиною об асфальт. Окуляри його відлетіли геть. Він потягнувся по них рукою, і Ригаїло

Хаггінс відбив їх ногою ще далі, ось чому одну дужку в них цього літа було полагоджено за допомогою клейкої стрічки.

Білл скривився і пішов навкруг школи до її фасаду. Він побачив, що місіс Моран, одна з учительок четвертих класів, уже поспішає, аби це припинити, але розумів, що вони ще до того встигнуть добряче надавати Річі, і на той момент, коли вона врешті підбіжить, Річі вже плакатиме. Рюмса-кваша, рюмса-кваша, погляньте-но, рюмса-кваша.

Сам Білл мав з ними тільки дрібні проблеми. Звичайно, вони насміхалися з його заїкуватості. Подеколи до простого глузування додавалася жорстокість; одного дощового дня, коли всі йшли ланчувати до спортзалу, Ригаїло Хаггінс вибив з рук у Білла його торбинку з іжею і наступив на неї підшвою свого мотоциклетного чобота, розчавивши все, що було всередині.

– Ой лишенько, – скрикнув Ригаїло в удаваному жаху, трясучи піднятими руками собі перед обличчям. – Т-т-так ш-ш-шкода т-т-твій ланч, іб-б-банько!

І вирушив прогулянковою ходою по коридору туди, де, спираючись на питний фонтанчик біля дверей хлопчачого туалету, мало не до грижі надривався реготом Віктор Кріс. Хоча тоді все відбулося не так уже й погано; Білл випросив половину сандвіча з арахісовим маслом і джемом у Едді Каспбрака, а Річі радий був віддати йому фаршироване яйце, мати пакувала йому в ланч такі яйця кожного другого дня, і він заявляв, що від них йому бжувати хочеться.

Але треба не попадатися їм на шляху, а якщо цього не вдалося, намагатися стати невидимим.

Едді забув ці правила, тож вони його й потовкли.

Він ще не так погано почувався, поки великі хлопці пройшли вниз течією і перебрюхали на протилежний берег, хоча кров струменіла в нього з носа фонтаном. Коли сякальник Едді промок вщент, Білл віддав йому свій та змусив покласти руку на зашийок і закинути назад голову. Білл згадав, як його мати примушувала це робити Джорджі, бо в Джорджі траплялися носові кровотечі...

Ох, як же це боляче, думати про Джорджа.

А коли звуки бізонячого продирання великих хлопців крізь Пустовище цілком завмерли вдалині й кров у Едді з носа зовсім перестала, от тоді за нього жорстко взялась його астма. Розчепірючи й стискаючи, мов слабенькі пастки, пальці, він почав хапати ротом повітря, дихання флейтою посвистувало йому в горлі.

– Лайно! – шарпнувся на вдиху Едді. – Астма! Спазми!

Покопавшись у себе в кишені, він нарешті витяг інгалятор. Той був майже точнісінько таким, як пляшечка «Віндекса» того типу, що з розпилювачем згори. Упхнувши його собі до рота, Едді натиснув пускач.

– Краще? – занепокоєно спитав Білл.

- Ні, він порожній, - подивився Едді панічними очима, що проказували:
«Я впіймався, Білле! Я впіймався!»

Порожній інгалятор викотився йому з руки. Так само весело плескотів собі потічок, анітрохи не переймаючись тим, що Едді Каспбрак ледве може дихати. Білл недоречно подумав, що ті великі хлопці були праві в одному: це була справді цяцькова гребля. Але ж вони, чорти забирай, бавилися, і він відчув раптову морочливу лють через те, що все обернулося таким чином.

- Т-т-тримайся, Е-е-д-д-ді! - промовив він.

Наступні хвилин із сорок Білл сидів поряд з ним, його надії на те, що напад астми в Едді будь-якої миті припиниться, поступово розчинялись у тривозі. На той час, коли з'явився Бен Генском, тривога вже стала справжнім страхом. Напад не тільки не вщухав; він погіршувався. А аптека на Централ-стрит, де Едді отримував балончики, містилася звідси майже за три милі. Що, як він вирушить по ліки Едді, а повернувшись, знайде його непритомним? Непритомним або

(«не всирайся, будь ласочка, не думай про таке»)

або навіть мертвим, на поліг невблаганно його мозок.

(«як Джорджі, мертвим, як Джорджі»)

«Не будь таким засранцем! Він не помре!»

Ні, мабуть, ні. Але що, як він повернеться і знайде Едді в коуме? Білл усе знав про коуме; він навіть самотійно дійшов висновку, що ця назва походить від отих величезних, довгих хвиль, на яких серфери катаються на дошках на Гаваях, і це здавалося цілком слухним - врешті-решт, що таке коуме, як не хвиля, якою людині затопило мозок[280 - Comber («гребінь») - океанська хвиля, що зароджується на глибокій воді й лине до берега довгим валом; слова «comber» та «coma» вимовляються в англійській однаково.]. У серіалах про лікарів, таких, як «Бен Кейсі»[281 - «Ben Casey» (1961-1966) - найпопулярніший свого часу медичний серіал про молодого, талановитого інтерна та його переможні конфлікти з консервативним менеджментом клініки.], люди повсякчас опиняються в коуме й інколи залишаються там, попри всі сердиті окрики Бена Кейсі.

Отак він і сидів там, розуміючи, що мусить їхати, бо, залишаючись тут, він нічим не міг допомогти Едді, але не хотів полишати його самого. Якось ірраціональна, забобонна частина його душі була впевнена, що Едді западе в коуме тієї ж миті, шойно він, Білл, повернеться до нього спиною. А тоді він поглянув угору за течією і побачив, що там стоїть Бен Генском. Звісно, він знав, хто такий Бен; у будь-якій школі найтовща дитина має свою власну, нерадісного гатунку славу. Бен учився в паралельному п'ятому класі. Білл інколи бачив його на великій перерві, як він стоїть сам-один - зазвичай десь у кутку, - дивлячись у книжку й під'ідаючи щось із торбинки для ланчу, завбільшки як мішок білизни на прання. Дивлячись на Бена зараз, Білл подумав, що вигляд у того навіть гірший, ніж у Генрі Баверза. У таке важко було повірити, але ж правда. Білл не міг ані найменшим чином собі уявити, в якій катастрофічній битві ці двоє побували. Волосся, з засохлими

кавалками грязюки, стирчало в Бена сторчма дикими шпичаками. Його светр чи майка-светр – важко було сказати, чим воно було на початку дня, та й лайна варте було наразі це питання – перетворився на збиту руїну, замазану нудотною сумішшю крові й зеленої трави. Штани його зяяли дірами на колінах.

Він помітив, що Білл дивиться на нього, й трохи відступив, очі зробилися настороженими.

– Н-н-не т-т-тікай! – погукав Білл. Він підняв у повітря порожні руки, розкривши вперед долоні, показуючи, що він безпечний. – Н-н-нам п-п-потрібна д-д-доп-п-помога.

Бен підійшов ближче, очі все ще насторожені. Хода в нього була така, ніби одна чи й обидві ноги буквально його вбивають.

– Вони пішли? Баверз і ті парубки?

– Т-т-так, – відповів Білл. – Слухай, т-т-ти м-м-можеш побути з моім д-д-другом, поки я поїду, п-п-привезу йому л-л-ліки? У нього а-а-а...

– Астма?

Білл кивнув.

Бен пройшов решту шляху до решток греблі й болісно опустився на одне коліно біля Едді, який лежав на спині з майже цілком заплуженими очима, важко дихаючи.

– Котрий з них його вдарив? – нарешті спитав Бен. Він подивився вгору, і на обличчі цього товстуна Білл побачив ту саму безсилу лють, яку нещодавно відчував сам. – Генрі Баверз?

Білл кивнув.

– Так я і думав. Звісно, катай. Я побуду з ним.

– Д-д-дякую.

– Ай, не дякуй мені, – промовив Бен. – Перш за все, це через мене вони напасілися на вас. Катай. Поспіши. Я мушу повернутися додому на вечерю.

Білл пішов, не сказавши більше нічого. Добре було б сказати Бенові, щоб не брав це так близько до серця: у тому, що трапилось, провина Бена була не більшою за вину Едді, який з великого розуму розтулив свого рота. Такі парубки, як Генрі та його дружки, самі собою катастрофа, що чекає, як би їй трапитися; дитяча версія потопів, торнадо, каменів у жовчному міхурі. Добре було б це сказати, але він зараз був такий накручений, що це забрало б у нього двадцять, а чи й більше, хвилин, а за цей час Едді міг запасти в коуме (це була ще одна річ, про яку він дізнався в лікарів Кейсі й Кілдера[282 – James Kildare – кіногерой, молодий лікар, який уперше з'явився у серії фільмів, починаючи з «Інтерни не можуть брати грошей» (1937); у 1961–1966 рр. на каналі «NBC» ішов серіал «Dr. Kildare», який

конкурував з серіалом «Бен Кейсі» каналу «ABC».] ; людина ніколи не входить у коуме, людина завжди западає в неї).

Він побіг вниз по течії, озирнувшись назад один раз. І побачив, як похмурий Бен Генском збирає біля води каміння. Якусь мить Білл не міг второпати, навіщо він це робить, а тоді зрозумів. Це арсенал боеприпасів. На той випадок, якщо вони повернуться.

4

Пустовище для Білла не було таємницею. Цієї весни він багато тут грався, інколи з Річі, частіше з Едді, інколи зовсім сам. Він аж ніяк не дослідив усю його територію, проте дорогу від Кендаскіг до Канзас-стрит міг знайти без проблем, що він зараз і зробив. Вийшов він до дерев'яного мосту, де Канзас-стрит перетинала один з тих безіменних струмків, що витікали з дренажної системи Деррі, збігаючи вниз, у Кендаскіг. Сілвера було сховано під цим мостом, примотаним мотузкою за кермо до однієї з мостових опор, щоб не дозволити його колесам опинитися у воді.

Білл розв'язав мотузку, захвав її собі за пазуху і, докладаючи усіх сил, повів Сілвера вгору, до хідника, важко дихаючи й потіючи; пару разів втративши рівновагу, він упав на гузно.

Але врешті він видерся. І перекинув ногу через високу раму.

І, як завжди, щойно опинившись верхи на Сілвері, він став іншою особистістю.

5

«Нумо, Сілвере, ГАЙДААА!»

Ці слова звучали глибше за його звичайний розмовний голос - це був майже голос того чоловіка, яким він стане. Сілвер набирив швидкості повільно, прискорення відзначалося прискоренням клац-клац-клацання гральних карт об спиці цього велосипеда. Білл навстоячки давив педалі, вчепившись у ручки керма з оберненими догори зап'ястками. Схожий на людину, що намагається підважити жакливо тяжку штангу. На шиї в нього повипиналися жили. На скронях пульсували вени. Губи вивернулися донизу через зусилля, яких він докладав у шаленій, уже звичній битві проти ваги й інерції, напруженням мозку примушуючи Сілвера розганятися.

Як завжди, це коштувало зусиль.

Сілвер почав котитися скоріше. Будинки вже не просто шкандибали повз нього, а проминались гладенько. Лівобіч, там, де Канзас-стрит перетиналася

з Джексон-стрит, стала закованим Каналом Кендаскіг. За цим перехрестям Канзас-стрит стрімко йшла вниз, до Центр-стрит і Головної вулиці, у діловий район Деррі.

Тут вулиці перетиналися часто, але, на користь Біллу, всі перехрестя було опоряджено знаками «стоп», а ймовірність того, що одного дня якийсь водій газоне повз такий знак і розпластає його в криваву тінь, ніколи не спадала Біллові на думку[283 - У США знак «стоп» вимагає від водія повної зупинки перед тим, як проїхати опоряджене таким знаком перехрестя; цими знаками оснащуються всі перехрестя, де перетинаються дві чи більше доріг.]. Та й навіть якби так, навряд чи він змінив би свої звички. Він міг би це зробити раніше чи пізніше в житті, але ця весна й ранне літо стали для нього дивним передгрозовим часом. Бена б вельми здивувало, якби хтось у нього запитав, чи він не самотній; Білл був би так само здивований, якби в нього запитали, чи не заграє він зі смертю. «З-з-звісно, н-н-ні!» - відповів би він негайно (й обурено), але це не відміняло того факту, що з поступовим потеплінням погоди його прогони по Канзас-стрит униз, до міста, ставали дедалі більш схожими на відчайдушні атаки з криком «банзай».

Ця частина Канзас-стрит була відома під назвою Горбатий Пагорб. Білл помчав тут на повній швидкості, схилившись, щоб зменшити опір вітру, над кермом Сілвера, тримаючи одну руку, щоб попереджати необачних, на потрісканій гумовій бульбі свого верескливого клаксона, його руде волосся віддувало назад колихливою хвилею. Клацання гральних карт перетворилося на стійке гарчання. Натужно скривлені були губи перетворилися на велику дурнувату усмішку. Житла праворуч поступилися діловим будівлям (здебільшого склади та м'ясокомбінати), що змазано пролітали повз у такій лячній, але й радісній гонці. Ліворуч від нього миготінням вогню в кутику ока тягся Канал.

«Нумо, Сілвере, ГАЙДААА!» - кричав Білл переможно.

Сілвер перелетів за перший рівень контролю і, як завжди в цей момент, ступні Білла втратили контакт з педалями. Він мчав накотом, тепер уже цілком у пелені того якогось бога, котрого приставлено до роботи оберігати маленьких хлопчаків. Він завернув на потрібну вулицю, либонь, миль на п'ятнадцять перевищуючи встановлену там швидкість - двадцять п'ять миль на годину[284 - 40 миль ~ 64 км.].

Усе тепер відлетіло геть: його заікуватість, болісно порожні очі тата, коли той безцільно пораяється біля чогось у майстерні при своєму гаражі, лячний вигляд пилу на чохлі роялю з закритою кришкою на другому поверсі - припалого пилом тому, що його мати більше ніколи не грала. Останній раз був на похороні Джорджа, три методистських псалми. Джордж, який виходить на дощ у своєму жовтому дощовику зі зробленим з газети й покритим парафіноюю глазур'ю корабликом; містер Гарденер, який через двадцять хвилин підходить з його загорнутим у закривавлену ковдру тілом; болючий скрик матері. Усе відлетіло геть. Він був Самотнім Рейнджером, він був Джоном Вейном, він був Бо Дідлі, він був будь-ким, ким бажав бути, і ніким з тих, хто плакав, і лякався, і хотів до своєї м-м-мамуні.

Сілвер летів, і разом з ним летів Заікуватий Білл Денбро; їхня схожа на кобильницю тінь летіла слідом за ними. Вони мчали вниз Горбатим Пагорбом

разом; гральні карти ревіли. Ступні Білла знову знайшли педалі, і він почав на них давити, бажаючи розігнатися ще дужче, бажаючи сягнути певної сподіваної швидкості – не звуку, а пам'яті – і прорватися крізь бар'єр болю.

Він мчав, нахилившись над кермом; він мчав наввипередки з дияволом.

Швидко наближалось перехрестя, де перетиналися три вулиці: Канзас-стрит, Централ-стрит та Головна. Жажіття одностороннього руху та суперечливих знаків і світлофорів, які мислилися скоординованими, але насправді такими не були. Результатом, як проголосила «Деррі Ньюз» в одній зі своїх редакційних статей минулого року, стало кільцеве перехрестя, сплановане в пеклі.

Як завжди, Біллові очі зиркнули вправо-вліво, і то мигцем, оцінюючи транспортний потік, шукаючи в ньому дірок. Якщо його рішення виявиться помилковим – якщо він затнеться, могли б ви сказати, – він дістане тяжкі поранення або загине.

Він промчав на червоне світло, плавно вильнувши праворуч, щоб обійти розхлябаний вічковий «б'юік»[285 – Починаючи з 1949 року, певні моделі легкових автомобілів «Buick» мають у себе на бортах між переднім колесом і кабіною по кілька (залежно від кількості циліндрів двигуна) вентиляційно-декоративних вічок.] і стрілою ввігнатися в повільний рух машин на тиснявому перехресті. Стрельнув поглядом через плече назад, аби впевнитися, що середня смуга порожня. Знову подивився вперед і побачив, що за якихось п'ять секунд він мусить врізатися в зад пікапу, що став просто посеред перехрестя, тим часом як викапаний Дядько Аїк за його кермом тягне шию, аби прочитати всі ті знаки й переконатися, що він не завернув десь там неправильно й не опинився оце якимсь чином у Маямі-Біч. Смугу праворуч заповнював собою міжміський автобус Деррі – Бенгор. Білл усе одно шугнув у тому напрямку і, так само рухаючись зі швидкістю сорок миль на годину, устряг у просвіт між стоячим пікапом і цим автобусом. В останню мить він різко смикнув убік головою, наче солдат, що надзавзято виконує наказ «рівняйся», аби не дозволити люстерку, що стирчало з пасажирського боку пікапа, попереладнати йому зуби. Немов дозою міцного алкоголю, плеснув йому в горло гарячий дизель автобуса. Він почув спазматичне верещання, коли насадка на ручці його керма, поцілувавши борт автобуса, зачергикала по алюмінію. Лише мельком він побачив водія міжміського, з білим як полотно обличчям під високим очілком форменого картуза «Автобусної компанії Гадсон». Водій сварився на Білла кулаком і щось кричав. Білл сумнівався, щоб то було привітання з днем народження.

Трійця стареньких леді переходили Головну вулицю з того боку, де стояв «Банк Нової Англії», на той бік, де був «Човник-Чобіток». Вони почули різке «грррр» гральних карт і підвели очі. Шелепи в них повідпадали, коли хлопчик на величезному велосипеді майнув на відстані якогось футу, немов мана.

Тепер найгірша – і найкраща – частина подорожі опинилася позаду нього. Він знову був задивився на вельми реальну можливість власної смерті та знову віднайшов у собі сили відвести погляд. Його не роздавив автобус; він не вбив себе й трьох стареньких з їхніми покупецькими торбами з універмагу «Фрізіс»[286 – «Freese's» (1892–1985) – найбільший у штаті Мейн універмаг,

який дійсно існував на Головній вулиці міста Бенгор, яке слугує Стівену Кінгу моделлю для описів вигаданого ним міста Деррі.] та чеками від соціального забезпечення; його не розляпало об задній борт кузова старого пікапа «додж» Дядька Айка. Тепер він знову їхав угору пагорбом, швидкість спливала. Щось – ох, назвімо це жагою, це ж було добре, хіба не так? – спливало разом з нею. Усі ті думки та спогади наздоганяли – агов, Білле, ти ба, ми тебе там майже були втратили з очей на деякий час, але ось ми вже тут – і, возз'єднуючись з ним, видряпувалися вгору по його сорочці, застрибували йому до вуха й шугали в його мозок, наче дітлашня з крижаної гірки. Він відчував, як вони вмощуються по своїх звичних місцях, як вони там тісняться своїми розпашілими тілами. Чорти забирай! Хух! От ми й знову в голові в Білла! Нумо, думаємо про Джорджа! Гарзд! Хто хоче почати?

«Ти забагато думаєш, Білле».

Ні – не в цьому була проблема. Проблема була в тому, що він надто багато уявляє.

Він завернув у провулок Річард-лейн й за пару митей виїхав на Централ-стрит, крутячи педалі повільно, відчуваючи піт у себе в волоссі й на спині. Він зліз з Сілвера перед аптекою й зайшов досередини.

6

До смерті Джорджа Білл виклав би містерові Кіну найістотніше, заговоривши до нього. Аптекарь був не вельми добросердим – чи то так принаймні думав про нього Білл, – але був досить терплячим, не дражнивсь й не насміхався. Але тепер заікуватість Білла ще більше подужчала, і він дійсно боявся, що з Едді може трапитися щось погане, якщо він не обернеться тут швидко. Тому, коли містер Кін промовив: «Привіт, Біллі Денбро, чим я можу тобі допомогти?», Білл взяв рекламний проспект вітамінів, перевернув його і на зворотному боці написав: «Едді Каспбрак і я гралися в Пустовищі. У нього стався сильний напад астми, він справді ледве може дихати. Ви можете мені дати замінний балончик для його іннгалятора?»

Він посунув цю записку по скляному прилавку до містера Кіна, котрий її прочитав, подивився у схвильовані сині очі Білла й сказав:

– Звичайно, почекай тут і не чіпай нічого, чого не мусиш.

Поки містер Кін перебував поза задньою вітриною, Білл нетерпляче тупцював на місці. Хоча аптекарь залишався там менш як п'ять хвилин, здавалося, минула ціла вічність, поки він повернувся з м'яким пластмасовим балончиком для Едді. Вручивши його Біллу, він усміхнувся й сказав:

– Це мусить зарадити тій проблемі.

– Д-д-дякую, – почав Білл, – у м-м-мене н-н-нема г-г-г...

- Все гаразд, синку. Місіс Каспбрак має тут рахунок. Я просто запишу туди це. Я певен, вона схоче подякувати тобі за твою доброту.

Білл з величезним полегшенням подякував містеру Кіну й швидко пішов. Містер Кін вийшов із-за прилавка, щоб подивитися йому вслід. Він побачив, як, вкинувши інгалятор до багажного кошика, Білл незграбно вилазить верхи. «Невже він дійсно вміє їздити на такому великому велосипеді? - подивувався містер Кін. - Сумніваюся. Я дуже в цьому сумніваюся». Але цей хлопчак Денбро якимось зрушив з місця, не полетівши сторч головою, і повільно закрутив педалі геть. Велосипед, який містерові Кіну здався чиїмсь дурним жартом, дико вихляв з боку в бік. Інгалятор у кошику перекочувався туди-сюди.

Містер Кін ошцирився. Якби цей його вищір побачив Білл, це, поза сумнівом, підтвердило би його думку про те, що містеру Кіну не стати одним із чемпіонів світу серед добряків. То була кисла міна, усмішка чоловіка, який знайшов чимало подиву гідного, але майже нічого піднесеного в людській природі. Так, він додасть ці ліки для Едді до рахунку Соні Каспбрак, і, як завжди, вона виявиться здивованою - і підозріливою радше ніж вдячною - тим, що це такі дешеві ліки. Інші ліки такі дорогі, казала вона. Місіс Каспбрак, як це розумів містер Кін, належала до тих осіб, які вірять, що від чогось дешевого людині не може бути жодної користі. Він добряче міг би обібрати її на «ГідрОкс Аерозоль» для її сина, і подеколи така спокуса була виникала в нього... але навщо б йому бруднити себе об дурість цієї жінки? Голод йому нібито аж ніяк не загрожує.

Дешево? Господи, ще б пак! «ГідрОкс Аерозоль» («Використовувати за потребою» дрібною надрукованою на клейких етикетках, які він акуратно поприліплював до кожної інгаляторної пляшечки) дійсно був дивовижно дешевим, але, попри цей факт, навіть місіс Каспбрак готова була визнати, що він цілком добре управляється з астмою її сина. Дешевизна цього аерозолю зумовлювалася тим, що це була всього лиш комбінація водню й кисню з домішкою камфори для надання йому легкого медичного присмаку. Іншими словами, ліки Едді від астми були водою з крана.

7

Повернення забрало в Білла більше часу, бо їхати довелося під гору. У кількох місцях він мусив злізати з Сілвера й вести його. Його м'язи просто не мали необхідної сили, щоб рухати велик угору крутішими за положисті узвозами.

На той час, як він сховав велосипед і вирушив назад до потічка, було вже десять хвилин по четвертій. Чорні припущення всякого роду роїлися йому в голові. Той хлопець, Генском, утік, залишивши Едді помирати. Або ті розбишаки могли повернутися і збити на лайно їх обох. Або... найгірше з усього... той чоловік, що зробив своєю справою вбивство дітей, міг упорати одного з них, а то й обох. Як він був упорав Джорджа.

Він знав, як багато про те ходило різних пліток і гадок. Білл дуже страждав на заїкуватість, але ж він не був глухим – хоча інколи здавалося, що люди гадають, ніби мусить бути, оскільки говорив він тільки в разі абсолютної необхідності. Дехто вважав, що вбивство його брата зовсім не пов'язане з убивствами Бетті Ріпсом, Шеріл Ламоніки, Метью Клементса й Вероніки Гроган. Інші стверджували, що Джорджа, Ріпсом і Ламоніку вбив один чоловік, а інші двоє стали жертвами іншого вбивці, його «наслідувача». Третя школа думки трималась опінії, що хлопчиків убивала одна людина, а дівчаток інша.

Білл вважав, що всіх було вбито якоюсь однією особою.. якщо воно було особою. Він інколи загадувався над цим питанням. Як інколи загадувався про власні почуття щодо Деррі цього літа. Чи це все ще наслідки смерті Джорджа, те, як його батьки, здається, тепер його ігнорують, так глибоко занурені у свою журбу за молодшим сином, що ледве бачать той факт, що Білл усе ще живий і може завдавати собі ушкоджень? Чи ті речі пов'язані з іншими вбивствами? Ті голоси, що іноді, здавалося, балакають тепер у нього в голові, нашіптуючи йому (і ясно, що це не варіації його голосу, оскільки ці голоси не заїкаються – вони тихі, але вони впевнені), радячи йому робити певні речі, але не інші? Чи все це разом зробило Деррі якимсь нібито іншим тепер? Якимсь загрозливим, з вулицями досі не відвідуваними, які не запрошують, а натомість нібито позіхають у якомусь неначе зловісному мовчанні? Чи це зробило деякі лица потайними й наляканими?

Цього він не знав, але вважав – так само, як вважав, що всі вбивства були роботою одної особи, – що Деррі дійсно змінилося, і що саме смерть його брата сповістила про початок цих змін. Ті чорні припущення в його голові походили від затаєної думки, що тепер у Деррі може статися що-завгодно. Будь-що.

Але, коли він обійшов останній закрут, там все виглядало класно. Бен Генском так само був там, сидів поряд з Едді. Едді також тепер сидів, звисивши руки собі між колін, похиливши голову, все ще хрипко дихаючи. Сонце вже опустилося достатньо низько, щоб кидати поперек потоку довгі зелені тіні.

– Хлопче, ну ти й швидко, – сказав Бен. – Я не чекав, що ти повернешся в наступні півгодини.

– У м-м-ене шв-в-видкий велик, – відповів Білл із дешицею гордості. Якусь мить вони дивилися один на одного недовіжливо, насторожено. Потім Бен невпевнено усміхнувся, і Білл також усміхнувся йому у відповідь. Товстун, звісно, але хлопець начебто непоганий. І залишався тут. Для цього треба мати характер – з тим, що Генрі з його взятими на поліцейський облік малолітніми правопорушниками-друзями цілком можливо міг никатися десь тут поблизу.

Білл підморгнув Едді, котрий дивився на нього з німою вдячністю.

– О-ось, т-т-тримай, Е-е-едді, – тицьнув він йому інгалятор. Едді встромив його собі до роззявленого рота, натиснув на спуск і зробив спазматичний вдих. Потім він відкинувся назад, очі заплющені. Це стурбовано спостерігав Бен.

- Йсусе, з ним таки дійсно так погано, правда?

Білл кивнув.

- Мені трохи лячно було тут, - стиха сказав Бен. - Я загадувався, що я стану робити, якщо в нього раптом почнуться конвульсії чи щось таке. Я намагався пригадати оте, що нам тоді розповідали, на тих зборах Червоного Хреста, у квітні. І єдине, що згадав, це про ломаку, яку треба вставити йому до рота, щоб він не міг відкусити собі язика.

- Я гадаю, це для е-е-епілептиків.

- Ой, йо, думаю, ти правий.

- Та й не б-б-буде у нього вже к-к-конвульсій. Ці л-л-ліки йому з-з-зараз же з-з-зарадять. Д-д-дивись-но.

Важке дихання Едді полегшало. Він розплющив очі й поглянув вгору на них.

- Дякую, Білле, - сказав він. - Цього разу було зовсім гівняно.

- Гадаю, воно почалося, коли вони розквасили тобі носа, еге ж? - запитав Бен.

Едді невесело розсміявся, підвівся й засунув інгалятор до задньої кишені.

- Навіть не думав тоді про ніс. Думав у той момент про свою матусю.

- Йо? Справді? - здивованим голосом перепитав Бен, але його рука потягнулася до перетвореного на лахміття власного светра й почала там нервово порпатися.

- Йй достатньо кинути один погляд на кров у мене на сорочці, і вже за п'ять секунд вона доправить мене у трамвпункт Деррійського міського шпиталю.

- Чому? - спитав Бен. - Все ж перестало, хіба ні? Ой леле, я згадав одного хлопця, з яким разом ходив до дитсадка, Скутера Моргана, так він розбив собі носа до крові, коли впав з мавпячого рукоходу. Його повезли до того трамвпункту, але тільки тому, що в нього іще йшла кров.

- Йо? - запитав Білл зацікавлено. - Він п-п-помер?

- Ні, але майже тиждень не ходив до школи.

- Це не має значення, перестало воно чи ні, - похмуро проказав Едді, - вона мене однаково доправить. Вона вважатиме, що там зламано й шматки кістки застрягли мені в мозку чи ще щось таке.

- К-к-істки м-м-можуть п-п-потрапити в м-м-мозок? - спитав Білл. Це перетворювалося на найцікавішу бесіду з усіх, які він мав протягом багатьох тижнів.

- Я не знаю. Якщо послухати мою маму, з людиною може що завгодно трапитися, - Едді знову повернувся до Бена. - Вона водить мене до трамвпункту раз чи й двічі на місяць. Я ненавиджу те місце. Одного разу там отой, як його, санітар? Він сказав їй, що їм варто змусити її сплачувати оренду. Так вона натурально осатаніла.

- Вау, - відгукнувся Бен. Йому подумалося, що мати в Едді дійсно дивачка. Він не усвідомлював того факту, що тепер обидві його руки обмацують рештки його светра. - А чому ти просто не сказав «ні»? Не сказав щось, типу «агов, ма, я почуваяся добре й хочу просто залишитися вдома, подивитися "Морське ловецтво"[287 - «Sea Hunt» (1958-1961) - телесеріал про небезпечні пригоди аквалангістів-рятувальників.]. Щось на кшталт такого.

- Оооо, - ніяково промовив Едді й більше не сказав нічого.

- Тебе ж з-з-вати Бен Г-г-генском, п-п-правильно? - запитав Білл.

- Йо. А тебе Білл Денбро.

- Т-т-так. А це Е-е-е...

- Едді Каспбрак, - назвався сам Едді. - Терпіти не можу, коли ти заїкаєшся з моім іменем. Ти схожий тоді на Елмера Фадда[288 - Elmer J. Fudd - народжений 1937 р. персонаж мультсеріалу «Божевільні мелодії» («Looney Tunes») на прізвисько Розумака, який часто промовляє «в» замість звуків «р» чи «л».]

- В-в-вибач.

- Ну, мені приємно з обома вами познайомитися, - сказав Бен. Прозвучало це манірно й дещо кульгаво. Між усіма трьома запала тиша. Мовчанка ця була не зовсім незручною. Протягом неї вони стали друзями.

- А чому ті хлопці гналися за тобою? - спитав нарешті Едді.

- В-в-вони з-а-а-авжди за кимсь га-а-аняються, - сказав Білл. - Н-н-ненавиджу тих уйобків.

Бен зацікавився на хвильку - здебільша в захваті - від того, що Білл скористався тим, що його мати інколи називала Направду Поганим Словом. Сам Бен ніколи не промовляв Направду Поганого Слова вголос, хоча якось був написав його (надзвичайно маленькими літерами) на одному телефонному стовпі позаминулого Гелловіна.

- Так сталося, що Баверз сидів поряд зі мною під час останніх іспитів, - сказав він. - Він хотів, щоб я дав йому списати. Я йому не дав.

- Мабуть, ти хочеш померти молодим, хлопче, - захоплено промовив Едді.

Заїкуватий Білл вибухнув реготом. Бен шпарко поглянув на нього, вирішив, що точно насміхаються не з нього (важко сказати, як він про це дізнався, але ж якось зумів) і вишкірився.

- Здогадуюся, що доведеться, - сказав він. - У всякому разі, він тепер мусить ходити на літні заняття, й от він з тими двома парубками влаштував на мене засідку, і ось що сталося.

- У т-т-тебе вигляд, н-н-наче вони тебе в-в-вбили, - сказав Білл.

- Я сюди впав з Канзас-стрит. Униз схилом пагорба. - Він позирнув на Едді. - Мабуть, я побачуся з тобою в трамвпункті, оце тепер мені спало на думку. Щойно моя ма погляне на мій одяг, так зразу ж відрядить туди.

Цього разу реготом вибухнули разом Білл з Едді, і Бен також приєднався до них. Від сміху було боляче животу, але він все одно сміявся, пронизливо й трішки істерично. Врешті-решт він був змушений сісти на берег, і те «шльоп», з яким його зад гепнувся на землю, змусило його знову зайтися. Йому подобалося, як його сміх звучить разом із їхнім сміхом. Це були звуки, яких він ніколи не чув раніше: не змішаний хор сміху - таке він чув багато разів, - а змішаний хор сміху, в якому він мав власну партію.

Він подивився вгору на Білла Денбро, їхні очі зустрілися, і цього було досить, щоб змусити їх обох розреготатися знову.

Білл підсмикнув на собі штани, підвернув угору комір сорочки й почав туди-сюди важно походжати з мрійливо-бандитським виглядом. Заговорив вельми пониженим голосом:

- Я тебе вб'ю, дитинко. Не пхай мені лайна. Я тупий, але я великий. Я можу лобом колоти волоські горіхи. Я можу сцяти оцтом і срати цементом. Ім'я мое Солодкий Баверз, і я головне чмо тута-й-всюди в Деррі.

Тепер уже й Едді упав на берег ручаю і качався там, ухопившись за живіт, підвиваючи. Йому вторував Бен - голова між колін, сльози чвиркають йому з очей, шмарклі звисають з носа довгими, білими пагонами - реготом, наче якась гіена.

Біл сів разом із ними, і поволі, помалу всі трое заспокоїлися.

- У цьому насправді є й одна гарна штука, - нарешті сказав Едді. - Якщо Баверз ходитиме на літні заняття, тут ми його не будемо часто бачити.

- Ви часто граєтеся в Пустовищі? - запитав Бен.

Це була ідея, яка й за тисячу років самому йому не впливла б до голови - не з тією репутацією, що мало Пустовище, - але тепер, коли він перебував тут, воно зовсім не здавалося йому поганим. Фактично, ця ділянка низького берега була дуже приємною у надвечір'ї, що поволі торувало собі шлях до присмерку.

- З-з-звичайно. Тут ло-о-овкенько. П-п-переважно ніхто нас тут в-в-внизу не ту-у-урбує. Б-б-баверз і ті інші х-х-хлопці сюди не хо-о-одять, у-у-у всякому разі.

- Ти й Едді?

- Р-р-р... - Білл замотав головою. Коли він затинається, обличчя в нього жужмиться, наче вогка ганчірка для посуду, зауважив Бен, і раптом йому майнула дивна думка: Білл зовсім не заікався, коли передражнявав балачку Генрі Баверза. - Річі! - вигукнув нарешті Білл, на мить замовк, а потім продовжив: - Річі Т-т-тозієр з-з-звичайно теж ходить сюди. Але в-він з його т-т-татом збиралися сьо'дні прибирати в себе на г-о-о-о...

- Горищі, - переклав Едді й кинув у воду камінчик. Хлюп.

- Йо, я його знаю, - сказав Бен. - Ви, хлопці, часто сюди приходите, еге?

Ця думка причаровувала його, а також змушувала відчувати якусь журбу.

- Д-д-доволі часто, - підтвердив Білл. - Чо-о-ом би тобі не п-п-повернутись сюди з-з-завтра? М-м-ми з Е-е-едді на-а-амагались зробити г-г-греблю.

Бен не міг вимовити нічого. Він був вражений не лише самою цією пропозицією, а тією простою й природною невимушеністю, з якою вона йому надійшла.

- Може, робитимемо щось інше, - сказав Едді. - Однаково ця гребля не працювала аж так круто.

Бен підвівся й підійшов до потічка, обтрушуючи землю зі своїх величезних сіданок. По обох боках ручая все ще залишалися сплутані купки дрібних гілок, але всі інше, що вони до того тримали разом, було змито водою.

- Вам варт знайти кілька дощок, - сказав Бен. - Дістати дошки й прокласти їх у ряд... одна проти одної... як хліб у сандвічі.

Білл з Едді дивилися на нього, зачудовані. Бен укляк на одному коліні.

- Дивіться, - повів мову він, - дошки тут і тут. Ви встромляете їх у річище одна проти одної. Ясно? А потім, до того як їх встигне змити вода, ви засипаєте проміжок між ними камінням і піском...

- М-м-ми, - озвався Білл.

- Га?

- Це робимо м-м-ми.

- О, - промовив Бен, почувачись дурнем і маючи вигляд (як він був упевнений) вкрай ідіотський. Але його не турбувало, дурним він виглядає чи ні, бо раптом він відчув себе дуже щасливим. Він навіть не міг пригадати, коли востаннє почувався таким щасливим. - Йо. Ми. У всякому разі, якщо ви - ми - заповнимо той проміжок камінням і всяким таким, воно встоїть. Вища за течією дошка в міру накопичення води спиратиметься на каміння й землю. Друга дошка відхилитиметься назад і, я гадаю, за деякий час її змие, але якщо ми матимемо третю дошку... гаразд, дивіться.

Він рисував ломачкою по землі. Білл і Едді Каспбрак, нахилившись, вивчали цей маленький рисунок з уважливою цікавістю:

- Ти колись раніше вже будував греблю? - спитав Едді тоном поштивим, мало не благоговійним.

- Та ні.

- З-з-звідки ж то-о-оді ти знаєш, що це д-д-діятиме?

Бен глянув на Білла спантеличено:

- Звісно, що діятиме, чому б йому не діяти.

- Але з-з-звідки ти це з-з-знаєш? - перепитав Білл. Бен уторопав, що тон запитання не саркастично недовірливий, а щиро зацікавлений. - З-з-звідки тобі ц-ц-це відомо?

- Я просто знаю, - сказав Бен. Він знову подивився вниз на свій рисунок на землі, немов щоб самому впевнитися. Він ніколи в житті не бачив насипної перемички, ні зображення її, ні в дійсності, тож не мав поняття, що накреслив щойно доволі чітку її схему.

- Г-г-гаразд, - промовив Білл і поплескав Бена по спині, - п-о-о-обачимось з-а-а-автра.

- О якій годині?

- М-м-ми з Е-е-едді п-п-приїдемо сюди о пів на д-д-дев'яту чи десь т-т-так...

- Якщо ми з мамою ще не чекатимемо в тому трамвпункті, - сказав Едді й зітхнув.

- Я принесу якісь дошки, - сказав Бен. - Там в одного старого, в сусідньому кварталі, їх ціла купа. Я потягну кілька.

- Принеси й припаси ще якісь, - сказав Едді. - Щось поїсти. Типу сенд-віджів, «Рінг-Дінгів»[289 - «Ring-Dings» - тістечка з шоколадною поливою, начинені ванільним кремом, що випускаються заснованою 1888 р. компанією «Drake's».] , отаке щось, сам розумієш.

- Окей.

- А з-з-зброя я-а-а-кась у тебе є?

- У мене є духова рушниця «Дейзі». Мама подарувала мені її на Різдво, але вона біситься, якщо я стрельну з неї в хаті.

- П-п-принось іі сю-у-уди, - сказав Білл, - може, п-п-пограємо у-у-у війну.

- Окей, - радісно погодився Бен. - Слухайте, мені вже треба мотати додому, а ви, хлопці?

- Н-н-нам теж, - сказав Білл.

Всі трое пішли з Пустовища разом. Бен допоміг Біллові виштовхати Сілвера на узбіччя. Едді тягнувся позаду них, знову захрипло дихаючи й нещасно розглядаючи на собі заплямовану кров'ю сорочку.

Білл попрощався і натис на педалі, віддаляючись геть з криком на всю силу легень: «Нумо, Сілвере, ГАЙДААА!»

- Оце так велетенський велик, - промовив Бен.

- Закластися на власну шкуру, - відгукнувся Едді. Він зробив черговий ковток зі свого інгалятора й тепер знову дихав нормально. - Він інколи возить мене з собою ззаду, на багажнику. Мчить так швидко, що мало не до всирачки лячно. Добрий він чувак, Білл тобто. Останні слова він промовив ніби між іншим, проте очі його проказували дещо більш шире. У них світилося обожнення. - Ти ж знаєш, що трапилося з його братом, авжеж?

- Ні, а що з ним?

- Вбитий минулої осені. Хтось його замордував. Геть відірвав йому одну руку, просто наче крильце в мухи.

- Йсусе-голубчику!

- Білл зазвичай лише трохи заікався. Тепер же в нього з цим зовсім погано. Ти помітив, що він заікуватий?

- Ну... трішки.

- Але голова в нього не заікувата - тямиш, що я кажу?

- Йо.

- Взагалі, я тобі оце розповів, тому що, якщо ти хочеш, аби Білл був тобі другом, краще з ним не балакати про його меншого брата. Не питайся в нього ні про що таке в усякому разі. Він досі весь роздрочений щодо того.

- Чуваче, я би теж був, - промовив Бен. Тепер йому вже нечітко пригадувалося щось про того малюка, убитого минулої осені. Він загадався, чи його мати думала про Джорджа Денбро, коли подарувала йому годинника, якого він зараз носить, чи про більш недавні вбивства, - це ж трапилося відразу після того великого потопу?

- Йо!

Вони вже прийшли до рогу Канзас- і Джексон-стрит, де мусили розійтися. Тут і там бігали діти, грали в ловитки, перекидали бейсбольні м'ячі. Повз Бена

з Едді продефілював якийсь малий придурок у великих синіх шортах і енотовій шапці, як у Дейві Крокетта, одягненій задом наперед так, що її хвіст висів йому між очима[290 - David Crockett (1786–1836) - герой фронтиру: мандрівник, мисливець, конгресмен, солдат, загинув під час оборони форту Аламо під час війни за незалежність Техасу; культова фігура в американській історії.]. Він котив хула-хуп і кричав: «Ловлю хупом, егей, хлопці! Довлю хупом, хочете?»

Ці двійко більших хлопців задивилися на нього, та потім Едді мовив:

- Ну, мені треба вже йти.

- Зачекай секундочку, - сказав Бен. - Якщо тобі справді не хочеться йти до трамвпункту, в мене є ідея.

- О, невже? - подивився Едді на Бена, з сумнівом, але охоче сподіваючись.

- Маєш нікеля?

- У мене є дайм. То що?

Бен оцінив на око підсохлі бордові плями на сорочці Едді.

- Зайди до крамниці й купи шоколадного молока. Вилий половину собі на сорочку. А потім, коли прийдеш додому, скажи своїй мамі, що розлив усе.

В Едді загорілися очі. За чотири роки відтоді, як помер його батько, зір у матері значно погіршився. З марнославних міркувань (а ще тому, що вона не водила машини) вона відмовлялася відвідати окуліста й придбати окуляри. Висохлі плями крові й шоколадного молока на вигляд майже однакові. Можливо...

- Це може виручити, - сказав він.

- Тільки не кажи їй, що це моя ідея, якщо вона здогадається.

- Не скажу, - кивнув Едді, - Прощай-будь, алігаторе.

- Окей.

- Ні, - заперечив терпляче Едді. - Коли я так кажу, ти мусиш відповісти: «До спіткання, крокодиле».

- О. До спіткання, крокодиле[291 - «See You Later Alligator» - фраза зі старовинної англійської лічилки, яку своєю однойменною піснею 1955 року широко популяризував піонер рок-н-ролу Білл Хейлі (1925–1981).].

- Второпав, - посміхнувся Едді.

- А знаєш що? - сказав Бен. - Ви, хлопці, справді класні.

Едді більш ніж зніяковів; він майже рознервувався.

- Білл такий, - сказав він і вирушив геть.

Бен провів його поглядом, як він йде по Джексон-стріт, а потім повернув у бік свого дому. За три квартали вулицею він побачив три аж надто знайомі постаті, вони стояли на автобусній зупинці на розі Джексон-стріт та Головної вулиці. Стояли, майже зовсім відвернувшись в інший від Бена бік, з чим йому достобіса пощастило. Він пірнув за чийсь живопліт, серце шалено стукотіло. За п'ять хвилин під'їхав міжміський автобус Деррі - Ньюпорт - Гейвен. Покидавши свої недопалки на дорогу, Генрі з його друзками повалили досередини.

Бен зачекав, поки автобус зовсім зник з очей, а потім поспішив додому.

8

Тієї ночі жахлива річ трапилася з Біллом Денбро. Трапилася вона вже вдруге.

Його мама з татом сиділи на першому поверсі, дивилися телевізор, майже не розмовляючи, сиділи на протилежних кінцях дивана, наче пара книготримачів на полиці. Були часи, коли вітальня з телевізором, яка поєднувалася з кухнею, повнилася балачками й сміхом, подеколи тим й іншим так щедро, що зовсім не було чути телевізора. «Замовкни, Джорджі!» - гиркав Білл. - «Перестань пожирати весь попкорн, і перестану», - відказував йому Джордж. «Ма, скажи йому, щоб дав мені попкорну». «Біллі, дай йому попкорну. Джордже, не називай мене ма. Ма - це так вівці мекають». Або тато розповість якийсь анекдот, і вони всі регочуть, навіть мама. Джордж не завжди вловлював сенс анекдоту, Білл це знав, але однаково сміявся, бо всі сміялися.

У ті дні мама з татом також були книготримачами на дивані, але вони з Джорджем тоді були книжками. Білл намагався бути книжкою між ними, коли вони дивляться телевізор, відтоді як загинув Джордж, але ризикував перетворитися на крижину. Вони пресували його холодом з обох боків, а Біллів протиобліднювач просто був недостатньо потужним, щоби з цим упоратися. Він мусив іти геть, бо аж такий холод завжди морозив йому щоки й змушував сльозитися очі.

- Б-б-ба-а-ажаєте анекдот, який я сьо-о-одні почув у школі? - спробував він одного разу, кілька місяців тому.

Мовчанка від них. У телевізорі злочинець благав свого брата, священника, сховати його.

Біллів батько підвів очі від «Правдивого»[292 - «True» (1930-1975) - чоловічий журнал, в якому писалось про спорт, техніку, подорожі, мисливство й риболовлю тощо.] і поглянув на Білла з легким здивуванням. Потім він знов опустив очі до журналу. Там було зображено якогось мисливця, розпластаного десь на засніженому березі, який уп'явся очима вгору на навислому над ним велетенського полярного ведмеда. «Обламаный

убивцею з білої пустки» називалася та стаття. І Білл подумав: «Я знаю, де пролягає та біла пустка – якраз між моїми татом і мамою на цьому дивані».

Мати так і зовсім не підводила очей.

- Ц-ц-це про те, ск-к-кільки треба ф-ф-французів, аби в-в-вкрутити лампочку, – ринув уперед Білл. Він відчув у себе на лобі легеньку паморозь поту, як то іноді траплялося в школі, коли він розумів, що вчителька його ігнорувала так довго, наскільки це їй вдавалось, і тепер мусить ось-ось його викликати. Голос його звучав надто голосно, але стишити його він чомусь не був у змозі. Слова відлунювали йому в голові божевільними дзвонами, відлунювали, заклинювалися, виривалися назовні знову.

- То в-в-ви з-з-знаєте, с-с-ск-к-кільки?

- Одного, щоб тримав лампочку, і ще четверо, щоб крутили будинок, – промовив неухважно Зак Денбро й перегорнув сторінку в своєму часописі.

- Ти щось сказав, любий? – перепитала мати, а в «Чотиризірковому театрі»[293 – «Four Star Playhouse» (1952–1956) – драматичний телесеріал з комедійними елементами, в якому знімалося чимало актуальних тоді голлівудських зірок.] той брат, який був священиком, радив брату, який був гангстером, здатися в руки правосуддя й молити про прощення.

Білл сидів там, спітнілий, але захололий – такий захололий. Там було холодно, бо насправді він не був єдиною книжкою між тими двома тримачами; Джорджі все ще залишався там, тільки тепер це був той Джорджі, якого він не міг побачити, той Джорджі, який ніколи не вимагав собі попкорну й не верещав, що Білл щипається. Цей новий варіант Джорджі ніколи не вступав кумедних витівок. Це був однорукий, задумливо-мовчазний Джорджі, який блідо мріявся у тінявому біло-блакитному сяйві телевізора «Моторола» і, ймовірно, не від батьків, а від Джорджа линув насправді той дужий холод; ймовірно, це Джордж був насправді тим убивцею з білої пустки. Зрештою Білл утік від того холоду, втік від цього невидимого брата, але до його кімнати, де він упав лицем на його ліжко й заплакав у його подушку.

Кімната Джорджа залишалась точно такою ж, якою була в той день, коли він помер. Одного дня, тижнів за два приблизно після поховання сина, Зак був поскладав купу іграшок Джорджа до картонного ящика, збираючись, як гадав Білл, віддати їх до «Гудвілла», чи до Армії Спасіння, чи ще кудись. Шерон Денбро помітила його, коли він виходив з тим ящиком у руках, і її долоні зляканими білими птахами спурхнули їй на голову, пірнули у волосся, зімкнувшись там у скубливі кулаки. Побачивши це, Білл привалився до стіни, вся сила раптом почала спливати з його ніг. Мати на вигляд була такою ж божевільною, як Ельза Ланчестер у «Нареченій Франкенштейна»[294 – Elsa Lanchester (1902–1986) – англо-американська актриса, у фільмі «Наречена Франкенштейна» (1935) за мотивами роману (1818) Мері Шеллі грає дівчину зі здибленим у результаті вибуху біолабораторії волоссям, яка стала нареченою монстра, котрого грає Борис Карлов.].

- Ніколи не смій забирати його речі! – заверещала вона.

Зак сахнувся, а тоді без жодного слова поніс ящик з іграшками назад у кімнату Джорджа. Він навіть розклав їх по тих самих місцях, звідки перед

тим був позбирав. Зайшовши туди, Білл побачив батька, уляклого на колінах перед ліжком Джорджа (мати все ще міняла там постільну білизну, хоча робила тепер це раз на тиждень, а не двічі) з головою, похиленою на його м'язисті, волохаті передпліччя. Білл побачив, що батько плаче, й від цього його переляк ще більше подужчав. Лячна перспектива зненацька спала йому на думку: можливо, інколи щось не просто йде погано, а потім перестає; можливо, інколи справи йдуть дедалі гірше й гірше, аж поки все не сколотиться нахер цілком.

- Т-т-тату...

- Йди собі, - промовив батько. Голос у нього був приглушеним і тремтливим. Плечі здіймалися вгору й опадали. Біллові страшенно хотілося торкнутися батьківського плеча, подивитися, чи може його рука заспокоїти ці тривожні здійснення. Він не зумів наважитися. - Іди собі, катай геть.

Він вийшов і крадькома рушив коридором другого поверху, прислухаючись, як унизу, в кухні, віддається власному плачу його мати. Звук той був пронизливим і безпорадним. Білл подумав: «Чому вони плачуть окремо, так далеко одне від одного?» Але потім прогнав цю думку геть.

9

У перший вечір літніх канікул Білл пішов у кімнату Джорджа. Серце важко билось йому в грудях, а ноги вчувалися незграбними й неслухняними з напруги. Він часто приходив до кімнати Джорджа, але це не означало, ніби йому там подобалося. Ця кімната так сильно була сповнена присутності Джорджа, що вчувалася місцем, яке навідує привид. Білл не міг позбавитись думки, що будь-якої миті можуть рипнути, відчиняючись, двері шафи й серед сорочок і штанів, які все ще акуратно там висять, стоятиме Джорджі; Джорджі, одягнений у дошовик, покритий червоними плямами й смугами, він стоятиме у дошовику з одним обвислим жовтим рукавом. Очі Джорджі будуть порожніми та страшними, вони будуть очима зомбі в якомусь фільмі жахів. Коли він вийде з шафи, його гумаки видаватимуть м'яке болотяне чвакання, поки він перетинатиме кімнату до того місця, де на його ліжку застиглою брилою жаху сидить Білл...

Якби якогось вечора пропала електрика, поки він сидів там, на ліжку Джорджа, дивлячись на картинки на стіні Джорджа або на моделі на стільниці Джорджевого комода, Білл був упевнений, що протягом найближчих секунд десяти його вразив би серцевий напад, і то, ймовірно, смертельний. Але все одно він сюди приходив. Війна з власним жахом перед Джорджем-привидом була німою й пожадливою потребою - голодним прагненням - бодай якось упоратися із смертю Джорджа й знайти гідний шлях, щоб рухатись далі. Не забути Джорджа, але якось знайти такий спосіб, щоб він зробився не таким нахер моторошним. Він розумів, що його батьки в цьому наразі не сягають великих успіхів, і якщо він сам прагне цієї мети, то й досягати її мусить сам.

Не те щоб він прийшов сюди тільки заради себе; він прийшов також заради Джорджі. Він любив Джорджа і, як на братів, ладнали вони один з одним

цілком добре. Ох, та траплялися у них свої паскудні моменти – Білл влаштовує Джорджеві пекучу індіанську кропивку, Джордж клепає на Білла, що той, коли вже полягали спати, нишком спустився до кухні та з'їв залишки лимонно-кремової глазури – але здебільшого ладнали вони між собою добре. Наче мало було того, що Джордж мертвий. Але те, що він обернув Джорджа на якогось такого жах-монстра... це було навіть гіршим.

Він сумував за малим, істинно так. Сумував за його голосом, за сміхом – сумував за тим, як Джордж іноді довірливо скидався очима до його очей, упевнений, що Білл має відповіді на будь-які запитання. І ось така надзвичайно дивна річ: траплялося, коли він відчував, що найбільше любить Джорджа у своєму страху, тому що навіть у своєму страху – в тривожному очікуванні, що Джордж-зомбі може чаїтися в шафі або під ліжком – він пам'ятав, що найдужче він любить Джорджа саме тут, і Джордж його любить. У прагненні примирити ці дві емоції – свою любов і свій жах – Білл відчував, що він найближче до знаходження пункту остаточного примирення.

Це не було тим, про що він міг би говорити; як на його розум, ці ідеї були не чим іншим, як лише незв'язаною плутаниною. Але його тепле й прагнуче серце розуміло, і це було тим, що мало значення.

Іноді він перегортав Джорджеві книжки, іноді він перебирав Джорджеві іграшки.

До альбому Джорджевих фотографій він не зазірав з минулого грудня.

Зараз, у вечір після знайомства з Беном Генскомом, Білл відчинив дверцята Джорджевої шафи (як завжди, набираючись духу перед тим, що побачить самого Джорджі, як той стоїть у своєму закривавленому дощовику серед вішаків з одягом, як завжди, очікуючи побачити, як одна бліда долоня з пориб'ячому слизькими пальцями випорсне з темряви, щоб ухопити його за руку) і дістав з верхньої полиці той альбом.

«МОЇ ФОТОГРАФІЇ» виведено золотом на обкладинці. Нижче, під прозорою стрічкою (клеяка стрічка вже трішки пожовкла й почала відставати), акуратно написані слова: «ДЖОРДЖ ЕЛМЕР ДЕНБРО, 6 РОКІВ». Білл поніс альбом на ліжко, на якому колись спав Джорджі, серце його билосся важче, ніж будь-коли. Він не міг сказати, що змусило його знову дістати цей фотоальбом. Після того, що трапилося тоді, у грудні...

«Поглянути вдруге, от і все. Просто, щоб ти переконався, що то було не насправді тоді, першого разу. Що першого разу твоя голова просто сама собі утнула такий жарт».

Ну, це вже принаймні було обґрунтування.

Воно могло бути навіть правдивим. Але Білл підозрював, що справа в самому альбомі. У ньому ховалася якась безумно притягальна чарівність. У тому, що він тоді побачив, або гадає, ніби побачив...

І от він розкрив альбом. Той був заповнений знімками, які Джордж випрошував і отримував від матері й батька, від своїх тіток і дядьок. Джорджа не обходило, знає він чи ні тих людей або місцини, які на них зображено; його причаровувала сама ідея фотографії. Коли його приставання

до когось, щоб йому подарували нові фотографії для його альбому, обертались невдачею, він, схрестивши ноги, сів сюди на ліжку, де зараз сидів Білл, і роздивлявся старі знімки, обережно перегортаючи сторінки, вивчаючи чорно-білі «кодаки». Ось його мати, коли вона було молодою і неймовірно вродливою; ось його батько, не старший вісімнадцяти, один з трійці усміхнених молодиків з рушницями, які стоять над мертвим оленем, що лежить з відкритими очима; дядько Хойт стоїть на якихось каменях, високо тримаючи щуку; тітка Фортуна на Деррійському сільськогосподарському ярмарку гордо вклякла на колінах поряд з кошиком вирощених нею помідорів; чиясь стара машина «б'юік»; якась церква; будинок; якась дорога, що веде кудись звідкілясь. Усі ці знімки, зняті хтось-ким з хтось-яких причин, замкнені тут у фотоальбомі мертвого хлопчика.

Тут Білл побачив себе трирічного, прилаштованого у шпитальному ліжку з обмотаною цілим тюрбаном бинтів головою. Бинти проходять йому по щоках під потрошену щелепу. Його збила якась машина на парковці «Ей & Пі» [295 - «А & Р» - заснована 1859 р. чайна компанія, яка у ХХ ст. виросла у величезну мережу бакалійних крамниць, але вже в 1950-х у результаті антимонопольних санкцій американського уряду почала занепадати.] на Централ-стрит. Він дуже мало що пам'ятав зі свого перебування у шпиталі - тільки те, що його там поїли молочним коктейлем з морозивом крізь соломинку та іще що в нього три дні страшенно боліла голова.

А ось уся їхня родина на галявині проти будинку, Білл стоїть поряд з матір'ю, тримаючи її за руку, а Джордж, ще зовсім немовля, спить на руках у Зака. А тут...

Це ще не кінець альбому, але остання сторінка, яка має сенс, бо далі йдуть всі порожні. Останньою тут була шкільна фотографія Джорджа, знята в жовтні минулого року, менше ніж за десять днів до його смерті. На ній Джордж стоїть у светрику з круглим викотом. Його бунтівне волосся пригладжено за допомогою води. Він щириться, виказуючи дві прогалини, в яких вже ніколи не виростуть нові зуби... «якщо вони не продовжують рости й після смерті», - подумав Білл і здригнувся.

Якийсь час він пильно вдивлявся у цю фотографію, а потім уже збирався закрити альбом, і тоді те, що було трапилося у грудні, трапилось знову.

Очі Джорджа на фото ворухнулись. Вони обернулися, щоб зустрітися з очима Білла. Штучна усмішка Джорджа «скажи сир» перетворилася на моторошний вищир. Праве око поникло, закрилось підморгуючи: «Скоро побачимось, Білле. У моїй шафі. Може, й цієї ночі».

Білл жбурнув альбом через кімнату. Лягнув долонями собі по губах.

Альбом вдарився об стіну й упав на підлогу, розкрився. Перегорталися його сторінки, хоча жодного протягу не було. Альбом сам себе розкрив знову на тій самій жакливій фотографії, під якою містився підпис «ШКІЛЬНІ ДРУЗІ 1957-1958».

З фотографії почала точитися кров.

Білл сидів помертвілий, язик у його роті розпух на якусь давучу балабуху, шкіра взялася мурашками, дибки стало волосся. Він хотів закричати, але

ледве чутиє пхикання, що виповзло з його горла, либонь, було найкращим, на що він був здатен.

Кров розтеклася по аркушу й почала скрапувати на підлогу.

Білл кинувся геть з кімнати, грюкнувши за собою дверима.

Розділ 6. Один із зниклих: історія з літа 1958 року

1

Не всіх їх було знайдено. Ні, не всіх їх було знайдено. І час від часу робилися хибні припущення.

2

З газети «Деррі Ньюз» за 21 червня 1958 року (шпальта 1):

ЗНИКНЕННЯ ХЛОПЧИКА ВИКЛИКАЄ НОВІ ПОБОЮВАННЯ

Едварда Л. Коркорана, який мешкає в Деррі за адресою Чартер-стрит 73, його матір'ю Монікою Маклін і вітчимою Річардом П. Макліном минулого вечора було оголошено зниклим. Хлопчику Едварду десять років. Його зникнення викликало нові побоювання, що на молодих людей Деррі наразі полює якийсь убивця.

Місіс Маклін сказала, що хлопчик відсутній з 19 червня, коли він не повернувся додому зі школи після останнього дня занять перед літніми канікулами.

Запитання, чому вона довше ніж на добу затрималася з повідомленням про відсутність свого сина, місіс Маклін коментувати відмовилася. Шеф поліції Річард Бортон також ухилився від коментарів, проте певне джерело в Департаменті поліції повідомило «Ньюз», що Едвард Коркоран мав не вельми добрі стосунки зі своїм вітчимою і що раніше він також проводив деякі ночі не вдома. Те саме джерело припускає, що на ухилення хлопчика від повернення додому могли вплинути його річні оцінки. Директор Деррійської школи Гаролд Меткаф ухилився від коментарів щодо оцінок Едварда Коркорана, вказавши на те, що вони не є громадським надбанням.

«Я сподіваюся, що зникнення цього хлопчика не спричиниться до зайвих побоювань, – сказав минулого вечора шеф Бортон. – Зрозуміло, що настрої в громаді тривожні, але я хочу наголосити на тому, що кожного без винятків року ми реєструємо від тридцяти до п'ятдесяти заяв про зникнення неповнолітніх осіб. Більшість із них знаходяться живими й здоровими протягом тижня після першої заяви. Дай Бог, те саме буде й у випадку Едварда Коркорана».

Також Бортон підтвердив свою впевненість у тому, що вбивства Джорджа Денбро, Бетті Ріпсом, Шеріл Ламоніки, Метью Клементса й Вероніки Гроган не були справою рук однієї особи.

«У кожному злочині є істотні відмінності, – сказав Бортон, однак відмовився наводити подробиці. Він сказав, що місцева поліція, діючи у тісній співпраці з офісом Генерального прокурора штату Мейн, досі розслідує кілька версій. На запитання в телефонному інтерв'ю минулого вечора: «Наскільки якісні ці версії?», шеф Бортон відповів: «Дуже якісні». Запитання, чи очікується по якомусь з цих злочинів найближчим часом чийсь арешт, Бортон коментувати відмовився.

З газети «Деррі Ньюз» за 22 червня 1958 року (шпальта 1):

СУД ПРИЗНАЧАЄ НЕСПОДІВАНУ ЕКСТУМАЦІЮ

Сенсаційною новиною у справі зникнення Едварда Коркорана є екстумація його молодшого брата, Дорсі, призначена вчора пізно ввечері суддею Районного суду Деррі Ерхардтом К. Молтоном. Постанова суду стала наслідком спільного запиту від Окружного прокурора та Окружного судмедексперта.

Дорсі Коркоран, котрий також жив разом зі своєю матір'ю й вітччимою за адресою Чартер-стріт 73, помер, як раніше повідомлялося, в результаті нещасного випадку в травні 1957 року. Хлопчика було доставлено в Деррійський міський шпиталь з численними переломами, включно з проламом черепа. На госпіталізацію його здавав Річард П. Маклін, вітччим хлопчика. Він стверджував, що Дорсі Коркоран грався у гаражі на драбині й випадково упав з її верху. Хлопчик помер, не повертаючись до пам'яті, через три дні.

Увечері в середу було подано заяву про зникнення Едварда Коркорана (десятирічного). Запитання, чи перебувають під підозрою у зв'язку зі смертю меншого або зникненням старшого хлопчика місис Маклін або містер Маклін, шеф Бортон коментувати відмовився.

З газети «Деррі Ньюз» за 24 червня 1958 року (шпальта 1):

МАКЛІНА ЗААРЕШТОВАНО ЗА ПОВИГТЯ ДО СМЕРТІ

Він підозрюваний у зв'язку з нез'ясованим зникненням

Учора шеф Деррійської поліції Річард Бортон скликав прес-конференцію, щоб оголосити, що Річард П. Маклін, який мешкає за адресою Чартер-стріт 73, був заарештований і звинувачений у вбивстві свого пасерба Дорсі Коркорана. Молодший Коркоран помер у Деррійському міському шпиталі, як було визначено, «в результаті нещасного випадку» 31 травня минулого року.

«Звіт судово-медичного експерта показує, що хлопчика було жорстоко побито», – сказав Бортон. Хоча Маклін стверджував, нібито хлопчик, граючись у гаражі, упав з драбини, Бортон сказав, що звіт Окружного судмедексперта показує, що хлопчика було жорстоко побито якимсь тупим знаряддям. На запитання, яким саме знаряддям, Бортон відповів: «Імовірно, це був молоток. Наразі найважливішим є висновок судово-медичного експерта, що цей хлопчик отримав численні удари певним предметом, який був достатньо твердим, щоб поламати йому кістки. Рани, особливо ті, що на черепі, зовсім не відповідають тим, які може заподіяти падіння. Дорсі Коркорана було побито мало не до смерті, а потім підкинута помирати у травмпункт міського шпиталю».

На запитання, чи не порушили свої обов'язки лікарі, котрі лікували Дорсі Коркорана, якщо брати до уваги можливість повідомлення про знущання з дитини, чи у звітності про справжні причини смерті, Бортон відповів: «Їм доведеться відповідати на серйозні питання, коли містер Маклін постане перед судом».

Відповідаючи на запитання про його думку щодо можливого зв'язку цих подій з нещодавнім зникненням старшого брата Дорсі Коркорана, Едварда, про яке чотири дні тому заявили Моніка й Річард Макліни, шеф Бортон сказав: «Я гадаю, ця справа виглядає набагато серйознішою, ніж ми спочатку припускали, ви погоджуєтеся?»

З газети «Деррі Ньюз» за 25 червня 1958 року (шпальта 2):

УЧИТЕЛЬКА КАЖЕ, ЩО ЕДВАРД КОРКОРАН ЧАСТО «З'ЯВЛЯВСЯ В СИНЦЯХ»

Генрієта Думонт, учителька п'ятого класу в Деррійській початковій школі на Джексон-стріт, сказала, що Едвард Коркоран, котрий уже майже тиждень як пропав, часто приходив до школи «вкритий синцями». Місіс Думонт, яка від кінця Другої світової війни викладає в одному з двох п'ятих класів цієї школи, сказала, що одного дня, приблизно за три тижні до його зникнення, Едвард Коркоран «з'явився з обома майже зовсім заплавленими очима. Коли я спитала в нього, що трапилось, він відповів, що "батько давав йому ладу" за те, що він не з'їв вечерю».

Коли її запитали, чому вона не доповіла про таке вочевидь тяжке побиття, місіс Думонт сказала: «Це я не вперше побачила таке у своїй учительській кар'єрі. Перші кілька разів подібне було з одним з моїх учнів, батько якого плував побиття з навчанням дисципліни, і я намагалася щось з цим зробити. Але тодішня заступниця директора, Гвендолін Рейберн, сказала мені, щоб я в це не втручалася. Вона сказала мені, що, коли працівники школи опиняються вплутаними у ті справи, де підозрюється насильство над дітьми, це завжди обертається недобре для Департаменту освіти під час розподілу бюджетних асигнувань. Я пішла до самого директора, і він мені

наказав забути про це, бо інакше я отримаю догану. Я перепитала, чи потрапить догана в подібному випадку до моєї особистої справи. Він сказав, що в будь-якому випадку вчителєві не варто добиватися собі догани. Я зрозуміла натяк».

Відповідаючи на запитання, чи залишилося їй зараз тим самим ставлення в деррійській системі шкільної освіти, місіс Думонт сказала: «Ну, а яким воно виглядає у світлі цієї, поточної, ситуації? І ще можу додати: я б не говорила зараз з вами про це, якби не виходила на пенсію в кінці цього навчального року».

Місіс Думонт продовжила: «Відтоді як виявилася ця історія, я шовечора опускаюся на коліна й молюся за те, що Едді Коркорану просто остогидів той звір у подобизні його вітчима, і хлопчик утік. Я молюся за те, що, коли він прочитає в газеті або почує в новинах, що того Макліна замкнули, хлопчик повернеться додому».

Моніка Маклін у короткому телефонному інтерв'ю гаряче спростувала звинувачення місіс Думонт: «Річ ніколи не бив Дорсі, і Едді він також ніколи не бив, – сказала вона. – Я вам просто зараз це кажу, а коли помру й постану перед Престолом Судді й подивлюся впрост у вічі Господу, те саме я скажу і Йому».

З газети «Деррі Ньюз» за 28 червня 1958 року (шпальта 2):

«ТАТО МУСИВ ДАТИ МЕНІ ЛАДУ, БО Я ПОГАНИЙ», – РОЗПОВІВ МАЛЮК УЧИТЕЛЬЦІ В ДИТСАДКУ, ПЕРЕД ТИМ ЯК ЙОГО БУЛО ПОБИТО НА СМЕРТЬ

На умовах анонімності одна з учительок, яка двічі на тиждень викладає у місцевому дитячому садку, розповіла вчора репортеру «Ньюз», що менш ніж за тиждень до його смерті в результаті нібито нещасної пригоди в гаражі, юний Дорсі Коркоран прийшов до неї на заняття з важкими вивихами великого та ще трьох пальців на правій руці.

«Йому так боліло, що бідний малюк не міг розмальовувати свого плаката з безпеки життєдіяльності "Містер Роби Так"[296 – Плакати з контуром кумедної людської фігурки і написом великими літерами, типу «мий руки», «чисть зуби» тощо, розмальовуючи які різними кольорами, дитина запам'ятовує повчальні рекомендації.], – сказала ця вчителька. – Пальці були розпухлі, як сосиски. Коли я спитала у Дорсі, що трапилось, він сказав, що його батько (вітчим Річард П. Маклін) відгнав йому пальці назад за те, що він пройшов по підлозі, яку щойно була вимила й навощила його мати. "Тато мусив дати мені ладу, бо я поганий", – це його слова. Дивлячись на ці маленькі, любі пальчики, я мало не розплакалась. Йому дуже хотілося розмальювати той плакат, як це зробили зі своїми інші діти, тому я дала йому дитячого аспірину й дозволила розмальовувати, поки для інших дітей тривав "Час казки". Він дуже любив розмальовувати ті плакати "Містер Роби Так" – найбільше це любив – і тепер я радію, що змогла подарувати йому трішки щастя в той день.

Коли він помер, мені навіть на думку не спало, що це могло бути чимсь іншим, окрім нещасної пригоди. Гадаю, я спершу подумала, що він упав, бо

не міг добре триматися тією своєю рукою. Тепер я думаю, що тоді просто не могла повірити, що дорослий може зробити таке малюкові. Тепер я знаю, що може. Дай Боже, краще б я не знала».

Старшого, десятирічного, брата Дорсі Коркорана Едварда досі не знайдено. Зі своєї камери в Окружній в'язниці в Деррі Річард Маклін продовжує заперечувати будь-яку власну роль як у смерті свого молодшого пасерба, так і в зникненні старшого хлопчика.

З газети «Деррі Ньюз» за 30 ЧЕРВНЯ 1958 року (шпальта 5):

МАКЛІН ДОПИТАНИЙ У СПРАВАХ СМЕРТЕЙ

ГРОГАН І КЛЕМЕНТСА

Він надав беззаперчні алібі - повідомляє наше джерело

З газети «Деррі Ньюз» за 6 липня 1958 року (шпальта 1):

«МАКЛІНА БУДЕ ЗВИНУВАЧЕНО

ТІЛЬКИ У ВБИВСТВІ ЙОГО ПАСЕРБА ДОРСІ», - КАЖЕ БОРТОН

Едварда Коркорана досі не знайдено

З газети «Деррі Ньюз» за 24 липня 1958 року (шпальта 1):

ПЛАЧУЧИЙ ВІТЧИМ ЗІЗНАЄТЬСЯ, ЩО ДО СМЕРТІ ПОВИВ СВОГО ПАСЕРБА

У процесі драматичного слухання в Окружному суді справи Річарда Макліна, звинуваченого у вбивстві свого пасерба Дорсі Коркорана, Маклін зламався під час допиту сторони звинувачення в особі Окружного прокурора Бредлі Вітсана, визнавши, що він до смерті побив чотирирічного хлопчика безвіддачним молотком, який потім, перед тим як відвезти хлопчика до травмпункту Деррійського міського шпиталю, він закопав у дальньому кінці городу своєї дружини.

Судова зала перебувала у приголомшеному мовчанні, поки, рюмсаючи, Маклін, який перед тим визнав побиття обох своїх пасербів «вряди-годи, коли вони на те заслуговували, ім же на добро», викладав свою історію.

«Я не знаю, що на мене найшло. Я побачив, що він знову лізе на ту чортову драбину, і схопив молоток з лави, де той лежав, і просто став його ним

опоряджувати. Я не збирався його вбивати. Бог мені свідок, я зовсім не думав його вбивати».

«Він казав щось перед тим, як зомліти?» – запитав Вітсан.

«Він сказав: "Припини, татусю, я вибачаюся, я люблю тебе"», – відповів Маклін.

«Ви припинили?»

«Перегодом», – сказав Маклін. Потім він почав ридати так істерично, що суддя Ерхардт Молтон оголосив перерву в судовому засіданні.

З газети «Деррі Ньюз» за 18 вересня 1958 року (шпальта 16):

ДЕ ЕДВАРД КОРКОРАН?

Вітчим Едварда, засуджений на десятирічний термін (з правом умовно-дострокового звільнення через два роки) у штатній в'язниці Шошенк за вбивство його чотирирічного брата Дорсі, продовжує стверджувати, що не має уявлення, де може бути Едвард Коркоран. Мати хлопчиків, яка розпочала процес розв'язання шлюбу з Річардом П. Макліном, каже, що, на її думку, її незабаром-екс-чоловік бреше.

Чи це так?

«Я, наприклад, так не вважаю», – каже отець Ешли О'Браян, котрий обслуговує в Шошенку в'язнів-католиків. Маклін почав брати уроки католицької віри невдовзі після того, як почав відбувати свій термін ув'язнення, і отець О'Браян проводив з ним доволі багато часу. «Він щиро шкодує про те, що наробив», – продовжує отець О'Браян, додаючи, що, коли він на самому початку спитав у Макліна, чому той хоче стати католиком, і Маклін йому відповів: «Я чув, що вони мають покайні молитви, а мені треба багато спокутувати, бо інакше я потраплю в пекло, коли помру».

«Він розуміє, що він наробив молодшому хлопчику, – каже отець О'Браян, – Якщо він також зробив щось і старшому, він цього не пам'ятає. Він вірить, що його руки чисті щодо Едварда».

Наскільки в Макліна руки чисті щодо Едварда – це питання, яке продовжує турбувати мешканців Деррі, але він був переконливо очищений від підозр у вбивствах інших дітей, які мали місце тут. Щодо перших трьох, він спромігся надати залізні алібі, а коли в червні, липні та серпні трапилися решта, він уже перебував у в'язниці.

Усі ці десять убивств залишаються нерозкритими.

В ексклюзивному інтерв'ю, яке Маклін дав «Ньюз» минулого тижня, він знову стверджував, що нічого не знає про місцеперебування Едварда Коркорана. «Я бив їх обох, – сказав він у болісному монолозі, який переривався тяжкими нападами плачу. – Я їх любив, але бив. Сам не розумію чому – не більше, ніж я розумію, чому Моніка дозволяла мені це робити чи чому вона

покривала мене після того, як помер Дорсі. Гадаю, я міг би вбити Едді так само легко, як це зробив із Дорсі, але присягаюся перед Богом, й Ісусом, й усіма святими на небесах, я цього не робив. Я розумію, як воно виглядає, але я цього не робив. Я думаю, він просто втік. Якщо так, то це єдине, за що я мушу подякувати Богу».

На запитання, чи свідомий він якихось прогалин у власній пам'яті – чи не міг він убити Едварда, а потім заблокувати це в пам'яті – Маклін відповів: «Я не в курсі щодо жодних прогалин. Я надто добре знаю, що я насправді наробив. Я присвятив власне життя Христу й решту його збираюся провести, спокутуючи це».

З газети «Деррі Ньюз» за 27 січня 1960 року (шпальта 1):

«ТЕ ТІЛО НЕ НАЛЕЖИТЬ КОРКОРАНУ», – ОГОЛОШУЄ БОРТОН

Шеф поліції Річард Бортон повідомив репортерам сьогодні вранці, що дуже розкладене тіло хлопчика, віком приблизно як Едвард Коркоран, який зник зі свого дому в Деррі у червні 1958 року, точно не належить пропалій дитині. Те тіло було знайдено в Ейнсфорді, штат Массачусетс, закопанним у гравійному кар'єрі. У поліції штатів Мейн і Массачусетс спершу припускали, що тіло може належати Коркорану, вважаючи, що його міг підвозити якийсь розбещувач малолітніх, після того як він утік зі свого дому на Чартер-стріт, де було побито та вбито його молодшого брата.

Стоматологічна карта переконливо показала, що тіло, знайдене в Ейнсфорді, не належить Коркорану, від зникнення якого минуло вже дев'ятнадцять місяців.

З Портлендської газети «Прес-Гералд» за 19 липня 1967 року (шпальта 3):

ЗАСУДЖЕНИЙ УБИВЦЯ СКОЮЄ САМОГУБСТВО У ФАЛМУТІ

Річард П. Маклін, якого дев'ять років тому було засуджено за вбивство його чотирирічного пасерба, вчора після полудня був знайдений мертвим у своїй невеличкій квартирі на третьому поверсі у Фалмуті. Умовно-достроково звільнений, який тихо жив і працював у Фалмуті з часу його виходу зі штатної в'язниці Шошенк у 1964 році, вочевидь, покінчив життя самогубством.

«Записка, яку він залишив, вказує на надзвичайно скаламучений стан розуму», – сказав заступник шефа Фалмутської поліції Брендон К. Рош. Зміст записки він оголосити відмовився, але певне джерело в Департаменті поліції повідомило, що вона складається з двох речень: «Я бачив Едді минулої ночі. Він був мертвий».

Згаданим «Едді» напевне є пасерб Макліна, брат того хлопчика, за вбивство якого Макліна було засуджено в 1958 році. Саме зникнення Едварда Коркорана зрештою призвело до вироку Макліну за побиття до смерті молодшого брата Едварда, Дорсі. Старший хлопчик безвісти пропав дев'ять років тому.

У короткому судовому процесі в 1966 році мати цього хлопчика добилася оголошення її сина юридично мертвим, щоби їй увійти у володіння банківським рахунком Едварда Коркорана. На тому рахунку зберігалася сума шістнадцять доларів.

3

Едді Коркоран був мертвим, авжеж.

Він помер тієї ж ночі 19 червня, але його вітчим не мав до цього жодного стосунку. Він помер, коли Бен Генском сидів удома й дивився разом із матір'ю телевизор, коли мати Едді Каспбрака стривожено мацала йому лоба, шукаючи ознак своєї улюбленої хвороби «фантомної лихоманки»; коли вітчим Беверлі Марш – джентльмен, який мав, принаймні за темпераментом, неймовірну подібність до вітчима Едді й Дорсі Коркоранів – наддав копняком дівчинці під її деррі?ре[297 – Derri?re (фр.) – зад.] і наказав «вимітатися туди й повитирати насухо ті чортові тарілки, як тобі твоя мамця веліла»; коли на Майка Хенлона нагорлали якісь старшокласники (один із них через кілька років призведе на світ юного-гарнюнього, поставного гомофоба Джона «Рукатого» Гартона), проїжджаючи повз старим «доджем», коли Майк сапав бур'яни в садочку поряд з маленьким будиночком Хенлонів на Вітчем-ровд, неподалік від тієї ферми, що належала божевільному батькові Генрі Баверза; коли Річі Тозіер потайки роздивлявся на напіводягнених дівчат у знайденому ним на дні шухлядки з батьківськими шкарпетками й нижньою білизною журналі «Джем», отримуючи нормальний, добрий стояк, і коли Білл Денбро у моторошному невірстві жбурляв через кімнату фотоальбом свого мертвого брата.

Хоча жоден з них не згадає цього пізніше, у ту мить, коли помер Едвард Коркоран, усі вони поглянули вгору... немов почувши якийсь далекий крик.

У «Ньюз» були абсолютно праві щодо одного: річний табель Едварда дійсно був достатньо поганим, щоб змусити хлопця боятись повернутись додому й постати перед лицем вітчима. А ще його мати і старий багато скандалили цього місяця. Це ще дужче погіршувало справи. Коли вони вже досить бурхливо розпалювалися, мати починала викрикувати багато здебільша сумбурних звинувачень. Вітчим спершу відповідав на них бурчанням, потім криками, щоб вона заткнулася, а зрештою розлюченим ревінням дикого кабана, який піймав собі в рило цілий сагайдак стріл дикобраза. Втім, Едді ніколи не бачив, щоб той кинувся на неї з кулаками. Едді гадав, що вітчим на таке не міг цілком наважитися. Раніше кулаки він приберігав для Дорсі й Едді, а тепер, коли Дорсі помер, Едді, окрім власної, отримував і братову частку.

Ці змагання з криків напливали й спливали циклічно. Найбільш звичними вони були наприкінці кожного місяця, коли приходили рахунки. Разок чи два, коли скандал сягав найгіршого рівня, міг зазирнути викликаний кимсь із сусідів полісмен, сказати їм, щоб понизили тон. Зазвичай цим і завершувалося. Мати ще була здатна показати копу середнього пальця, піддратовуючи, щоб той її забрав, але вітчим рідко казав щось супроти.

«Вітчим боїться копів», - думав Едді.

У такі періоди напруги Едді притаювався. Так мудріше. Якщо хтось так не вважає, хай би подивився, що трапалося з Дорсі. Деталей Едді не знав і не бажав їх знати, але мав власні припущення щодо Дорсі. Він гадав, що Дорсі опинився в поганому місці в поганий час: у гаражі в останній день місяця. Вони розповіли Едді, що Дорсі впав у гаражі з драбини. «Якби ж то я тільки раз казав йому, щоб тримався звідти подалі, я казав йому це шістдесят разів», - сказав його вітчим, але мати не дивилася на нього, тільки раз поглянула, випадково... і коли їхні очі зустрілися, Едді побачив у її очах крихітну іскру пацючого переляку, і йому це не сподобалося. Старий так і сидів собі далі мовчки за кухонним столом з квартою [298 - Американська кварта рідини = 0,946 літра.] «Райнголда», дивлячись у нікуди з-під своїх важко навислих брів. Едді тримався від нього подалі. Коли вітчим гримав, він був зазвичай - не завжди, але зазвичай - безпечним. От коли він замовкав, тоді ти мусив бути обережним.

Позаминулого вечора він кинув стілець на Едді, коли Едді підвівся, щоб глянути, що там, на іншому телеканалі - просто підчепив один з отих трубчастих алюмінієвих кухонних стільців і, майнувши ним собі через голову, жбурнув уперед. Той ударив Едді в зад і збив з ніг. Зад у нього все ще болів, але він розумів, що могло бути гірше: могло поцілити в голову.

А ще був вечір, коли старий раптом підвівся й розмазав по волоссю Едді цілу жменю картопляного пюре, без жодної на те причини. Одного дня в минулому вересні Едді прийшов зі школи та з власної глупоти дозволив сітчастим дверям грюкнути за собою, в той час як його вітчим був ліг здрімнути. Маклін вийшов зі спальні у своїх хвилястих сімейних трусах, волосся стирчить штопорами, щоки присивілі дводенною вікендовою щетиною, дихання присивіле двома днями вікендового пива. «Ну от, Едді, - сказав він, - мушу дати тобі ладу за те, що ти грюкнув тими йобаними дверима». У лексиконі Річа Макліна «дати ладу» слугувало евфемізмом для «збити тебе на лайно». Що він потім і зробив Едді. Едді знепритомнів, коли старий викинув його в сіни. Мати була прикрутила там низенько пару гачків для одягу, спеціально для нього з Дорсі, щоб вони вішали на них свої пальта. Ці гачки твердими сталевими пальцями буцнули Едді в крижі, от тоді він і впав у непам'ять. Прийшовши за десять хвилин до тями, він почув, як мати кричить, що вона доправить Едді у шпиталь і він її не зупинить.

- Після того, що трапалося з Дорсі? - відгукнувся його вітчим. - Ти бажаш піти до в'язниці, жінко?

Це стало кінцем її балачок про шпиталь. Вона допомогла Едді дійти до його кімнати, де він ліг у ліжку, тремтячи, з укритим краплинами поту лобом. Протягом наступних трьох днів він єдино виходив зі своєї кімнати, тільки коли їх обох не було вдома. Тоді він, тихенько стогнучи, повільно кульгав до кухні й діставав з-під раковини віскі вітчима. Кілька дрібних ковточків притупляли біль. Біль загалом минувся на п'ятий день, але кров'ю він пісяв ще майже два тижні.

І того молотка в гаражі більше не було.

Як щодо цього? Як щодо цього, друзі та сусіди?

О, молоток «Крафтсмен» – звичайний молоток – там залишався. А безвіддачний молоток «Скотті», от той пропав. Особливий молоток його вітчима, той, якого йому з Дорсі заборонено було торкатися. «Якщо хтось із вас бодай торкнеться цього малюка, – сказав він ім того дня, коли купив його, – я з вас кишки повипускаю й на вуха понамотую». Дорсі боязко спитав, чи дуже дорогий цей молоток. Старий сказав, що той збіса здогадливий. Він пояснив, що молоток цей заповнений підшипниковими кульками й тому не дає віддачі, як би сильно ти ним не бив.

Тепер цей молоток пропав.

Оцінки в Едді були не найкращими тому, що відтоді як мати знову вийшла заміж, він часто пропускав школу, але дурником він аж ніяк не був. Він вирішив, що розуміє, куди дівся той безвіддачний молоток «Скотті». Він вирішив, що вітчим обробив ним Дорсі, а потім закопав його в саду чи, може, викинув у Канал. Це той випадок, які незрідка траплялися в коміксах жажів, котрі читав Едді, у тих, які він тримав на верхній полиці своєї шафи.

Він підійшов ближче до Каналу, що брижив між своїми бетонними берегами, немов проолієний шовк. Відблиск місяця мерехтів на його поверхні у формі бумеранга. Едді сів, похитуючи ліниво кросівками, вряди-годи постукуючи ними по бетону. Останні шість тижнів були доволі сухими, і вода пропливала, либонь, футів за дев'ять нижче вичовганих підшов його кросівок. Але якщо уважніше придивитися до стінок Каналу, можна було визначити різні рівні, до яких вона інколи цілком легко сягала. Відразу понад теперішнім рівнем води бетон мав темно-коричневий колір. Це коричневе забарвлення поступово вицвітало до жовтого, а далі й до майже білого кольору – на тому рівні, де з ним стикалися п'яти кросівок Едді, коли він ними помахував.

Вода плавно й нечутно текла з-під бетонної, брукованої всередині арки повз те місце, де сидів Едді, і далі до дерев'яного критого пішохідного мосту між Бессі-парком і Деррійською середньою школою. Борти мосту й дерев'яне мостиння – навіть крокви під дахом – були покриті вирізаними ініціалами, телефонними номерами та закличками. Закличками кохання; закличками, що отакий-то бажає «відсмоктати» чи «впихнутися»; закличками, що ті, кого виявлять за смоктанням чи впиханням, позбудуться прутнів або ім зашпакують гузно гарячою смолою; випадковими ексцентричними, непіддатними витлумаченню закличками. Один із таких залишався загадкою для Едді всю цю весну: «РЯТУЙТЕ РОСІЙСЬКИХ ЄВРЕЇВ! ЗБИРАЙТЕ ЦІННІ ПРИЗИ!»

Що це насправді означає? Бодай щось? Та чи має це значення?

Цього вечора Едді не заходив на Міст Поцілунків; він не мав жодного бажання переходити на той бік, де стоїть середня школа. Він думав, що, мабуть, поспить у парку, можливо, в сухому листі під естрадою, але поки що добре було просто сидіти тут. У парку йому подобалося, він часто сюди приходив, коли мусив подумати. Подеколи він бачив людей, що обжималися між дерев у гайках, розкиданих по всьому парку, але Едді їх не займав і вони не займали Едді. Він чув на ігровому майданчику в школі зловісні оповідки про педиків, які після заходу сонця шастають по Бессі-парку, і сприймав ці історії безсумнівними, але до нього ніхто ніколи не чіплявся. Парк був

мирним місцем, а найкраще місце в ньому, на його думку, було тут, де він зараз сидів. Йому подобалося тут посеред літа, коли вода спадала так низько, що дзюрчала крізь каміння, фактично розбігаючись на окремі струмочки, які вигиналися й вихилялися, інколи сходячись знову. Йому подобалося тут наприкінці березня й на початку квітня, відразу після скресання криги, коли він інколи простоявав біля Каналу (сидіти тоді ще занадто холодно, сраку собі відморозиш) годину чи й довше, натягнувши щільніше на голову каптур старої парки, вже два роки йому замалої, з руками в кишенях, не усвідомлюючи, як тремтить і труситься його худеньке тіло. Упродовж тижня чи двох після скресання криги Канал мав якусь лячну, притягальну силу. Едді був зачарований тим, як скипала білим вода, вириваючись з-під брукованої арки, як з ревінням бігла повз нього, несучи за собою палички й гілки, і всякого роду людський мотлох. Він не раз собі уявляв, як іде в березні повз Канал зі своїм вітчимою і раптом з усієї сили штовхає того виродка нахер. Той кричить, крутить руками, шукаючи рівноваги, і валиться вниз, а Едді стоїть на бетонному парапеті й дивиться, як його відносить течією, голова чорним м'ячем колихається посеред дикого білобурунного потоку. Він там стоїть, так, і, склавши долоні в рупор біля рота, кричить: «ЦЕ ЗА ДОРСІ, ТИ, ГНИЛИЙ ЧЛЕНОСМОКУ! КОЛИ ПОТРАПИШ ДО ПЕКЛА, СКАЖИ ДИЯВОЛУ, ЩО ОСТАННЕ, ЩО ТИ ЧУВ У СВОЄМУ ЖИТТІ, ЦЕ ЯК Я ТОБІ КАЖУ: НЕ ЧІПЛЯЙСЯ ДО ТИХ, ХТО МЕНШИЙ ЗА ТЕБЕ». Цього ніколи не трапляється, звичайно, але це була абсолютно чудесна фантазія. Велика мрія, яку приємно мріяти, поки сидиш тут, біля Каналу, а...

Аж тут чиясь рука зімкнулася на ступні Едді.

Він якраз був задивився поза Канал, у бік школи, сонно усміхаючись доволі гарною усмішкою, уявляючи, як його вітчима відносить геть лютою течією весняної поводи, заносить геть з його життя назавжди. М'який, але міцний хват наполохав його так сильно, що він мало не втратив рівновагу, ледве не перекинувся у Канал.

«Це якийсь із тих педиків, що про них завжди балакали старші хлопці», – подумав він, а потім поглянув униз. І в нього відпала щелепа. Сеча гаряче потекла йому по ногах, плямуючи джинси чорним у місячному світлі. То був ніякий не педик.

То був Дорсі.

Дорсі, яким його поховали, Дорсі в його синьому піджаку й сірих штанах, тільки тепер той піджак був брудним лахміттям, сорочка на Дорсі була жовтою ганчіркою, а штани вогко облипали ноги Дорсі, тоненькі, як мітлища. А голова в Дорсі була жакливо понівечена, немов її чимсь провалило ззаду, і внаслідок цього випнуло спереду.

Дорсі усміхався.

– Еддіііі... – прохрипів його покійний брат, точнісінько як хтось з отих мертвяків, які завжди повертаються з могил у коміксах жахів. Усмішка Дорсі поширшала. Блищали жовті зуби, а поза ними, десь углибині тієї темряви, ніби звивались якісь штуки.

– Еддіііі... Я прийшов побачитися з тобою, Еддіііі...

Едді намагався закричати. Хвилі сірого збурення покотилися крізь нього, і виникло химерне відчуття, ніби він плине. Але це був не сон, він не спав. Рука на його кросівці була білою, як черево форелі. Якимсь чином босі ступні його брата чіплялися за бетон. Щось уже було відгризло в Дорсі одну п'ятку.

- Ходімо донизу, Еддііііі...

Едді не зміг закричати. У легенях не стало повітря, щоб спромогтися на крик. Він видав якийсь химерний писклявий стогін. Щось голосніше здавалося йому недосяжним. З цим усе було гаразд. За пару секунд мозок у нього трісне, і після того вже ніщо не матиме значення. Рука в Дорсі була маленькою, проте невідхильною. Сідниці Едді сковзнули по бетону до закрайка Каналу.

Не перестаючи так само пискляво стогнати, він потягнувся руками собі за спину, вчепився за той бетонний край і відсмикнувся назад. Відчув, що та рука на мить зісковзнула, почув сердите шипіння і встиг подумати: «Це не Дорсі. Я не знаю, що воно, але це не Дорсі». Потім йому адреналіном затопило тіло й він уже повз геть, намагаючись побігти навіть раніше, ніж підведеться на ноги, коротко дихаючи з верескливим присвистом.

Білі долоні з'явилися на бетонній губі Каналу. Пролунало мокре «ляп». Краплі води злетіли вгору в місячному світлі з мертвно-блідої шкіри. Тепер над закрайком з'явилося обличчя Дорсі. Притлумлені червоні іскри зблискували в його запалих очах. Мокре волосся обліпило його череп. Щоки були посмуговані грязюкою, немов бойовою розмальовкою.

Груди Едді нарешті розімкнулися. Він ривком втягнув повітря і перетворив його на верещання. Він підхопився на рівні й побіг. Він біг, озираючись назад через плече, йому треба було знати, де там Дорсі, і в результаті він з усього розгону ввігнався у великий в'яз.

Відчуття було таке, ніби хтось – його вітчим, наприклад, – підірвав динамітний заряд йому в лівому плечі. Спалахнули, віялом бризнувши увсебіч, зірки в його голові. Він, мов стятий, упав під окоренок дерева, кров цебеніла йому з лівої скроні. Він плавав у водах напівпритомності, мабуть, з дев'яносто секунд. Потім спромігся знову підвестись на ноги. Стогін вирвався з нього, коли він спробував підняти ліву руку. Та не хотіла слухатися. Відчувалася вся заціпеніла й далекою. Тож він підняв праву й люто потер свою дико болючу голову.

Потім він згадав, чому йому трапилося стрімголов увігнатися у цей в'яз, і він роззирнувся довкола.

Он край Каналу – білий, як кістка, і прямий, як струна, в місячному світлі. Жодних ознак тієї істоти з Каналу... якщо там взагалі була якась істота. Він продовжував роззиратися, повільно обернувшись на повні триста шістдесят градусів. Бессі-парк був тихим і нерухомим, як чорно-біла фотокарточка. Плакучі верби простягнули до землі свої тоненькі понурі руки, і будь-що могло стояти, зіщулене й безумне, в їх укритті.

Едді вирушив уперед, намагаючись дивитися відразу повсюди. Його вивихнуте плече пульсувало болем в одностаїному ритмі з серцебиттям.

«Еддііііі, – стогнав крізь дерева вітерець, – невже ти не хочеш мене бачити, Еддііііі?» Він відчув, як в'ялі пальці трупа пестять збоку йому шию. Він рвучко обернувся, змахнувши руками. Ноги в нього заплуталися і, вже падаючи, він побачив, що то всього лиш вербові пагони ворухнуться під вітерцем.

Він підвівся знову. Хотів було побігти, але, коли спробував, новий динамітний заряд вибухнув йому в плечі й він був змушений зупинитися. Якимось він розумів, що мусить зараз же подолати власний страх, обзивав себе дурнуватим малюком, котрого налякав якийсь відблиск, чи може, він заснув непомітно для себе й побачив якийсь поганий сон. Утім, це не допомагало – фактично якраз навпаки. Тепер його серце билось так швидко, що він більше не міг розрізняти окремих ударів і був упевнений, що воно скоро розірветься від жаху. Бігти він не міг, але коли вибрався поза верби, спромігся на кульгаве дріботіння.

Очима він уп'явся у світло вуличного ліхтаря, що позначало головні ворота парку. Він рухався у тім напрямку, спромігшись додати трохи більше швидкості, думаючи: «Я дістануся до того ліхтаря і все буде гаразд. Я дістануся до того ліхтаря і все буде гаразд. Ліхтар яскравий, страху нема, всю ніч гуляймо, позаду тьма...»

Щось переслідувало його.

Едді почув, як воно продирається крізь вербовий гай. Якщо обернеться, він побачить, що там. Воно наздоганяє. Едді чув його кроки, таку ходу, типу човгання й чвакання, але він не озиратиметься назад, ні, він дивитиметься вперед, на те світло, зі світлом все буде гаразд, він просто продовжить свій політ на світло, і він уже майже там, майже...

Запах, ось що змусило його обернутися. Гнітючий запах, ніби покинули гнити величезну купу риби, яка перетворилася на ослизле падло в літню спеку. Запах якогось мертвого океану.

Це не Дорсі тепер женеться за ним – це та Істота з «Чорної лагуни»[299 – «Creature from the Black Lagoon» (1954) – чорно-білий фільм жахів у форматі 3D про знайдену в Амазонії безжальну людиноподібну істоту-амфібію.]. Рило в цього страховиська було довгим, гофрованим. Зелена рідина скрапувала з чорних, схожих на вертикальні роти, прорізів на його щоках. Очі воно мало білі, драглисті. Його перетинчасті пальці кінчалися пазурами, гострими, як бритви. Дихання в нього було булькотливим і глибоким, схожим на звуки, що видає водолаз із поганим регулятором. Коли страховисько побачило, що Едді на нього дивиться, його зелено-чорні жаб'ячі губи розтягнулись у мертвотно-бездумній усмішці, показуючи величезні ікла.

Воно незграбно волочилося позаду, і Едді раптом зрозумів. Воно має намір забрати його назад до Каналу, зтягнути його в сиру чорноту підземного ходу Каналу. Щоб там його зжерти.

Едді поривчасто додав швидкості. Світло натрієвого дугового ліхтаря підтягувалося ближче. Едді вже було видно ореол з комашні й метелеків. У бік траси № 2 прямувала якась вантажівка, перед підйомом угору водій

перемикав передачу, і в нажаханому мозку Едді промайнула розпачлива думка, що той може пити каву з паперової чашки та слухати якусь мелодію Бадді Холлі [300 - Buddy Holly (1936–1959) - співак, гітарист, композитор, видатний піонер рок-н-ролу, загинув в авіакатастрофі.] по радіо, не уявляючи, що менш ніж за дві сотні ярдів від нього один хлопчик може стати мертвим у наступні двадцять секунд.

Сморід. Гнітючий сморід тієї істоти. Настигає. Охоплює його зусібіч.

Паркова лавочка, ось через що він перечепився. Раніше того вечора її випадково перекинули якісь діти, котрі бігли додому, щоб встигнути до настання комендантської години. Її сидіння стирчало на якихось пару дюймів з трави - один зелений тон на тлі іншого - майже невидиме у поглибленій місяцем темряві. Край цього сидіння жвакнув Едді в гомілки, озвавшись вибухом склистого, нестерпного болю. Ноги підкинулися позаду нього, і Едді гепнувся у траву.

Поглянувши собі за спину, він побачив, що Істота насувається, її білі, як яйця-пашот, очі блищали, її луска спливала слизом кольору морських водоростей, її вертикальні зябра на роздутій шиї та щоках відкривалися й закривалися.

- Аг! - кркнув Едді. Здається, це був єдиний, що він його міг видати, звук. - Аг! Аг! Аг! Аг!

Тепер він повз, глибоко чіпляючись пальцями за дерен. Висолопивши язика.

За секунду до того, як тхнуці рибою, мозоляві руки Істоти зімкнулися на його горлі, йому прийшла втішлива думка: «Це все сон; так мусить бути. Не існує насправді ніякої такої Істоти, не існує насправді ніякої Чорної лагуни, а навіть якщо й існує, то це десь у південній Америці або серед Флоридських Еверглейдс [301 - Everglades (Вічні оболоні) - непрохідні заболочені хащі в південній частині півострова Флорида, зараз міжнародний біосферний заповідник.], чи в якомусь іншому місці на кшталт цих. Це всього лише сон, і я прокинуся у своєму ліжку чи, може, у листі під естрадою, і я...»

Й от тоді земноводні руки зімкнулися на його горлі й хрипкі схлипи Едді захлинулись; коли Істота його перевертала, хітинові гачки, що попроростали з цих рук, продряпали кровоточиві, схожі на каліграфічні, знаки на його шиї. Едді дивився в її палаючі білі очі. Він відчував, як перетинки між її пальцями здавлюють йому горло, наче його душать бинди якоїсь живої водорості. Його загострений жахом зір відзначив плавець, щось як півнячий гребінь і щось як отруйний спинний плавець коричневого сомика на вершечку скуленої, пластинчатої голови Істоти. Коли руки Істоти здавили міцно, перекриваючи йому дихання, Едді навіть зміг побачити, як біле світло натрієво-дугового ліхтаря перетворюється на туманно-зелене, проходячи крізь той перетинчастий головний плавець.

- Ти... не... справжне, - задавлено прохрипів Едді, але вже навалювалися хмари сірості, і він, немов звіддала, збагнув, що воно цілком справжне, це страховисько. Воно, зрештою, його зараз убиває.

Та все ж таки дешиця раціонального глузду залишалася, ба навіть до самісінького кінця: коли Істота вже ввігнала гаки своїх пазурів у м'яке м'ясо його шиї, коли його сонна артерія піддалася теплим і безболісним згустком, що виплеснувся на луску страховиська, руки Едді мацали на спині Істоти, шукаючи там зіпер. Вони відпали, тільки коли Істота з низьким, задоволеним гарчанням відірвала йому голову.

І коли той образ Воно, в якому його бачив Едді, почав вицвітати, Воно негайно почало перемінюватися на дещо інше.

4

Неспроможний заснути, змучений кошмарами хлопчик на ім'я Майкл Хенлон у перший повний день літніх канікул піднявся невдовзі по тому, як розвиднилося. Світло було блідим, повитим низьким, густим туманом, який мусить розійтися під восьму ранку, знімаючи потайні покрови з чудового літнього дня.

Але це буде пізніше. Зараз же світ був сірим, і рожевим, і беззвучним, як кіт, що йде по килиму.

Одягнений у вельветові штани, майку й високі чорні кеди Майк зійшов донизу, з'їв миску «Пшеничних»[302 - «Wheaties» - пшенично-висівкові пластівці, що виробляються з 1924 року, рекламний образ яких завжди був пов'язаний зі спортом.] (хоча вони йому насправді не дуже подобалися, але він хотів отримати безплатний приз, який може знайтися в коробці - Чарівний шифрувальний перстень Капітана Міднайта[303 - Captain Midnight - командир особливої авіаескадрильї і секретний агент, персонаж пригодницького радіосеріалу (1938-1949) та телесеріалу (1954-1956); Майк Хенлон вірить у тогочасну дитячу легенду про шифрувальні персні Капітана Міднайта, тоді як їх не існувало, хоча члени його фан-клубу могли отримати різні «секретні» призи, зокрема номерний перстень-свисток, і навіть справжній маленький шифрувальний диск у вигляді мідного значка, але не з коробки пшеничних пластівців, оскільки компанія «General Mills», яка їх випускає, ніколи не спонсорувала серіали про Капітана Міднайта.]), потім стрибнув на свій велик і закрутив педалі в бік міста, ідучи крізь туман хідниками. Туман змінював усе, перетворюючи найзвичайніші речі, такі як пожежні гідранти чи дорожні знаки, на таємничі об'єкти - чудернацькі й водночас трішки ніби зловісні. Машини було чути, але не видно, а через химерні акустичні особливості туману неможливо було здогадатися, близько вони чи далеко, поки вони не викотяться тобі просто перед очі з-серед туману з німбами вологи, що привидами бринять на їхніх фарах.

Він повернув праворуч на Джексон-стрит, минаючи середмістя, а потім перебрався до Головної вулиці через Палмер-лейн - і під час цього короткого проїзду крізь маленький, з одного кварталу, провулок він проминув будинок, у якому житиме дорослим. Він не поглянув на нього; на це невеличке двоповерхове житло з гаражем і маленькою галявиною. Дім не послав якихось особливих вібрацій цьому мимоїжджому хлопчику, який більшу частину свого життя проведе як його власник і єдиний мешканець.

На Головній вулиці він завернув праворуч і підкотив до Бессі-парку, все ще катаючись безцільно, просто насолоджуючись спокоем ранкового часу. Опинившись у головних воротах, він зліз із велосипеда, відкинув донизу сішку й пішки вирушив у бік Каналу. Наскільки йому було зрозуміло, він усе ще керувався не чим іншим, як суто власною примхою. Звісно, йому до голови не спливало подумати, що його нічні сновидіння мають щось спільне з його теперішнім курсом; він навіть не пам'ятав достеменно, що то були за сни – тільки те, що вони тривали один за іншим, аж поки він не прокинувся о п'ятій годині, у поту, але тремтячи, і з наміром швиденько поснідати, а потім поїхати на велику в місто.

Тут, у Бессі, був у тумані якийсь запах, який йому не сподобався. Морський запах, солоний і древній. Безумовно, він його чув і раніше. У ранкових туманах у Деррі часто можна було почути запах океану, хоча його узбережжя лежало за сорок миль звідси. Але цього ранку той запах здавався густішим, істотнішим. Майже небезпечним.

Щось упало йому в око. Він нахилився й підняв дешевого кишенькового ножика з двома лезами. На його колодці хтось надряпав ініціали «Е. К.». Майк пару секунд задумливо дивився на ніжик, а потім поклав його до кишені. Знахідник тримає – утратник ридає.

Він роззирнувся довкола. Ось, неподалік від місця, де він знайшов ніжик, перекинута паркова лавка. Він поставив її на місце, залізними ніжками назад у ті ямки, які утворились під ними протягом місяців чи й років. Поза лавкою він помітив притолочену траву... від того місця тягнулися дві борозни. Трава там знову піднялася, але борозни все ще було досить добре видно. Вони вели в напрямку Каналу.

І там була кров.

(«згадай того птаха, згадай того птаха, згадай...»)

Але він не хотів згадувати про того птаха й тому відігнав геть цю думку. «Собака бійка, ото й усе. Один іншого певне сильно поранив». Це була переконлива думка, яка його чомусь не переконала. Думки про того птаха все ще бажали повернутися назад – про того, якого він бачив там, на ливарні Кіченера, того, якого Стен Юріс так і не знайде в своєму пташиному довіднику.

Але замість того, щоб піти геть, він вирушив уздовж тих борозен. Тим часом, вигадуючи в голові історію. Історію про вбивство. Отже, хлопчик у парку, пізно, це ясно. Уже після настання комендантської години. На нього нападає вбивця. А як той позбавляється тіла? Тягне його до Каналу й там скидає у воду, звісно! Точно, як в «Алфред Гічкок презентує!» [304 – Alfred Hitchcock (1899–1980) – британський режисер і сценарист, автор багатьох класичних фільмів жахів, вважається засновником жанру психологічного трилера в кіно; «Alfred Hitchcock Presents!» (1955–1965) – телепередача, у якій після вступного слова демонструвалися найкращі детективні, пригодницькі чи фільми жахів.].

Сліди, вздовж яких він іде, дійсно могли залишити кросівки або туфлі того, кого тягнули, подумав Майк.

Здрігнувшись, він непевно озирнувся навкруги. Вигадана ним історія якось занадто схожа на реальну.

«А якщо припустити, що це зробила не людина, а монстр. Як у коміксах жахів, у книжках, у фільмах жахів, або у

(«кошмарах»)

страшних казках чи ще десь».

Він вирішив, що ця історія йому не подобається. Дурна історія. Він спробував прогнати її з голови, але та не йшла. То й що? Хай залишається. Тупо це якось. Приїжджати сьогодні вранці у місто було тупо. Іти вздовж цих двох борозен прим'ятої трави тупо. У тата для нього знайдеться чимало різної роботи вдома. Треба вже вертатися і братися до справ, бо доведеться йому громадити вилами сіно нагорі в сіннику, коли після полудня накопиться найсильніша спека. Так, він мусить повертатися додому. І саме це він зараз зробить.

«Звісно, що так і зробиш, – подумав Майк. – Хочеш, закладемося?»

Та замість того щоби йти назад до свого велосипеда, сідати верхи, їхати додому й розпочинати виконувати загадані йому завдання, він не переставав іти далі вздовж слідів у траві. Дедалі частіше зустрічалися засохлі краплі крові там і тут. Хоча й небагато. Не так багато, як було там, де потолочена трава, біля тієї паркової лавки, яку він поставив на місце.

Тепер Майк уже почув Канал, тихий голос біжучої води. А за якусь мить він також побачив, як з туману матеріалізується його бетонний парапет.

Тут іще щось лежало в траві. «Бігме, сьогодні точно твій день для знахідок», – промовив його розум з сумнівною добродушністю, а потім десь крикнув Мартин і Майк здригнувся, знов подумавши про птаха, якого він бачив того дня, того дня саме цієї весни.

«Що воно там не лежить, у траві, я не бажаю на нього навіть дивитися». І це було, ох, чистісінькою правдою, але ж ось він, уже нахилиється, упершись долонями собі в коліно, поглянути, що воно там таке.

Рваний шматок тканини з краплею крові на ньому.

Мартин крикнув знову. Вп'явшись очима у кривавий шматок тканини, Майк згадував те, що приключилося з ним навесні.

5

Щороку впродовж квітня і травня ферма Хенлона прокидалася зі своєї зимової сплячки.

Майк переконувався в тому, що знову прийшла весна, не тоді коли під вікнами маминої кухні показувалися перші крокуси, або коли діти починали приносити в школу гральні кульки й ропух, і навіть не тоді, коли «Вашингтонські сенатори»[305 - «Washington Senators» (1901–1961) - професійна бейсбольна команда з дуже нерівною ігровою історією; Стівен Кінг наразі згадує їх, либонь, тому, що дивився фільм-мюзикл «Кляті янкі» (1958), в якому фанат нещасливих «Сенаторів», щоб вивести улюблену команду в чемпіони, закладає душу дияволу.] давали старт бейсбольному сезону (зазвичай дозволяючи в процесі себе вщент розстрошити), а тільки коли батько гукав Майка, щоб той допоміг йому виштовхати з сараю їхнього ваговоза-покруча. Передня частина в нього була від легковика «форд модель-А»[306 - «Ford Model-A» (1927–1931) - свого часу одна з найпопулярніших у світі легкових машин, випуск різних варіантів якої загалом становить близько 5 млн одиниць; перший автомобіль, який під назвою «ГАЗ» випускався у 1932–1936 рр. на заводі, побудованому компанією «Форд Мотор» для СРСР у м. Горькому.], хвостова - від якогось пікапа з відкидним заднім бортом, котрий був колись ворітцями старого курника. Якщо зима була не надто холодною, вони удвох могли завести його, просто штовхаючи вниз під'ізною алеєю. Кабіна ваговоза не мала дверцят; точно так само не було там і лобового скла. За сидіння правила половина старого дивана, який Вілл Хенлон припер із деррійського звалища. Важіль коробки передач вінчала скляна дверна ручка.

Кожний зі свого боку, вони штовхали машину під'ізною алеєю, і, якщо вона котилася добре, Вілл застрибував досередини, повертав ключа, зменшував випередження запалювання, наступав на педаль зчеплення і, обхопивши своєю великою рукою ту дверну ручку, штовхав важіль на першу передачу. Тоді він міг закричати: «Добрий почин - половина діла!» Він різко відпускав зчеплення, двигун старого «А-форда» кашляв, задихався, стріляв вихлопом, смикався в зворотний бік... і подеколи дійсно починав працювати, спершу сутужно, потім більш плавно. Вілл гуркотів дорогою в бік фермерського господарства Руліна, розвертався на їхній алеї (якби він поїхав в інший бік, Батч, скажений батько Генрі Баверза, можливо, відстрелив би йому голову зі свого дробовика), а потім гуркотів назад, двигун без глушника відчайдушно репетував, тим часом як Майк підстрибував у захваті, галасуючи, а його мати стояла в одвірку кухні, витирала собі руки рушником для посуду, вдаючи відразу, якої вона насправді не відчувала.

Іншим разом машина від штовхання не заводилася і тоді Майку доводилося чекати, поки батько повернеться з сараю, несучи пускову корбу й стиха щось бурмочучи. Майк був цілком упевнений, що деякі слова в тому бурмотінні лайливі, і тоді він трохи лякався тата. (Тільки вже набагато пізніше, під час одного з тих нескінченних візитів до шпитальної палати, де лежав помираючий Вілл Хенлон, він дізнався, що батько бурмотів тому, що боявся тієї корби: одного разу вона брикнула, вирвалася з гнізда й розпанахала тату рота аж до щок.)

- Відійди назад, Майку, - зазвичай казав він, встромляючи корбу до її гнізда в основі радіатора. А коли їхній «А» нарешті заводився, він казав, що наступного року замінить його на «шевроле», але так ніколи цього й не зробив. Той старий гібрид «А-форда» досі стояв на батьківському обійсті, оброслий до осей і заднього борту з ворітєць курника бур'янами.

Було, коли вагозов уже завівся, Майк сидів на пасажирському сидінні, вдихаючи запахи гарячого мастила й синього вихлопу, схвильований гострим вітерцем, що омивав його крізь беззахисну проріху там, де колись було лобове скло, і думав: «Ось знову прийшла весна. Ми всі прокидаємося». І тим здіймав собі в душі тиху радість, яка потрясала стіни тієї здебільшого безрадісної кімнати. Він відчував любов до всього довкола, а дужче за все до свого батька, який скалився над ним, вигукуючи: «Тримайся, Майкі! Ми пер'женемо вітер цим малюком! Ми прож'немо птахів до їх схованок!»

Потім батько рвав уперед з під'їзної алеї, задні колеса «А-форда» плювались назад чорним ґрунтом і сірою курявою глини, батько й син підстрибували на дивані-сидінні у відкритій кабіні, регочучи, наче двійко чисто природжених дурнів. Вілл гнав «А» крізь високу траву задвіркового поля, що трималось для сіна, на південне поле (картопля), західне поле (кукурудза й квасоля) чи на східне поле (горох та різноманітні гарбузи). І з трави перед вагозовом з похлимими криками спурхували пташки. Яюсь спурхнула куріпка, прекрасна птаха, коричнева, як дуби пізньої осені – «хуррр», вибуховий джеркіт її крил було чутно навіть попри гуркіт двигуна.

Ці поїздки були для Майка Хенлона дверима у весну.

Робочий сезон розпочинався з кам'яних жнив. Щодня протягом тижня вони виїжджали на «А» і завантажували його кузов камінням, об яке може зламатися зуб борони, коли надійде час розпушувати ґрунт і сіяти. Інколи вагозов застрягав у розкислій весняній грязюці, і Вілл щось похмуро стиха бурмотів... знов лається, підозрював Майк. Деякі слова й вирази він знав, інших, як от «хвойди син», не міг утямити. На це слово він натрапив у Біблії і, наскільки міг зрозуміти, хвойда – це жінка, котра походить з певної місцини, яка називається Вавилоном. Одного разу він було вже зважився розпитати про це в тата, але їхній «А» по самісінькі свої пружинні ресори був у грязюці, на чолі в батька купчилися грозові хмари, тож Майк вирішив почекати кращої нагоди. Врешті-решт пізніше в тім році він спитав у Річі Тозіера, і Річі розповів йому, що його батько казав, що хвойда – це жінка, якій платять за те, що вона займається сексом із чоловіками. «Що таке займається сексом?» – перепитав Майк, і Річі пішов від нього геть, захопившись за голову.

При певній нагоді Майк яюсь запитав у батька, чому, хоча вони збирають каміння кожного квітня, наступного квітня воно є там знову.

Вони стояли близько заходу сонця на місці його скидання в останній день тогорічних кам'яних жнив. Бита ґрунтівка, не досить серйозна, щоб зватися дорогою, вела від низу західного поля до цього урвища при березі Кендаскіг. Урвище було пусткою, заваленою камінням, яке тягалося сюди з землі Вілла роками.

Дивлячись униз на цю безплідну землю, яку він творив спершу сам, а потім за допомогою сина (десь там, під каменюками, знав він, ще гниють рештки тих пнів, які він викорчовував по одному до того, як його поля можна було почати обробляти), Вілл закурив сигарету й сказав:

- Мій тато мені зазвичай говорив, що Бог любить каміння, мух, бур'яни та бідних людей понад решту всіх Його творінь й от тому Він і сотворив його так багато.

- Але воно немов повертається назад кожного року.

- Йо, гадаю, що таки повертається, - мовив Вілл, - це єдине пояснення, яке я маю.

У призахідних сутінках, що перетворили воду на помаранчево-червону глибіню, з іншого берега Кендаскіг прокричала гагара. То був такий самотній звук, такий самотній, що натруджені руки Майка стягнуло гусячою шкірою.

- Я люблю тебе, тату, - раптом промовив він, відчуваючи цю любов так сильно, що йому запекло очі слізьми.

- Атож, я тебе теж люблю, - сказав тато й міцно обняв його своїми сильними руками. Майк притиснувся щокую до грубої тканини батьківської фланелевої сорочки. - А тепер, як ти щодо того, аби нам вертатися додому? Часу в нас - тільки щоб кожному скупатися перед тим, як та добра жінка поставить на стіл вечерю.

- Ейа, - відгукнувся Майк.

- Ейа й тобі, - відповів Вілл Хенлон, і обидва розсміялися, почувачись утомленими й почувачись добре, ноги й руки натруджені, але не перетруджені, долоні загрублі від каміння, але не дуже болять.

«Весна прийшла, - думав Майк того вечора, засинаючи у своїй кімнаті, тоді як мати з батьком в іншій дивилися по телевізору «Молодят»[307 - «The Honeymooners» (1957-1971) - комедійний серіал про пари молодят під час медового місяця, який знімався перед живою аудиторією.]. - Знову прийшла весна, дякую тобі, Боже, дякую тобі дуже-дуже». І вже поринаючи глибше в сон, він знову почув той крик гагари, віддаль її боліт, вливався в прагнення його сновидінь. Весна - клопітний час, але це гарний час.

Після кам'яних жнив Вілл ставив «А» у високій траві позаду будинку й виводив із сараю трактор. Далі починалося боронування, Майк або їхав позаду, тримаючись за залізне сидіння, або йшов поряд, підбираючи й відкидаючи вбік каміння, яке вони прогледіли. Потім вони сіяли, а після сівби починалася літня робота: сапання... прополювання... прополювання. Мати вичепурювала Ларрі, Мо та Керлі[308 - Larry, Curly & Moe (1925-1970) - персонажі знаменитого комедійного тріо «Three Stooges» («Три телепні»), яке створило безліч коротких фільмів, радіопрограм та телесюжетів.], їхні три опудала, а Майк допомагав батькові приладнати лосячий манок на кожну з набитих соломю голів. Лосячий реву́н - це була така бляшанка з відрізними обома денцями. Посередині бляшанки туго натягувалася добряче навощена, наканіфолена шворка, і коли крізь бляшанку задував вітер, вона видавала чудесно моторошний звук - на кшталт скигливого крукання. Охочі до врожаю птахи швидко тямали, що Ларрі, Мо та Керлі для них не загроза, натомість лосячі ревуни завжди їх відлякували.

Починаючи з липня, до прополювання додавалося збирання врожаю – спершу горох та редиска, потім салат і помідори, які були починалися як розсада в ящиках, потім кукурудза й квасоля у серпні, потім різні сорти гарбузів. Десь на половині цього доходило й до картоплі нового врожаю, а далі, коли дні коротшали, а повітря свіжішало, вони з татом забирали додому лосячі ревуни (хоча ті іноді за зиму десь губилися; скидалося на те, що ім кожної весни доводиться робити нові). Наступного дня тато кликав Нормана Седлера (який був так само тупим, як його син Лось, але безмежно лагіднішим) і Нормі приїжджав зі своїм картоплекопачем.

Протягом трьох тижнів вони всі разом працювали, вибираючи картоплю. На допомогу родині Вілл наймав трьох-чотирьох старшокласників, яким платив по четвертаку за діжку[309 – В американській фермерській традиції одна діжка картоплі приблизно дорівнює «сухому барелю» = 135 фунтів = 61 кг.]. «А-форд» повільно повзає туди-сюди вздовж рядків південного поля, найбільшого поля, завжди на низькій передачі, задній борт опущений, у кузові щільно діжки, кожна позначена іменем того, хто до неї збирає, а в кінці дня Вілл розкриває свій старий, порепаний гаманець і сплачує кожному збирачеві готівкою. Плату отримував Майк, і його мати також, і Вілл жодного разу не спитав у них, що вони роблять з тими грошима. Майка було наділено п'ятивідсотковим паєм у фермі, коли йому виповнилося п'ять років, – ти вже достатньо дорослий, сказав йому тоді Вілл, щоб тримати сапку й відрізняти відьомську траву від гороху. Кожного року до його паю додавався один відсоток і кожного року наступного дня після Дня Подяки Вілл обраховував прибутки ферми й віднімав від них частку Майка... але нічого з тих грошей Майк не бачив. Вони йшли на його банківський рахунок для коледжу і не могли бути використані за жодних інших умов.

Нарешті приходив той день, коли Нормі Седлер їхав своїм картоплекопачем додому; радше за все, повітря на той час уже ставало сірим і холодним, і паморозь траплялася на помаранчевих гарбузах, складених у купу під стіною стодоли. Майк стояв на передньому подвір'ї, ніс червоний, руки в кишенях джинсів, і дивився, як батько заводить до сараю спершу трактор, а потім «А-форд». Він думав: «Знов ми готуємося запасти в сплячку. Весна... щезла. Літо... проминуло. Час збирання врожаю... кінчився». Усе, що тепер залишилося, – це недогризок осені, голі дерева, мерзла земля, мереживо інею вздовж берегів Кендаскіг. На полях на плечі Мо, Ларрі та Керлі інколи сідають ворони й залишаються там, скільки захочеться. Опудала безголосі, незагрозливі.

Не те щоб Майка зовсім засмучувала думка про завершення чергового року – в дев'ять і в десять років він був занадто юним, аби вбачати в цьому аналогію зі смертю, – тому що попереду було чимало такого, чого він чекав з нетерпінням: катання на санчатах у МакКаррон-парку (або з Рулін-пагорба, тут, у Деррітавні, якщо вистачить хоробрості, хоча це більше для старших дітей), катання на ковзанах, кидання сніжками, будівання снігових фортів. Це був час думати про похід на снігоступах з батьком по різдвяну ялинку і час думати про гірські лижі «Нордика», які йому подарують (або не подарують) на Різдво. Взимку гарно... але дивитися на те, як батько заводить «А» назад до сараю,

(«весна щезла літо проминуло час збирання врожаю кінчився»)

завжди було сумно, як було сумно бачити ключі птахів, що перед зимою тягнуться на південь, або як похилі промені світла інколи сповнювали його бажанням заплакати без жодної на те причини. «Знов ми готуємося запасти в сплячку...»

Не все замикалося на школі та роботі на фермі, на роботі на фермі та школі; Вілл Хенлон не раз казав своїй дружині, що хлопцям потрібен час, щоб вони могли сходити на риболовлю, якщо вони насправді навіть не будуть рибалити. Повертаючись додому зі школи, Майк найперше клав підручники на телевизор у вітальні, по-друге, робив собі щось поїсти (зокрема, він був небайдужим до сандвічів з арахісовим маслом і цибулею – смакове вподобання, що змушувало його матір здіймати вгору руки в безпорадному жаху) і по-третє, уважно читав залишену йому батьком записку, в якій той повідомляв Майку, де зараз він, Вілл, і яку роботу слід виконати Майку – отаки-от рядки просапати, з отаких-от зібрати достигле, раніше зібране перебрати, у stodолі замести тощо, тощо. Але щонайменше одного шкільного дня на тиждень – а інколи й два – жодної записки не було. І в такі дні Майк ішов на риболовлю, навіть якщо насправді ніякої риби він не ловив. То були чудесні дні... дні, коли не було конкретного місця, куди він мусить іти, а отже, він не відчував нагальної потреби туди поспішати.

Вряди-годи батько залишав йому записку іншого роду: «Завдань нема», в якій могло бути: «Сходи у Старий Відріг & подивися трамвайні рейки». Майк ішов до району Старий Відріг, знаходив вулиці з усе ще прокладеними по них рейками й уважно їх роздивлявся, зачудовано думаючи про такі штуки, як потяги, що іздять просто посеред вулиці. Того ж вечора вони говорили про це з батьком, і батько показував йому фотографії зі свого деррійського альбому, на яких дійсно були вагони: кумедна жердина стирчить на даху до електричного дроту, а на борту реклама сигарет. Іншого разу батько послав його в Меморіальний парк, де стоїть водонапірна Вежа, подивитися на спеціальну пташину купальню, а раз вони пішли разом до будівлі суду, щоб побачити жакливе знаряддя, яке шеф поліції Бортон знайшов там на горищі. Ця штука називалася «бродяжницьким кріслом». Було воно з кованого заліза, в поруччя і ніжки вмонтовані кайданки. З сидіння і спинки стирчать заокруглені шпеньки. Воно нагадало Майку про фотографію, що він її бачив у якійсь книжці – фотографію електричного крісла в Сінг-Сінгу[310 – Sing Sing – побудована 1826 р. в'язниця максимально суворого режиму, яка належить Департаменту виправних закладів і громадського нагляду штату Нью-Йорк.]. Шеф Бортон дозволив Майку сісти в це крісло й приміряти кайданки.

Коли зловісне відчуття новизни перебування в кайданках померхло, Майк запитально подивився на батька з шефом Бортоном, не певний, чому це мусило вважатися таким жакливим покаранням для «приблуд» (як називав їх шеф Бортон), котрих заносило до їхнього міста в двадцяті й тридцяті роки. Через ті шпеньки у кріслі було дещо незручно сидіти, а з кайданками на зап'ястках і шиколотках важко було посунутися в зручнішу позу, проте...

– Ну, ти ж лише дитина, – сказав, сміючись, шеф Бортон. – Що ти там важиш? Сімдесят-вісімдесят фунтів?[311 – 70 фунтів = 31,75 кг; 80 фунтів = 36,28 кг.] Більшість приплуд, яких у старі часи шериф Саллі садовив у це крісло, важили вдвічі понад це. Десь через годину вони почувалися троха стіснено, за дві чи три години стіснення дужчало, а за чотири чи п'ять ім ставало зовсім зле. Через сім чи вісім годин вони пооч'нали репеет'вати, а через шістнадцять чи сімнадцять вони пооч'нали ридати, здебільша. А на той час,

коли їхній двадцятичотирьохгодинний тур закінчувався, вони воліли поклястися перед Богом і людьми, що наступного разу, коли їх занесе на товарняках аж у Нову Англію, вони обминатимуть Деррі десятою дорогою. Наскільки мені відомо, більшість їх так і робили. Двадцять чотири години в бродяжницькому кріслі були збіса вельми довідними.

Раптом почало здаватися, що на цьому кріслі набагато більше шпеньків, вони набагато глибше впинаються йому в сідниці, у спину, в крижі, ба навіть у потилицю.

- Можна я звідси вилізу, будь ласка, - ввічливо запитав він, і шеф Бортон знову розсміявся. То був такий момент, одна панічна мить, коли Майк подумав, що шеф тільки помахав ключем від кайданків йому перед очима й скаже: «Звісно, я тебе випущу...коли збіжать твої двадцять чотири години».

- Чому ти мене повів туди, тату? - спитав він дорогою додому.

- Ти зрозумієш, коли постаршаєш, - відповів Вілл.

- Тобі не подобається шеф Бортон, еге ж?

- Ні, - відповів батько таким різким тоном, що Майк не наважився більше нічого питати.

Хоча більшість місць, куди посилав або водив його батько, Майкові дарували задоволення, і на той час, коли йому виповнилося десять років, батько спромігся успішно передати сину власну цікавість до різних шарів історії Деррі. Інколи, як от коли він проводив пальцями по трохи шкарубкій поверхні п'єдесталу, на якому було встановлено пташину купальню в Меморіальному парку, або коли він сідав навпочіпки, щоби ближче роздивитися на трамвайні рейки, які прорізали Монт-стрит у Старому Відрозі, його вражала бездонність відчуття часу... часу, як чогось реального, чогось, що має невидиму вагу, як ото вважається, що сонячне світло має вагу (дехто з дітей у класі засміялися, коли місіс Грінгасс ім про це розказувала, але Майк був надто ошелешений самою цією ідеєю, щоби сміятися; перша думка, яка в нього тоді виникла: «Світло має вагу? Ох, Боже мій, це жакливо!») Відчуття часу як чогось, що в кінцевому підсумку його поховає.

Перша записка, яку йому залишив батько тієї весни 1958 року, була надряпана на зворотному боці якогось конверта, її було притиснуто сільничкою. Повітря було по-весняному теплим і чарівно солодким, тож мати повідкривала всі вікна. Записка повідомляла: «Завдань нема. Якщо бажаєш, проїдься велосипедом до Попасного шляху. Побачиш у полі ліворуч від себе багато зруйнованих кам'яниць і старої машинерії. Роздивися там довкола, привези якийсь сувенір. Не підходь близько до шахтного провалля! І повертайся додому до темряви. Сам знаєш чому».

Майк знав чому, авжеж.

Він сказав матері, куди іде, і вона нахмурилася.

- Чом би тобі не спитати у Ренді Робінсона, чи не схоче він поїхати з тобою?

- Йо, окей, я заїду до них і спитаю, - погодився Майк.

Так він і зробив, але Ренді поїхав у Бенгор зі своїм батьком купувати насінневу картоплю для посадки. А отже, Майк поїхав на Попасний шлях сам. Їхати туди було добряче - трохи більше чотирьох миль. На око Майка, була десь третя година дня, коли він прихилив велосипед до старого дощаного паркану з лівого боку Попасного шляху й переліз через той паркан на поле поза ним. На розвідини в нього була хіба що година, а потім треба було вирушати назад додому. Зазвичай мати про нього не турбувалася, аби лиш він повертався додому до шостої, коли вона ставить на стіл вечерю, але один пам'ятний епізод підказав йому, що цього року все інакше. Того єдиного разу, коли він запізнився на вечерю, вона була мало не в істеричі. Вона накинулася на нього, шмагаючи посудною ганчіркою, тоді як він стояв з роззявленим ротом у кухонному одвірку, з плетеним кошиком біля ніг, в якому лежала впіймана ним райдужна форель.

- Не смій мене ніколи так лякати! - кричала мати. - Не смій ніколи! Ніколи-ніколи-ніколи!

Кожне ніколи підкреслювалося ляпасом посудною ганчіркою. Майк очікував, що батько втрутиться і покладе цьому край, але батько цього не зробив... Імовірно, він розумів - якщо так зробить, вона оберне свою лють дикої кішки ще й на нього. Той урок Майк засвоїв; на все вистачило лише одного шмагання посудною ганчіркою. Вдома до темряви. Так, мем, слухаюсь.

Він пішов полем у бік циклопічної руїни, що стояла посередині поля. Це були, звісно, залишки ливарні Кіченера - він проїжджав повз цю місцину, але самому йому ніколи не спадало до голови її дослідити й ніколи він не чув, аби хтось із дітей казав, що це робив. Тепер, нахилившись, щоб роздивитися купку наваленої у формі грубої піраміди цегли, він подумав, що розуміє, чому так. Сонце з весняного неба заливало це поле сліпучим світлом (подеколи, коли проти сонця пропливала хмарина, полем повільно сунулася велика віконниця тіні), але все одно у всьому тут вчувалася якась моторошність - нависла тишею, яку порушував лише вітер. Він відчував себе дослідником, котрий знайшов останні рештки якогось легендарного загубленого міста.

Попереду, трохи праворуч, він побачив заокруглений бік якогось масивного череп'яного циліндра, що підносився над високою польовою травою. Він побіг до нього, це була головна димова труба ливарні. Він зазирнув до її пащі й знову відчув, ніби по спині йому повзе холодний хробак. Труба була такою великою, що він, якби схотів, міг би в неї зайти. Але він не хотів; бозна, що там за погань може чіплятися за чорне від диму внутрішнє личкування або які недобрі комахи чи звірі могли оселитись всередині. Вітер дмухав поривчасто. Задуваючи повз пашу поваленої димової труби, він видавав звуки, лячно схожі на ті, які видавав вітер, деренькочучи навошеними шнурками, які вони з батьком кожної весни натягували у лосячих ревунах. Він нервово відступив назад, раптом згадавши той фільм, який вони з батьком дивилися вчора ввечері в «Ранньому шоу». Фільм називався «Родан»[312 - «Rodan» (1956) - японський фільм про пару гігантських птерозаврів, які вилупилися з 200 млн-річного яйця в шахті й почали з понадзвуковою швидкістю літати по світу, руйнуючи літаки, будівлі, наганяючи жах на людей.], і дивитися тоді його було дуже кумедно, батько

реготав і кожного разу, як з'являвся Родан, покрикував: «Вали того птаха, Майкі», і Майк стріляв пальцем, поки до них не зазирнула мама, сказавши, щоб вгамувалися, поки в неї від цього галасу не розболілася голова.

Зараз те вже не здавалося таким забавним. У тому фільмі Родана з надір землі звільняли японські гірники, які прокладали найглибший у світі тунель. А дивлячись у чорну пашу цієї труби, надто легко можна було собі уявити такого птаха, що сидить, скулившись, на її дальньому кінці, з шкірястими кажанячими крилами, складеними на спині, і дивиться на маленьке кругле хлоп'яче обличчя, що зазирає в цю темряву, дивиться, дивиться своїми кільцьованими золотом очима.

Здрігнувшись, Майк відсахнувся.

Він мерщій пішов уздовж димової труби, яка вже до половини свого діаметра вгрузла в ґрунт. Земля тут трішки підвищувалася, і він спонтанно подерся нагору. Ззовні труба, з її розігрітою сонцем облицьованою череп'яною плиткою поверхнею, була зовсім не такою лячною. Він став на рівні й вирушив уперед, розпросторивши руки (насправді труба була надто широкою, щоб йому боятися з неї впасти, але він уявляв себе канатохідцем у цирку), насолоджуючись тим, як вітер провіває йому волосся.

На її дальнім кінці він зіскочив з труби й почав розглядати, що там; ще більше цегли, покручені виливниці, дерев'яні уламки, шматки іржавої машинерії. «Привези якийсь сувенір», – загадав йому батько в записці: йому хотілося знайти щось цікаве.

Він звільна підійшов ближче до зяючого провалля фабричного підвалу, обережно ступаючи по уламках, щоб не поранитися на битому склі. Його чимало було розкидано навколо.

Майк не забув про це провалля і батьківську засторогу триматися від нього подалі; пам'ятав він також про смерть, заподіяну на цьому місці п'ятдесят з чимось років тому. Він гадав, що, якщо й є в Деррі якесь місце, навідуване привидами, то це саме воно. Але, чи то попри це, чи саме через це, він був сповнений рішучості залишатися тут, поки не знайде чогось дійсно цікавого, щоб його привезти додому й показати батькові.

Він повільно й розважливо просувався до підвалу, міняючи курс на паралельний рваному боку провалля, коли внутрішній застережний голос шепотів йому, що він уже підібрався надто близько, що якийсь з послаблених весняними дощами країв може обсипатися під його ногами й понести його просто в ту діру, де може бути бозна-скільки гострого залізаччя, яке тільки й чекає, щоб наколоти його, мов якусь кузьку, залишивши помирати смиканою, іржавою смертю.

Він підняв віконну кватирку й відкинув її вбік. А ось ківш, такий величезний, наче для якогось велетенського стола, ручка в нього побрижена й покорчена якимсь неймовірно гарячим спалахом. А тут лежить якийсь поршень, такий величезний, що його не поворухнути, не кажучи вже підняти. Майк через нього переступив. Він через нього переступив, і...

«А якщо я знайду череп? – подумалось раптом. – Череп когось із тих дітей, яких вбило тут, коли вони полювали на великодні шоколадні яйця тоді, у тисяча-дев'ятсот-якомусь-там-році?»

Він роззирнувся довкола на омите сонцем поле, неприємно вражений цим припущенням. Вітер задував йому у вуха якусь низьку, наче видобуту з крученої мушлі-дудки ноту, і чергова тінь беззвучно полинула полем, наче тінь якогось велетенського кажана... або птаха. Його знову вразило, як тут тихо і як дивно виглядає це поле з його розкиданими рештками цегляного мурування і залізними одороблами, похиленими на той чи інший бік, немов викинуті на берег корпуси старих кораблів. Наче якась жахлива битва точилася тут багато років тому.

«Не будь таким полохливим, – відповів він сам собі непевно. – Вони тоді познаходили все, що можна було знайти, п'ятдесят років тому. Після того, як те трапилось. А якщо навіть не все, якісь інші хлопці – або й дорослі – познаходили... відтоді. Чи ти вважаєш, ніби ти єдиний, хто приходив сюди по сувеніри?»

«Ні, ні, я так не вважаю. Але...»

«Але що? – вимогливо перепитав у нього в голові здоровий глузд, і Майк подумав, що той дещо занадто голосно промовляє, дещо занадто швидко. – Якби навіть тут щось таке ще залишалось, воно б давно зогнило. А отже... що?»

Майк знайшов у бур'янах потріскану шухляду від конторського бюро. Поглянув на неї, відкинув убік і просунувся трохи ближче до підвального провалля, де всього такого було рясніше. Там він напевне що-небудь знайде.

«Але що, як там привиди? Ось про що йдеться. Що, як я побачу руки, які здіймаються над краєм цього провалля, і що, як вони почнуть надходити – діти у рештках свого святкового великоднього вбрання, вбрання, яке все зотліле та рване, і тавроване п'ятдесятма роками весняної грязюки й осінніх дощів, і злежаних зимових снігів. Діти без голів (він якось чув у школі, ніби після того вибуху одна жінка знайшла голову когось із жертв на дереві в себе на задньому подвір'ї), діти без ніг, діти оббіловані, як риба тріска, просто діти такі, як я, які могли прийти сюди gratis... gratis там унизу, у темряві... під похиленими залізними фермами й великими старими іржавими зубчастими колесами...»

«Ой, припини, заради Бога!»

Але йому пересмикнуло хребта дрожем, і він вирішив, що час уже взяти щось – абищо – і наживити к-чорту звідси п'ятами. Він нахилився, тягнучи руку майже навмання, і підібрав якесь зубчасте коліщатко, приблизно дюймів сім діаметром. У кишені в нього був олівець, тож він і скористався ним, швиденько, аби повиколупувати з зубців землю. Потім Майк поклав цей сувенір до кишені. Тепер можна йти. Ось зараз він уже піде, так...

Проте його ступні потроху рухалися в хибному напрямку, до провалля, і Майк із якимсь понурим жахом усвідомив, що має потребу зазирнути вниз. Він мусить побачити.

Ухопившись для опори за якийсь ніздрюватий брус, що стирчав похило з землі, Майк хитнувся вперед, намагаючись побачити, що там внизу, усередині. Це йому не зовсім вдалося. Він уже наблизився на відстань п'ятнадцяти футів до краю провалля, але все одно це було ще далекувато, щоб побачити його дно.

«Мені байдуже, побачу я те дно, чи ні. Я повертаюся. Сувенір у мене вже є. Я не маю потреби зазирати ні до якої старої паршивої діри. І в татовій записці було, щоб я тримався подалі від неї».

Але та хвороблива, майже гарячкова цікавість, що його охопила, не відпускала. Він наближався до провалля крок по кроку, нудотно, цілком розуміючи – щойно цей дерев'яний брус кінчиться, йому вже не буде за що триматися, а також розуміючи, що ґрунт тут дійсно багnistий, хисткий. Місцями вздовж краю провалля він бачив западини, наче осілі могили, і розумів, що то місця попередніх обрушин.

З серцем, що гупало йому в грудях неначе суворо розміреними кроками солдатських чобіт, він досяг краю і подивився вниз.

Птах сидів у проваллі на гнізді й дивився вгору.

Спершу Майк не був певен, що саме він бачить. Усі нерви й провідні шляхи в його тілі, здавалося, заклакли, включно з тими, які проводять думки. То був не просто шок від побаченого птаха-монстра, птаха, в якого груди були помаранчевими, як у перелітного дрозда, і чие пір'я було невиразним розсипчасто-сірим пір'ям горобця – то був більшою мірою шок від цілком несподіваного. Він очікував монолітів машинерії, напівугрузлих у застійні калюжі й чорну грязь; натомість він дивився вниз на велетенське гніздо, що заповнювало дно від краю до краю й від стіни до стіни. Воно було складене з такої кількості тимофіївки[313 – Тимофіївка (*Phleum alpinum*) – одно- або багаторічна трава до 60 см заввишки, сходить рано навесні, цінна пасовищна і сіножатна рослина.], що з цієї трави можна було б нагромадити дюжину тюків сіна, але ця трава була сріблястою, старою. Птах сидів посередині гнізда, в нього були яскраво окільцьовані, чорні, як свіжа, тепла смола, очі – і на якусь божевільну мить, перш ніж його параліч минувся, Майк у кожному з них побачив своє відображення.

А потім раптом земля здвигнулася, втікаючи йому з-під ніг. Він почув, як рвуться, піддаючись, неглибокі корені, і зрозумів, що сунеться.

З криком він метнувся назад, сказано крутячи руками, тримаючи рівновагу. І втратив її, важко гепнувшись на захарашену землю. Якийсь твердий, тупий уламок металу боляче вперся йому у спину, і в Майка вистачило часу подумати про те бродяжницьке крісло, перш ніж він почув вибуховий сплеск пташиних крил.

Насилу зіп'явшись на коліна, він поповз, озирнувся через плече й побачив, як птах злітає з провалля. З лускатими тьмяно-помаранчевими кігтями. Як він б'є крилами, кожне понад десять футів завширшки, хиллячи хаотично туди й сюди кволу траву-тимофіївку, наче вітром від роторів гвинтокрила. Птах видав скреготливий щebet. Кілька пір'їн вислизнули з його крил й спіральньо полинули назад до провалля.

Майк спромігся знов підхопитися на рівні й кинувся тікати.

Він біг через поле, вже не озираючись, боявсь озирнутися. Цей птах не був схожим на Родана, але він відчував, що це дух Родана підноситься з підвального провалля ливарні Кіченера, наче якась моторозна чортова пташка-зі-скриньки. Він спіткнувся, упав на коліно, підхопився й побіг далі.

Знов верескливо прозвучав той химерний скреготливий щебет. Тінь накрила Майка і, поглянувши вгору, він побачив тварюку: вона промайнула менш ніж за п'ять футів над його головою. Дзьоб птаха, брудно-жовтий, розкривався й закривався, показуючи всередині рожеву підбійку. Вихором розвернувшись, птах шугнув назад, на Майка. Породжений ним вітер обливав хлопця обличчя, доносячи з собою якийсь неприємний, сухий запах: піддашної пилюки, старого дрантя, зопрілих подушок.

Майк відскочив ліворуч, і тут же знову побачив ту повалену димову трубу. Він стрімголов кинувся до неї, побіг щодуху, лікті поршнями смикалися, короткими змахами шарпаючи його по боках. Птах прокричав, потім Майк почув лопотіння його крил. Наче вітрила. Щось штурхонуло його в потилицю. Теплий вогонь лийнув угору карком. Він відчув, як вогонь поширюється, коли кров почала сочитися йому під комір сорочки на спину.

Птах знову вихором розвернувся, наміряючись підчепити його своїми кігтями й понести геть, наче яструб польову мишку. Маючи намір віднести його собі в гніздо. Маючи намір його з'їсти.

І коли він згори шугнув до Майка – ті чорні, жахливі очі дивляться невідривно, – Майк різко метнувся праворуч. Птах лиш на крихту схибив. Необорним, нестерпним був порохнявий запах його крил.

Тепер він біг уздовж поваленої труби, повз нього мерехтіло її личкування. Він вже побачив, де вона закінчується. Якщо він зможе добігти до кінця й загачитися наліво, застрибнути досередини, можливо, тоді опиниться в безпеці. Птах цей занадто великий, щоб протиснутися досередини, думав Майк. У цьому він ледь не виявився неуспішним. Птах знову летів на нього, здіймаючись вище з наближенням, крила його лопотіли, штовхаючи вперед ураганний вітер, лускаті кігті цілилися на Майка, опускаючись. Він знов закричав, і цього разу Майку почувся триумф у голосі птаха.

Хлопець нахилив голову, обхопив її руками й тараном попер вперед. Кігті зімкнулись і на якусь мить птах був ухопив його за передпліччя. Це було так, немов хтось учепився неймовірно сильними пальцями з твердими нігтями. Кусючими, як зуби. Ляскіт пташиних крил звучав йому в вухах громом; він ледь зауважував, як довкола нього спадають пір'їни, деякі з них торкалися його щік, немов примарними поцілунками. Тоді птах знову здійнявся, вмент Майк відчув, як його тягне вгору, спершу прямо, потім навшпіньках... на одну крижану мить він відчув, що носики його кедів утратили контакт із землею.

– ПУСТИ мене! – крикнув він на птаха та з викрутом рвонув руку. Якусь мить кігті тримали, але потім рукав сорочки роздерся. Майк гепнувся знов на землю. Птах пронизливо скрикнув. Майк знову побіг, прориваючись крізь хвостове пір'я цієї тварюки, давлячись тим сухим смородом. То було наче біг крізь штору в душі, зшити з пір'я.

Не перестаючи кашляти, очі печуть від сліз і того якогось там гидотного пороку, що вкривав пір'я птаха, він ввалився досередини лежачого димаря. Не було зараз жодної думки про щось, що може чигати там, усередині. Він побіг у темряву, його захекані схлипи відгукувалися блідкою луною. Подолавши, либонь, з двадцять футів, він розвернувся до яскравого кола денного світла. Груди в нього здіймалися й опадали рвучкими хвилями. Раптом він усвідомив, що, якщо він хибно оцінив розмір птаха або розмір горла цієї труби, він покінчив з собою так само гарантовано, як ніби приставив собі до голови батьківську рушницю й натис гачок. Звідси не було виходу. Це була не просто труба; це був глухий завулок. Інший кінець цього димаря ховався під землею.

Птах видав той свій пронизливий крик знову, і раптом світло в кінці труби померхло, це він спустився перед нею на землю. Майк побачив його лускаті жовті лапи, кожна завтовшки як литка дорослого чоловіка. Потім птах нахилив голову й зазирнув досередини. Майк знову втопився поглядом у ті огидно блискучі, як свіжа смола, очі з їхніми райдужками, мов золоті весільні обручки. Дзьоб птаха розкривався й закривався, розкривався й закривався, і щоразу, як той стулявся, Майк добре чув «кляц», схоже на той звук, що його почувеш у себе в вухах, якщо достатньо сильно сам кляцнеш зубами. «Гострий

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=43699860&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

1

«Michael Stanley Band» – гурт у стилі «хартлендрок», заснований у місті Клівленді гітаристом-вокалістом Майклом Стенлі (нар. 1948 р.), був особливо популярний на Середньому Заході США у 1970–1980-х рр.; пісня «My Town» – хіт гурту 1983 р. (Тут і далі прим. перекл.)

2

George Seferis (Йоргос Сеферіадіс, 1900–1971) – видатний грецький поет, лауреат Нобелівської премії 1963 р.; цитата з його вірша «Повернення вигнанця».

3

Neil Young (нар. 1945) – один із найвпливовіших рок-музикантів, канадський гітарист-співак-композитор, громадський активіст; цитата з його пісні 1979 р. «Hey Hey My My (Out of the blue and into the black)», яка стала популярною ідіомою, що приблизно дорівнює нашій «з калюжі та в болото».

4

William Carlos Williams (1883–1963) – один з найулюбленіших і впливових американських поетів ХХ століття, який заробляв собі на життя, працюючи сімейним лікарем; «Paterson» – опублікована в 5 книгах (1946–1958) поема, уже за перші три книги якої автор отримав засновану 1950 р. першу Національну літературну премію з поезії; в поемі Вільямс філософськи-чуттєво описує історію розквіту й занепаду «колиски американської індустріальної революції», свого рідного міста Патерсон у штаті Нью-Джерсі, рефреном наголошуючи: «Нема ідей, окрім як у речах».

5

Bruce Springsteen (нар. 1949 р.) – співак-гітарист, який за свій високий статус в американській рок-культурі дістав прізвисько Бос; цитата з його хіта 1984 р. «Born in the U.S.A.» («Народжений у США»).

6

«F#r Elise» (1810) – одна з найпопулярніших фортепіанних п'ес композитора Людвіга ван Бетховена (1770–1827).

7

Нафтовими горілками-димогонами, які широко використовувалися для окурювання садів у приморозки, колись також послуговувалися для попередження здаля водіїв про перекриття дороги.

8

Kenduskeag – річка (довжина 52 км), що тече через третє за величиною в штаті Мейн місто Бенгор (36 тис. мешканців), з котрого С. Кінг змалював вигадане ним і присутнє в багатьох його творах місто Деррі; зокрема, яскравий відголосок описаних у книзі «Воно» подій читач може знайти в романі Кінга «11.22.63», виданому «КСД» 2012 р.

9

Bucksport – засноване 1792 р. містечко біля гирла ріки Пенобскот, притокою якої є Кендаскіг.

10

John Wayne (справжнє ім'я Меріон Моррісон: 1907–1979) – ушавлений героїчними ролями кіноактор, режисер і продюсер, символ мужності й одна з найпопулярніших особистостей класичного періоду Голлівуду; бойового офіцера торпедного катера Вейн грає у фільмі «They Were Expendable» («Вони були безповоротними», 1945).

11

«Gulf Wax» – популярний у американців бренд технічно-харчового парафіну, який, зокрема, використовується для консервації фруктів, глазурування кондитерських виробів тощо.

12

Chester Huntley (1911–1974) – один із співведучих найпопулярнішої у 1950–1960-х щовечірньої програми новин «Huntley-Brinkley Report», яку канал Ен-бі-сі подавав у формі телесту: різкий і серйозний Чет Гантлі віщав з Нью-Йорка, а саркастичний Девід Брінклі (1920–2003) з Вашингтона.

13

Commies – комуністи, загальна назва на Заході мешканців Росії (СРСР) та місцевих лівих у часи холодної війни.

14

Аттіла Гун, або Завойовник (396–453) – каган племені гунів, вождь союзу кочових племен, який завойовав пів-Європи, створивши державу, що сягала від Рейну до Чорного моря, охоплюючи й сучасну територію України.

15

«Kiwi» – заснований 1906 р. в Австралії бренд засобів догляду за шкірою; «Windex» – заснований 1933 р. бренд засобів для чистки скла й твердих поверхонь; «TurtleWax» – заснований 1941 р. бренд автомобільної косметики, логотипом якого слугує зображення зеленої усміхненої черепахи в капелюсі-циліндрі.

16

«Vicks VapoRub» – ментолово-камфорно-евкаліптова мазь для розтирання грудей і горла при застуді дітей, яка випускається з 1894 р.

17

«Philco» – заснована 1892 р. філадельфійська компанія з виробництва електроприладів, яка вивела на ринок чимало інновацій (зокрема, перше телемовлення 1932 р., перші поверхово-бар'єрні транзистори для швидкісних комп'ютерів у 1953, лідер з виробництва й продажу радіоприймачів тощо), збанкрутувала 1961 р., хоча бренд все ще існує.

18

Little Richard (нар. 1932 р.) – піаніст і співак з надзвичайно верескливим голосом, «архітектор» класичного рок-н-ролу, автор численних евергрінів у цьому жанрі.

19

«Juilliard School» – заснована 1905 р. в Нью-Йорку консерваторія, один із найшанованіших у світі освітніх закладів у сфері виконавчих мистецтв.

20

Augusta – засноване 1607 р. місто, столиця штату Мейн (1958 р. близько 21 тис. мешканців).

21

Алюзія на образливий вираз: «Ти не відрізниш лайно від "Шиноли"», який увійшов в американський сленг у часи Другої світової війни; «Shinola» – заснована 1907 р. у Детройті компанія з випуску гуталіну, яка поступово також освоїла випуск інших продуктів і зараз славиться своїми високоякісними наручними годинниками, велосипедами тощо (політика компанії – вироби суто з американських компонентів).

22

Возо – клоун, що з 1946 р. був персонажем грамплатівок та ілюстрованих книжок, а з 1949 став героєм численних телешоу, мультфільмів тощо; Clarabell – безсловесний клоун у смугастому костюмі, який відповідає на запитання лише «так» або «ні», натискаючи на клаксон у себе на животі; «Howdy Doody» (1947–1960) – побудована на циркових і ковбойських темах найпопулярніша свого часу дитяча телепередача за участю акторів, ляльок-маріонеток та дитячої аудиторії; Роберт «Баффало» Сміт (1917–1998) – її незмінний ведучий.

23

Ronald McDonald – створений у 1963 році актором Віллардом Скоттом, одним з виконавців ролі клоуна Бозо, новий персонаж-клоун, який став символом однойменної мережі фаст-фудів.

24

«Pitch-Til-U-Win» – одна з традиційних ярмаркових розваг: накидання здаля кілець на дерев'яні кілки, до яких прив'язані різноманітні виграші.

25

«The Fugitive» (1963–1967) – серіал про невинно засудженого за вбивство своєї дружини лікаря, який втікає від правоохоронців і одночасно шукає справжнього вбивцю, таємничого однорукого чоловіка.

26

Tramp chair – створений на початку XIX ст. засіб покарання, яким користувалися в містечках, що не могли собі дозволити утримувати окрему в'язницю: оплетене залізними смугами крісло, в яке саджали і замикали в ньому на день-два (іноді возячи вулицями на возі для демонстрації) дрібних злочинців і волоцюг.

27

«Ac-Cent-Tchu-Ate the Positive» – написана у формі гумористичної проповіді 1944 р. пісня, яку відтоді виконують безліч зірок поп-музики.

28

«Def Leppard» – заснований 1977 р. англійський геві-метал-гурт, в якому грає однорукий барабанщик, котрий втратив кінцівку в автокатастрофі 1984 р.; «Twisted Sister» – заснований 1972 р. американський глем-рок-гурт, зокрема ушавлений своїм гротескним макіяжем і перевдяганням у жіночі шати; «Judas Priest» – заснований 1969 р. англійський метал-гурт, що першим почав вбиратися на сцені у клепану чорну шкіру в стилі садо-мазо (тільки 1998 р. соліст гурту Роб Гелфорд публічно оголосив, що він гей).

29

John Mellencamp (сценічний псевдонім Cougar, Пума, нар. 1951 р.) – американський вокаліст-гітарист, автор душевних пісень у стилі хартленд-рок.

30

«Barbershop» – започаткований наприкінці XIX ст. відвідувачами перукарень, які чекали своєї черги, стиль чотириголосої вокальної музики а-капела, специфічний своїм багатим обертонами звучанням, коли чується більше голосів, ніж їх насправді співає.

31

Junior high school – школа в тих штатах, де існує чотирирівнева система освіти, в якій після початкової школи навчаються діти 10–14 років (деінде вікові параметри різняться).

32

David Wechsler (1896–1981) – провідний американський психолог, розробник відомих систем вимірювання рівня інтелекту в дітей і дорослих.

33

«Trailways» – заснована 1936 р. група з 80 незалежних автобусних компаній; «Greyhound» («Сірий пес-гончак») – найбільша у світі компанія міжміського автобусного сполучення, заснована 1914 р. в Техасі шведським емігрантом-шахтарем Еріком Вікманом; Aroostock – найбільший у штаті Мейн округ на кордоні з Канадою.

34

Четвертого липня відзначається День незалежності, головне національне свято в США.

35

Portland – засноване 1633 р. найбільше місто (66 тис. мешканців) у штаті Мейн на березі Атлантичного океану.

36

«Ramrod leather bar» («Шомпол – шкіряний бар») – відомий своїм маскарадним фетиш-стилем гей-клуб у бостонському районі Фенвей; Park-slip – паркова вулиця на Нижньому Мангеттені в Нью-Йорку, куди Стівен Кінг помістив вигаданий ним гей-клуб «BigBoy».

37

Маються на увазі оригінальні журнали типу «Playboy» та «Penthouse», в яких, окрім фото оголених дівчат, також регулярно публікуються літературні твори як відомих письменників, так і авторів-початківців.

38

Concord – у Новій Англії є кілька місцин з цією назвою, від крихітного селища в штаті Мейн до столиці штату Нью-Гемпшир.

39

Lajos Kossuth (1802–1894) – лідер національно-демократичної революції і президент першої незалежної Угорської республіки (1848–1849); після поразки мадярів у визвольних змаганнях був з шанною прийнятий у США, де його ім'ям названо кілька міст.

40

Bangor – третє за величиною (32 тис. мешканців) місто в штаті Мейн, столиця округу Пенобскот.

41

Dayton – засноване 1753 р. містечко (менш ніж 2 тис. мешканців) на півдні штату Мейн.

42

Thomaston – засноване 1630 р. місто, де 1824 р. було збудовано штатну в'язницю Мейну, яка проіснувала там до 2002 р.

43

«Plymouth Duster» – дводверний спортивного типу автомобіль, що випускався компанією «Крайслер» у 1970–1976 рр., а отже, або дістався комусь із цих персонажів у спадщину, або був куплений уживаним.

44

5 футів 5 дюймів = 165 см; 135 фунтів = 61 кг.

45

10 футів = 3 м; 23 фути = 7 м.

46

«Frito» – бренд кукурудзяних чипсів, які випускаються з 1959 р.

47

«Kinkothe Klown» – персонаж пісні пародійно-сатиричного гурту «Ogden Edsl» (1970–1983), педофіл у клоунському костюмі; під Щасливим Гоміком мається на увазі Х'юберт Селбі (1928–2004), автор скандального на час першої публікації роману про життя соціальних низів «Останній поворот на Бруклін» (1964), де, зокрема, уперше йдеться про почуття власної гідності гомосексуалістів.

48

Shawshank – вигадана Стівеном Кінгом в'язниця, ушлавлена в його повісті «Порятунк з Шошенка» та багатьох інших творах.

49

South Widham – засноване 1753 р. містечко, де з 1919 р. працює виправна колонія штату Мейн легкого й середнього режимів ув'язнення.

50

«Family Feud» – започаткована 1976 р. телевікторина, в якій змагаються дві сім'ї і виграє та, чиї відповіді на запитання збігаються з більшістю тих відповідей, що дали на те саме запитання попередньо опитані люди з вулиці.

51

Richard Dawson (1932–2012) – американський актор-комік англійського походження, був першим ведучим телевікторини «Сімейна ворожнеча».

52

Алюзія на термін із психології «синдром вагона для худоби», який означає постійний страх депортації, що був притаманний євреям, які пережили Голокост.

53

Біблійна алюзія на «Повторення закону» 29 : 17: «Стережіться, щоб не був серед вас чоловік або жінка, або рід, або плем'я, що серце його сьогодні відвертається від Господа, Бога нашого, щоб піти служити богам цих народів, щоб не був серед вас корінь, що вирощує жовч та полин».

54

«State University of New York» – загальна назва фінансованої штатом Нью-Йорк великої мережі освітніх закладів, до якої входять десятки коледжів і університетів, розташованих у різних містах і містечках штату.

55

«Gone with the Wind» (1936) – знаменитий роман Маргарет Мітчел (1900–1949) про плантаторську родину на Півдні США, дія якого відбувається від початку Громадянської війни з 1861 до 1873 р., і однойменний фільм 1939 р.; «Завтра буде інший день» – остання фраза в романі, яку промовляє головна героїня Скарлет О'Гара.

56

South Bronx – район міста Нью-Йорк, знаний своїм багатоетнічним населенням.

57

У 1970-х середня початкова зарплатня шкільного вчителя з дипломом бакалавра в США становила \$ 7200 на рік.

58

Росопо – мальовнича пагориста місцевість із лісами, річками й озерами на північному сході штату Пенсільванія.

59

«H&R Block» – заснована 1955 р. братами Генрі й Річардом Блоками бухгалтерська компанія, що спеціалізується на оптимізації податків.

60

Nickel - монета 5 центів.

61

«Radio Corporation of America» (1919–1986) - перша у світі комерційна радіокорпорація, яка також випускала професійне та побутове радіотелевізійне й звукозаписувальне обладнання, комп'ютери, грамплатівки тощо.

62

Atlanta - засноване 1837 р. місто (одне з найбагатших у США; у 1980-х близько півмільйона мешканців), столиця штату Джорджія; Birmingham - засноване 1871 р. місто, найбільше (у 1980-х близько 300 тис. мешканців) у штаті Алабама.

63

Woody Allen (нар. 1935 р.) - кінорежисер, сценарист, актор єврейського походження, відомий зокрема своїм парадоксальним гумором.

64

«La-Z-Boy» - бренд м'яких домашніх меблів, які випускає однойменна компанія, заснована 1929 р. у штаті Мічиган.

65

«Stayfree» – створені на початку 1970-х перші у світі гігієнічні прокладки, що не потребували спеціальних лямок для підв'язки, а завдяки спеціальному покриттю самі утримувалися на трусиках чи колготах.

66

«Вітамін Е» – американська ідіома, що означає сексуальний екстаз.

67

В американській практиці книжки в паперовій обкладинці видають масовими, мільйонними накладками, уже після того як вони здобули популярність у «твердому» виданні, тому вони значно дешевше коштують.

68

Blarney stone – брила в стіні збудованого 1446 р. замку Бларні у графстві Корк (Республіка Ірландія); вважається, хто поцілує ту брилу блакитного відтінку, той стане невідпорно красномовним.

69

«Dixie» – популярне на південному сході США пиво, що випускалося заснованою 1907 р. у Новому Орелані однойменною компанією до її занепаду в результаті потопу 2005 р.

70

«Mystik» – бренд самоклеючої стрічки, що випускалася заснованою 1857 р. компанією «Borden», поки через її можливу токсичність не була заборонена 1999 р. Агенцією з охорони довкілля.

71

«Gillette» – бренд, що до 2005 р. належав однойменній компанії, заснованій 1901 р. винахідником штапованих бритвених лез Кінгом Джиллетом (1855–1932).

72

«Bracelets of Fortune» – термін з хіромантії, який означає зморшки в тому місці на руці, де до передпліччя примикає долоня. Вважається, що більше цих зморшок, то довше людина матиме життя.

73

«Motown» – заснована 1959 р. в Детройті (звідси її назва «Мотор-місто») звукозаписувально-видавнича компанія, яка, створивши оригінальний «мотавн-саунд», вивела на міжрасовий музичний ринок багато видатних афроамериканських артистів у стилі соул та інших.

74

«I Heard It Through the Grapevine» (1966) – повільно-ритмічна, похмурого настрою пісня про зраду коханої, пісня стала найбільшим хітом компанії «Мотавн» 1968–1969 у виконанні чорного співака Marvin Gaye (1939–1984).

75

Logan – міжнародний аеропорт у Бостоні, який з 1956 р. називається ім'ям генерала й сенатора Едварда Лоренса Логана (1875–1939).

76

«Avis» – компанія з оренди автомобілів, заснована 1946 р. колишнім військовим пілотом Ворреном Ейвісом, завдяки тому, що він казав: «Бо сам ніколи не міг вчасно знайти собі на землі вільної машини».

77

26 миль ~ 48 км.

78

«Джорджійський персик» – еротично забарвлена ідіома на означення дівчини-гарнюні з південного сходу США.

79

Лось є одним з офіційних символів штату Мейн.

80

Рефрен автобіографічної, ностальгійно-іронічної пісні Брюса Спрінгстіна «Glorious Days» (1984) з його найпопулярнішого альбому «Born in the U.S.A.».

81

«Ma Bell» – сукупна народна назва заснованих 1877 р. Александром Беллом кількох компаній, які в певні періоди монополізували американський ринок телефонного зв'язку.

82

Doctor Octopus – герой коміксу «Людина-Павук», божевільний учений з чотирма потужними механічними мацаками на спині.

83

Алюзія на пісню Пола Саймона «Все ще шалений після стількох років» («Still crazy after all these years», 1975), у якій ідеться про те, що ностальгія залишає по собі гірке почуття самотності; Paul Simon (нар. 1941 р.) – композитор-поет-співак-гітарист, один із найвпливовіших музикантів у жанрі фолк-рок.

84

«Welch Foods» – заснована 1869 р. компанія, яка випускає різноманітні продукти з винограду та інших ягід.

85

«Carlton» – зневажані запеклими курцями ультралегкі сигарети, що випускаються з 1964 р., на пачці яких уперше почали вказувати вміст нікотину і смол.

86

Річ імітує уявну промову кандидата в президенти Джона Кеннеді перед виборами 8 листопада 1960 року, в якій той згадує свою дружину Джекі (Жаклін) і свого брата Боббі (Роберта Кеннеді), котрого, ставши президентом, ДжФК призначив генеральним прокурором.

87

«Arbitron» – заснована 1949 р. компанія, що займалася маркетинговими дослідженнями на ринку радіомовлення; 2012 р. була придбана за \$1,26 млрд компанією-конкурентом «Nielsen».

88

Алюзія на пісню «Boogie Shoes» (1975) диско-фанк-гурту «KC and the Sunshine Band» (1973–1985).

89

Clarence Clemons, Jr. (1942–2011) – харизматичний чорношкірий музикант, під два метри зростом, постійний саксофоніст у гурті Брюса Спрінгстіна «E Street Band»; виступав також з іншими зірками і записав кілька сольних альбомів.

90

Алюзія на псевдорелігійний гімн до вісника Божого, архангела Гавриїла «Blow, Gabriel, Blow», написаний одним з фундаторів американської поп-музики Колом Портером (1891–1964) для його знаменитого мюзиклу «Все годиться» («Anything Goes», 1934).

91

Keith Moon (1946–1978) – барабанщик британського рок-гурту «The Who», уславлений унікальним стилем гри й, крім того, деструктивною поведінкою: тотальне руйнування барабанів під кінець концерту, викидання телевізорів з вікна, вибухові пакети, прив'язані до дверних ручок чужих готельних номерів тощо.

92

«Mylanta» – ліки, що продаються без рецепта, проти печії і болю в шлунку.

93

Ansel Adams (1902–1984) – фотограф і природоохоронець, ушлюблений своїми чорно-білими знітками диких краевидів американського Заходу; Big Sur – 90-мильна частина безлюдного узбережжя в центральній Каліфорнії, де гори обриваються просто в Тихий океан.

94

Мається на увазі вигідне розташування будинку, його ймовірна захищеність від традиційних для Каліфорнії природних небезпек: землетрусів та лісових пожеж.

95

За купівельною спроможністю 4 тис. доларів 1985 року приблизно дорівнюють \$8660 у 2014.

96

«Seabees» – службовці будівельних батальйонів ВМС США.

97

«Moby Dick» – велетенський білий кит, персонаж роману (1851) класика американської літератури Германа Мелвілла (1819–1891), в якому оповідається епічна історія гонитви за ним.

98

Le mot juste (фр.) – правильне визначення.

99

«Eames» – модель зручного м'якого крісла зі шкіряною оббивкою, створена 1956 р. братами-дизайнерами Чарлзом і Реєм Імзами.

100

«MG» – двомісні спортивні кабриолети, що випускалися тепер уже неіснуючою британською компанією «MG Car Company Limited» (1924–2005).

101

Молодотурки – реформаторська, прогресистська партія в Туреччині (1889–1918); відтоді ця назва стала популярною ідіомою для означення якогось руху чи угруповання нетерплячих, словнених нових ідей молодих людей.

102

Омаха – розташоване на ріці Міссурі найбільше місто штату Небраска на середньому заході США.

103

«76» – заснована 1932 р. мережа автозаправних станцій, у назві якої відображено рік прийняття Декларації незалежності США 1776, а також октанове число пального на рік заснування компанії.

104

«Rexall» – заснована 1902 р. колись потужна мережа аптечних крамниць.

105

«Citizen's band radio» – радіопростір «громадського діапазону» на частоті 27 МГц, який у США вільно використовується будь-якими особами, громадськими чи комерційними організаціями.

106

Redondo Beach – популярне каліфорнійське курортне місто на березі Тихого океану в окрузі Лос-Анджелес.

107

Salt Lake City – засноване 1847 р. найбільше місто і столиця штату Юта.

108

«Learjet» – створені на основі прототипу штурмового бомбардувальника реактивні літаки бізнес-класу, які випускає однойменна компанія.

109

«ВАМА» – неофіційне прізвисько Алабамського університету і, зокрема, його спортивних команд.

110

«Teterboro» – аеропорт в однойменному окрузі штату Нью-Джерсі, класу «запасний-стоянковий», які зазвичай містяться неподалік великих міжнародних аеропортів.

111

«Doral» – сигарети, що випускаються з 1969 року й позиціонуються на ринку як «дамські».

112

«Olympia» – найпопулярніше колись на північному заході США пиво, яке варила заснована у штаті Вашингтон німецькими емігрантами однойменна броварня (1896–1983), бренд існує й тепер, хоча належить іншим фірмам.

113

Barbara Ann Mandrell (нар. 1948 р.) – найпопулярніша кантрі-співачка у 1970–1980-х рр., до того як була дуже поранена в автокатастрофі 1984 року.

114

Крибедж – гра колодою з 52 карт для двох і більше учасників, які відмічають набрані ними очки, втикаючи спеціальні кілочки в дірочки на довгій дошці.

115

«Four Roses» та «Wild Turkey» – віскі типу «бурбон», які виробляються різними фірмами в штаті Кентуккі, перше з 1888, а друге з 1940 року; друге довшої витримки й трохи дорожче.

116

«Spinners» – заснований 1954 р. вокальний квінтет у стилі ритм-енд-блюз, який існує й зараз; «The Rubberband Man» (1976) – їхній хіт про екстравагантного музиканта, який зачепивши гумову стрічку за великі пальці ніг, натягує її собі на носа і таким чином за її допомогою гуде басову партію.

117

Фраза з класичного рок-хіта «Splish Splash», записаного 1958 року Боббі Даріном (1936–1973), де герой співає, як він вийшов мокрий з ванни і побачив, що в його хаті гуде вечірка, повно люду і всі танцюють.

118

«Cartwheel» – колекціонерська назва монети, яка випускалася у 1878–1904 і та у 1921–1928 роках; завдяки методу карбування, така монета при похитуванні її під світлом пускає блишки колом, ніби крутяться спиці в колесі (зокрема, таким чином сьогодні відрізняють на око монети старого карбування від сучасних підробок).

119

Hemingford – містечко на заході штату Небраска; Стівен Кінг згадує Гемінгфорд також у своїх творах «Протистояння», «Діти кукурудзи», «Повна темрява без зірок».

120

«John Deere» – заснована 1837 р. ковалем-винахідником Джоном Діром (1804–1886), найбільша сьогодні у світі корпорація з виробництва сільськогосподарських машин.

121

Шандра (*Marrubium vulgare*), або кінська м'ята – лікарська рослина, різновид глухої кропиви, яку в Україні традиційно використовували як засіб проти проносу і кашлю, а також для збудження апетиту; у США на основі цієї рослини віддавна випускають різних форм цукерки з гіркувато-м'ятно-солодким смаком.

122

Marion Mo Bandy (нар. 1944 р.) – кантрі-співак, чия популярність припала на 1970-ті роки.

123

Перераховані в цій фразі ліки широко відомі американцям і продаються без рецепта, а отже, герой сам собі їх «призначив»: «Anacin» – популярний анальгетик; «Excedrin» – потужніший болетамівний засіб; «Excedrin PM» – анальгетик зі снодійним ефектом; «Contac» – торгова назва псевдоефедрину, засобу проти астми; «Gelusil» – засіб проти печії й газів; «Tylenol» – бренд, під яким у США виробляється парацетамол; «Vicks» – мазь для розтирання при застуді чи болях суглобів; «Vivarin» – торгова назва кофеїну; «Serutan» – проносне, рекомендоване особливо літнім людям («Lawrence Welk Show» – музично-розважальна телепередача, що виходила у 1955–1981 рр.); «Phillips Milk of Magnesia» – сульфат магнію, протисудомний і також потужний проносний засіб; «Roloids», «Turns», «Digestel» – різні бренди тотожних за дією засобів проти кислотності шлунка.

124

«Geritol» – комплекс вітамінів з препаратами заліза і мінеральними додатками.

125

«Sucrets» - популярні льодяники від кашлю, що випускаються з 1931 р.

126

«Listerine» - потужний антибактеріальний розчин, створений 1879 р. для миття хірургічних інструментів, який з 1895-го став засобом для полоскання рота.

127

Thurman Munson (1947–1979) - знаменитий бейсболіст команди «Нью-Йорк Янкі», розбився на смерть, пілотуючи приватний літак, коли виконував тренувальні злети й посадки.

128

Valium - стара назва транквілізатора діазепаму; Percodan - наркотично-болетамієвий засіб; Elavil - антидепресант; Darvon - анальгетик опіоїдної категорії; Quaalude (метаквалон) - снодійне.

129

Midol - засіб, що гасить болючі відчуття в жінок під час менструацій; Blistex - бренд, під яким випускаються різні засоби догляду за губами та шкірою.

130

Alfredo Al Pacino (нар. 1940 р.) - актор, сценарист, режисер, особливо популярний у 1970–1980-х.

131

Seth Thomas (1785–1859) – засновник компанії з виробництва підлогових, настільних і настінних годинників, яка припинила своє існування у 1980-х, але з 2009 р. інша компанія випускає годинники під цим знаменитим брендом.

132

«La Guardia» – міжнародний аеропорт у нью-йоркському районі Квінз, названий 1953 р. на честь мера Фіорелло Ля Гвардіа (1882–1947), який 1937 р. наполіг на побудові цього першого в Нью-Йорку комерційного аеропорту.

133

«Amtrak» – заснована 1971 р. державна корпорація, що забезпечує в США дальні пасажирські перевезення залізницею; «Pennsylvania Station» – побудований 1910 р. найпотужніший (600 тис. пасажирів щодня) залізничний вокзал Нью-Йорка, розташований на підземних рівнях під спортивно-концертним комплексом «Медісон-сквер-гарден».

134

«South Station» – центральний залізничний вокзал і автобусна станція в Бостоні, найбільший наземний транспортний вузол Нової Англії.

135

Cape Cod – назва автосервісу від великого півострова площею 880 км

, що видається в Атлантичний океан від узбережжя штату Массачусетс, який є популярною курортною місцевістю з багатьма культурно-історичними пам'ятками.

136

Цитата з вірша «Смерть наймита» (1915) одного з найвпливовіших американських поетів XX ст. Роберта Фроста (1874–1963).

137

Freeman McNeil (нар. 1959 р.) – зірковий гравець футбольної команди «Нью-Йорк Джетс». Brobdingnag – країна велетнів у романі англійського сатирика Джонатана Свіфта (1667–1745) «Мандри Гуллівера» (1726).

138

Barry Manilow (нар. 1943 р.) – один із найпопулярніших поп-співаків 1970–1980-х, автор-виконавець романтичних хітів; «Supremes» (1959–1977) – дівоче вокальне тріо в стилі ритм-енд-блюз, найпопулярніший свого часу серед білих слухачів афроамериканський гурт.

139

406 фунтів = 184,16 кг.

140

180 фунтів = 81,64 кг.

141

Jack Sprat – прізвисько людини-замірка від англійської приказки: «Джек Тюлька жирного не їсть, його жона пісного – коли обідають удвох, не залишається ніц істівного».

142

Алюзія на старовинну англійську лічилку: «На базар, на базар, купити поросля. Знову вдома, знову вдома з жирною свинею. Годуймо, годуймо її до Різдва».

143

«St. Regis» - п'ятизірковий люкс-готель на П'ятій авеню; «American Broadcasting Company» - «Американська радіотелевізійна корпорація», головна будівля якої розташована всього лише за Централ-парком від П'ятої авеню.

144

«Checker» - заснована 1910 р. компанія, що у 1958–1982 рр. виробляла найвідоміші в США автомобілі-таксі й володіла таксопарками в кількох містах.

145

«Brownies» - шоколадні бісквітні тістечка, які випускаються з кінця XIX ст.

146

«Hardcastle and McCormick» (1983–1986) - пригодницький телесеріал про ексцентричного суддю на пенсії та вправного крадія автомобілів, які разом розшукують непокараних злочинців; «Falcon Crest» (1981–1990) - серіал про перипетії життя й бізнесу каліфорнійської родини, яка володіє виноградником «Соколина гряда».

147

Командир загону космічних рейнджерів у першому в історії телебачення серіалі цього жанру «Captain Video and His Video Rangers» (1949–1955).

148

«Shoe-fitting fluoroscope» – створений 1919 р. лікарем Джейкобом Ло рентгенівський апарат для з'ясування форми та розміру стопи та підбору зручного взуття, звичайний пристрій у взуттєвих крамницях США до початку 1970-х рр.

149

Мається на увазі «Brannock Device» – створений 1926 р. винахідником Чарлзом Бренноком (1903–1992) простий у використанні пристрій для точного вимірювання співвідношення довжини, ширини й підйому людської стопи, яким було покладено стандарт для сучасної взуттєвої промисловості.

150

Світ у 1950–1960-х переживав найпотужнішу епідемію поліомієліту з частими смертельними випадками, відтоді чимало людей залишилися паралізованими.

151

«Sears, Roebuck & Co» – заснована 1893 р. компанія з продажу товарів за каталогами з поштовою доставкою; сьогодні – мережа універмагів, яка продовжує випускати спеціалізовані каталоги.

152

Rhode Island – один із штатів регіону Нової Англії, найменший за територією в США.

153

«Seven Eleven» – заснована 1927 р. торговельна мережа, в назві якої було відображено час роботи її супермаркетів – з 7 : 00 до 23 : 00, але з 1963 р. більшість їх перейшла на цілодобовий режим.

154

«Tupperware» – пластиковий посуд, який випускається з 1946 року, популярний тому, що його можна герметично закривати; тут гра слів, бо йдеться не про горілку «Romanoff», а про локшину з такою ж назвою, яку випускає заснована 1896 року італійською емігранткою в Огайо компанія «Teresa Marzetti Co».

155

Inning – кожна з дев'яти основних фаз гри в бейсбол, яка не має фіксованого часу, за певного стану рахунку призначаються додаткові інінги.

156

«Chicago White Sox» («Білі шкарпетки») – заснована 1901 року команда Центрального дивізіону, Американської бейсбольної ліги, Головної бейсбольної ліги.

157

«Jim Beam» – найпопулярніший сорт віскі бурбон, що випускається з 1795 року.

158

«Ship'n'Shore» – заснована у 1920-х рр. сімейна фірма, яка шила якісний жіночий і дитячий одяг, першою застосувавши композитні тканини з бавовни й поліестеру, які не потребували прасування; бренд був особливо популярним у 1950–1960-х.

159

Hyannis Port – курортне селище на мисі Код, в Массачусетсі, де з 1926 року розташовувалися заміські садиби членів родини Кеннеді.

160

Lake Forest – засноване 1861 р. місто (впливовий культурно-бізнесовий центр) на березі озера Мічиган за 30 миль від Чикаго.

161

«Chevrolet Vega» (1970–1977) – недорогий субкомпактний автомобіль спортивного силуету, популярний у той час у США серед початківців і молодих сімей.

162

Albert Chesley (нар. 1957 р.) – 1982 року гравець футбольної команди «Chicago Bears» («Чиказькі ведмеді»).

163

«Misterogers' Neighborhood» (1966–2001) – створений священником і освітянином Фредериком Роджерсом (1928–2003) пізнавальний телесеріал, характерний лагідною, доступною навіть п'ятирічним дітям формою пояснень складних речей.

164

«Little House on the Prairie» (1932–1943) – серія автобіографічних дитячих книжок Лори Інгалз Вайлдер (1867–1957) про часи освоєння Дикого Заходу, за якими досі знімаються серіали, мультфільми, ставляться спектаклі тощо.

165

Wichita – засноване 1863 р. найбільше місто (у 1980-х рр. близько 270 тис. мешканців) штату Канзас.

166

«American Bandstand» («Американська естрада»: 1952–1989) – музична телепередача з аудиторією в студії; найпопулярніша серед тинейджерів у часи рок-н-ролу і біг-біту.

167

Spanking stick – традиційне в старій англійській та американській культурах знаряддя для тілесних покарань по сідницях: пласка дерев'яна палиця (на кшталт кухонної лопатки з короткою ручкою і довгою лопаттю) завширшки до 10 см, завдовжки до 1 м; може на собі мати отвори, повчальні написи, бути обшитою шкірою або зробленою цілком з товстої волової шкіри.

168

«K-Mart» – заснована 1899 р., сьогодні найбільша у світі мережа універмагів дешевих цін.

169

Franklin Delano Roosevelt (1882–1945) – 32-й президент США (1930–1945), єдиний, що обирався чотири рази поспіль; усе життя був завзятим курцем.

170

«O'Hare» – міжнародний аеропорт у Чикаго, названий на честь пілота винищувача Едварда О'Хари (1914–1943), першого повітряного аса морської авіації США (поширене ірландське прізвище O'Hare наспраді вимовляється О'Хер, але на наших теренах традиційно-цнотливо передається інакше).

171

«Chantilly» – історична назва різноманітного порцелянового посуду, зокрема й пляшечок для парфумів, які вироблялися в однойменному французькому містечку в 1730–1800 рр.

172

Cutlass («Шабля») – бренд, під яким у 1960–1999 рр. випускала різноманітні легкові машини компанія «Oldsmobile».

173

«Levi's» – незмінно популярні джинси, що випускаються заснованою 1853 р. компанією «Levi Strauss & Co.».

174

Dime - монета номіналом десять центів.

175

«Glenfiddich» - односолодове шотландське віскі від 12 до 50 років витримки, що виробляється з 1886 р.

176

«Pye» - заснована Вільямом Паєм 1896 року в Кембриджі фірма з виробництва лабораторних приладів, перші телевізори почала випускати 1937 р.; 1988 р. була придбана концерном «Філіпс».

177

«Dallas» (1978–1991) - серіал про життя заможної техаської родини нафтовиків і ранчерів, що встановив чимало стандартів, за якими знімаються сучасні «мільні опери».

178

John Updike (1932–2009) - відзначений американськими літературними нагородами романіст, поет, новеліст, чиї інтелектуального гатунку твори були (особливо у 1960-х) бестселерами.

179

William Faulkner (1897–1962) - лауреат Нобелівської премії (1949) з літератури, один із найбільш читаних і найповажаніших у світі американських письменників.

180

Joyce Carol Oates (нар. 1938 р.) – відзначена багатьма літературними преміями авторка понад 40 романів, багатьох п'ес і збірок поезій, університетська професорка; у творчості не користується друкарською машинкою чи комп'ютером, усі свої тексти пише рукою.

181

Мається на увазі війна у В'єтнамі, бурхливі демонстрації проти якої в американських університетах і коледжах (іноді з жертвами серед протестувальників) тривали від середини 1960-х до початку 1970-х.

182

Richard Matheson (1926–2013) – письменник і кіносценарист, який плідно працював у жанрах фантастики й жахів; зокрема, йому Стівен Кінг присвятив свій роман «Зона покриття», який було видано «КСД» у 2006.

183

George Orwell (1903–1950) – англійський письменник, критик, журналіст; автор найвпливовішого у світовій культурі анти тоталітарного роману «1984».

184

$10^{\circ}\text{F} = -23,3^{\circ}\text{C}$.

185

«Grateful Dead» – заснований у середині 1960-х у Сан-Франциско фолк-блюз-рок-гурт, який донині залишається головним мистецько-ідеологічним мотором психоделічної філософії хіпі.

186

«Writer's Market» – заснований 1921 року щорічний довідник для письменників, що бажають продати свої твори, який ще іронічно називають «Біблією авторів».

187

«Mom & Pop» – загальна назва сімейних крамничок чи інших дрібних бізнесів, чії власники зазвичай і мешкають при своїх закладах.

188

Dennis Etchison (нар. 1943 р.) – один із найповажаніших Стівеном Кінгом американських авторів, який пише в жанрі жахів та «похмурої фантастики».

189

«The Jar» – оповідання Рея Бредбері про куплену на ярмарку-карнавалі банку з заспиритованою істотою, яка своїм містичним впливом доводить покупця до вбивства дружини.

190

William Goldman (нар. 1931 р.) – успішний романіст і драматург, який пізніше став одним із найяскравіших сценаристів, нагороджений «Оскарами» та іншими фаховими преміями, зокрема переробив для кіно романи Стівена Кінга «Мізері», «Серця в Атлантиді», «Ловець снів» та консультував сценариста фільму «Долорес Клейборн».

191

Poppers – сленгова назва амілнітриту й схожих за складом ліків, які віддавна використовуються для інгаляцій при серцевих нападах і певних отруєннях; рекреаційний наркотик, що викликає розслаблення, ейфорію, зменшує кров'яний тиск.

192

Jacqueline Susann (1918–1974) – актриса й письменниця, чий перший роман «Долина лялечок» (1966) став світовим бестселером; у сюжеті йдеться про трьох успішних жінок, чия залежність від стимуляторів, антидепресантів та снодійних призводить їх до саморуйнації.

193

«Tonight Show Starring Johnny Carson» (1962–1992) – розважальне ток-шоу Джоні Карсона, характерне своєю безхмарною легковажністю, якої ведучий досягав навіть у розмовах з найсерйознішими гостями.

194

«Hertz» – заснована 1918 року корпорація, що має понад 5000 пунктів оренди автомобілів у світі; O. J. Simpson (нар. 1947 р.) – зірка американського футболу, у 1970-х знімався в рекламних відеокліпах «Герца»; у 1995 був звинувачений у вбивстві власної дружини та її коханця, але довгі судові процеси виявилися майже безрезультатними; 2007 р. скоїв збройне пограбування в Лас-Вегасі, за що отримав 33 роки в'язниці.

195

Burl Ives (1909–1995) – актор, письменник і фолк-співак, уславлений своїм багатим на драматичні й ліричні інтонації голосом, записав безліч музичних і літературних дисків.

196

Торанга – поселення на заході Лос-Анджелеса серед заповідних гір Санта-Моніка в долині, що виходить на берег Тихого океану; там живе чимало знаменитостей, діють різні культурні заклади й фестивалі, проводяться приватні й корпоративні заходи тощо.

197

Jean-Louis de Cheverus (1768–1836) – католицький священник, який емігрував з революційної Франції до Америки, де за три місяці вивчив англійську мову і став першим єпископом Бостонської дієцезії, шанованим також новоанглійськими пуританами; його ім'ям названо єзуїтську школу в Портленді, яка має статус підготовчого до коледжу закладу.

198

«Concorde» (1976–2003) – турбореактивний надзвуковий авіалайнер спільного франко-британського виробництва, який долітав з Лондона до Нью-Йорка приблизно за 3,5 години, усі 14 літаків цього класу знято з експлуатації через надто дороге обслуговування; Heathrow – розташований на заході Лондона найпотужніший пасажирський аеропорт Європи.

199

Clive Barker (нар. 1952 р.) – британський письменник, ілюстратор, кіносценарист, режисер, продюсер, дизайнер відеоігор; «Books of Blood» – випущена Баркером якраз у час написання С. Кінгом роману «Воно» шеститомна збірка оповідань в жанрі фентезі й жахів, яка принесла автору світову славу.

200

«Funk and Wagnalls» – засноване 1875 р. видавництво, що спеціалізується на словниках та енциклопедіях.

201

Dwight Eisenhower (Двайт Айзенгавер, 1890–1969) – п'ятизірковий генерал під час Другої світової війни, 34-й президент (1953–1961) США.

202

«Kodachrome» – професійна кольорова кіно- та фотоплівка, що випускалася компанією «Eastman Kodak» з 1935 року, залишаючись найпопулярнішою в світі аж до появи цифрових технологій.

203

Paul Bunyan – лісоруб-велетень, найпопулярніший казковий персонаж у фольклорі північного сходу США та Канади.

204

Orono – засноване 1774 року місто (10,5 тис. мешканців), де діє заснований 1865 р. Мейнський університет, найбільший і єдиний у штаті, що має статус дослідницького.

205

Roanoke Island – атлантичний острів, який зараз належить штату Північна Кароліна; місце першого постійного поселення англійців у Новому Світі, названому ними на честь королеви-незайманки Єлизавети I «Вірджинією»; 1590 р. все населення колонії безслідно зникло, залишивши по собі єдиний скелет.

206

High school (середня школа) у США – це класи 9–12, у деяких штатах 7–12.

207

«Gulf Oil» (1900–1984) – нафтовидобувна-нафтопереробна компанія, що входила в десятку найпотужніших у світі, яка здавала свій бренд у лізинг приватним заправкам і придорожнім ресторанам.

208

White nightshade (*Amanita phalloides*) – народна назва блідої поганки, зеленого мухомора.

209

«Commodore» – популярні й потужні як на свій час комп'ютери, що їх випускала заснована 1954 р. і збанкрутіла 1994 р. однойменна компанія.

210

Eddie Cochran (1938–1960) – піонер стилю рок-н-рол, вплив якого, попри його коротку авторську і виконавчу кар'єру, позначився на подальшому розвитку поп-музики, загинув у автокатастрофі; «Summertime Blues» – пісня Кокрена 1958 року, яка й після нього ставала хітом у виконанні багатьох вокалістів та рок-гуртів.

211

«Peanuts» (1950–2000) – створений карикатуристом Чарлзом Шульцем (1922–2000) щоденний іронічний комікс про життя неуспішних «маленьких американців», випуски якого на піку популярності друкувалися одночасно у 2600 газетах світу; персонаж Pig Pen (Свинюшник) кинув намагання вимитись і почиститися, бо тоді друзі його не впізнають, свій бруд він називає «пиллом зниклих цивілізацій».

212

Ралф – одна з багатьох десятків ідіом в американському сленгу для означення блювоти.

213

«The Time Machine» («Машина часу», 1895) – перший роман англійського письменника Герберта Веллса (1866–1946), після якого тема подорожей крізь час стала однією з найпопулярніших у фантастичній літературі.

214

Penny-loafers – плоскі туфлі типу мокасинів; назва походить з 1930-х, коли у трикутні прорізи на підйомах туфель діти ховали два пенні, яких якраз вистачало для термінового телефонного дзвінка додому.

215

«Shining Bridges» – знайома багатьом поколінням американських школярів читанка, написана професором педагогіки, засновником Міжнародної читацької асоціації Альбертом Гаррісом (1908–1990) та дитячою письменницею Мей Найт Кларк (1895–1986).

216

«Earth Angel» (1954) – єдиний хіт чорного вокального гурту «The Penguins» (1953–1962), хоча пісня досі популярна, окрім оригінального, також у різних виконаннях.

217

«Battle Hymn of the Republic» (інша назва «Glory, Glory Halleluiah», 1862) – патріотична пісня часів Громадянської війни на слова відомої аболіціоністки Джулії Гау (1819–1910).

218

Ivy League – асоціація восьми найстаріших, найпрестижніших університетів США.

219

«Be-Vor» – названий за назвою джазового стилю один із брендів якісних олівців для архітекторів і художників, які в 1950-х випускала заснована 1861 року компанія «Venus».

220

«Butch-Wax» («ваксований грубіян») – модна у 1950-х (і віднедавна знову) чоловіча зачіска, коли вся голова обстригається дуже коротко, тільки на тімені залишається клаптик приблизно втричі довшого волосся, якому іноді за допомогою бриоліну надають «пікової» форми.

221

«Juicy Fruit» – жувальна гумка, що випускається з 1893 р., за статистикою, цей бренд стабільно залишається найпопулярнішим серед дітей передпідліткового віку.

222

«Brylcreem» – бренд бріоліну для чоловіків, який випускається з 1928 року, але став особливо популярним з часів ДСВ, коли ним щедро почали користуватися англійські бойові пілоти.

223

«Keds» – заснована 1916 р. компанія з випуску взуття на гумових підшвах з полотняним верхом, в багатьох країнах назва бренду стала узагальнювальною для спортивного взуття різних типів.

224

Outfielder – гравець зовнішнього поля захисту, від якого вимагається швидка реакція і блискавичні пробіжки на доволі довгі дистанції, що робить пропозицію Бену особливо знущальною.

225

У цьому разі капітани визначають, чия команда вважатиметься «домашньою», а чия «гостьовою», оскільки в бейсболі вони мають різні ігрові статуси; хтось із капітанів ловить кинутий кий, інший обхоплює кий рукою над кулаком супротивника і так вони його перебирають до верхівки.

226

«Rheingold» – найпопулярніше у 1950-х рр. у Новій Англії пиво, яке варила заснована німецькими емігрантами 1883 р. в Нью-Йорку броварня.

227

«Rez» – придумані в Австрії 1927 р. смоктальні цукерки, які полюбилися дітям у всьому світі завдяки тому, що їх можна заряджати до спеціальних «пец-диспенсерів», які можуть мати форми іграшок, звірят, казкових героїв тощо.

228

«Revell» – заснована 1943 р. компанія з випуску збірних пластикових моделей машин, кораблів, літаків тощо; «Lincoln Logs» – створений 1916 р. дитячий конструктор, до якого входять 2-сантиметрові дерев'яні бруси та інші деталі, з яких можна зводити різні іграшкові будівлі.

229

«Erector Set» – бренд, під яким з 1913 р. випускаються металеві конструкторські набори, до яких також входять коліщатка, лебідки, шестерні, мікроелектродвигуни тощо.

230

«Whirlybirds» (1957–1960) – серіал про пару пілотів з власним гвинтокрилом та їхні пригоди; Kenneth Tobey (1917–2002) – актор, якому найкраще вдавалися ролі військових, поліцейських та відчайдушів.

231

«Dragnet» – детективний радіо- і телесеріал, який демонструється з 1951 року досі.

232

«Highway Patrol» (1955–1959) – серіал про дорожню поліцію на Заході США, цінований за його майже документальну атмосферу та майстерне виконання погонь; Broderick Crawford (1911–1986) – театральний і кіноактор, володар «Оскара» (1949), знявся у близько 100 фільмах, часто виконуючи ролі крутих парубків; у приватному житті багато ів і ще більше пив, грав роль шефа дорожньої поліції в той час, як сам був позбавлений водійських прав за нетверезе кермування, його алкоголізм і призвів до раннього припинення найпопулярнішого на той час у світі телесеріалу.

233

«Slinky» – створена 1943 р. морським інженером Річардом Джеймсом іграшка-пружина; запущена вниз по сходах сама ними спускається, нею можна виконувати різні динамічні трюки.

234

«Three Billy Goats Gruff» (1844) – англійська версія норвезької казки про те, як козенята перехитрили страшного троля, який не пропускав їх через міст до луку.

235

Ralph Waldo Emerson (1803–1882) – поет, есеїст, мислитель, засновник філософії трансценденталізму, на основі якої, зокрема, виросло сучасне ставлення до екології.

236

Mr Quincy Magoo – створений 1949 р. персонаж низки мультфільмів, заможний пенсіонер, що через свою підсліпуватість потрапляє в різні кумедні ситуації.

237

Bucky Beaver (1955–1970) – веселий, завжди усміхнений бобер, створений у студії Діснея рекламний образ зубної пасти «Айпена».

238

Традиційна американська ідіома точності: «Eversharp» (вічногострий) – заснована 1913 року фірма, піонер у виробництві механічних олівців; була поглинута компанією «Паркер» наприкінці 1950-х.

239

Kick-the-can – командна гра в схованки, де одна команда ховається, а інша, яка називається «воно», ловить і захоплює в полон супротивників; якщо хтось із невловлених зіб'є або торкнеться виставленої на видноті яскравої бляшанки, всі полонені звільняються.

240

«Timex» – якісні й дешеві годинники, які з 1950 року почала випускати заснована 1854 р. «Time Corporation»; дешевизна забезпечувалася використанням у механізмі не коштовних каменів, а розроблених компанією під час ДСВ спецсплавів для виробництва запальників авіабомб.

241

«Bulldozer» (1951) – пригодницька повість, де події розвиваються на будівництві, написана Стівеном В. Мідером (1892–1977), автором багатьох книжок, що орієнтують підлітків на вибір фаху в дорослому житті.

242

«The Black Stallion» (1941) – перша з серії книжок про арабського скакуна, подарованого американському підлітку його дядьком в Індії і їхні пригоди

дорогою до США; автор Волтер Фарлі (1915–1989), за «кінськими» повістями якого знято кілька фільмів.

243

Henry Gregor Felsen (1916–1995) – автор багатьох пригодницьких книжок для дітей і підлітків з сильною моралізаторською складовою; «Моторний зух» («Hot Rod»: 1950) – його найбільший бестселер про хлопця, що зухвало ганяє на своїй машині, Стівен Кінг назвав цю книжку однією зі своїх улюблених у дитинстві.

244

John Foster Dulles (1888–1959) – держсекретар в адміністрації президента-республіканця Айзенгавера, якого американці фамільярно називали Айком; Rose Garden – закладений 1902 р. невеличкий садок 38 x 18 м при західному крилі Білого Дому, де зазвичай відбуваються неформальні зустрічі президента США.

245

Hubert Humphrey (1911–1978) – сенатор-демократ від Міннесоти, 1960 р. програв внутрішньопартійні праймеріз Джону Кеннеді в номінації на президента, пізніше був віце-президентом в адміністрації Ліндона Джонсона (1965–1969).

246

Ідіома, що означає не знати свого минулого, жити навмання; походить від персонажа в романі Гарріет Бічер Стоу (1811–1896) «Хатина дядька Тома» (1852), дівчинки-рабині на ім'я Топсі, яка на запитання «хто твої батьки? скільки тобі років?» зазвичай відповідає: «Гадаю, я просто росту».

247

«Cub Scouts» – заснована 1916 р. Робертом Баден-Павеллом скаутська організація для хлопчиків 7–11 років; на відміну від багатьох інших країн, у США до «Вовчат» усе ще не приймають дівчаток, котрі натомість можуть вступати до існуючої з 1914 року окремої організації «Бравні» (Brownie – добрий домовик у шотландській міфології).

248

Кінгове порівняння зі скороминущию кар'єри політика-популіста: Eugene «Gene» McCarthy (1916–2005) – сенатор-демократ, 1968 р. висувався в президенти, з антивоенною риторикою взяв добрий старт, наздоганяючи в рейтингах свого конкурента Роберта Кеннеді, але знявся з праймеріз після вбивства Роберта Кеннеді; його підтримувало багато студентів і контркультурної молоді, хіпі обстригали собі волосся, голили бороди й пристойно одягалися, щоб агітувати за Джіна МакКарті серед «нормальних» людей.

249

«Wick» – заснована 1902 р. учнем коваля Гойтом Баком компанія, що, окрім інших, випускає також популярні мисливські й військові ножі.

250

«Frigidaire» – найпоширеніший у XX ст. в США бренд домашніх холодильників, які з 1918 року випускає однойменна компанія.

251

Tournament of Roses Parade – захід у рамках яскравого фестивалю, який з 1890 р. відбувається у перший день нового року в місті Пасадіна, Каліфорнія: конкурс-парад запряжених кіньми, примхливо декорованих квітами платформ оригінальних конструкцій.

252

Witch-grass (*Panicum capillare*) – американський різновид дикого проса.

253

George Reeves (1914–1959) – актор, якого найкраще пам'ятають за головною роллю в першому телесеріалі про всесвітньо відомого супергероя «Пригоди Супермена» (1951–1958).

254

Кінг прихованою цитатою саркастично натякає на біблійну алюзію: «Лінивого дорога – то терновиння, а стежка праведного гладенька», Приповістки 15 : 19.

255

В ірландському фольклорі лепрекон ховає горщик із золотом там, де веселка впирається в землю.

256

Рекламне гасло фірми «Таймекс».

257

Півторагодинна дитяча телепередача.

258

«Flav-R-Straw» – популярний у 1950-х бренд ароматизованих пластикових соломинок для пиття молока, зняті з виробництва 1961 р. через високу, порівняно з іншими брендами, ціну.

259

Спеціальна проолієна тирса різних ступенів жорсткості, різних кольорів (для контрасту з кольором тла) використовується для ретельного очищення дерев'яних підлог різного рівня поліровки.

260

Red Ryder (1938–1964) – герой однойменного коміксу, ковбой, який відчайдушно б'ється з бандитами.

261

-15 °F = -26,11°C.

262

Традиція подавати гудком опівдні та о п'ятій вечора звукові сигнали мешканцям, особливо дітям, які можуть не мати годинників, у маленьких американських містах зберігалася до 1960-х.

263

Boris Karloff (справжнє ім'я William Henry Pratt, 1887–1969) – англійський актор, уславлений ролями страховиськ у голлівудських фільмах жахів; у фільмі «Mummy» (1932) грає ожилу мумію давньоєгипетського жреця Імхотепа.

264

«Shock Theater» – заснований 1957 р. формат телепередачі, де перед демонстрацією класичних фільмів жахів глядачів розважають/лякають закримовані під монстрів ведучі.

265

Алюзія на те, що число 16 часто означає кількість варіантів солодошів одного виробника: сорти шоколаду, морозива, льодяників тощо.

266

Spike Jones (1911–1965) – музикант-пародист, ушавлений віртуозними обробками відомих класичних, джазових та поп-композицій з використанням різного принагідного знаряддя.

267

Edmond «Ted» Lapidus (1929–2008) – знаменитий французький модельєр, який одягав багатьох зірок і, зокрема, створив стиль одягу унісекс; син кравця, єврейського емігранта з Російської імперії.

268

Число Маха – одиниця швидкості в аеродинаміці, якою вимірюється реальна швидкість звуку на різних висотах.

269

«Mercury» (1959–1963) – перший пілотований корабель в однойменній космічній програмі НАСА.

270

«Arsenic and Old Lace» (1939) – комедія драматурга Джозефа Кесельрінга (1902–1967) про письменника та його божевільне сімейство; однойменна кіноверсія (1944) режисера Френка Капри.

271

«Das Cabinet des Dr. Caligari» (1920) – німецький німий фільм, психологічний трилер, який потужно вплинув на подальший розвиток кіномистецтва, зокрема жанру горор.

272

«Schwinn» – найпопулярніші в США у XX ст. велосипеди, які випускає заснована 1895 року в Чикаго однойменна компанія; 28 дюймів = 71,12 см.

273

День подяки – впроваджене президентом Лінкольном 1863 р. національне свято, яке святкується у четвертий четвер листопада.

274

60 футів = 18,28 м.

275

5 дюймів = 12,7 см.

276

«Disposall» – перша модель електромеханічного перемелювача сміття, який встановлюється в каналізаційній трубі під кухонною раковиною; випускався компанією «Дженерал електрик» з 1935 року.

277

У старих моделях «швінна» верхня частина передньої вилки часто мала додаткове кріплення на стійці керма понад рамою, що за несприятливих обставин особливо загрожувало велосипедисту забиттям паху.

278

«Barnum & Bailey» – заснована 1907 р. через об'єднання кількох циркових труп велика компанія, яка керує багатьма гастрольними колективами.

279

«Blackboard Jungle» (1955) – культовий фільм за однойменним романом (1954) Айвена Гантера (один із псевдонімів Сальваторе Ломбіно), написаним ним з досвіду 17 днів роботи викладачем у профтехучилищі в Бронксі, «жорсткому» районі Нью-Йорка; Victor «Vic» Morrow (1929–1982) – актор, який дебютував у цьому фільмі, ставши потім зіркою телесеріалів; загинув, коли на нього упав гелікоптер на зйомках фільму Спілберга «Присмеркова зона».

280

Comber («гребінь») – океанська хвиля, що зароджується на глибокій воді й лине до берега довгим валом; слова «comber» та «coma» вимовляються в англійській однаково.

281

«Ben Casey» (1961–1966) – найпопулярніший свого часу медичний серіал про молодого, талановитого інтерна та його переможні конфлікти з консервативним менеджментом клініки.

282

James Kildare – кіногерой, молодий лікар, який уперше з'явився у серії фільмів, починаючи з «Інтерни не можуть брати грошей» (1937); у 1961–1966 рр. на каналі «NBC» ішов серіал «Dr. Kildare», який конкурував з серіалом «Бен Кейсі» каналу «ABC».

283

У США знак «стоп» вимагає від водія повної зупинки перед тим, як проїхати опоряджене таким знаком перехрестя; цими знаками оснащуються всі перехрестя, де перетинаються дві чи більше доріг.

284

40 миль ~ 64 км.

285

Починаючи з 1949 року, певні моделі легкових автомобілів «Buick» мають у себе на бортах між переднім колесом і кабіною по кілька (залежно від кількості циліндрів двигуна) вентиляційно-декоративних вічок.

286

«Freese's» (1892–1985) – найбільший у штаті Мейн універмаг, який дійсно існував на Головній вулиці міста Бенгор, яке слугує Стівену Кінгу моделлю для описів вигаданого ним міста Деррі.

287

«Sea Hunt» (1958–1961) – телесеріал про небезпечні пригоди аквалангістів-рятувальників.

288

Elmer J. Fudd – народжений 1937 р. персонаж мультсеріалу «Божевільні мелодії» («Looney Tunes») на прізвисько Розумака, який часто промовляє «в» замість звуків «р» чи «л».

289

«Ring-Dings» – тістечка з шоколадною поливою, начинені ванільним кремом, що випускаються заснованою 1888 р. компанією «Drake's».

290

David Crockett (1786–1836) – герой фронтиру: мандрівник, мисливець, конгресмен, солдат, загинув під час оборони форту Аламо під час війни за незалежність Техасу; культова фігура в американській історії.

291

«See You Later Alligator» – фраза зі старовинної англійської лічилки, яку своєю однойменною піснею 1955 року широко популяризував піонер рок-н-ролу Білл Хейлі (1925–1981).

292

«True» (1930–1975) – чоловічий журнал, в якому писалось про спорт, техніку, подорожі, мисливство й риболовлю тощо.

293

«Four Star Playhouse» (1952–1956) – драматичний телесеріал з комедійними елементами, в якому знімалося чимало актуальних тоді голлівудських зірок.

294

Elsa Lanchester (1902–1986) – англо-американська актриса, у фільмі «Наречена Франкенштейна» (1935) за мотивами роману (1818) Мері Шеллі грає дівчину зі здибленим у результаті вибуху біолабораторії волоссям, яка стала нареченою монстра, котрого грає Борис Карлов.

295

«A & P» – заснована 1859 р. чайна компанія, яка у ХХ ст. виросла у величезну мережу бакалійних крамниць, але вже в 1950-х у результаті антимонопольних санкцій американського уряду почала занепадати.

296

Плакати з контуром кумедної людської фігурки і написом великими літерами, типу «мий руки», «чисть зуби» тощо, розмальовуючи які різними кольорами, дитина запам'ятовує повчальні рекомендації.

297

Derrière (фр.) - зад.

298

Американська кварта рідини = 0,946 літра.

299

«Creature from the Black Lagoon» (1954) - чорно-білий фільм жахів у форматі 3D про знайдену в Амазонії безжальну людиноподібну істоту-амфібію.

300

Buddy Holly (1936–1959) - співак, гітарист, композитор, видатний піонер рок-н-ролу, загинув в авіакатастрофі.

301

Everglades (Вічні болота) - непрохідні заболочені хащі в південній частині півострова Флорида, зараз міжнародний біосферний заповідник.

302

«Wheaties» - пшенично-висівкові пластівці, що виробляються з 1924 року, рекламний образ яких завжди був пов'язаний зі спортом.

303

Captain Midnight – командир особливої авіаескадрильї і секретний агент, персонаж пригодницького радіосеріалу (1938–1949) та телесеріалу (1954–1956); Майк Хенлон вірить у тогочасну дитячу легенду про шифрувальні персні Капітана Міднайта, тоді як їх не існувало, хоча члени його фан-клубу могли отримати різні «секретні» призи, зокрема номерний перстень-свисток, і навіть справжній маленький шифрувальний диск у вигляді мідного значка, але не з коробки пшеничних пластівців, оскільки компанія «General Mills», яка їх випускає, ніколи не спонсорувала серіали про Капітана Міднайта.

304

Alfred Hitchcock (1899–1980) – британський режисер і сценарист, автор багатьох класичних фільмів жахів, вважається засновником жанру психологічного трилера в кіно; «Alfred Hitchcock Presents!» (1955–1965) – телепередача, у якій після вступного слова демонструвалися найкращі детективні, пригодницькі чи фільми жахів.

305

«Washington Senators» (1901–1961) – професійна бейсбольна команда з дуже нерівною ігровою історією; Стівен Кінг наразі згадує їх, либонь, тому, що дивився фільм-мюзикл «Кляті янкі» (1958), в якому фанат нещасливих «Сенаторів», щоб вивести улюблену команду в чемпіони, закладає душу дияволу.

306

«Ford Model-A» (1927–1931) – свого часу одна з найпопулярніших у світі легкових машин, випуск різних варіантів якої загалом становить близько 5 млн одиниць; перший автомобіль, який під назвою «ГАЗ» випускався у 1932–1936 рр. на заводі, побудованому компанією «Форд Мотор» для СРСР у м. Горькому.

307

«The Honeymooners» (1957–1971) – комедійний серіал про пари молодят під час медового місяця, який знімався перед живою аудиторією.

308

Larry, Curly & Moe (1925–1970) – персонажі знаменитого комедійного тріо «Three Stooges» («Три телепні»), яке створило безліч коротких фільмів, радіопрограм та телесюжетів.

309

В американській фермерській традиції одна діжка картоплі приблизно дорівнює «сухому барелю» = 135 фунтів = 61 кг.

310

Sing Sing – побудована 1826 р. в'язниця максимально суворого режиму, яка належить Департаменту виправних закладів і громадського нагляду штату Нью-Йорк.

311

70 фунтів = 31,75 кг; 80 фунтів = 36,28 кг.

312

«Rodan» (1956) – японський фільм про пару гігантських птерозаврів, які вилупилися з 200 млн-річного яйця в шахті й почали з понадзвуковою швидкістю літати по світу, руйнуючи літаки, будівлі, наганяючи жах на людей.

Тимофіївка (*Phleum alpinum*) - одно- або багаторічна трава до 60 см заввишки, сходить рано навесні, цінна пасовищна і сіножатна рослина.